

สัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2556

สัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
พฤษภาคม 2556
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2556

วิโรจน์ กองแก้ว. (2556). สัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ปริญญาณิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร. รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครวิทย์ เรืองรอง.

ปริญญาณิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาโครงสร้างและการเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ข้อมูลที่ใช้ศึกษาคือ พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 ถึง พ.ศ. 2550 จำนวน 15 องค์

ผลการศึกษาพบว่า สัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีโครงสร้างที่สำคัญ 3 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนต้น โครงสร้างส่วนเนื้อหา และโครงสร้างส่วนท้าย โดยมีองค์ประกอบของโครงสร้างที่เป็นสัมพันธสารย่อยซึ่งใช้จุดมุ่งหมายในการสื่อสารเป็นเกณฑ์ในการจำแนกจำนวน 6 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก สัมพันธสารคำสอน และสัมพันธสารอวยพร องค์ประกอบของโครงสร้างดังกล่าวจะมีการจัดเรียงองค์ประกอบในโครงสร้างแต่ละส่วนแตกต่างกันคือ โครงสร้างส่วนต้นมีการจัดเรียงองค์ประกอบ 3 รูปแบบ โครงสร้างส่วนเนื้อหามีการจัดเรียงองค์ประกอบ 4 รูปแบบ และโครงสร้างส่วนท้ายมีการจัดเรียงองค์ประกอบ 6 รูปแบบ

การศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงความนั้นพบว่า สัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีการเชื่อมโยงความ 6 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึง การละ การซ้ำ การแทนที่ การใช้คำเชื่อม และการเชื่อมโยงคำศัพท์ โดยพบการละมากที่สุด การศึกษาการเชื่อมโยงความในสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทและการเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสารย่อยพบว่าสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญที่แตกต่างกัน และการเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสารย่อยพบว่าใช้การเชื่อมโยงความ 5 ประเภท ได้แก่ การเชื่อมโยงคำศัพท์ การใช้คำเชื่อม การละ การอ้างถึง และการแทนที่

A DISCOURSE ANALYSIS OF HIS MAJESTY KING BHUMIBOL ADULYADEJ' S SPEECH,
"SUFFICIENCY ECONOMY"

AN ABSTRACT
BY
WIROTE KONGKAEW

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Thai
at Srinakharinwirot University
May 2013

Wirote Kongkaew. (2013). **A discourse analysis of His Majesty King Bhumipol Adulyadej' s speech, "sufficiency economy"**. Master thesis, M.A.(Thai). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Ratchaneeya Klinnamhom, Asst. Prof. Dr. Akhawit Ruengrong.

This study aimed to analyze the discourses of sufficiency economy speeches addressed by His Majesty King Bhumipol Adulyadej in terms of their structures and cohesion. Data was collected from fifteen royal speeches given to audiences of well-wishers on the occasions of His Majesty the King's birthday anniversaries from 1974 to 2001.

The results of the research are as follows. There are three structures which are a leading part, a body part, and a conclusion. From the data analysis, six types of lexical discourses were analyzed based on the Critical Discourse Analysis framework in the sampled speeches: expressing opinions discourse, narrative discourse, expository discourse, expressing feelings discourse, hortatory discourse, well-wishing discourse. It was found that there were different patterns of speech structures in each part. There were three patterns of leading parts, four patterns of body parts, and six patterns of conclusion parts.

The six types of cohesion are: reference, repetition, ellipsis, substitution, conjunction cohesion, lexical items-vocabulary. The most often used type was the ellipsis. The study also found that there were different significant of relation in each lexical discourse. The five lexical discourses of cohesion were: lexical cohesion, conjunction cohesion, ellipsis, reference, and substitution

ปริญญาโท
เรื่อง
สัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”
ของ
วิโรจน์ กองแก้ว

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2556

คณะกรรมการควบคุมปริญญาโท

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร. รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครวิทย์ เรืองรอง)

(อาจารย์ ดร. รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครวิทย์ เรืองรอง)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. ดลฤทัย ขาวดีเดช)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิทย์ เรืองรอง ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ อีกทั้งยังให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.สุภักดิ์ มหาวรากร ประธานหลักสูตรที่กรุณาให้คำแนะนำและให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณประธานและคณะกรรมการสอบทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำในการปรับแก้จนปริญญานิพนธ์เสร็จสิ้นสมบูรณ์

ประโยชน์ได้อันพึงมีจากปริญญานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแต่บิดามารดาและครูทุกท่านของผู้วิจัย

วิโรจน์ กองแก้ว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	บทนำ..... 1
	ภูมิหลัง..... 1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย..... 10
	ความสำคัญของการวิจัย..... 10
	ขอบเขตของการวิจัย..... 10
	วิธีดำเนินการวิจัย..... 11
	นิยามศัพท์เฉพาะ..... 12
	ข้อตกลงเบื้องต้น..... 13
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 14
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างสัมพันธสาร..... 14
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความ..... 21
3	โครงสร้างสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” 32
	องค์ประกอบของสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” 34
	สัมพันธสารข้อคิดเห็น..... 34
	สัมพันธสารเรื่องเล่า..... 39
	สัมพันธสารอธิบายความ..... 49
	สัมพันธสารแสดงความรู้สึก..... 59
	สัมพันธสารคำสอน..... 61
	สัมพันธสารอวยพร..... 67
	การจัดเรียงองค์ประกอบของสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” 72
	โครงสร้างส่วนต้น..... 72
	โครงสร้างส่วนเนื้อหา..... 74
	โครงสร้างส่วนท้าย..... 83

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	
การเชื่อมโยงความในสัมพันธ์สารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”.....	87
การเชื่อมโยงความในสัมพันธ์สารย่อยแต่ละประเภท.....	87
การอ้างถึง.....	87
การละ.....	117
การซ้ำ.....	123
การแทนที่.....	133
การใช้คำเชื่อม.....	139
การเชื่อมโยงคำศัพท์.....	156
การเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธ์สารย่อยแต่ละประเภท.....	182
5	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	202
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	202
อภิปรายผล.....	205
ข้อเสนอแนะ.....	207
บรรณานุกรม.....	208
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	212

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงการปรากฏและคำร้อยละของความถี่ของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภท.....	70
2 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสาร แต่ละประเภท.....	116
3 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการละที่ที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละ ประเภท.....	123
4 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละ ประเภท.....	133
5 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสาร แต่ละประเภท.....	139
6 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสาร แต่ละประเภท.....	155
7 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญของ สัมพันธสารแต่ละประเภท.....	178
8 แสดงการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภท.....	179

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงการจัดเรียงองค์ประกอบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารข้อคิดเห็น.....	76
2 แสดงการจัดเรียงองค์ประกอบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารอธิบายความ.....	78
3 แสดงการจัดเรียงองค์ประกอบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารเรื่องเล่า.....	80
4 แสดงการจัดเรียงองค์ประกอบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารคำสอน.....	82

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ราชบัณฑิตยสถาน (2553: 135) ได้ให้ความหมายของ “สัมพันธสารวิเคราะห์” (discourse analysis) เอาไว้ว่า “การศึกษาความเกี่ยวพันร้อยเรียงประโยคในภาษาพูดและภาษาเขียนขึ้นเป็นหน่วยที่ใหญ่กว่าระดับประโยค” นอกจากนี้ยังมีนักภาษาศาสตร์อีกหลายคนที่ได้ให้ความหมายเอาไว้ด้วย เช่น วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2533: 98) ได้ให้ความหมายว่า “การวิเคราะห์ลักษณะการจัดเรียงประโยคที่ใช้สื่อสารในสภาพการณ์ต่างๆ เป็นการศึกษาภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยค ซึ่งรวมถึงสภาพการใช้ภาษา และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ภาษาด้วย” สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 1) ให้ความหมายว่า “การวิเคราะห์ภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยค” พิณฑิพย์ ทวยเจริญ (2547: 378) ได้ให้ความหมายว่า “เป็นการศึกษาการใช้ภาษาในสถานการณ์หรือในวงการศึกษาที่หลากหลาย” ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2554) ให้ความหมายว่า “การศึกษาภาษาในสถานการณ์ที่เป็นจริงเพื่อค้นหาคำอธิบายว่าลักษณะภาษาที่ปรากฏใช้ทำหน้าที่หรือด้วยวัตถุประสงค์ใด” สอดคล้องกับคำกล่าวของจี (Gee, 2005: 20) ที่กล่าวว่า “People build identities and activities not just through language but by using language together with other “stuff” that isn’t language” ซึ่งหมายถึงการศึกษาภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ และจากคำนิยามความหมายดังกล่าวมาสรุปได้ว่า “สัมพันธสารวิเคราะห์” คือการศึกษาภาษาที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารทั้งในด้านการร้อยเรียงของหน่วยภาษาให้เป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้นและการศึกษาภาษาในสถานการณ์หรือบริบทการสื่อสารต่างๆ เพื่อให้เห็นสภาพการใช้ภาษาและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ภาษารวมทั้งเพื่อให้เห็นหน้าที่และจุดประสงค์ในการใช้ภาษา

การศึกษาศาสตร์ในอดีตนั้นผู้ศึกษามักจะให้ความสนใจในการศึกษาเรื่อง เสียง คำ ประโยคหรือความหมายเท่านั้น การศึกษาไวยากรณ์ภาษามักเน้นที่ไวยากรณ์ระดับประโยค นอกจากนี้ก็มักจะคำนึงถึงเฉพาะบริบททางภาษาโดยมิได้คำนึงถึงบริบทอื่นๆ เช่น บริบทสถานการณ์มาประกอบการศึกษาและไม่ได้ตระหนักว่าภาษาที่มนุษย์ใช้จริงนั้นมีหลายประเภท หลายรูปแบบ ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การศึกษาศาสตร์ในอดีตมีข้อจำกัดไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ (ชลธิชา บำรุงรักษ์. 2539: 1) แนวคิดเรื่องการศึกษาภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยคหรือสัมพันธสารวิเคราะห์นั้นเป็นสิ่งที่เชื่อว่าเป็นไปไม่ได้เพราะเป็นเรื่องที่กว้างเกินไปและไม่มีกฎเกณฑ์ในการศึกษาที่แน่นอน ดังนั้นการศึกษาศาสตร์จึงถูกกำหนดขอบเขตการศึกษาอยู่เพียงแค่ระดับประโยคเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ยังมีนักภาษาศาสตร์ที่สนใจศึกษาในด้านสัมพันธสารวิเคราะห์อย่าง ลองเอเคอร์ (Longacre) (สมทรง บุรุษพัฒน์. 2537: 3-7; อ้างอิงจาก Longacre. 1979. why we need a vertical revolution in linguistics) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาในด้านสัมพันธสารวิเคราะห์ว่าเป็นเรื่องที่ยังจำเป็นอย่างยิ่งในระดับไวยากรณ์ (grammar) เพราะหากจำกัดการศึกษาภาษาอยู่เพียงแค่ระดับประโยคเท่านั้น ปรากฏการณ์ทางภาษาหลายประการจะไม่สามารถอธิบายได้ เช่น การใช้สรรพนามใน

ภาษาอังกฤษ ผู้ส่งสารอาจจะอ้างถึงบุคคลผู้หนึ่งว่า Mr.Brown และในประโยคต่อๆ ไปอาจจะอ้างถึงบุคคลผู้นี้อีกหลายครั้งโดยใช้คำว่า he หรือ his หรือ him การที่ผู้รับสารจะทราบว่าเป็น he หรือ his หรือ him นั้นหมายถึงใคร ผู้รับสารก็ต้องพิจารณาประโยคที่มาก่อนเป็นสำคัญ นอกจากเรื่องสรรพนามแล้ว การละ การใช้คำบ่งชี้ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่ต้องตีความจากบริบทหรืออาศัยการศึกษาภาษาในด้านสัมพันธสารวิเคราะห์ทั้งสิ้น

นอกจากนี้ วิลโลวธรน ขนิษฐานันท์ (2533: 98) ได้กล่าวถึงเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ต้องศึกษาในด้านสัมพันธสารวิเคราะห์ก็คือ ภาษาเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออกจากพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ในสังคมได้เพราะภาษาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์โดยตรง กล่าวคือ มนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาเพื่อติดต่อสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมทำให้เกิดการสื่อสารแบบต่างๆ ขึ้น ดังนั้นการศึกษาภาษาจึงควรคำนึงถึงผู้ใช้ภาษา หน้าที่ของภาษา และสภาพการใช้ภาษาจึงจะช่วยให้เข้าใจการสื่อสารได้จากคำกล่าวของ ลองเอเคอร์ (Longacre) และวิลโลวธรน ขนิษฐานันท์ จะเห็นว่าสัมพันธสารวิเคราะห์นั้นมีความสำคัญที่ต้องศึกษาอยู่ 2 ประการ คือ ความสำคัญในด้านการตีความภาษาเพื่อทำความเข้าใจความหมายในสัมพันธสาร (discourse)¹ และความสำคัญในด้านการเข้าใจธรรมชาติการสื่อสารในสถานการณ์ที่เป็นจริงของมนุษย์ที่ควรพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ ในการสื่อสารด้วย

ความสำคัญของการศึกษาสัมพันธสารวิเคราะห์ดังกล่าวมานี้ทำให้มีผู้สนใจศึกษากันอย่างกว้างขวาง ซึ่งนักภาษาศาสตร์ได้กล่าวถึงแนวทางในการศึกษาสัมพันธสารวิเคราะห์ไว้ เช่น ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2554) กล่าวว่า การศึกษาต้องศึกษาภาษาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงโดยศึกษาถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสภาพการใช้ภาษานั้นและต้องศึกษาทั้งรูปภาษา ลักษณะทางความหมาย การตีความ บริบทสถานการณ์ และบทบาทหน้าที่ของสัมพันธสารนั้น นอกจากนี้สัมพันธสารวิเคราะห์ยังศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษานั้น เพื่อศึกษาว่าการใช้ภาษาของมนุษย์แสดงให้เห็นถึงความคิด ความเข้าใจ และการมองโลกของผู้ใช้ภาษาอย่างไรบ้าง ซึ่งสามารถศึกษาได้ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ตลอดจนภาษามือของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้วย ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539: 6) ได้ยกตัวอย่างแนวทางในการศึกษาสัมพันธสารวิเคราะห์ว่าอาจจะศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การเริ่มต้นและการลงท้าย (starting & ending) โดยศึกษาว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเริ่มต้นการสื่อสารก่อนที่จะกล่าวถึงเนื้อหาอย่างไร และมีวิธีใดในการลงท้ายเพื่อยุติการสื่อสาร
2. การแสดงหัวเรื่อง (topic marker) การแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องหรือหัวเรื่องย่อย (topic/sub-topic shift marker) โดยศึกษาว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีวิธีการแสดงหัวเรื่องอย่างไร หัวเรื่องที่กำลังกล่าวถึงนั้นปรากฏในส่วนใดของสัมพันธสาร รูปภาษาที่ใช้แสดงหัวเรื่องมีลักษณะอย่างไร และมีกลไกในการแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องอย่างไร

¹สัมพันธสาร (discourse) หมายถึง ภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยค นอกจากนี้ภาษาศาสตร์ยังมีการใช้คำอื่นอีกหลายคำ เช่น วากรรม ปริจเฉท ข้อความต่อเนื่อง ภาษาระดับข้อความ เป็นต้น ในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า "สัมพันธสาร" ตามที่ราชบัณฑิตได้บัญญัติไว้แล้ว

3. การเสนอเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ (given-new information) โดยศึกษาว่าในการสื่อสารแต่ละประเภทผู้ส่งสารใช้รูปภาษาอย่างไรในการเสนอเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่

4. การเชื่อมโยงความ (cohesion) โดยศึกษาว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีกลไกทางภาษาที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยคหรือระหว่างข้อความในลักษณะใดบ้าง โดยจะเน้นการเชื่อมโยงความประเภทอ้างอิง (reference) ซึ่งเป็นการใช้รูปแทน (pro-form) กล่าวอ้างอิงถึงรูปหลัก (antecedend) และการใช้คำเชื่อม (conjunction) เป็นหลัก

5. การซ้ำ (repetition) โดยกล่าวถึงการซ้ำรูป (recurrence) การซ้ำความ (paraphrase) และการซ้ำโครงสร้าง (parallel structure)

นอกจากนี้ พิณทิพย์ ทวยเจริญ (2547: 378-381) ยังได้กล่าวถึงแนวทางในการศึกษาด้านสัมพันธสารวิเคราะห์ว่า การวิเคราะห์สัมพันธสารจากการพูดต้องใช้ข้อมูลภาษา เช่น เสียง ศัพท์ ไวยากรณ์ รวมทั้งกลุ่มสัทสัมพันธ์ต่างๆ (prosodies) เช่น ความดัง ทำนองเสียง ความเร็ว ประกอบกับอวัจนลักษณะ (non-verbal features) และสัทสภาพ (voice quality) ต่างๆ เช่น การแสดงออกทางสีหน้าและท่าทาง อารมณ์ หรือน้ำเสียงลักษณะต่างๆ เช่น เสียงแหลม เสียงห้าว เป็นต้น พิณทิพย์ ทวยเจริญได้ยกตัวอย่างแนวทางการวิเคราะห์สัมพันธสารการสนทนาว่าทำได้โดยการพิจารณาสัมพันธสารการสนทนาว่ามีระบบอย่างไร ซึ่งเป็นการพิจารณาดูการจัดการภายใน (internal organization) ของการสนทนาในครั้งนั้นๆ และพิจารณาลำดับของถ้อยคำที่เกิดขึ้นหรือพิจารณาโครงสร้างของสัมพันธสารการสนทนาเพื่อดูว่าบุคคลที่ร่วมสนทนาเริ่มสนทนาและเปลี่ยนหัวเรื่องหรือมีการตอบและมีการขัดจังหวะในการสนทนาได้อย่างไรหรือพิจารณาว่าการถามเกิดขึ้นได้อย่างไร เป็นต้น นอกจากนี้ พิณทิพย์ ทวยเจริญ ยังได้กล่าวถึง “ถ้อยคำนอกประโยค” (extrasentential) เช่น เออละ..., เอ..., แหม..., ว่า..., ok, please เป็นต้น คำเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอยู่เสมอแม้จะไม่มี ความหมายตรงและไม่เป็นถ้อยคำที่สมบูรณ์ตามลักษณะไวยากรณ์ แต่คำเหล่านี้มีบทบาทและหน้าที่ที่แสดงปฏิสัมพันธ์ในการพูดซึ่งไม่สามารถวิเคราะห์ในเชิงวากยสัมพันธ์หรือเชิงอรรถศาสตร์ได้ ต้องศึกษาในเชิงสัมพันธสารเท่านั้น ดังนั้นแนวทางการศึกษาสัมพันธสารวิเคราะห์อีกแนวหนึ่งก็คือ ศึกษาว่าถ้อยคำนอกประโยคนั้นมีบทบาทและหน้าที่อย่างไร

อีกแนวทางหนึ่งที่สามารถศึกษาในด้านสัมพันธสารวิเคราะห์ได้ก็คือ การวิเคราะห์โครงสร้างสัมพันธสาร (discourse structure) การศึกษาแนวนี้เกิดจากความคิดของนักภาษาศาสตร์ที่เชื่อว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีโครงสร้างและลักษณะที่แตกต่างกัน (สมทรง บุรุษพัฒน์. 2537: 25) ซึ่งความแตกต่างทางโครงสร้างนี้ ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539: 4) กล่าวว่า เกิดจากรูปแบบในการสื่อสารที่แตกต่างกัน กล่าวคือ รูปแบบในการสื่อสารที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยที่ทำให้มีการใช้ลักษณะภาษาที่ต่างกัน เช่น การเลือกใช้คำ การใช้รูปประโยค การเรียงลำดับประโยค การเรียบเรียงความ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้โครงสร้างสัมพันธสารแตกต่างกันไปด้วย

จากแนวทางการศึกษาสัมพันธสารวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า การศึกษาด้านสัมพันธสารวิเคราะห์นั้นสามารถศึกษาได้ทั้งสัมพันธสารจากการพูดและสัมพันธสารจากการเขียน ส่วนประเด็น

การศึกษานั้นก็มีความหลากหลาย เช่น การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง การเชื่อมโยงความ การศึกษาบทบาทและหน้าที่ของถ้อยคำนอกประโยค การศึกษาด้านโครงสร้าง เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ จุดประสงค์ในการศึกษาสัมพันธสารแต่ละประเภทซึ่งย่อมมีลักษณะเด่นที่น่าสนใจแตกต่างกัน

สัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) เป็นสัมพันธสารจากการพูดประเภทหนึ่งที่น่าจะนอกจากจะมีคุณค่าและความสำคัญในด้านสังคมแล้วยังมีคุณค่าและความน่าสนใจทางด้านภาษาศาสตร์ที่ควรค่าแก่การศึกษา ดังนี้

ในด้านสังคมนั้นแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยโดยผ่านกระแสพระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาเพื่อชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรตั้งแต่ก่อน เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 และหลังจากที่มีการเผยแพร่แนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” คนในสังคมต่างให้ความสนใจและน้อมนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางจนบังเกิดผล เป็นที่ประจักษ์ชัด จึงทำให้มีการกล่าวถึงและอ้างอิงหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นตามสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่มีการเผยแพร่กรณีตัวอย่างของผู้ที่ปฏิบัติตามแนวทางปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” จนประสบความสำเร็จ มีแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนมีการเปิดสอนเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ในระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น ดังนั้นแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงดำรงอยู่ในกระแสของสังคมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันในฐานะแนวทางเลือกหนึ่งที่มีคุณค่าที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมของไทย ซึ่งเสน่ห์ จามริก (2542: 164-167) ได้กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ว่าเป็นหลักการและกระบวนการทางสังคมที่ควรถือควบคู่กันไปกับหลักการเศรษฐกิจเสรีซึ่งอยู่ใน สภาวะการณ์ที่ไม่สมดุล เมื่อมีความจำเป็นต้องคล้อยตามกระแสโลก “เศรษฐกิจพอเพียง” จะเป็น เสมือนภูมิคุ้มกันเพื่อเป็นแนวทางสร้างประโยชน์สุขให้กับประชาชน

ด้วยคุณค่าและความสำคัญในด้านสังคมตลอดจนเป็นแบบแผนในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมเกษตรกรรมอย่างสังคมไทย ภาครัฐจึงได้มีการบรรจุปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ในแนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สถาบันการจัดการเพื่อ ชนบทและสังคม. 2552: 3) นับตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 8 จนกระทั่งถึงฉบับที่ 11 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน ด้วย

ส่วนในด้านคุณค่าและความน่าสนใจทางด้านภาษาศาสตร์ ผู้วิจัยเห็นว่าสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นสัมพันธสารประเภทหนึ่งที่มีความน่าสนใจหลายประการ คือ

ประการแรก เป็นสัมพันธสารจากการพูดแบบฉับพลันโดยไม่มีการเตรียมการมาก่อน ดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2543 ความตอนหนึ่งว่า “ที่พูดนี้ ไม่ได้เตรียมการมาเลยสักกนิทเดียว ไม่ได้จัด ไม่ได้ แม้คิดก็คิดเมื่อตะกี้” ดังนั้นการศึกษาสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงเป็นการศึกษาภาษาตามสถานการณ์จริงที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด สตบัส (1983) เรียก การวิเคราะห์

ภาษาลักษณะเช่นนี้ว่า “การวิเคราะห์กระบวนการ” (process) (พิณทิพย์ ทวยเจริญ. 2547: 382; อ้างอิงจาก Stubbs. 1983. Discourse Analysis)

ประการที่สอง เป็นสัมพันธสารที่เป็นการใช้ภาษาเพียงฝ่ายเดียว (monologue discourse) หรือถ้ามีการโต้ตอบกันก็น้อยมาก สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 2-3) ได้กล่าวถึงลักษณะของการพูดเพียงฝ่ายเดียวว่าวาทกรรมสัมพันธจะมีโครงสร้างที่สมบูรณ์น้อย มักจะเป็นวลีที่ติดต่อกัน การพูดมักจะเริ่มต้นด้วยโครงสร้างที่ประกอบด้วยหัวเรื่องและความเห็น (topic-comment structure) เช่น กระทั่งนั้น (topic) + ต้องตั้งไฟให้ร้อนก่อน (comment) ผู้พูดมักจะพูดถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในตอนนั้น ถ้าเกิดการพูดผิดอาจจะมีการแก้ไขในขณะที่พูดได้ และมักจะมีคำแทรก เช่น แบบว่า ที่นี้ เป็นต้น นอกจากนี้งานวิจัยของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549: 28) ยังชี้ให้เห็นลักษณะเด่นในภาษาพูดของไทยหลายประการคือ การพูดซ้ำๆ เช่น หนึ่งๆ เฉยๆ หนังสือหน้าหา หลายสิ่งหลายอย่าง เป็นต้น การใช้คำที่ไม่ชัดเจน เช่น อะไรต่ออะไร อะไรพวกนี้ เป็นต้น การใช้คำลงท้าย เช่น ครับ ค่ะ อะ เป็นต้น การใช้ประโยคไม่มีประธาน เช่น ทำเสร็จแล้ว นึกว่าไม่มา เป็นต้น การใช้ประโยคไม่มีกริยา เช่น วันนี่วันเสาร์ คนนั้นเพื่อนฉัน เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้เป็นภาษาที่มนุษย์ใช้จริงในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นสิ่งที่นักภาษาศาสตร์สนใจที่จะศึกษา

ประการที่สาม เป็นสัมพันธสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีระดับฐานะทางสังคมแตกต่างกันมาก กล่าวคือ ผู้ส่งสารเป็นพระมหากษัตริย์ประมุขของประเทศ ส่วนผู้รับสารเป็นประชาชนหลากหลายกลุ่มหลายระดับ ซึ่งความแตกต่างทางชนชั้นหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังนี้ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548: 75) กล่าวว่า เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเลือกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

ประการสุดท้าย เป็นสัมพันธสารที่มีการพูดประจำทุกปีและมักจะมีการอ้างถึงหรือเชื่อมโยงกับสิ่งที่เคยพูดมาแล้วในปีที่ผ่านมา ดังนั้นการตีความบางครั้งต้องอาศัยสิ่งที่เคยพูดไปแล้วในปีที่ผ่านมาจึงจะสามารถเข้าใจความหมายได้ ในด้านหัวเรื่องที่พูดก็มีความหลากหลาย จากการศึกษาของ รุ่งรัตน์ พรรัตน์กำจาย (2544: 28-29) ซึ่งได้ศึกษาพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชตั้งแต่ปี 2531 ถึงปี 2539 พบว่ามีการพูดหัวเรื่องทั้งสิ้น 54 หัวเรื่อง โดยในแต่ละปีมีหัวเรื่องที่พูดตั้งแต่ 4-9 หัวเรื่อง ซึ่งปีที่พูดหัวเรื่องมากที่สุดคือ ปี 2537 มากถึง 9 หัวเรื่อง ความหลากหลายของหัวเรื่องสะท้อนให้เห็นว่าสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีลักษณะของสัมพันธสารหลายประเภทรวมกันอยู่ กล่าวคือ สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” หากพิจารณาตามหลักเกณฑ์การแบ่งประเภทสัมพันธสารของ ลองเอเคอร์ (Longacre)² จะเห็นว่าสามารถจัดเป็น

² ลองเอเคอร์ (Longacre) (สมทรง บุรุษพัฒน์. 2537: 25-30; อ้างอิงจาก Longacre. 1983. The grammar of discourse) ใช้หลักเกณฑ์สองประการในการแบ่งประเภทของสัมพันธสารคือ หลักเกณฑ์ลำดับกาล (contingent temporal succession) และตัวแสดง (agent orientation) มาแบ่งสัมพันธสารจากการพูดของคนคนเดียวเป็น 4 ประเภท คือ สัมพันธสารเรื่องเล่า (narrative discourse) ตัวแสดงและการเรียงลำดับเวลาเป็นปัจจัยสำคัญ สัมพันธสารกระบวนการ (procedural discourse) การเรียงลำดับเวลาเป็นปัจจัยสำคัญ แต่ตัวแสดงไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ สัมพันธสารข้อควรปฏิบัติ (behavioral discourse) การเรียงลำดับเวลาไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ แต่ปัจจัยสำคัญคือตัวแสดงและสัมพันธสารคำอธิบาย (expository discourse) ทั้งการลำดับเวลาและตัวแสดงไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ

สัมพันธสารได้หลายประเภทคือ เป็นได้ทั้งสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่า (narrative discourse) เพราะมีการเล่าถึงกรณีสืบเนื่องในการปฏิบัติตามหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเน้นทั้งการลำดับเวลาและตัวแสดง การให้คำนิยามความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” หรือคำศัพท์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” ก็สามารถจัดเป็นสัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (expository discourse) เพราะไม่ได้เน้นทั้งการลำดับเวลาและตัวแสดง การกล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติตามหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” ก็สามารถจัดเป็นสัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (behavioral discourse) ได้เพราะเน้นที่ตัวแสดงไม่เน้นทั้งการลำดับเวลา เป็นต้น ความหลากหลายดังกล่าวจึงมีความน่าสนใจที่จะศึกษาเพื่อให้เห็นลักษณะของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ว่ามีลักษณะเฉพาะอย่างไร

นอกจากนี้รูปแบบในการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการพูดแบบจับพลัด การใช้ภาษาเพียงฝ่ายเดียว ความแตกต่างทางชนชั้นของผู้ส่งสารและผู้รับสาร การพูดเชื่อมโยงหรืออ้างถึงสิ่งที่เคยพูดมาแล้ว และความหลากหลายของหัวข้อเรื่องที่พูดตั้งที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้มีการใช้ภาษาที่ต่างกันไป อันจะส่งผลให้โครงสร้างของสัมพันธสารแตกต่างกันไปด้วย ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างโครงสร้างบางตอนของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ดังต่อไปนี้

...ทั้งนี้ คนอื่นจะว่าอย่างไรช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราพออยู่พอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานปณิธาน จุดมุ่งหมายในแง่นี้ ในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่พอกิน ไม่ใช่รุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่าการพออยู่พอกิน มีความสงบนั้น ถ้าจะเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้ารักษาความพออยู่พอกินนั้นได้ เราจะยอดยิ่งยวด เพราะประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลังตก กำลังแย่ กำลังยุ่ง เพราะจะแสวงหาความยิ่งยวดทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางลัทธิ ฉะนั้นถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิดแต่ละท่าน แต่ละบุคคล และมีความคิด มีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่นซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่า พอควร พออยู่ พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้...

(4 ธันวาคม 2517: สำนักพระราชวัง)

สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ข้างต้น เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างจะเห็นว่าโครงสร้างที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ องค์ประกอบส่วนที่กล่าวถึงแนวทางที่ควรปฏิบัติตามแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” และองค์ประกอบส่วนที่กล่าวถึงปัญหา ซึ่งองค์ประกอบส่วนที่กล่าวถึงแนวทางที่ควรปฏิบัติตามแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ยังมีองค์ประกอบย่อยคือ องค์ประกอบผลของการปฏิบัติตามแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” อีกด้วย และหากนำองค์ประกอบต่างๆ มาจัดเรียงตามลำดับการเรียงเรียงความจะได้โครงสร้างดังนี้

องค์ประกอบส่วนที่กล่าวถึงแนวทางที่ควรปฏิบัติตามแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

...ทั้งนี้ คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเซย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ แต่เรา**พออยู่พอกิน** และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย**พออยู่พอกิน** มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานปณิธาน จดมุ่งหมายในแง่ดี ในทางดี ที่จะให้เมืองไทยอยู่**พออยู่พอกิน** ไม่ใช่รุ่งเรืองอย่างยอด...

องค์ประกอบผลของการปฏิบัติตามแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

...แต่ว่าการ**พออยู่พอกิน** มีความสงบนั้น ถ้าจะเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้ารักษาความ**พออยู่พอกิน**นั้นได้ เราจะยอดยิ่งยอด...

องค์ประกอบส่วนที่กล่าวถึงปัญหา

...เพราะประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลังตก กำลังแย่ กำลังยุ่ง เพราะจะแสวงหาความยิ่งยอดทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางลัทธิ...

องค์ประกอบส่วนที่กล่าวถึงแนวทางที่ควรปฏิบัติตามแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

...ฉะนั้นถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิดแต่ละท่าน แต่ละบุคคล และมีความคิด มีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่นซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดี**พอสมควร** ขออย่า **พอควร** **พออยู่ พอกิน** มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้...

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ข้างต้นจะพบว่า องค์ประกอบแต่ละส่วนของสัมพันธสารไม่ได้จัดเรียงโดยอิสระจากกัน แต่จะมีคำเชื่อมสัมพันธสาร (conjunction) **ทั้งนี้** **แต่**ว่า **เพราะ** **ฉะนั้น** เป็นตัวเชื่อมให้องค์ประกอบแต่ละส่วนต่อเนื่องกันไป คำเชื่อมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ การซ้ำคำ เช่น **พออยู่พอกิน** การซ้ำความ เช่น **พอสมควร** **พอควร** การซ้ำคำและการซ้ำความดังกล่าวเป็นการเน้นย้ำความและยังเป็นการใช้คำศัพท์ที่อยู่ในวงเรื่อง (topic) เดียวกันที่กล่าวถึงแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” อีกด้วย ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในสัมพันธสารข้างต้นมีดังนี้

...คนอื่นจะว่า(1)อย่างไรก็(2)ช่างเขา(3) ๑(4)จะว่า(5)เมืองไทย(6)ล้ำสมัย(7)๑(8)ว่า(9)เมืองไทย(10)เซย (11)๑(12)ว่า(13)เมืองไทย(14)ไม่มีสิ่งที่ทันสมัยใหม่(15) แต่(16)เรา(17)พออยู่พอกิน(18) และ(19)๑ (20)ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย(21)พออยู่พอกิน(22)๑(23)มีความสงบ และ(24) ๑(25) ทำงานตั้งจิตอธิษฐาน(26) ๑ (27)ปณิธาน(28) ๑(29) จุดมุ่งหมาย(30)ใน(31)แง่(32) ใน(33)ทาง(34) ที่(35)จะให้เมืองไทย(36)อยู่พอกิน(37)...

(4 ธันวาคม 2517: สำนักพระราชเลขานุการ)

จากสัมพันธสารพระราชดำรัสข้างต้น จะเห็นว่าแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน ดังนี้
ในตำแหน่ง (1) (5) (9) (13) เป็นการซ้ำโครงสร้าง (จะ)ว่า...(จะ)ว่า...ว่า...ว่า...

ในตำแหน่ง (31) (33) เป็นการซ้ำโครงสร้าง ใน...ใน...

ในตำแหน่ง (2) เป็นการใช้คำเชื่อม ก็ แสดงความสัมพันธ์ ตำแหน่งที่ (16) เป็นการใช้คำเชื่อม แต่ แสดงความขัดแย้ง ตำแหน่งที่ (19) (24) เป็นการใช้คำเชื่อม และ แสดงการเพิ่มหรือเสริมข้อมูล ตำแหน่งที่ (35) เป็นการใช้คำเชื่อม ที่ เป็นคำเชื่อมบอกการอ้างถึง

ในตำแหน่ง (3) เป็นการอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม คำว่า เขา เป็นการอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง คนอื่น ตำแหน่งที่ (17) คำว่า เรา เป็นการอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง อ้างถึง ผู้พูดในนามของคนไทยทุกคน

ในตำแหน่ง (4) (8) (12) เป็นการละ ข้อความที่ละคือ คนอื่น/เขา ตำแหน่งที่ (20) เป็นการละ บุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง หมายถึงผู้พูด ซึ่งบุรุษสรรพนามที่ละคือ เรา/ข้าพเจ้า ตำแหน่งที่ (23) เป็นการละข้อความ ข้อความที่ละคือ ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย ตำแหน่ง (25) เป็นการละข้อความ ข้อความที่ละคือ ขอให้ทุกคน ตำแหน่งที่ (27) (29) เป็นการละ คำว่า ตั้ง

ในตำแหน่ง (6) (10) (14) (21) (36) เป็นการซ้ำคำ คำที่ซ้ำคือ เมืองไทย ตำแหน่งที่ (18) (22) (37) เป็นการซ้ำคำ คำที่ซ้ำคือ พออยู่พอกิน ตำแหน่งที่ (7) (11) (15) เป็นการซ้ำความ คือ คำว่า ล้ำสมัย เซย ไม่มีสิ่งที่ทันสมัย ทั้งสามคำสื่อความหมายเหมือนกันคือ ไม่ทันสมัย ตำแหน่งที่ (26) (28) (30) เป็นการซ้ำความ คือคำว่า จิตอธิษฐาน ปณิธาน จุดมุ่งหมาย ทั้งสามคำสื่อความหมายเหมือนกัน คือ การตั้งมั่นเพื่อไปสู่สิ่งอันพึงปรารถนา

ในตำแหน่ง (32) (34) เป็นการอ้างถึงด้วยการใช้คำบ่งชี้ แง่(32) ทาง(33) อ้างถึง มีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในสัมพันธสาร นอกจากแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันทั้งในด้านการร้อยเรียงข้อความให้ต่อเนื่องกันในลักษณะต่างๆ เช่น การใช้คำเชื่อม แต่ และ ก็ ที่ และการแสดงความเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น การซ้ำ คำว่า เมืองไทย พออยู่พอกิน การซ้ำความ ล้ำสมัย เซย ไม่มีสิ่งที่ทันสมัย การซ้ำโครงสร้าง (จะ)ว่า...(จะ)ว่า...ว่า...ว่า... ยังมี ความสำคัญอย่างยิ่งในการตีความเพื่อทำความเข้าใจสัมพันธสารอีกด้วย ยกตัวอย่างประโยคดังต่อไปนี้

- (1) ๐จะว่าเมืองไทยล้ำสมัย ๐ว่าเมืองไทยเซย ๐ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ แต่เราพออยู่พอกิน
- (2) ทำงานตั้งจิตอธิษฐานปณิธาน จุดมุ่งหมายในแง่ไหน ในทางนี้

เมื่ออ่านประโยคทั้งสองประโยคนี้โดยปราศจากบริบทอื่นใด เป็นประโยคที่ปรากฏโดดๆ จะพบว่า เมื่ออ่านประโยค (1) ผู้รับสารย่อมเกิดความสงสัยว่าใครเป็นคนว่าหรือเป็นคนพูด และในประโยค (2) ในแง่ไหน ในทางนี้ หมายถึงในแง่ใด ในทางใด ดังนั้น การที่จะเข้าใจความหมายของประโยคข้างต้นได้นั้น ผู้รับสารต้องพิจารณาหรือตีความจากบริบทหรือความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งเป็นการศึกษาภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยคหรือสัมพันธ์สารวิเคราะห์ และหากพิจารณาจากบริบทหรือความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในสัมพันธ์สารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2517 จะทำให้เข้าใจประโยคทั้ง 2 ประโยคข้างต้นได้ดังนี้

เครื่องหมาย ๐ แทนการละ ซึ่งคนที่ว่าหรือพูดข้อความในประโยค (1) คือ **คนอื่น/เขา** โดยพิจารณาจากข้อความที่อยู่ข้างหน้า คือ “**คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา ๐จะว่าเมืองไทยล้ำสมัย ๐ว่าเมืองไทยเซย ๐ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ แต่เราพออยู่พอกิน**” การที่ผู้รับสารจะสามารถทราบได้ว่าสิ่งที่ละนั้นคืออะไรนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาจากบริบทเป็นสำคัญ

ในแง่ไหน ในทางนี้ ในประโยค (2) เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการอ้างถึงด้วยการใช้คำบ่งชี้ **นี้** เพราะฉะนั้น **ในแง่ไหน ในทางนี้** จึงหมายถึง **มีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ** ซึ่งผู้รับสารก็ต้องพิจารณาจากบริบทด้วยเช่นกัน จึงจะสามารถตีความหรือเข้าใจความหมายได้

การศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในสัมพันธ์สารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ทำให้เห็นความเป็นเอกภาพของสัมพันธ์สารเพราะทุกองค์ประกอบกล่าวถึงเรื่องเดียวกันคือเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” และยังทำให้สามารถตีความเพื่อทำความเข้าใจความหมายของสัมพันธ์สารได้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในสัมพันธ์สารนั้น เพียร์ศิริ วงศ์วิภาณนท์ (2530: 33) กล่าวว่ามีความสัมพันธ์ (relationship) กันอย่างชัดเจน โดยมีรูปภาพเป็นเครื่องมือในการแสดงความสัมพันธ์ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอยู่ 2 ลักษณะคือ ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการกล่าวถึงสิ่งที่ให้ อรรถสาระหรืออยู่ในวงเรื่อง (topic) เดียวกัน ความสัมพันธ์ในลักษณะเช่นนี้เรียกว่า “อรรถเอกภาพหรือการเกาะเกี่ยวความ” (coherence) และความสัมพันธ์อีกลักษณะหนึ่งคือ “การเชื่อมโยงความ”(cohesion) ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างประโยคหรือองค์ประกอบต่างๆ ในสัมพันธ์สาร ความสัมพันธ์ทั้งสองลักษณะนี้ ทรงธรรม อินทจักร (2550: 8) เรียกว่าเป็น “ความคล้ายตามกัน” ในสัมพันธ์สารซึ่งจะทำให้เกิดความ เป็นเอกภาพและการสื่อสารที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร รวมทั้งก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารด้วย

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้นยังไม่ใช่อธิบายที่ชัดเจนว่า สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีโครงสร้างสัมพันธสารและมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในสัมพันธสารที่เป็นลักษณะเฉพาะอย่างไร ซึ่งการที่จะศึกษาเพื่อให้เห็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารนั้น การศึกษาโครงสร้างของสัมพันธสารเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถทำให้เห็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารแต่ละประเภทได้เพราะ “สัมพันธสารยังให้เกิดโครงสร้างแบบต่างๆ” (วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. 2533: 99) กล่าวคือ สัมพันธสารแต่ละประเภทจะสะท้อนโครงสร้างที่เป็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารนั้นๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาโครงสร้างสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยละเอียด และเพื่อให้เห็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในสัมพันธสาร ซึ่งก็คือการศึกษาการเชื่อมโยงความอันเป็นคุณสมบัติสำคัญของสัมพันธสารประกอบกันด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาโครงสร้างและการเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

ความสำคัญของการวิจัย

การวิเคราะห์สัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” จะทำให้ทราบโครงสร้างและการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ได้ดียิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากเว็บไซต์ของสำนักงานราชเลขาธิการและเว็บไซต์เครือข่ายกาญจนาภิเษก ซึ่งทั้งสองเว็บไซต์ได้เรียบเรียงพระราชดำรัสขึ้นตามที่ได้บันทึกพระสุรเสียงไว้ โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต พระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานั้นต้องปรากฏคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” “พออยู่พอกิน” “พอมีพอกิน” “พอเพียง” “พออยู่” “พอสมควร” “พอประมาณ” “พึ่งตนเอง” “ตามอัตภาพ” คำใดคำหนึ่งอยู่ในพระราชดำรัสด้วย และคำที่ปรากฏเหล่านี้ต้องสื่อความหมายไปในเรื่องการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง นอกจากนี้ยังหมายถึงข้อความใดๆ ถึงแม้จะไม่ปรากฏคำดังกล่าวมา แต่ถ้าสื่อความหมายหรือแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตหรือวิถีปฏิบัติที่อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงก็ถือว่าเป็นพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ด้วย

ซึ่งจากการสำรวจพระราชดำรัสตั้งแต่ที่เริ่มมีการกล่าวถึงเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นครั้งแรกเมื่อปี 2517 จนถึงปัจจุบันพบว่ามีจำนวน 15 องค์ ดังนี้

- พระราชดำรัส ปี 2517 (ข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ)
- พระราชดำรัส ปี 2524 (ข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ)
- พระราชดำรัส ปี 2528 (ข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ)
- พระราชดำรัส ปี 2534 (ข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ)
- พระราชดำรัส ปี 2536 (ข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ)
- พระราชดำรัส ปี 2537 (ข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ)
- พระราชดำรัส ปี 2538 (ข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ)
- พระราชดำรัส ปี 2540 (ข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ)
- พระราชดำรัส ปี 2541 (ข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ)
- พระราชดำรัส ปี 2542 (ข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ)
- พระราชดำรัส ปี 2543 (ข้อมูลจากเครือข่ายกาญจนาภิเษก)
- พระราชดำรัส ปี 2545 (ข้อมูลจากเครือข่ายกาญจนาภิเษก)
- พระราชดำรัส ปี 2546 (ข้อมูลจากเครือข่ายกาญจนาภิเษก)
- พระราชดำรัส ปี 2548 (ข้อมูลจากเครือข่ายกาญจนาภิเษก)
- พระราชดำรัส ปี 2550 (ข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างสัมพันธ์สาร (discourse structure) และการเชื่อมโยงความ (cohesion)

2. รวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ ได้แก่ พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

3. วิเคราะห์และจัดระบบข้อมูล

3.1 วิเคราะห์โครงสร้างสัมพันธ์สารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยการอ่านพระราชดำรัสที่เลือกมาแล้วตั้งแต่ต้นจนจบแล้วพิจารณาว่าสัมพันธ์สารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีองค์ประกอบอะไรบ้าง และมีการจัดเรียงองค์ประกอบอย่างไรบ้าง

3.2 วิเคราะห์การเชื่อมโยงความ โดยอ่านพระราชดำรัสแต่ละองค์อย่างละเอียดแล้วจัดกลุ่มข้อมูลการเชื่อมโยงความแต่ละประเภทตามแนวคิดของ ฮาลิเดย์และฮาซัน (Halliday & Hasan. 1976) และปรับใช้แนวทางการวิเคราะห์การเชื่อมโยงความในภาษาไทยของ วิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa. 1986) ซึ่งได้ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทย (Cohesion in Thai) ไว้ จากนั้น

ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์โดยเรียงการเชื่อมโยงความตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

4. สรุปผลและนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านเศรษฐกิจและความประพฤติโดยให้ตั้งอยู่บนความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดี ทั้งนี้ต้องประกอบความรู้และคุณธรรม

พระราชดำรัสเรื่อง“เศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต ที่ทรงกล่าวถึงหรืออ้างถึงเรื่อง“เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งจะปรากฏคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” “พออยู่พอกิน” “พอมีพอกิน” “พอเพียง” “พออยู่” “พอสมควร” “พอประมาณ” “พึ่งตนเอง” “ตามอัตภาพ” คำใด คำหนึ่งอยู่ในพระราชดำรัสด้วย และคำที่ปรากฏเหล่านี้ต้องสื่อความหมายไปในเรื่องการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงข้อความใดๆ ถึงแม้จะไม่ปรากฏคำดังกล่าวมาแต่ถ้าสื่อความหมายหรือแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตหรือวิถีปฏิบัติที่อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ก็ถือว่าเป็นพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ด้วย

สัมพันธสาร หมายถึง หน่วยภาษาที่สูงกว่าระดับประโยค ในที่นี้หมายถึงพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

โครงสร้างสัมพันธสาร หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ในสัมพันธสารที่มีความสัมพันธ์กัน ประกอบกันเป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้น

การเชื่อมโยงความ หมายถึง ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์และทางศัพท์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในสัมพันธสารซึ่งอาจอยู่ในรูปของการอ้างถึง การละ การแทนที่ การใช้คำเชื่อม การใช้คำพ้องความหมาย การใช้คำตรงข้าม และการซ้ำ

รูปภาพ หมายถึง รูปต่างๆ ในภาษาทุกระดับที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งเป็นคำที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เรียกหน่วยต่างๆ ในภาษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การกล่าวถึงสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” แต่ละตอนนั้น ผู้วิจัยจะบอก วัน เดือน ปี ที่ทรงมีพระราชดำรัสองค์นั้นๆ และแหล่งที่มาของข้อมูล ตามลำดับ เช่น

“...การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ. สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน. แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง. ...”

(4 ธันวาคม 2540: สำนักพระราชเลขานุการ)

2. การพิมพ์สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ถ้าเป็นข้อมูลจากสำนักพระราชเลขานุการ ผู้วิจัยจะพิมพ์ตามต้นฉบับของแหล่งข้อมูลทุกประการ เช่น การเว้นวรรค การสะกดการันต์ การใช้เครื่องหมายหัพภาค เป็นต้น ยกเว้นตัวเลขหรือเครื่องหมายบ่งชี้เชิงอรรถและข้อความในวงเล็บที่บรรยายพระอิริยาบถต่างๆ เช่น (เสียงหัวเราะ) (ทรงชี้ในหนังสือพระราชดำรัสปี 2538) เป็นต้น ส่วนแหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์เครือข่ายกาญจนาภิเษก เนื่องจากเป็นฉบับที่มีการสะกดการันต์ผิดอยู่บ้าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะปรับแก้การสะกดคำที่ผิดให้ถูกต้อง

3. สัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย

3.1 ... เครื่องหมายจุดไข่ปลา เมื่อปรากฏหน้าข้อความใด หมายถึง ข้อความนั้นมีข้อความอื่นนำมาก่อน และเมื่อปรากฏหลังข้อความใด หมายถึง ข้อความนั้นยังมีข้อความอื่นต่อไปอีก

3.2 ∅ เครื่องหมายละ หมายถึง ไม่ปรากฏรูปภาษาในโครงสร้างผิว

3.3 (1) (2) (3) ... สัญลักษณ์เลขอารบิกในเครื่องหมายวงเล็บ หมายถึง การแสดงลำดับของรูปภาษาเพื่อประกอบการอธิบาย

3.4 → เครื่องหมายลูกศร แสดงลำดับการจัดเรียงองค์ประกอบของสัมพันธสาร

3.5 ✓ เครื่องหมายแสดงการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภท

4. รูปแบบการพิมพ์

4.1 ในบทที่สาม คำที่ขีดเส้นใต้ หมายถึง รูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงประเภทของสัมพันธสาร คำที่พิมพ์ตัวเข้ม หมายถึง รูปภาษาที่แสดงลักษณะของเนื้อหาในสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภท

4.2 ในบทที่สี่ คำที่พิมพ์ตัวเข้ม หมายถึง รูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความ คำที่พิมพ์ตัวเอียง หมายถึง รูปภาษาที่ถูกอ้างถึง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างสัมพันธสาร
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างสัมพันธสาร

ราชบัณฑิตยสถาน (2553: 442) ได้ให้ความหมายของ “โครงสร้าง”(structure) ว่าหน่วยภาษาหลายหน่วยที่แสดงความสัมพันธ์กัน และให้ความหมายของ “สัมพันธสาร” (discourse) ว่าหน่วยภาษาที่ใหญ่กว่าระดับประโยค (2553: 135) ดังนั้น “โครงสร้างสัมพันธสาร” (discourse structure) หมายถึงหน่วยภาษาหลายหน่วยที่มีความสัมพันธ์กันประกอบกันเป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้น แนวคิดเรื่องโครงสร้างของสัมพันธสารนั้น สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 42) กล่าวว่า “สัมพันธสารไม่ว่าจะเป็นประเภทใดจะประกอบด้วยโครงสร้างของเรื่อง” เช่น สัมพันธสารประเภทเรื่องเล่าจะมีโครงสร้างที่เรียกว่า “เค้าโครงเรื่อง” (plot) ส่วนประกอบของโครงสร้างจะแสดงด้วยรูปภาษาหรือลักษณะไวยากรณ์ (grammatical profile) ที่แตกต่างกันออกไป กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สัมพันธสารแต่ละประเภทจะมีโครงสร้างที่แตกต่างกัน คำกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ วิลโลวอร์ธ ชนิชจันท์ (2533: 99) ที่กล่าวว่า “สัมพันธสารยังให้เกิดโครงสร้างแบบต่างๆ” กล่าวคือ สัมพันธสารแต่ละประเภทจะสะท้อนโครงสร้างเนื้อหาและข้อมูลที่สัมพันธสารนั้นสื่ออยู่ซึ่งผู้ใช้ภาษาย่อมเลือกใช้สัมพันธสารเพื่อสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น สัมพันธสารเรื่องเล่า ซึ่งโดยทั่วไปผู้เล่าเรื่องย่อมมีความต้องการที่จะถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกชวนติดตาม และเหตุการณ์หนึ่งในเรื่องจะต้องนำไปสู่อีกเหตุการณ์หนึ่งอย่างสมเหตุสมผล ดังนั้นโครงสร้างของสัมพันธสารเรื่องเล่าที่มีจุดขึ้นต้นสูงสุด ณ จุดใดจุดหนึ่งของเรื่องจึงมีโครงสร้างดังนี้

1. การนำเรื่อง เป็นการแนะนำตัวแสดง เวลา สถานที่ หรือสถานการณ์
2. เหตุการณ์ยั่วๆ เป็นจุดที่มีบางสิ่งบางอย่างผิดปกติไปจากที่เคยเป็น
3. การเพิ่มความขัดแย้ง เป็นจุดที่เริ่มมีความขัดแย้งและความตึงเครียด
4. จุดตึงเครียด เป็นจุดสูงสุดของความขัดแย้งและความตึงเครียด
5. การคลี่คลายปัญหา เป็นจุดที่เริ่มมีทางออกของปัญหา
6. เหตุการณ์ต่อเนื่อง เป็นการให้รายละเอียดต่อปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การคลี่คลาย
7. การสรุป เป็นจุดสรุปเรื่องทั้งหมด

ลักษณะทั้ง 7 ประการนี้เป็นลักษณะสากลที่พบได้ทั่วไปในสัมพันธสารเรื่องเล่าที่มีจุดเด่นที่ต่างกัน (สมทรง บุรุษพัฒน์. 2537: 42-43; อ้างอิงจาก Longacre. 1983. The grammar of discourse) หรือถ้าเป็นสัมพันธสารประเภทวิธีทำ ยกตัวอย่างเช่น สัมพันธสารวิธีทำอาหาร ผู้ส่งสารก็ย่อมเลือกใช้สัมพันธสารที่แสดงขั้นตอนการทำอาหารตามลำดับก่อนหลัง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้รับสารสามารถที่จะทำตามได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นสัมพันธสารวิธีทำอาหารจึงต้องเน้นที่การแสดงขั้นตอน ดังที่ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 46) ได้ยกตัวอย่างโครงสร้างของสัมพันธสารประเภทวิธีทำในภาษาไทย ดังนี้

ชื่อเรื่อง(Title)	อร่อย... “ปลาจะละเม็ดเจ็ดเซียน” จากฝีมือดาราสาว สมรัชนี เกษร
การเกริ่นเรื่อง(Aperture)	อาหารจานเด็ดอาทิชนิดนี้ ลองมาชิมฝีมือทำอาหารของ สมรัชนี เกษร กันบ้าง ดูซิว่านอกจากจะมีฝีมือในการแสดง แล้ว ฝีมือทำอาหารของเธอจะเป็นอย่างไรบ้าง
การนำเรื่อง(Introduction)	สำหรับเครื่องปรุงเธอบอกว่าใช้ปลาจะละเม็ด 1 ตัว พริกหยวก เห็ดหอมพอประมาณ เกล็ด แปะมัน หัว เมล็ด มะม่วงหิมพานต์ น้ำมัน น้ำมันหอย ซีอิ้วขาว แม็กกี้ ผงชูรส เหล้าชนิดหน้อย น้ำตาล และกัพริกไทย
วิธีทำ	<p>ขั้นตอนที่ 1 ส่วนวิธีการทำ ดาราสาวอธิบายว่า ให้นำเอาปลาจะละเม็ด มาล้างให้สะอาดพร้อมทั้งตัดหัวออกให้เรียบร้อย</p> <p>ขั้นตอนที่ 2 เสร็จแล้วเอากะทะตั้งบนเตาใส่น้ำมันลงไป</p> <p>ขั้นตอนที่ 3 นำปลาที่ล้างแล้วลงไปทอดให้เหลืองจนกรอบ</p> <p>ขั้นตอนที่ 4 แล้วค่อยตักขึ้นมาใส่จาน</p> <p>ขั้นตอนที่ 5 จากนั้นก็นำกะทะตั้งบนเตาอีกครั้งหนึ่ง พร้อมกับใส่น้ำมันลงไป</p> <p>ขั้นตอนที่ 6 แล้วนำพริกหยวก เห็ดหอม เกล็ด หัว เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ผัดรวมกัน</p> <p>ขั้นตอนที่ 7 แล้วจึงปรุงด้วยซีอิ้วขาว แม็กกี้ ผงชูรส เหล้า น้ำตาล</p> <p>ขั้นตอนที่ 8 พอใส่เครื่องปรุงครบแล้วก็ผัดรวมกันอีกครั้ง</p> <p>ขั้นตอนที่ 9 แล้วค่อยใส่น้ำมันหอยลงไป รวมทั้งละลายแป้งมันผสมลงไป ด้วย เพื่อจะได้ดูน่าทานยิ่งขึ้น</p>
การจบเรื่อง	เมื่อเสร็จกระบวนการแล้ว ก็ตักใส่จานรับประทานได้เลย สมรัชนี ยังบอกอีกว่า ถ้าจะให้อาหารจานนี้น่ารับประทานมากขึ้นควรตกแต่งด้วยสับปะรด โดยหั่นเป็นแว่นบางๆ วางไว้บนขอบจาน จะทำให้สวยและน่ารับประทานยิ่งขึ้น

สัมพันธสารวิธีทำอาหารข้างต้นจะเห็นว่า ส่วนที่สำคัญที่สุดคือขั้นตอนวิธีทำ ซึ่งจะบอกลำดับก่อนหลังที่มีรูปภาพบ่งบอกอย่างชัดเจน เช่น เสร็จแล้ว..., แล้วค่อย..., จากนั้นก็..., แล้วจึง..., พอ...ก็..., เมื่อ...ก็... เป็นต้น

จากแนวคิดที่ว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทจะมีโครงสร้างที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างทางโครงสร้างนั้นเกิดจากจุดมุ่งหมายในการสื่อสารที่แตกต่างกัน ดังได้ยกตัวอย่างโครงสร้างของสัมพันธสารเรื่องเล่าและสัมพันธสารวิธีทำข้างต้น แนวคิดดังกล่าวได้มีผู้นำมาศึกษาสัมพันธสารประเภทต่างๆ ดังจะยกตัวอย่างงานวิจัยของ ผ่าน บาลโพธิ์ (2553) สุทธิรักษ์ สุภาวิน (2550) ปัญจพร ลีลาชีวิต (2549) สกาวเดือน ชาธรรม (2549) และณัฐรา จุลพรหม (2544) ดังนี้

ผ่าน บาลโพธิ์ (2553: 7-23) แสดงให้เห็นลักษณะโครงสร้างของสัมพันธสารประเภทบทความวิชาการ โดยได้กล่าวถึงโครงสร้างและหน้าที่ของแต่ละส่วนโครงสร้างต่างๆ ในสัมพันธสารบทความวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพว่าประกอบด้วย 4 ส่วนโครงสร้างหลัก ได้แก่ สัมพันธสารความนำ (introduction) สัมพันธสารวัตถุประสงค์และวิธีการหรืออุปกรณ์และวิธีการ (materials and methods) สัมพันธสารผลการวิจัย (results) และสัมพันธสารอภิปรายผลและสรุป (discussion and conclusion) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สัมพันธสารความนำ (introduction) มีหน้าที่เสนอความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวัตถุประสงค์ของการวิจัย สัมพันธสารความนำยังประกอบด้วยโครงสร้างย่อยอีก 5 โครงสร้างย่อย ได้แก่ การนำเข้าสู่หัวข้อวิจัย การให้ข้อเท็จจริงทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งที่ศึกษา การเสนอผลการวิจัยที่ผ่านมา การบอกสิ่งที่ขาด และการบอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สัมพันธสารวัตถุประสงค์และวิธีการหรืออุปกรณ์และวิธีการ (materials and methods) มีหน้าที่ให้รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งรวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับพลวิจัย เครื่องมือการวิจัย กระบวนการหรือขั้นตอนการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล สัมพันธสารวัตถุประสงค์และวิธีการยังประกอบด้วยโครงสร้างย่อยอีก 4 โครงสร้างย่อย ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องมือการวิจัย กระบวนการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัมพันธสารผลการวิจัย (results) มีหน้าที่รายงานผลการวิจัย โดยทั่วไปสัมพันธสารผลการวิจัยจะมีโครงสร้างย่อย 2 โครงสร้างย่อย คือ การกล่าวนำด้วยข้อมูล และการรายงานผล แต่บางบทความอาจจะมีการอภิปรายผลรวมอยู่ด้วย

สัมพันธสารอภิปรายผลและสรุป (discussion and conclusion) มีหน้าที่เสนอการตีความผลการวิจัยและการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิจัย รวมทั้งเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ เน้นการวิจัยในอนาคต และสรุปผลการวิจัย สัมพันธสารอภิปรายผลและสรุปยังประกอบด้วยโครงสร้างย่อยอีก 5 โครงสร้างย่อย ได้แก่ โครงสร้างแรกคือการกล่าวอ้างถึงวัตถุประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษา ในส่วนนี้อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ โครงสร้างที่สองคือการเสนอผลการวิจัยที่มีการเลือกมาซึ่งอาจจะตีความมาแล้วเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น โครงสร้างที่สามคือการเชื่อมโยงผลการวิจัยกับผลการวิจัยที่ผ่านมา

มา โครงสร้างที่สีกกล่าวถึงข้อจำกัดของของงานวิจัย และโครงสร้างสุดท้ายคือเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ แนะนำการวิจัยในอนาคต และสรุปผลการวิจัย

สัมพันธสารบทความวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพข้างต้นจะเห็นว่า โครงสร้าง สัมพันธสารมีองค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างหลักและโครงสร้างย่อย และแต่ละองค์ประกอบก็มีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลเพื่อการสื่อสารที่แตกต่างกัน นอกจากนี้งานการศึกษาของ ณีฎฐา จุลพรหม (2544) ซึ่งได้ศึกษาโครงสร้างของอนุเจตในบทความทางวิชาการในภาษาไทยพบว่า ในโครงสร้างหลักของอนุเจตประกอบด้วยส่วนประกอบ 4 ส่วน คือ หน่วยกล่าวเกริ่น หน่วยใจความ หน่วยขยายใจความ และหน่วยส่งท้าย โดยหน่วยใจความเป็นหน่วยประเภทบังคับ ส่วนอีก 3 หน่วยเป็นหน่วยแบบเลือกเกิดได้ ในระดับโครงสร้างผิวมีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ หน่วยนำ หน่วยแกนอนุเจต และหน่วยปิด โดยหน่วยแกนอนุเจตเป็นหน่วยประเภทบังคับ ส่วนอีก 2 หน่วยเป็นประเภทเลือกเกิดได้ การศึกษาของ ณีฎฐา จุลพรหม นี้แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างของสัมพันธสารมีทั้งในระดับโครงสร้างหลักและโครงสร้างผิว และโครงสร้างทั้งสองระดับก็มีองค์ประกอบทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามโครงสร้างของทั้งสองระดับจะมีลักษณะที่เหมือนกันก็คือ มีส่วนที่เป็นหน่วยประเภทบังคับและหน่วยประเภทเลือกเกิดได้

จากการศึกษาโครงสร้างสัมพันธสารของ ณีฎฐา จุลพรหม (2544) และผ่าน บาลโพธิ์ (2553: 7-23) จะเห็นว่าถึงแม้จะเป็นสัมพันธสารประเภทบทความวิชาการเหมือนกันแต่ถ้าเป็นสัมพันธสารบทความวิชาการในสาขาที่แตกต่างกันก็อาจมีองค์ประกอบของโครงสร้างแตกต่างกัน

สุทธิรักษ์ สุภาวิน (2550) ได้ศึกษาสัมพันธสารประเภทบทขึ้น โดยศึกษาจากคอลัมน์ “เฮฮาหน้าทะเล้น” ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ทุกฉบับวันอาทิตย์ ตั้งแต่วันที่ 5 มีนาคม ถึง 28 พฤษภาคม 2549 รวมทั้งสิ้น 61 หัวเรื่อง พบว่าโครงสร้างสัมพันธสารประเภทบทขึ้นมีโครงสร้างประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ส่วนหลัก คือ ส่วนเกริ่นเรื่อง (Aperture) ส่วนนำเรื่อง (Introduction) ส่วนแก่นเรื่อง/ตัวเรื่อง (Nucleus/Body) และส่วนสรุป (Conclusion) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนเกริ่นเรื่อง (Aperture) เป็นส่วนที่ชักชวนให้ผู้อ่านติดตามเรื่องราว ซึ่งจะปรากฏในย่อหน้าแรกเพียงย่อหน้าเดียวเท่านั้น การเกริ่นเรื่องมี 4 วิธีคือ โดยการกล่าวอ้าง โดยการแจ้งให้ทราบ โดยการใช้นามหรือคำคม และโดยการกล่าวออกตัว

ส่วนนำเรื่อง (Introduction) เป็นการนำเรื่องโดยกล่าวถึงรายละเอียดที่เป็นใจความสำคัญเพียงคร่าวๆ เช่น ให้ข้อมูลของตัวละคร เวลา หรือสถานที่ เป็นต้น

ส่วนแก่นเรื่อง/ตัวเรื่อง (Nucleus/Body) เป็นส่วนที่กล่าวถึงรายละเอียดของเรื่องทั้งหมด

ส่วนสรุป (Conclusion) เป็นการกล่าวสรุปเรื่องราว มี 3 วิธี คือ แบบล้อชวนหัว แบบให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะหรือคำเตือน และแบบเสียดสี

องค์ประกอบของโครงสร้างที่จะต้องปรากฏในสัมพันธสารประเภทบทขึ้น คือ ส่วนแก่นเรื่อง/ตัวเรื่อง (Nucleus/Body) สำหรับส่วนเกริ่นเรื่อง (Aperture) ส่วนนำเรื่อง (Introduction) และส่วนสรุป (Conclusion) จะปรากฏหรือไม่ก็ได้ องค์ประกอบของโครงสร้างในสัมพันธสารประเภทบทขึ้นมีการจัดเรียงองค์ประกอบ 6 ลักษณะ ได้แก่

1. ส่วนเกริ่นเรื่อง (Aperture) ส่วนนำเรื่อง (Introduction) ส่วนแก่นเรื่อง/ตัวเรื่อง (Nucleus/Body) และส่วนสรุป (Conclusion)
2. ส่วนเกริ่นเรื่อง (Aperture) ส่วนแก่นเรื่อง/ตัวเรื่อง (Nucleus/Body) และส่วนสรุป (Conclusion)
3. ส่วนนำเรื่อง (Introduction) ส่วนแก่นเรื่อง/ตัวเรื่อง (Nucleus/Body) และส่วนสรุป (Conclusion)
4. ส่วนนำเรื่อง (Introduction) และส่วนแก่นเรื่อง/ตัวเรื่อง (Nucleus/Body)
5. ส่วนแก่นเรื่อง/ตัวเรื่อง (Nucleus/Body) และส่วนสรุป (Conclusion)
6. ส่วนแก่นเรื่อง/ตัวเรื่อง (Nucleus/Body)

ลักษณะที่พบมากที่สุด คือ ส่วนนำเรื่อง (Introduction) ส่วนแก่นเรื่อง/ตัวเรื่อง (Nucleus/Body) และส่วนสรุป (Conclusion) ส่วนที่พบน้อยที่สุดคือ ส่วนเกริ่นเรื่อง (Aperture) ส่วนนำเรื่อง (Introduction) ส่วนแก่นเรื่อง/ตัวเรื่อง (Nucleus/Body) และส่วนสรุป (Conclusion)

ปัญจพร ลีลาชีวิต (2549) ได้ศึกษาสัมพันธสารรายการ “หิวหม้อจ้อข้าว” ซึ่งเป็นรายการของทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 การเก็บข้อมูลใช้การสุ่มเลือกข้อมูลด้วยวิธีจับสลาก ได้ศึกษาข้อมูลสัปดาห์ละ 2 วัน คือ วันอังคารและวันพฤหัสบดี ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2547 รวม 26 ครั้ง ความยาวประมาณ 650 นาที พบว่ามีองค์ประกอบของโครงสร้างหลัก 3 ส่วน ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนท้าย ดังนี้

ส่วนนำ ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 2 ส่วน คือ องค์ประกอบที่ปรากฏตายตัว ได้แก่ การกล่าวบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 การกล่าวทักทาย การกล่าวแนะนำตัวผู้ดำเนินรายการ และการกล่าวแนะนำรายการ และอีกองค์ประกอบย่อยคือ องค์ประกอบที่ไม่ตายตัว ได้แก่ ข้อมูลในเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม การโฆษณาเชิญชวนให้ส่งเอสเอ็มเอส และข้อมูลในเดือนกันยายนจะมีการกล่าวถึงเรื่องเบ็ดเตล็ดอื่นๆ

ส่วนเนื้อหา เป็นโครงสร้างที่ยาวและสำคัญที่สุด มีองค์ประกอบย่อยที่ปรากฏตายตัว 3 ส่วน ได้แก่ การเล่าประเด็นข่าวจากหนังสือพิมพ์รายวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และการเข้าโฆษณา

ส่วนท้าย มีองค์ประกอบย่อย 2 ส่วน คือ องค์ประกอบที่ปรากฏตายตัว ได้แก่ การให้ผู้ชมส่งจดหมายติชมรายการ และการกล่าวอำลา อีกองค์ประกอบหนึ่งคือ องค์ประกอบที่ไม่ปรากฏตายตัว ได้แก่ การให้ผู้ชมส่งเอสเอ็มเอส การโฆษณาขายแผ่นวีซีดีคู่ซัสส์ทนายแสบ และการให้ผู้ชมส่งจดหมายถามปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย

นอกนี้ยังพบว่าสัมพันธสารรายการโทรทัศน์ “หิวหม้อจ้อข้าว” มีจุดประสงค์ของการสื่อสารเพื่อให้ความรู้ ความบันเทิง และการพาณิชย์ ซึ่งจะเห็นได้จากการมีส่วนโครงสร้างที่เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย มีกลวิธีทางภาษาเพื่อสร้างความบันเทิง และมีการโฆษณาเพื่อหวังผลทางธุรกิจ

สกวเดือน ชาธรรม (2549) ได้ศึกษาสัมพันธสารการสอบปากคำระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้เสียหายในการร้องทุกข์ให้เป็นคดีอาญา โดยเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงจากสถานการณ์จริงใน

การร้องทุกข์ทั้งหมด 50 สถานการณ์ ณ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างสัมพันธสารการสอบปากคำระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้เสียหายในการร้องทุกข์ให้เป็นคดีอาญามีองค์ประกอบของโครงสร้างที่ปรากฏตายตัว 3 ส่วน คือ การเปิดการสนทนา การดำเนินการสนทนา และการปิดการสนทนา มีรายละเอียดดังนี้

การเปิดการสนทนา เป็นการเริ่มสนทนา มีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ การกล่าวคำทักทาย และการสอบถามวัตถุประสงค์ ถ้ามีการกล่าวคำทักทายต้องมีส่วนประกอบของการสอบถามวัตถุประสงค์ตามเสมอ ในขณะที่เกี่ยวกับการเปิดการสนทนาอาจจะไม่ปรากฏการกล่าวคำทักทายแต่เริ่มด้วยการสอบถามวัตถุประสงค์ก็ได้

การดำเนินการสนทนา เป็นส่วนที่ดำเนินต่อจากการเปิดการสนทนา มีองค์ประกอบที่ชัดเจน 3 ส่วน คือ การสอบถามเพื่อระบุเหตุการณ์และตัวผู้กระทำผิด โดยให้ผู้เสียหายแจ้งข้อมูลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและความเสียหายที่ได้รับ พร้อมทั้งให้ระบุชื่อและรูปพรรณของผู้กระทำผิด ส่วนที่สองคือการสอบถามประวัติส่วนตัวของผู้เสียหาย และส่วนสุดท้ายคือการสอบถามเพื่อขอรายละเอียดสำคัญที่เกี่ยวข้อง หากไม่มีการรับเรื่องร้องทุกข์จะไม่ปรากฏส่วนที่สามคือการสอบถามเพื่อขอรายละเอียดสำคัญที่เกี่ยวข้อง

การปิดการสนทนามี 2 ลักษณะ คือ การรับเรื่องร้องทุกข์ และการไม่รับเรื่องร้องทุกข์ ซึ่งทั้งสองลักษณะมีองค์ประกอบที่ต่างกันคือ กรณีการรับเรื่องร้องทุกข์มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ การยืนยันรับเรื่องร้องทุกข์โดยแจ้งว่ารับเรื่องและจะดำเนินการต่อไปอย่างไร ส่วนที่สองคือการสานต่อคำร้องทุกข์โดยการนัดหมายกับผู้เสียหายให้มาดำเนินการทางกฎหมายในขั้นตอนอื่นๆ และส่วนสุดท้ายคือการกล่าวคำอำลา ส่วนกรณีการไม่รับเรื่องร้องทุกข์มีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ การให้คำแนะนำ และการกล่าวอำลา

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นว่าสัมพันธสารไม่ว่าจะเป็นสัมพันธสารประเภทบทความวิชาการของ ผาน บาลโพธิ์ (2553) สัมพันธสารประเภทบทสนทนาของ สุทธิรักษ์ สุภาวีน (2550) สัมพันธสารรายการ “หัวหมोज้อข้าว” ของ ปัญจพร ลีลาชีวิต (2549) และสัมพันธสารการสอบปากคำระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้เสียหายในการร้องทุกข์ให้เป็นคดีอาญาของ สกาวเดือน ชาญธรรม (2549) สัมพันธสารดังกล่าวมีองค์ประกอบของโครงสร้างกว้างๆ ที่เหมือนกันคือ สัมพันธสารความนำ สัมพันธสารเนื้อหา และสัมพันธสารสรุปความ ดังนี้

สัมพันธสารความนำของสัมพันธสารแต่ละประเภทได้แก่ส่วนต่างๆ ดังนี้ สัมพันธสาร เรื่องเล่า ได้แก่ การนำเรื่องเพื่อแนะนำตัวแสดง เวลา สถานที่ และเหตุการณ์ในเรื่อง สัมพันธสารวิธีทำอาหาร ได้แก่ การบอกชื่ออาหาร การเกริ่นและการนำเรื่อง สัมพันธสารบทความวิชาการ ได้แก่ การนำเสนอความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา สัมพันธสารประเภทบทสนทนา ได้แก่ การสร้างความชวนำติดตามและการให้ข้อมูลของตัวละคร เวลา และสถานที่ สัมพันธสารรายการ “หัวหมोज้อข้าว” ได้แก่ การกล่าวบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 การกล่าวทักทาย การกล่าวแนะนำตัว ผู้ดำเนินรายการ และการกล่าวแนะนำรายการ ตลอดจนการโฆษณาเชิญชวนให้ส่งเอสเอ็มเอส และให้ข้อมูลเรื่องเบ็ดเตล็ดอื่นๆ

สัมพันธสารการสอบปากคำระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้เสียหายในการร้องทุกข์ให้เป็นคดีอาญา ได้แก่ การเปิดการสนทนา โดยการกล่าวคำทักทายและการถามวัตถุประสงค์

สัมพันธสารเนื้อหาของสัมพันธสารแต่ละประเภทได้แก่ส่วนต่างๆ ดังนี้ สัมพันธสารเรื่องเล่า ได้แก่ เหตุการณ์ตั้งแต่เหตุการณ์ย่อย การเพิ่มความขัดแย้ง จุดตึงเครียด จนถึงการคลี่คลายปัญหา สัมพันธสารวิธีทำอาหาร ได้แก่ ขั้นตอนการทำอาหารตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนทำอาหารเสร็จ สัมพันธสารบทความวิชาการ ได้แก่ ส่วนที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์และวิธีการหรืออุปกรณ์และวิธีการและผลการวิจัย สัมพันธสารประเภทขบขัน ได้แก่ ส่วนที่กล่าวถึงรายละเอียดของเนื้อเรื่องทั้งหมด สัมพันธสารรายการ “หัวหมोज้อข้าว” ได้แก่ ส่วนที่กล่าวถึงรายละเอียดของข่าว การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และการโฆษณา สัมพันธสารการสอบปากคำระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้เสียหายในการร้องทุกข์ให้เป็นคดีอาญา ได้แก่ การดำเนินการสนทนาการสนทนา

สัมพันธสารสรุปความของสัมพันธสารแต่ละประเภทได้แก่ส่วนต่างๆ ดังนี้ สัมพันธสารเรื่องเล่า ได้แก่ การสรุปเรื่องทั้งหมด สัมพันธสารวิธีทำอาหาร ได้แก่ ส่วนที่กล่าวเมื่อสิ้นสุดขั้นตอนการทำอาหารเสร็จแล้ว สัมพันธสารบทความวิชาการ ได้แก่ การอภิปรายและสรุปผลการวิจัย สัมพันธสารประเภทขบขัน ได้แก่ การสรุปเรื่องราว สัมพันธสารรายการ “หัวหมोज้อข้าว” ได้แก่ การกล่าวในตอนท้ายของรายการ โดยการให้ผู้ชมส่งจดหมายติชมรายการและการกล่าวอำลาหรือการให้ผู้ชมส่งเอสเอ็มเอส การโฆษณาขายแผ่นวีซีดีคู่ซ่าส์ทนายแสบและการให้ผู้ชมส่งจดหมายถามปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย สัมพันธสารการสอบปากคำระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้เสียหายในการร้องทุกข์ให้เป็นคดีอาญา ได้แก่ การปิดการสนทนา

อย่างไรก็ตาม โครงสร้างหลักทั้งสามส่วนเป็นเพียงโครงสร้างกว้างๆ ในสัมพันธสารเท่านั้น เพราะถ้าพิจารณาลงไปถึงองค์ประกอบต่างๆ ในโครงสร้างหลักแล้วจะเห็นว่ามีย่อยประกอบที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบที่ปรากฏตายตัวและไม่ตายตัว องค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีหน้าที่ในการสื่อสารทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการสื่อสาร กล่าวโดยสรุปได้ว่า สัมพันธสารแต่ละประเภทจะมีลักษณะโครงสร้างที่แตกต่างกัน กล่าวคือ มีย่อยประกอบต่างๆ ที่มีหน้าที่และประกอบกันเป็นโครงสร้างของสัมพันธสารที่แตกต่างกัน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ สัมพันธสารแต่ละประเภทจะมีลักษณะเฉพาะ ลักษณะเฉพาะนี้เกิดจากองค์ประกอบที่ต่างกัน ในสัมพันธสารแต่ละประเภท เหตุที่ทำให้สัมพันธสารแต่ละประเภทมีโครงสร้างและองค์ประกอบแตกต่างกันเพราะผู้ส่งสารใช้สัมพันธสารเพื่อจุดมุ่งหมายในการสื่อสารที่แตกต่างกันนั่นเอง จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการศึกษาโครงสร้างสัมพันธสารสามารถทำให้เห็นองค์ประกอบต่างๆ ของโครงสร้าง สัมพันธสารได้อย่างชัดเจน และทำให้เห็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารแต่ละประเภทได้ แนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ย่อมมีลักษณะโครงสร้างที่เป็นลักษณะเฉพาะเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การศึกษาเพื่อให้เห็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารแต่ละประเภทให้ชัดเจนยิ่งขึ้นนั้น จำเป็นต้องพิจารณาคุณสมบัติอื่นๆ ที่ทำให้สัมพันธสารเหล่านั้นแตกต่างกันด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาการเชื่อมโยงความของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบกันด้วย เพราะ

การเชื่อมโยงความเป็นคุณสมบัติสำคัญของสัมพันธสาร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552: 117) ดังนั้น ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์การเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ต่อไป

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความ

แนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความนั้น ผู้ที่ถือว่าเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดทฤษฎี การเชื่อมโยงความและได้รับการอ้างอิงแนวคิดจากผู้ที่ศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงความอยู่เสมอก็คือ ฮาลิเดย์และฮาซัน (Halliday & Hasan.1976) อย่างไรก็ตาม แนวคิดของฮาลิเดย์และฮาซันเป็น แนวคิดที่พิจารณาจากภาษาอังกฤษ (Cohesion in English) แต่งานวิจัยของผู้วิจัยเป็นการศึกษา การเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง“เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาไทยมีความแตกต่างกันอยู่บางประการ เช่น อยู่ในตระกูลภาษาต่างกัน ภาษาไทยไม่มีการผัน กริยาตามบุรุษและพจน์เหมือนภาษาอังกฤษ ภาษาไทยมีจำนวนคำบางชนิดมากกว่า เช่น มีการใช้คำ สรรพนามที่มากกว่า เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยของ วิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa. 1986) ซึ่งได้ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทย (Cohesion in Thai) ตามแนวคิด ของฮาลิเดย์และฮาซันไว้อย่างละเอียดและใช้ข้อมูลสัมพันธสารที่หลากหลาย ดังนั้นเพื่อเป็นกรอบและ แนวทางในการวิเคราะห์การเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ในที่นี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดของฮาลิเดย์และฮาซัน (Halliday & Hasan. 1976) และของ วิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa. 1986) เป็นหลัก ดังนี้

ฮาลิเดย์และฮาซัน (Halliday & Hasan. 1976: 4-292) กล่าวว่า ความเรียง (Text) มี ประโยคเป็นองค์ประกอบซึ่งมีความสัมพันธ์กันในด้านความหมาย ทุกประโยคจะทำหน้าที่ให้ความหมาย ในส่วนใดส่วนหนึ่งของความเรียงนั้นโดยแสดงออกด้วยคำหรือโครงสร้างของประโยคในความเรียงนั้น การเป็นความเรียงจะแสดงออกด้วยกลไกทางภาษาที่เรียกว่า “การเชื่อมโยงความ” (cohesion) ซึ่งจะ เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดการตีความ (Interpretation) เพราะหน่วยในภาษาไม่สามารถตีความหมายได้จากตัว ของมันเองต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นที่สัมพันธ์กัน ฮาลิเดย์และฮาซันได้ศึกษาการเชื่อมโยงความใน ภาษาอังกฤษ (Cohesion in English) และได้แบ่งการเชื่อมโยงความในภาษาอังกฤษออกเป็น 5 ชนิด ดังนี้

1. การอ้างอิง (Reference) หมายถึง การแสดงความสัมพันธ์ที่รูปภาษาหนึ่งไม่มีความหมาย อิสระในตัวเอง การตีความต้องอาศัยการอ้างอิงหรือพาดพิงถึงสิ่งที่ได้กล่าวไปแล้ว ความสัมพันธ์นี้เป็น ความสัมพันธ์กันทางความหมาย ฮาลิเดย์และฮาซัน กล่าวถึงการตีความว่าต้องอาศัยทั้งการอ้างอิง ภายในบริบทภาษา (Endophoric reference) และการอ้างอิงภายนอกบริบทภาษา (Exophoric reference) กล่าวคือ การอ้างอิงภายในบริบทภาษา (Endophoric reference) หมายถึง การอ้างอิงที่ ตีความได้จากรูปภาษาที่ปรากฏแวดล้อมทั้งที่ปรากฏด้านหน้ารูปภาษาที่ใช้อ้างอิงเรียกว่า การอ้างอิง

ตาม (Anaphora) และการปรากฏด้านหลังรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงเรียกว่า การอ้างถึงนำ (Cataphora) ส่วน การอ้างถึงภายนอกบริบทภาษา หมายถึง การอ้างถึงที่ไม่สามารถตีความได้จากรูปภาษาที่ปรากฏแต่ การตีความต้องอาศัยบริบททางสถานการณ์ประกอบด้วย การอ้างถึงในบริบทภาษาสามารถแบ่งย่อยได้ เป็น 3 ชนิด คือ

1.1 การอ้างถึงบุคคล (Personal reference) หมายถึง การอ้างถึงที่อยู่ในรูปการใช้คำบุรุษสรรพนาม รวมถึงคำที่แสดงความเป็นเจ้าของที่สัมพันธ์กับคำสรรพนาม เช่น I me mine hers it its one's ยกตัวอย่างเช่น

John has moved to a new house. He had it built last year.

จากตัวอย่าง He อ้างถึง John และ It อ้างถึง a new house

1.2 การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ (Demonstrative reference) หมายถึง การอ้างถึงเพื่อ บ่งบอกตำแหน่งตามระยะทางของสิ่งนั้นๆ ทั้งในแง่ของระยะทาง เวลา หรือความรู้สึก เช่น this that these there here ยกตัวอย่างเช่น

I like the lions, and I like the polar bears. These are my favourites. Those are my favourites too.

จากตัวอย่าง These เป็นคำบ่งชี้อ้างถึง the lions ซึ่งอยู่ในระยะใกล้กับผู้พูด ส่วน Those เป็นคำบ่งชี้อ้างถึง the polar bears ซึ่งอยู่ในระยะไกลออกไปอีกจากตัวผู้พูด

1.3 การอ้างถึงโดยการเปรียบเทียบ (Comparative reference) หมายถึง การอ้างถึงเพื่อให้ เห็นความเหมือน ความคล้าย หรือความแตกต่าง การเปรียบเทียบความเหมือนหรือคล้ายอาจใช้คำว่า same, similar เป็นต้น การเปรียบเทียบที่ให้เห็นความแตกต่างอาจใช้คำว่า other, different เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น

It's a different cat from the one we saw yesterday.

จากตัวอย่างคำว่า different เป็นคำที่อ้างถึงเพื่อให้เห็นความแตกต่างว่าแมวที่เห็นไม่ เหมือนกับตัวที่เห็นเมื่อวานนี้

ส่วนการศึกษาการอ้างถึงในภาษาไทยของ วิภา ฌานวังสะ (Wipah Chanawangsa. 1986) ก็ พบการอ้างถึง 3 ชนิด เช่นเดียวกับฮาลิเดย์และฮาซาน แต่จะต่างกันตรงที่การอ้างถึงด้วยสรรพนามใน ภาษาไทยมีการใช้นามเป็นสรรพนาม (Pronominally Used Nouns) และการอ้างถึงด้วยสรรพนามอรูป (Zero Pronoun) ดังนี้

การใช้นามที่ใช้เป็นสรรพนาม (Pronominally Used Nouns) มี 5 ชนิด ได้แก่

คำเรียกญาติ (Kinship Terms) เป็นคำเรียกญาติพี่น้องหรือผู้อื่นเพื่อแสดงความสนิทสนม คำเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นสรรพนามได้ทั้งสามบุรุษ เช่นคำว่า พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น

วันนี้แม่จะกลับกี่โมง

คำว่า แม่ เป็นนามประเภทคำเรียกญาติ เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2

ชื่อเฉพาะบุคคล (Personal Names) สามารถใช้ทั้งชื่อจริงหรือชื่อเล่นก็ได้ ทำหน้าที่ได้ทั้งสามบุรุษ ยกตัวอย่างเช่น

จิน : ฮัลโล เส้าไซมัย

เส้า : ไซ จินหรอ

คำว่า เส้า และ จิน เป็นนามประเภทชื่อเฉพาะบุคคลที่ใช้เป็นสรรพนาม ทั้งสองคำเป็นสรรพนามบุรุษที่ 2

ชื่อแสดงมิตรภาพ (Friendship Terms) เป็นคำที่เรียกกลุ่มเพื่อน เช่นคำว่า เพื่อน เพื่อนฝูง เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น

หวังว่าเพื่อนคงจะสบายดีเช่นเคยนะ

คำว่า เพื่อน เป็นนามประเภทชื่อแสดงมิตรภาพที่ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2

ชื่ออาชีพ (Occupational Terms) เป็นคำเรียกชื่ออาชีพ เช่นคำว่า ครู หมอ แม่ค้า เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น

ตอนที่ครูอยู่เมืองนอกไม่ค่อยได้ไปที่ยวหรอ เพราะครูต้องเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย

ด้วย

คำว่า ครู เป็นนามประเภทชื่ออาชีพที่ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1

ชื่อตำแหน่ง (Title Terms) เป็นคำเรียกที่แสดงสถานะ ตำแหน่งหรือยศ เช่นคำว่า ผู้อำนวยการ หัวหน้า กำนัน เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น

วันนี้หัวหน้าไม่มาทำงาน ใครมีปัญหาอะไรเก็บไว้ถามหัวหน้าในวันจันทร์

คำว่า หัวหน้า เป็นนามประเภทชื่อตำแหน่งที่ใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3

การอ้างถึงด้วยสรรพนามอรูป (Zero Pronoun) ว่าเป็นการอ้างถึงชนิดหนึ่งที่ไม่ปรากฏรูปสรรพนาม ยกตัวอย่างเช่น

A : นาฬิกาเรือนนี้สวยจัง

B : ถ้า Ø(1) อยากได้ Ø(2) Ø(3) ก็ช่าย Ø(2) ให้ Ø(1)

Ø(1) สรรพนามที่ละคือ สรรพนามบุรุษที่สอง อ้างถึง คุณ A

Ø(2) สรรพนามที่ละคือ มัน อ้างถึง นาฬิกา

Ø(3) สรรพนามที่ละคือ สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง อ้างถึง คุณ B

2. การแทนที่ (Substitution) หมายถึง การใช้รูปภาษาที่มีความสัมพันธ์กันทางไวยากรณ์ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคำหรือวลีที่มาแทนที่กันได้ เพื่อเลี่ยงการใช้คำหรือวลีซ้ำกัน สามารถเกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะ คือ

2.1 การแทนที่หน่วยนาม (Nominal substitution) มีการใช้คำว่า one ones same ยกตัวอย่างเช่น

We have no coal *fires* ; only wood *ones*

จากตัวอย่าง ones เป็นรูปแทนหน่วยนาม *fires*

2.2 การแทนที่หน่วยกริยา (Verbal substitution) มีการใช้คำว่า do ยกตัวอย่างเช่น

Does Granny *look after* you everyday ?

She can't *do* at weekends, because she has to go her own house.

จากตัวอย่าง do เป็นรูปแทนหน่วยกริยา look after

2.3 การแทนที่หน่วยอนุพากย์ (Clausal substitution) มีการใช้คำว่า so not

Everyone seems to think *he's guilty*.

If *so*, no doubt he'll offer to resign.

จากตัวอย่าง so เป็นรูปแทนอนุพากย์ he's guilty

จากการศึกษาการแทนที่ในภาษาไทยของ วิภา ฌานวังสะ พบว่าในภาษาไทยพบเฉพาะการแทนที่หน่วยอนุพากย์หรือประโยค ไม่พบการแทนที่ด้วยหน่วยนามและกริยา คำที่ใช้แทนที่ เช่น ดังนี้ ดังนั้น อย่างนั้น อย่างนี้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการแทนที่แบบมีเงื่อนไขด้วย เช่น ถ้าอย่างนั้น ถ้าอย่างนั้น ถ้าอย่างนี้ ถ้าอย่างนี้ เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น

A : คินนี้อากาศจะเย็นลงไหม้

B : เขาว่าอย่างนั้น

คำว่า อย่างนั้น เป็นการแทนที่ประโยค คินนี้อากาศจะเย็นลง

3. การละ (Ellipsis) หมายถึง การแสดงความสัมพันธ์โดยการแทนที่รูปแบบหนึ่ง แต่เป็นการแทนที่ที่ไม่ปรากฏรูป ซึ่งการละนั้นจะละไว้ในฐานที่เข้าใจ เราจะทราบสิ่งที่ละได้จากการดูจากโครงสร้างภาษาเพราะจะมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ได้กล่าวไปแล้ว มี 3 ชนิด คือ

3.1 การละหน่วยนาม (Nominal ellipsis) เช่น

Which *hat* will you wear ?

This is the best \emptyset

จากตัวอย่าง \emptyset เป็นการละหน่วยนาม hat

3.2 การละหน่วยกริยา (Verbal ellipsis) เช่น

A: Have you *been swimming* ?

B: Yes, I have \emptyset

จากตัวอย่าง \emptyset เป็นการละหน่วยกริยา been swimming

3.3 การละหน่วยอนุพากย์ (Clausal ellipsis) เช่น

How did *they break in* ?

I'll show you how. \emptyset

จากตัวอย่าง \emptyset เป็นการละหน่วยอนุพากย์ they break in

ส่วนในภาษาไทย วิภา ฌานวังสะ พบการละทั้ง 3 ชนิดเช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ

4. การใช้คำเชื่อม (Conjunction) หมายถึง การแสดงความสัมพันธ์ของข้อความที่ต่อเนื่องกัน โดยใช้คำเชื่อมต่างๆ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ว่ามีความหมายในลักษณะใด เช่น เป็นเหตุเป็นผลกัน ขัดแย้งกัน คล้อยตามกัน เป็นต้น มี 4 ชนิด คือ

4.1 คำเชื่อมแสดงความเสริมหรือคล้อยตามกัน (Additive) ความหมายอาจจะไปในทำนองเดียวกันหรือให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ เช่นคำว่า and, or, similarly, in addition ยกตัวอย่างเช่น

Perhaps she missed her train. *Or else* she's changed her mind *and* isn't coming

จากตัวอย่าง or else เป็นคำเชื่อมแสดงการให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อเสริมความจากประโยคแรก และคำว่า and เป็นคำเชื่อมที่แสดงความคล้อยตามเพื่อเสริมความในประโยคข้างหน้า

4.2 คำเชื่อมแสดงความขัดแย้งหรือตรงข้ามกับสิ่งที่ได้กล่าวไปแล้ว (Adversative) เช่นคำว่า but, however ยกตัวอย่างเช่น

She failed.

However, she's tried her best.

จากตัวอย่าง however เป็นคำที่แสดงความหมายขัดแย้งกับข้อความที่กล่าวมาก่อน

4.3 คำเชื่อมแสดงความเป็นเหตุเป็นผล (Causal) แสดงความหมายที่เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เช่นคำว่า because, consequently, so, for this reason ยกตัวอย่างเช่น

You aren't leaving, are you ? *Because* I've got something to say to you.

จากตัวอย่าง Because เป็นคำเชื่อมที่แสดงเหตุและผลระหว่างสองประโยค

4.4 คำเชื่อมแสดงลำดับเวลา (Temporal) เป็นการใช้อำเชื่อมเพื่อแสดงลำดับเวลาเหตุการณ์ในเรื่อง เช่นคำว่า after, finally, then, at last ยกตัวอย่างเช่น

(Alice) began by taking the little golden key, and unlocking the door that led into the garden. *Then* she set to work nibbling at the mushroom...till she was about a foot high: *then* she walked down the little passage: *and then* she found herself *at last* in the beautiful garden.

จากตัวอย่าง คำว่า then, and then เป็นคำเชื่อมแสดงลำดับเวลาที่ต่อเนื่องของเหตุการณ์ และคำว่า at last เป็นการแสดงการสิ้นสุดของเหตุการณ์

การแบ่งการใช้คำเชื่อมของฮาโลดี้และฮาซันนั้นค่อนข้างกว้าง โดยแบ่งเป็น 4 ประเภทเท่านั้น ในขณะที่การศึกษาของวิภา ฌานวังสะ แบ่งการใช้คำเชื่อมในภาษาไทยถึง 16 ชนิด คือ

1 คำเชื่อมแสดงการเพิ่มหรือเสริมข้อมูล (Additive Relation) เช่นคำว่า และ ก็ รวมทั้ง อีก ประการหนึ่ง นอกจากนี้...ยัง เป็นต้น

2 คำเชื่อมแสดงการแจกแจงรายละเอียดตามลำดับ (Enumerative Relation) เช่นคำว่า ประการแรก ประการที่สอง ประการสุดท้าย หนึ่ง สอง สาม สุดท้ายนี้ เป็นต้น

3 คำเชื่อมแสดงทางเลือก (Alternative Relation) เช่นคำว่า หรือ หรือว่า

4 คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบ (Comparative Relation) เช่นคำว่า เปรียบเสมือน ราวกับ เหมือนกับ เช่นเดียวกับ เสมือนหนึ่ง เหมือนหนึ่งว่า อย่างกับ เป็นต้น

5 คำเชื่อมแสดงความหมายตรงข้าม (Contrastive Relation) เช่นคำว่า แต่ ขณะที่ ส่วนในทางตรงกันข้าม แต่ทว่า แต่ว่า เป็นต้น

6 คำเชื่อมแสดงความแปลกใจในความคิดหรือความคาดหวังของผู้พูด (Concessive Relation) เช่นคำว่า แม้ว่า ถึงกระนั้น ทั้งๆ ที่ แม้...ก็ตาม เป็นต้น

7 คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง (Exemplificatory Relation) เช่นคำว่า เช่น เป็นต้น

8 คำเชื่อมแสดงการขยายความของสิ่งที่กล่าวนำมาก่อน (Reformulatory Relation) เช่นคำว่า คือ กล่าวคือ เป็นต้น

9 คำเชื่อมแสดงเหตุ (Causal Relation) เช่นคำว่า เนื่องจาก เพราะ ด้วย เป็นต้น

10 คำเชื่อมแสดงวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Relation of Purpose) เช่นคำว่า เพื่อ เพื่อว่า เป็นต้น

11 คำเชื่อมแสดงผล (Relation of Result) เช่นคำว่า จึง ดังนั้น ดังนั้น...จึง เพราะฉะนั้น เลย ก็เลย เป็นต้น

12 คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข (Conditional Relation) เช่นคำว่า ถ้า ถ้าหาก หากว่า ต่อเมื่อ トラบใดที่ เป็นต้น

13 คำเชื่อมแสดงบทสรุปที่ได้จากเงื่อนไขที่ปรากฏในประโยคหน้า (Inferential Relation) ซึ่งอาจจะมีลักษณะคล้ายตามกันหรือตรงข้ามกันก็ได้ เช่นคำว่า ถ้าอย่างนั้น นั่น ถ้างั้น มิฉะนั้น ไม่อย่างนั้น หาไม่ เป็นต้น

14 คำเชื่อมแสดงลำดับเวลา (Temporal Relation) มีอยู่ 3 ประเภท คือ

14.1 คำเชื่อมเวลาต่อเนื่องกัน (Sequential Relation) เช่นคำว่า แล้ว แล้วก็ ต่อมา ต่อจากนั้น หลังจากนั้น เป็นต้น

14.2 คำเชื่อมเวลาเดียวกัน (Simultaneous Relation) เช่นคำว่า ในขณะเดียวกัน ในเวลาเดียวกัน พร้อมกันนั้น ทันทีทันใด เป็นต้น

14.3 คำเชื่อมเวลาก่อน (Precedent Relation) เช่นคำว่า ก่อนหน้านี้ ก่อนนั้น แต่ก่อน เป็นต้น

15 คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องที่พูดหรือความคิดใหม่ (Transitional Relation) เช่นคำว่า แล้ว ทีนี้ เอ้อ อ้อ เอ๊ะ เป็นต้น

16 คำเชื่อมแสดงความต่อเนื่องของข้อความ (Continuative Relation) เช่นคำว่า ซึ่ง ก็ เป็นต้น

การศึกษาเรื่องคำเชื่อมนี้ เทพี จรัสจรวงเกียรติ (2543) ได้ศึกษาคำเชื่อมสัมพันธ์สารภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบันพบว่า คำเชื่อมจุลภาคจำแนกประเภททางอรรถศาสตร์ได้ 13 ประเภท ได้แก่ แสดงความขัดแย้ง แสดงเงื่อนไข แสดงการคาดคะเนหรือสมมติ แสดงทางเลือก แสดง

การเสริม แสดงเวลา แสดงเหตุ แสดงวัตถุประสงค์และผล แสดงการเปรียบเทียบ แสดงตัวอย่าง แสดง การขยายความ แสดงการสรุป และแสดงวิธีการ ส่วนคำเชื่อมมหภาคจำแนกประเภททางอรรถศาสตร์ได้ 6 ประเภท ได้แก่ บอกการเปลี่ยนประเด็น บอกการเพิ่มความ บอกการแจกแจงความ บอกการสรุป ความ บอกความเป็นเหตุเป็นผล และบอกความขัดแย้ง

5. การเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion) หมายถึง การใช้คำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กัน แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

5.1 การซ้ำ (lexical reiteration) มีหลายลักษณะคือ การใช้คำศัพท์ซ้ำรูปเดิมหรือการซ้ำ บางส่วน (reiteration) การใช้คำพ้องความหมาย (synonym) การใช้คำบ่งชนิดหรือคำจากกลุ่ม (superordinate) การใช้คำที่มีความหมายทั่วไป (general word)

5.2 การใช้คำที่มีความสัมพันธ์กันหรือเข้าชุดกัน (Lexical collocation) คือการใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกัน อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือคำหนึ่งเป็นส่วนประกอบย่อยของอีกคำหนึ่ง เช่น boy...child, boy...girl, red...green, car...brake เป็นต้น

การซ้ำในแนวคิดของฮาลีเดย์และฮาซานนั้นจะเกิดขึ้นในระดับคำเท่านั้น นั่นจึงเป็นเหตุผลให้ ฮาลีเดย์และฮาซานจัดการซ้ำอยู่ภายใต้การเชื่อมโยงคำศัพท์ แต่จากการศึกษาการซ้ำในภาษาไทยของ วิภา ฅานวังสะ พบว่าในภาษาไทยมีการซ้ำไม่ใช่เฉพาะในระดับคำเท่านั้นแต่พบทั้งในระดับวลีและ อนุภาคย์ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่วิภา ฅานวังสะ จัดการซ้ำออกมาเป็นการเชื่อมโยงความอีกประเภทหนึ่ง มิได้อยู่ภายใต้การเชื่อมโยงคำศัพท์อย่าง ฮาลีเดย์และฮาซาน การซ้ำในภาษาไทย วิภา ฅานวังสะ พบว่ามี 3 ชนิด คือ

1 การซ้ำคำหรือวลี (Repetition of Words and Phrases) อาจมีการซ้ำทุกส่วนหรือบางส่วนก็ได้ ในส่วนของการซ้ำคำนั้น คำเดียวกันถึงแม้ว่าจะเป็นคำต่างชนิดกันตามหน้าที่ทางไวยากรณ์ก็ถือเป็นการซ้ำได้ ยกตัวอย่างเช่น

การเรียนรู้ที่เราเรียนในโรงเรียนนั้นเป็นเพียงพื้นฐานเพื่อจะได้เรียนรู้ได้ต่อไป

คำว่า การเรียนรู้ เป็นคำนาม ส่วนคำว่า เรียนรู้ เป็นคำกริยา แต่ทั้งสองคำถือว่าเป็นคำเดียวกัน ดังนั้นคำว่า การเรียนรู้ และ เรียนรู้ เป็นการซ้ำคำ

2 การซ้ำโครงสร้าง (Repetition of Structure) เป็นการซ้ำที่ใช้โครงสร้างเดียวกันซ้ำๆ ซึ่ง การซ้ำในโครงสร้างเดียวกันอาจจะบรรจุถ้อยคำที่ต่างออกไป ยกตัวอย่างเช่น

บางครั้งท่านต้องทำหน้าที่เป็นเลขานุการ บางครั้งท่านต้องทำหน้าที่เป็นสามในการประชุมสัมมนาทางวิชาการ บางครั้งท่านต้องเป็นนายธนาคารให้สถาบันได้กู้ยืมเงินมาลงทุนพิมพ์แบบเรียนต่างๆ โดยมีได้รับดอกเบียดอกแทนแต่อย่างใด

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการซ้ำโครงสร้าง บางครั้งท่านต้อง...บางครั้งท่านต้อง...บางครั้งท่านต้อง... ซึ่งช่องว่างนั้นสามารถบรรจุถ้อยคำต่างๆ ออกไปได้

3 การซ้ำความ (Paraphrase) คือการสื่อความหมายเหมือนกัน ถึงแม้ว่าจะใช้รูปภาษาต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น

เราต้องจัดตัวเอง *ปรับตัว* ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

คำว่า จัดตัวเอง และคำว่า ปรับตัวเอง สื่อความหมายเหมือนกัน คือหมายถึงเปลี่ยนแปลงตัวเอง

ส่วนการเชื่อมโยงความด้วยศัพท์ (Lexical Cohesion) วิชา ฌานวังสะ แบ่งเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1 การใช้คำพ้องความ (Synonymy) มีทั้งคำพ้องความหมายประจำคำ และคำพ้องความหมายตามบริบท ยกตัวอย่างเช่น

ฉันว่าจะเขียนจดหมายถึงพ่อสนหลายเวลามาแล้ว แต่เมื่อติดโน้ตติดนี้อยู่ตามวิสัยของคน ที่กลับมาจากเมืองนอกใหม่ๆ ...ทำให้ต้องผัดวันเขียนสารถึงพ่อสน...

คำว่า จดหมาย และคำว่า สาร เป็นการใช้คำพ้องความหมาย

2 การใช้คำทั่วไป (Use of General Terms) เช่นใช้คำว่า คน สิ่ง ชูระ ความคิด การกระทำ เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น

การโค่นไม้ทำลายป่าก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมและปัญหาอื่นๆ อีกมาก แต่รัฐบาลก็ยังไม่สามารถยับยั้งการกระทำดังกล่าวได้

คำว่า การกระทำ เป็นการใช้คำทั่วไปที่เชื่อมโยงถึง การโค่นไม้ทำลายป่า

3 การใช้คำบ่งชนิดและลูกคำ (Hyponymy and Co-hyponymy) เช่น คำว่า แอปเปิ้ล กล้วย ส้ม เป็นคำร่วมกลุ่มกัน ซึ่งเป็นลูกคำของคำว่า ผลไม้ ส่วนคำว่า ผลไม้ เป็นคำบ่งชนิด เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น

ก่อนหน้านี้เห็นเขาว่าบนภูเขามีสัตว์ป่าชุกชุมมาก เช่น กวางป่า...ที่ผมพบก็มี หมูป่า ผงเด็ยว

คำว่า สัตว์ป่า เป็นคำบ่งชนิด คำว่า กวางป่า หมูป่า เป็นคำร่วมกลุ่มกันและเป็นลูกคำของ สัตว์ป่า

4 การใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย (Meronymy and Co-meronymy) เช่น คำว่า หลังกา พื้นเพดาน เป็นคำแสดงองค์ประกอบย่อยของ บ้าน เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น

ต้นสนริมผ้ามักจะมีกิ่งก้านงอยออกย้อน...ผิว ลำต้น แตกหยาบเป็นร่องลึก...ใบสนแหลมๆ กระจายเป็นลำเส้นพุ่งออกมารอบด้าน

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า กิ่งก้าน ผิว ลำต้น และใบ เป็นคำที่แสดงองค์ประกอบย่อยของ ต้นไม้

5 การใช้คำตรงข้าม (Antonymy) ยกตัวอย่างเช่น

บางคนตะคริวกิน รองเท้ากัด ยิ่งคนอ้วนด้วยแล้วท่าทางจะกลับเสียให้ได้ คนผอมนี้เห็นคุณค่าตนเอง

คำว่า คนอ้วน เป็นคำตรงข้ามของ คนผอม

6 การใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation) คือ ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการใช้คำศัพท์ที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างต่อเนื่องในข้อความเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น

แถบทิศเหนือที่เทียวเป็นน้ำตกแทบทั้งสิ้น...เพราะมีธารน้ำนี้เอง จึงทำให้เกิดป่าดงดิบขึ้นเป็นธรรมชาติที่ผิดกับธรรมชาติภายนอกไปคนละรูป ไม่มีต้นสน ไม่มีเนินหญ้า ไม่มีโขดหิน

จากตัวอย่างคำว่า น้ำตก ธารน้ำ ป่าดงดิบ ต้นสน เนินหญ้า โขดหิน เป็นคำเข้าชุดในกลุ่มเดียวกันที่บรรยายถึงสภาพ ธรรมชาติ

จากแนวคิดเรื่องการเชื่อมโยงความข้างต้นได้มีผู้นำไปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความในภาษาไทยอย่างกว้างขวาง ซึ่งงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารแต่ละประเภท เช่น งานวิจัยของ มัญชุสา อังคะนาวิน (2547: 67-109) ที่ได้ศึกษา *ปริจเฉทสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.* จำนวน 30 ปริจเฉท ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่สำคัญที่ทำให้สัมพันธสารสารคดีท่องเที่ยวแตกต่างจากสัมพันธสารประเภทอื่นๆ ก็คือ การลำดับเวลาในการดำเนินเรื่องโดยการใช้คำเชื่อมแสดงเวลา นอกจากนี้ลักษณะเฉพาะอีกอย่างหนึ่งก็คือ มุมมองในการเล่าเรื่องโดยผ่านมุมมองของผู้เขียนเอง ซึ่งใช้การอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 1 คือคำว่า “เรา” เป็นกลไกสำคัญ งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ มัญชุสา อังคะนาวิน ก็คือ งานวิจัยของ ปาณิสรา เบี้ยมุกดา(2550) ที่ได้ศึกษาเรื่อง *การเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว* ซึ่งถือเป็นสัมพันธสารประเภทสารคดีท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า การเชื่อมโยงความนอกจากจะมีผลต่อสำนวนภาษาแล้วยังทำให้เห็นลักษณะงานเขียนสัมพันธสารประเภทสารคดีท่องเที่ยวประเภทนี้ด้วย กล่าวคือ ผลต่อสำนวนภาษาทำให้เกิดการใช้ภาษาที่กระชับชัดเจน เข้าใจง่าย สละสลวย อ่านแล้วเพลิดเพลิน ส่วนผลต่อลักษณะงานเขียนสัมพันธสารประเภทสารคดีท่องเที่ยวนั้น การเชื่อมโยงความที่ชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารประเภทสารคดีท่องเที่ยว ได้แก่ การอ้างถึงบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 3 คือคำว่า “เขา” เพื่อกล่าวถึงบุคคลหรือสถานที่ที่ได้พบระหว่างการเดินทาง การอ้างถึงนามที่ใช้เป็นสรรพนาม เช่น “ยายดำเมอร์” “นายอำเภอ” “พ่อ” เป็นต้น คำเหล่านี้ใช้เพื่อแสดงสถานภาพหรือบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อบุคคลที่ทรงกล่าวถึง การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ เช่น ทรงเปรียบเทียบ “ขนมปังอย่างแฉงๆ” เหมือนกับ “ข้างตัง” หรือ “แซร์” ทรงเปรียบเทียบว่าคล้ายๆ “ลูกหว่า” เป็นต้น การเปรียบเทียบนี้เพื่อให้ผู้รับสารเห็นภาพและเข้าใจเพราะสิ่งที่กล่าวถึงอยู่ต่างประเทศไม่เป็นที่คุ้นเคย ดังนั้น การอ้างอิงด้วยการเปรียบเทียบจึงใช้เพื่อการพรรณนาสิ่งต่างๆ ที่พบให้ชัดเจน การซ้ำเป็นลักษณะอีกอย่างหนึ่งที่ใช้งบอกรับความเป็นเอกภาพของสัมพันธสารสารคดีประเภทนี้ เพราะการสื่อสารไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้คำอื่นได้เพราะหากใช้คำอื่นอาจจะทำให้การสื่อสารคลาดเคลื่อนได้ และลักษณะสุดท้ายคือการใช้คำเชื่อม ซึ่งคำเชื่อมที่พบมากที่สุดคือ คำเชื่อมแสดงเวลา เช่น “พอ” “เมื่อ” “แล้วก็” “ครั้น” “ในขณะนั้น” “ตั้งแต่” เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารประเภทสารคดีท่องเที่ยวที่ลำดับเหตุการณ์ตามลำดับเวลา การเชื่อมโยงความด้วยกลไกดังกล่าวเป็นการแสดงรูปแบบอันเป็นลักษณะเฉพาะของงานพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระ

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังกล่าวมาจะเห็นว่าทั้งงานวิจัยของ มัญชุสา อังคะนาวิณ และปาณิสรา เปี่ยมุกดา เป็นการศึกษาสัมพันธสารประเภทสารคดีท่องเที่ยวเหมือนกัน ดังนั้นการศึกษาการเชื่อมโยงความของ ทั้งสองคนทำให้เห็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารประเภทสารคดีท่องเที่ยวคือ การลำดับเหตุการณ์ ต่างๆ ตามเวลาโดยใช้การเชื่อมโยงความประเภทการใช้คำเชื่อมแสดงเวลาเป็นกลไกสำคัญ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะเป็นสัมพันธสารประเภทสารคดีท่องเที่ยวแต่ถ้านำเสนอเรื่องราวที่เดินทางผ่านสิ่งต่างๆ ด้วยรูปแบบที่ต่างกัน อย่างเช่น กลอนนิราศของสุนทรภู่ก็ย่อมมีลักษณะที่แตกต่างจากสัมพันธสารสารคดีท่องเที่ยวที่นำเสนอด้วยรูปแบบร้อยแก้ว ดังในงานวิจัยของ อัจฉรากร กัลยาจิตรโกศล (2543) ที่ได้ ศึกษาเรื่อง *ลักษณะการเชื่อมโยงความในกลอนนิราศของสุนทรภู่* ซึ่งพบว่าลักษณะเด่นของการเชื่อมโยงความในกลอนนิราศของสุนทรภู่มี 3 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกคือ การซ้ำเสียง เช่น ซ้ำเสียงพยัญชนะต้น // /khr/ ซ้ำเสียงพยัญชนะท้าย /ŋ/ ซ้ำเสียงสระ /a/ การซ้ำเสียงนี้แสดงถึงลักษณะของสัมพันธสารที่มีรูปแบบการนำเสนอด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนซึ่งจะต้องแสดงความไพเราะด้วยการมีสัมผัสคล้องจองกันทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน ลักษณะที่สองคือ การใช้คำศัพท์โดยการใช้คำพ้องความหมาย ซึ่งคำที่พบมากที่สุดคือคำที่ใช้บรรยายสภาพธรรมชาติที่หมายถึงน้ำ เช่น ชล ยมนา วารี คำที่หมายถึงป่า เช่น ไพร ดง พนาวัน และคำที่หมายถึงคนรัก เช่น ดวงสมร สุดสวาท วนิดา เป็นต้น การใช้คำพ้องความหมายนี้ทำให้สัมพันธสารประเภทนี้แสดงความเป็นนิราศได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ มีการเดินทาง การกล่าวถึงสิ่งต่างๆ ที่พบเจอระหว่างการเดินทาง และการกล่าวถึงนางอันเป็นที่รัก ลักษณะสุดท้ายคือ การละห้วนนามในตำแหน่งประธาน ลักษณะนี้เป็นลักษณะสำคัญที่แสดงให้เห็นว่ากลอนนิราศของสุนทรภู่ใช้คำกริยาเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินเรื่อง ซึ่งต่างจากสัมพันธสารประเภทสารคดีท่องเที่ยวในร้อยแก้วที่ใช้คำเชื่อมแสดงลำดับเวลาในการดำเนินเรื่อง ลักษณะทั้ง 3 นี้ ทำให้สัมพันธสารกลอนนิราศของสุนทรภู่แตกต่างจากสัมพันธสารประเภทอื่น รวมทั้งแตกต่างจากสัมพันธสารประเภทสารคดีท่องเที่ยวที่เป็นร้อยแก้วด้วย

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารโดยการศึกษา การเชื่อมโยงความคืองานวิจัยของศิริพร ปัญญาเมธิกุล (2546) ซึ่งศึกษาเรื่อง *ความต่อเนื่องของ ปฏิสัมพันธ์ในห้องสนทนาไทย การส่งผลต่อกันระหว่างการเชื่อมโยงความ การมอบผลัด และความเกี่ยวข้องของเรื่องที่สนทนา* งานวิจัยนี้ถือได้ว่าเป็นการศึกษาสัมพันธสารประเภทสนทนาที่มีความแตกต่างจากการสนทนาในชีวิตประจำวันก็คือ เป็นการสนทนาผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ซึ่งคู่สนทนา นั้นมีหลายคนและแต่ละคนไม่สามารถเห็นหน้ากันระหว่างสนทนา นอกจากนี้การสนทนาไม่ได้ใช้เสียงแต่ใช้ การพิมพ์แทนการพูด ผลการวิจัยพบว่า การเชื่อมโยงความในห้องสนทนาเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องใน การสนทนาที่แตกต่างไปจากการสนทนาในชีวิตประจำวันคือ การเรียกชื่อ เช่น “ตั้ม” “แบมแบม” “นกแมน” เป็นต้น กลไกการเรียกชื่อนี้ถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงในการสนทนาใน ห้องสนทนา ซึ่งจะก่อให้เกิดความต่อเนื่องของปฏิสัมพันธ์ในห้องสนทนา

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่าการเชื่อมโยงความเป็นคุณสมบัติสำคัญของสัมพันธสาร นอกจากจะทำให้เห็นความสัมพันธ์ของ

องค์ประกอบต่างๆ ของภาษาทั้งในด้านการร้อยเรียงความ การตีความ และความเป็นเอกภาพของ สัมพันธสารแล้วยังสามารถชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารได้อีกด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเชื่อมโยงความเพื่อชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจะได้นำมาใช้เป็นกรอบและแนวทางในประเด็นการศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระราชดำรัสใน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ต่อไป

บทที่ 3

โครงสร้างสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

โครงสร้างสัมพันธสาร (discourse structure) หมายถึง องค์ประกอบซึ่งเป็นสัมพันธสารย่อย ประเภทต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันประกอบกันเป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้น การที่จะพิจารณาว่าสัมพันธสารเป็นประเภทใดนั้น ลองเอเคอร์ (Longacre) (สมทรง บุรุษพัฒน์. 2537: 25-26; อ้างอิงจาก Longacre. 1983a. The grammar of discourse) ได้เสนอเกณฑ์ 2 ประการในการแบ่งประเภทของสัมพันธสารคือ เกณฑ์ลำดับกาล (contingent temporal succession) และเกณฑ์แนวโน้มผู้กระทำ (agent orientation) โดยเกณฑ์แรกจะพิจารณาความต่อเนื่องของเหตุการณ์ตามลำดับเวลา เกณฑ์ที่สองจะพิจารณาการให้ความสำคัญกับผู้กระทำในเรื่อง จากเกณฑ์ดังกล่าวนี้ลองเอเคอร์ได้แบ่งสัมพันธสารจากการพูดของคนคนเดียวเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. สัมพันธสารเรื่องเล่า (narrative discourse) ผู้กระทำและลำดับเวลาเป็นปัจจัยสำคัญ สัมพันธสารประเภทนี้ เพียร์ศิริ วงศ์วิภานนท์ (2530: 33) เรียกว่า นิทานปริจเฉท (narrative discourse) ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539: 5) เรียกว่า ภาษาเรื่องเล่า (narrative discourse)

2. สัมพันธสารกระบวนการ (procedural discourse) การลำดับเวลาเป็นปัจจัยสำคัญแต่ผู้กระทำไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ สัมพันธสารประเภทนี้ เพียร์ศิริ วงศ์วิภานนท์ (2530: 33) เรียกว่า ปฏิบัติปริจเฉท (instructional discourse) ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539: 6) เรียกว่า ภาษากระบวนการ (procedural discourse)

3. สัมพันธสารข้อควรปฏิบัติ (behavioral discourse) ผู้กระทำเป็นปัจจัยสำคัญแต่การลำดับเวลาไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ สัมพันธสารประเภทนี้ เพียร์ศิริ วงศ์วิภานนท์ (2530: 33) เรียกว่า ปริจเฉทโน้มน้าว (hortatory discourse) ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539: 5) เรียกว่า ภาษาโน้มน้าวหรือสั่งสอน (hortatory discourse)

4. สัมพันธสารคำอธิบาย (expository discourse) ทั้งการลำดับเวลาและผู้กระทำไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ สัมพันธสารประเภทนี้ เพียร์ศิริ วงศ์วิภานนท์ (2530: 34) เรียกว่า ทศนปริจเฉท (expository discourse) ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539: 5) เรียกว่า ภาษาอรรถาธิบายความ (expository discourse)

การแบ่งประเภทสัมพันธสารข้างต้นของลองเอเคอร์แม้จะใช้เกณฑ์การลำดับเวลาและแนวโน้มผู้กระทำในการจำแนกแต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539: 287) กล่าวว่าเป็นการจำแนกประเภทของสัมพันธสารตามจุดมุ่งหมายในการสื่อสารทั้งสิ้น ดังนั้น ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539: 287-439) จึงได้ใช้เกณฑ์จุดมุ่งหมายในการสื่อสารมาจำแนกสัมพันธสารออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ สัมพันธสารเรื่องเล่า (Narrative discourse) สัมพันธสารอรรถาธิบายความ (Expository discourse) สัมพันธสารโน้มน้าวหรือสั่งสอน (Hortatory discourse) และสัมพันธสารกระบวนการ (Procedural discourse) ซึ่งสัมพันธสารแต่ละประเภทมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สัมพันธสารเรื่องเล่า (Narrative discourse) เป็นสัมพันธสารที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารทราบถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยในเนื้อความมีการกล่าวถึงตัวแสดงหรือตัวละคร ตลอดจนมีการแสดงเวลาหรือสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ การดำเนินเนื้อความจะแสดงเหตุการณ์ที่เล่าอย่างต่อเนื่องตามลำดับเวลา อาจมีการกล่าวอ้างคำพูด ความคิด หรือข้อเท็จจริงบางประการ ในด้านภาษาส่วนใหญ่ มักอยู่ในรูปประโยคบอกเล่า

2. สัมพันธสารอธิบายความ (Expository discourse) เป็นสัมพันธสารที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารมีความเข้าใจหรือมีจินตนาการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สัมพันธสารประเภทนี้ ตัวแสดงและลำดับเวลาไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ ในสัมพันธสารอาจมีการให้นิยามหรือคำจำกัดความ คำอธิบาย การบรรยายลักษณะ การจัดประเภท การแสดงตัวอย่าง การเปรียบเทียบ การแสดงข้อคิดเห็น เป็นต้น ในด้านภาษามักอยู่ในรูปประโยคบอกเล่าหรืออาจอยู่ในรูปประโยคคำถามเพื่อเป็นปูจวก่อนแสดงคำอธิบาย

3. สัมพันธสารโน้มน้าวหรือสั่งสอน (Hortatory discourse) เป็นสัมพันธสารที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารมีความคิดคล้อยตามหรือเกิดความเชื่อในสิ่งที่ผู้ส่งสารได้แสดงออกไป ตลอดจนมีการแนะนำแนวทางปฏิบัติ สัมพันธสารประเภทนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือผู้รับสารแต่เรื่องของ การลำดับเวลาและสถานที่ไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ ในสัมพันธสารมักประกอบด้วย การแสดงความคล้อยตามหรือขัดแย้ง การแสดงเหตุผล ข้อดีข้อเสีย คำอธิบาย การแสดงเงื่อนไข การแสดงตัวอย่าง การเปรียบเทียบ การกล่าวอ้างคำพูด ความคิดหรือข้อเท็จจริง และการสรุปความ

4. สัมพันธสารกระบวนการ (Procedural discourse) เป็นสัมพันธสารที่ผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารทราบวิธีการในการดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย โดยแสดงขั้นตอนตามลำดับเวลาอย่างต่อเนื่อง ในสัมพันธสารมักประกอบด้วยอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง การอธิบายขั้นตอนตามลำดับ อาจมีการแสดงเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับกรรมวิธีที่ปฏิบัติ ในด้านภาษามักอยู่ในรูปประโยคคำสั่งสื่อความหมายตรงไปตรงมา

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการจำแนกประเภทของสัมพันธสารย่อยซึ่งเป็นองค์ประกอบของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดของ ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาเป็นแนวทางหลักในการจำแนกสัมพันธสาร ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยเห็นว่า การสื่อสารของมนุษย์นั้นล้วนแล้วแต่มีจุดมุ่งหมายในการสื่อสารทั้งสิ้น นอกจากนี้ การใช้เกณฑ์จุดมุ่งหมายในการสื่อสารยังครอบคลุมแนวคิดของลองเอเคอร์ด้วย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์สัมพันธสารย่อยซึ่งเป็นองค์ประกอบของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” และการจัดเรียงองค์ประกอบดังกล่าวตามลำดับ ดังนี้

1. องค์ประกอบของสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

จากการวิเคราะห์สัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยใช้จุดมุ่งหมายในการสื่อสารเป็นเกณฑ์ในการจำแนกตามแนวคิดของ ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) พบว่ามีองค์ประกอบซึ่งเป็นสัมพันธสารย่อยที่สอดคล้องกับแนวคิดของ ชลธิชา บำรุงรักษ์ 3 ประเภท คือ สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ และสัมพันธสาร คำสอน ส่วนสัมพันธสารกระบวนการไม่ปรากฏ นอกจากนี้การใช้เกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยยังพบสัมพันธสาร ประเภทอื่นอีก 3 ประเภท คือ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารแสดงความรู้สึก และสัมพันธสาร อวยพร ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีองค์ประกอบซึ่งเป็น สัมพันธสารย่อยทั้งสิ้น 6 ประเภท เรียงตามลำดับความถี่ในการปรากฏจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก สัมพันธสารคำสอน และสัมพันธสารอวยพร ซึ่งสัมพันธสารย่อยทั้ง 6 ประเภท มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 สัมพันธสารข้อคิดเห็น

สัมพันธสารข้อคิดเห็น หมายถึง สัมพันธสารที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงทัศนะหรือข้อวินิจฉัยต่อ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งในหนึ่งสัมพันธสารอาจมีการแสดงทัศนะหรือข้อวินิจฉัยมากกว่าหนึ่งเรื่องก็ได้ ใน เนื้อความมักใช้รูปภาษาแสดงเงื่อนไขและใช้รูปภาษาที่เป็นการแสดงทัศนะหรือข้อวินิจฉัยอาจเป็น การแสดงความคิดเห็นคล้ายตาม ความเห็นขัดแย้ง การตัดสินใจ การประเมินค่า รูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่ แสดงสัมพันธสารแสดงความคิดเห็นคือคำว่า *ถือว่า* *นับว่า* *เห็นว่า* *เชื่อว่า* *ควรจะ* *รู้สึก* *กว่า* *นึก* *กว่า* *คง* *อาจ* *บางที* ในสัมพันธสารอาจมีการกล่าวอ้างคำพูดหรือเรื่องราว การตั้งคำถาม การให้เหตุผล การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง และการสอน

ตัวอย่าง 1

“(1)ถ้ากสิกรเหล่านั้นล้มจม (2)ก็รู้สึกว่าจะยุ่งไม่ใช่เฉพาะที่จังหวัดอุดร แต่จังหวัดอื่นๆ ก็มีอีกมากมายและก็จะเกิดความเสียหาย จะเกิดความสิ้นเปลือง (3)เพราะว่าก็ได้ฟังได้ยินว่ากสิกรได้รับคำแนะนำจากผู้ที่หัวใสให้ เดินขบวน (4)เดินขบวนนั้นไม่ทราบว่าเป็นประโยชน์สำหรับใคร เพราะว่ากสิกรเหล่านั้นเขาก็ต้องเสียเงินค่ารถ สองแถว หรือค่าใช้จ่ายมากรุงเทพฯ มาหาท่านนายกฯ เสร็จแล้วท่านนายกฯ ก็บอกว่าท่านจะช่วย เมื่ออย่างนั้น ก็พอใจแล้วก็กลับบ้าน มันก็เสียเงินไปหลายร้อยเหมือนกัน ก็ทราบดีว่ารถที่หนึ่งไปมานี้ก็หลายบาท ยิ่งระยะไกล (5)สมมุติมาจากอุดรหรือจากชัยภูมิหรือจากนครสวรรค์หรือจากพิษณุโลกก็หลายบาทต่อคน (6)หลายบาทต่อ คนนั้นนะมีประโยชน์อะไร เสียน้ำมัน น้ำมันเตียน้ำมันก็แพง เสียค่าสึกหรอของรถ รถนั้นก็เป็รถต่างประเทศ หมายความว่าทำให้เผาผลาญน้ำมัน ทำให้รถสึกหรอไปโดยเปล่าประโยชน์ (7)ถ้าเราช่วยแทนที่จะเดินรถมา โดยชนคนมาสำหรับมาแสดงพลัง แต่ว่าแทนที่จะใช้อย่างนั้น เอาจรเหล่านั้นมาขนข้าวโพดเข้ามาที่ที่เขาจับซื้อ

แล้วก็ขินสินค้าอะไรต่อไป นั่นนะมีประโยชน์ แต่(8)ถ้าขินคนมาแล้วก็ร้องโวกๆ แล้วก็กลับไปมันไม่มีประโยชน์ ไม่เกิดประโยชน์อะไร เป็นการสิ้นเปลือง อันนี้เป็นวงเล็บ...”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้คือคำว่า “รู้สึกกว่า” เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสาร ข้อคิดเห็น ซึ่งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง กสิกรรมล่มจม โดยมีการใช้รูปภาษาแสดงเงื่อนไขเพื่อชี้ประเด็นที่จะแสดงความคิดเห็น รูปภาษาที่ใช้คือ ถ้า แล้วตามด้วยข้อคิดเห็นในประเด็นนั้นๆ ดังในข้อความ(1) (7) และ(8) ดังนี้ ข้อความ(1) “ถ้ากสิกรรมเหล่านั้นล่มจม” ประเด็นที่แสดงความคิดเห็นคือเรื่อง กสิกรรมล่มจม ส่วนที่เป็นความคิดเห็นแสดงด้วยรูปภาษา รู้สึกกว่า ดังในข้อความ(2) “ก็รู้สึกว่าจะยุ่ง...และก็จะเกิดความเสียหาย เกิดความสิ้นเปลือง” ข้อความ(7) “ถ้าเรา...เอารถเหล่านั้นมาขนข้าวโพดเข้ามาที่ที่เรารับซื้อแล้วก็ขินสินค้าอะไรต่อไป นั่นนะมีประโยชน์” ประเด็นที่แสดงความคิดเห็นคือ เรื่องการนำรถที่บรรทุกคนเพื่อมาเดินขบวนไปใช้บรรทุกคนสำหรับการค้าขาย ส่วนที่เป็นข้อคิดเห็นคือ **นั่นนะมีประโยชน์** ซึ่งเป็นการแสดงข้อคิดเห็นในเชิงการชี้แนะแนวทางที่ควรปฏิบัติซึ่งแสดงด้วยรูปภาษา **แทนที่จะ...แต่ว่า...ดังข้อความว่า “...แทนที่จะเดินรถมาโดยขินคนมาสำหรับมาแสดงผล แต่ที่แทนที่จะใช้อย่างนั้น เอารถเหล่านั้นมาขนข้าวโพดเข้ามาที่ที่เรารับซื้อ แล้วก็ขินสินค้าอะไรต่อไป...”** ข้อความ(8) “ถ้าขินคนมาแล้วก็ร้องโวกๆ แล้วก็กลับไปมันไม่มีประโยชน์ ไม่เกิดประโยชน์อะไร เป็นการสิ้นเปลือง” ประเด็นที่แสดงความคิดเห็นคือ เรื่องการบรรทุกคนมาแล้วก็ส่งเสียงร้องโวกโวก ส่วนที่เป็นข้อคิดเห็นคือ **ไม่มีประโยชน์ ไม่เกิดประโยชน์อะไร เป็นการสิ้นเปลือง** ซึ่งเป็นการตัดสินการกระทำดังกล่าวว่าไม่เกิดประโยชน์และเป็นการสิ้นเปลือง นอกจากนี้ยังมีการให้เหตุผลพร้อมยกตัวอย่างประกอบข้อคิดเห็นที่ว่าถ้ากสิกรรมล่มจมจะทำให้เกิดความเสียหายและเกิดความสิ้นเปลือง ซึ่งการแสดงเหตุผลนั้นแสดงด้วยรูปภาษา **เพราะว่า** ดังในข้อความ(3) “**เพราะว่า...ก็ทราบดีว่ารถที่นั่งไปมานี้ก็หลายบาท**” และเพื่อแสดงให้เห็นว่าต้องใช้ค่าใช้จ่ายหลายบาทก็มีการยกตัวอย่างประกอบซึ่งแสดงด้วยรูปภาษา **สมมุติ** ดังในข้อความ(5) “**สมมุติมาจากอุดรหรือจากชัยภูมิหรือจากนครสวรรค์หรือจากพิษณุโลกก็หลายบาทต่อคน**” อีกทั้งยังมีการตั้งคำถามเพื่อให้ได้คิดในประเด็นการเดินทางและการที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการมาเดินขบวน ซึ่งการตั้งคำถามแสดงด้วยรูปภาษา **ใคร และ อะไร** ดังในข้อความ (4) และ (6) “**เดินขบวนนั้นไม่ทราบว่าเป็นประโยชน์สำหรับใคร**” และ “**มีประโยชน์อะไร**” ตามลำดับ

ตัวอย่าง 2

“(1)คราวนี้ท่านทั้งหลายได้มอบฉันทะให้นายกรัฐมนตรีกล่าวแทน. และคำกล่าวของนายกฯ ทำให้คิดออกว่าควรจะทำเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งมีมากมาย. บางเรื่องอาจพาให้พูดสวนทางกับหลักวิชาการก็ได้. แต่เรื่องที่สำคัญก็คือ การทำมาหากินของประชาชนคนไทย ซึ่งต้องให้มีความสะดวกสบาย มีความปลอดภัย มีการปกครองที่มีความเป็นธรรม. (2)ทุกสิ่งทุกอย่างนี้ จะต้องอาศัยหลักวิชาทั้งนั้น (3)แต่บางทีหลักวิชานั้น

เราไปเอาตัวอย่างมาจากแหล่งที่มีสภาพการณ์ไม่เหมือนกับประเทศของเรา (4) ยกตัวอย่างในเมืองไทย เดียวนี้ แต่งตัวชุดสากลแบบนี้ ก็ร้อน ไม่เหมาะสมกับภูมิอากาศของประเทศไทย แต่ก็ได้ดัดแปลงไปบ้าง มิให้เครื่องแต่งตัวเหล่านี้ร้อนเกินไป. แต่ถ้าอยากแต่งชุดเสื้อหนากันหนาวหุๆ ก็จะต้องสร้างโรงหรือห้องที่เย็นจัด. ปัจจุบันนี้เครื่องเย็น บางแห่งก็หนาว จนกระทั่งต้องใส่เสื้อกันหนาว (5) นับว่าเป็นการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ที่จะทำความเย็นให้มาก จนกระทั่งต้องใส่เครื่องแต่งตัวที่ป้องกันความหนาวในประเทศที่ร้อน. ความสิ้นเปลืองเช่นนี้ทำให้เสียเศรษฐกิจเหมือนกัน. ในเรื่องอื่นก็เป็นเช่นเดียวกัน ระเบียบการหรือวิชาการต่างๆ ที่นำมาใช้บางทีก็ไม่เหมาะสมกับสภาพของประเทศ หรือนิสัยใจคอของคนไทย...”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำที่ชี้เส้นใต้ซึ่งได้แก่คำว่า “บางที” และ “นับว่า” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารข้อคิดเห็น มีการอ้างถึงคำพูดของนายกรัฐมนตรีเพื่อนำไปสู่การเปิดประเด็นในการแสดงความคิดเห็นแสดงด้วยรูปภาษาคือ คำกล่าวของนายภฯ ดังในข้อความ(1) “...คำกล่าวของนายภฯ ทำให้คิดออกว่าควรจะทำเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งมีมากมาย. บางเรื่องอาจพาให้พูดสวนทางกับหลักวิชาการก็ได้. แต่เรื่องที่สำคัญก็คือ การทำมาหากินของประชาชนคนไทย...” ซึ่งประเด็นที่แสดงความคิดเห็นก็คือเรื่องการใช้หลักวิชาการ ดังในข้อความ(2) “ทุกสิ่งทุกอย่างนี้จะต้องอาศัยหลักวิชาทั้งนั้น” จากข้อความ(2) ได้มีการแสดงความคิดเห็นด้วยรูปภาษาคือ บางที โดยมีความคิดเห็นว่าเป็นบางครั้ง หลักวิชาที่นำมาใช้นั้นก็ไม่เหมาะสมกับประเทศไทยและนิสัยของคนไทย ดังในข้อความ(3) “แต่บางทีหลักวิชานั้นเราไปเอาตัวอย่างมาจากแหล่งที่มีสภาพการณ์ไม่เหมือนกับประเทศของเรา” และเพื่อสนับสนุนความคิดเห็นดังกล่าวจึงมีการยกตัวอย่างประกอบกรณีการแต่งชุดสากลซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพอากาศร้อนอย่างประเทศไทยดังในข้อความ(4) “ยกตัวอย่างในเมืองไทย เดียวนี้ แต่งตัวชุดสากลแบบนี้ ก็ร้อน ไม่เหมาะสมกับภูมิอากาศของประเทศไทย...” จากข้อความ(4) นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นเรื่อง การแต่งชุดสากลในประเทศไทยว่าหากจะแต่งชุดสากลในไทยจะต้องมีการใช้เครื่องทำความเย็นซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุและความสิ้นเปลืองนี้มีผลเสียต่อเศรษฐกิจด้วย การแสดงความคิดเห็นดังกล่าวแสดงด้วยรูปภาษา นับว่า ดังในข้อความ(5) “นับว่าเป็นการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ที่จะทำความเย็นให้มาก จนกระทั่งต้องใส่เครื่องแต่งตัวที่ป้องกันความหนาวในประเทศที่ร้อน. ความสิ้นเปลืองเช่นนี้ทำให้เสียเศรษฐกิจเหมือนกัน.”

ตัวอย่าง 3

“...(1)ที่นายภฯ กล่าววาระนี้เป็นระยะที่วิกฤต ก็ต้องพิจารณาอยู่เสมอว่า อะไรควรทำ อะไรควรเว้น. (2)ที่ ท่านเห็นอยู่บนเวทีนี้ คงแปลกใจ. อาจคิดว่า จะมาตีกลองยาวหรืออย่างไร. แต่ข้อสำคัญอยู่ที่หีบที่ใส่กลองยาวนี้ เห็นได้ชัดว่าเขียนว่า MADE IN THAILAND.(3)MADE IN THAILAND นี้จะเป็นประโยชน์. ถ้าเรามาใช้ของไทย ชื่อของไทย เทียวเมืองไทย กินข้าวไทย อันนี้จะได้ประโยชน์. แต่ว่าก็ยังไม่แก้ปัญหา. (4)ปัญหา มีอยู่ว่าผู้ที่ทำกลองนี้ เขามีบริษัทที่นำเข้าสินค้าที่เขาขาย. เขามองว่าแม่ เขานำเข้าสินค้ามา และขายในราคาเดิม เพราะมีการตกลงราคาขายอยู่แล้ว. เมื่อของเข้ามาก็ต้องเสียเงินแพง. เขามองว่าขาดทุน. แต่เขา

มีความคิดอยู่ เขาสามารถที่จะผลิตกล่องนี้ และส่งออก ส่งไปที่อเมริกาส่วนหนึ่ง ส่งไปที่ยุโรปส่วนหนึ่ง. เขาต้องทำงานหนัก. เพิ่งได้ส่งสินค้าไป. ถัดกับที่เขาสั่งเข้าก็ยังไม่ไป. และถ้ากล่องนี้เป็นที่นิยมมาก ก็จะสามารถที่จะมีกำไร และประเทศชาติก็จะมีกำไรไปด้วย. เพราะว่าการสั่งของจากต่างประเทศ ก็มีความจำเป็นบ้างในบางกรณี. แต่ว่าสามารถที่จะส่งออกนอก ซึ่งผลิตผลที่ทำในเมืองไทย ก็จะได้ดีกว่า. ไม้ที่ใช้ทำกล่องนี้ก็เป็นไม้ที่มีในเมืองไทย เป็นไม้ที่โดยมากไม่ค่อยได้ใช้ ไม้ใช้ไม้ที่ต้องห้าม อย่างที่เขาห้ามตัดป่าไม้ ไม้ใช้ไม้ที่เป็นป่าไม้ เป็นไม้ยางพารา. ไม้ยางพาราที่ต้องเปลี่ยนเพื่อให้มีผลผลิตยางดีขึ้น เขาตัดยางเก่าเอามา. โดยมากก็ไม่ได้ใช้มากนัก มาตอนหลังนี้มีการใช้ทำเป็นเครื่องเรือนบ้าง. สำหรับกรณีนี้เขาลงไปภาคใต้ ไปซื้อไม้ยางมาด้วยตนเอง แล้วนำมาทำกล่องนี้. มีกล่องแบบกล่องยาว และมีกล่องแบบกล่องเล็กๆ. ใช้ไม้ในเมืองไทยและหนังที่ซึ่งบนกล่องนั้น ก็เป็นสิ่งที่ผลิตในเมืองไทยเหมือนกัน. (5) ฉะนั้นสามารถที่จะทำให้มีการส่งออกสิ่งของที่ทำด้วยวัตถุดิบในเมืองไทย และทำด้วยแรงงานของคนไทย. อันนี้เป็นการแก้ไขสถานการณ์วิกฤตอย่างดี. เป็นของเอกชน เขาทำเอง แต่เขาก็ต้องเห็นดีเห็นงาม. เขาบอกว่าเห็นดีเห็นงาม และเป็นโรคประสาท เพราะกลัวว่าจะทำไม่ทันส่ง. เมื่อส่งไปแล้ว เขาก็มาพบ และมาขอผลผลิตผลของเขา และบอกว่าสบายใจขึ้น. อันนี้ก็เป็นที่ แก้ไขวิกฤตการณ์ ที่เห็นเป็นประจักษ์ว่าทำได้ แต่ต้องมีความเพียร ต้องมีความอดทน. ...”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักพระราชเลขาราชการ)

จากอย่างจะเห็นว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่เล่า คำที่ขีดเส้นใต้คือคำว่า “เห็น...ว่า” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารข้อคิดเห็น ในเนื้อความมีการกล่าวอ้างถึงคำพูดของนายกรัฐมนตรีแสดงด้วยรูปภาษา ที่นายกฯ กล่าวว่า ดังในข้อความ (1) “ที่นายกฯ กล่าววาระนี้เป็นวาระที่วิกฤต” นอกจากนี้ยังมีการตั้งคำถามแสดงด้วยรูปภาษา หรืออย่างไร ดังในข้อความ (2) “ที่ท่านเห็นอยู่บนเวทีนี้ คงแปลกใจ อาจคิดว่า จะมาตีกล่องยาวหรืออย่างไร” การกล่าวอ้างถึงคำพูดของนายกรัฐมนตรีและการตั้งคำถามนี้เพื่อนำไปสู่การเล่าเรื่องกรณีตัวอย่างของผู้ที่ปฏิบัติตนในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งเป็นตัวอย่างของการปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อความที่ว่า “MADE IN THAILAND” ซึ่งจากข้อความดังกล่าวมีการแสดงความคิดเห็นที่แสดงด้วยรูปภาษาแสดงเงื่อนไขและแสดงความขัดแย้งคือ ถ้า และ แต่ว่า ดังในข้อความ(3) “MADE IN THAILAND นี้จะเป็นประโยชน์ ถ้าเรามาใช้ของไทย ซื้อของไทย เทียวเมืองไทย กินข้าวไทย อันนี้จะได้ประโยชน์ แต่ว่าก็ยังไม่แก้ปัญหา” หลังจากนั้นก็เล่าเรื่องโดยแสดงด้วยรูปภาษา ปัญหาที่มีอยู่ว่า ดังในข้อความ(4) “ปัญหามีอยู่ว่าผู้ที่ทำกล่องนี้...ก็เป็นสิ่งที่ผลิตในเมืองไทยเหมือนกัน” หลังจากที่เล่าเรื่องก็มีการแสดงความคิดเห็นในเชิงประเมินค่าการกระทำและการปฏิบัติของกรณีตัวอย่างที่เล่าเรื่อง ดังในข้อความ(5) “ฉะนั้นสามารถที่จะทำให้มีการส่งออกสิ่งของที่ทำด้วยวัตถุดิบในเมืองไทยและทำด้วยแรงงานของคนไทย อันนี้เป็นการแก้ไขสถานการณ์วิกฤตอย่างดี...อันนี้ก็เป็นที่ แก้ไขวิกฤตการณ์ที่เห็นเป็นประจักษ์ว่าทำได้แต่ต้องมีความเพียร ต้องมีความอดทน” จากข้อความ(5) ข้อคิดเห็นก็คือการผลิตสิ่งของเพื่อส่งออกโดยใช้วัตถุดิบและแรงงานของไทยเองจะเป็นการแก้วิกฤตอย่างดีและเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ซึ่งแสดงด้วยรูปภาษา เห็น...ว่า นอกจากนี้ยังได้แทรกการสอนไว้ด้วยว่าการกระทำดังกล่าวผู้ปฏิบัติต้องมีความเพียรและอดทน

ตัวอย่าง 4

“(1)ในเมืองไทยนี้มีที่ดินกว้างขวางพอสมควร แม้จะมีพลเมืองเพิ่มขึ้นมามาก ก็ยังมีที่ดิน. แต่ที่ดินส่วนมากเป็นที่ดินที่แร้นแค้น ที่ไม่ดี บางแห่งก็เปรี้ยว บางแห่งก็เป็นตาง บางแห่งก็เค็ม บางแห่งก็ไม่มีดินเลย. (2)อย่างเช่นที่ที่ชะอำ เดินเดินไป เอ๊ะ! ทำไมตรงนี้รู้สึกว่าเป็นดินที่แข็ง มันเป็นดินที่ไม่มีดินเลย. (3)เดี๋ยวนี้กำลังหาวิธีแก้ไข ซึ่งได้ผลไปส่วนหนึ่งแล้ว โดยใช้หญ้าแฝก. หญ้าแฝกนั้นจะระเบิดหิน (4)ก็นึกว่า การค้นคว้าเหล่านี้อาจจะไม่ทันกาล ในสถานการณ์ปัจจุบันทันที แต่ก็มีหวังภายในปีสองปีนี้ จะสามารถทำให้คนมีที่ทำกินมากขึ้น โดยใช้วิทยาการสมัยใหม่ สามารถที่จะให้ผลผลิตดีขึ้น. ในการนี้ จะต้องมีการลงทุนสำหรับวิจัย ต้องมีการลงทุนสำหรับช่วยเกษตรกร. ดังนั้นเงินที่ยังเหลืออยู่จะต้องนำไปสนับสนุน ในทางนี้ส่วนหนึ่ง ก็จะได้ผลดีจะเป็นผลช่วยให้ประเทศไทยรอดพ้นวิกฤตการณ์. ซึ่งเชื่อว่าประเทศไทย จะสามารถพ้นวิกฤตการณ์ได้ดีกว่าหลายประเทศ เพราะแผ่นดินนี้ยังเหมาะสมกับความเป็นอยู่ได้ อย่างที่เคยพูดมาหลายปีแล้วว่า ภูมิประเทศยัง“ให้” คือเหมาะสม. (5)แต่ความเป็นอยู่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องอยู่ อย่างประหยัด และต้องไปในทางที่ถูกต้อง...”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้ซึ่งได้แก่คำว่า “นึกว่า” “อาจจะ” และ “เชื่อว่า” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารข้อคิดเห็น ในเนื้อความมีการเล่าเรื่องเพื่อชี้ให้เห็นปัญหาเรื่องคุณภาพดินของไทยดังในข้อความ(1) “ในเมืองไทยนี้มีที่ดินกว้างขวางพอสมควร...แต่ที่ดินส่วนมากเป็นที่ดินที่แร้นแค้น ที่ไม่ดี.” ซึ่งมีการยกตัวอย่างสถานที่ที่มีปัญหาเรื่องดินที่ชะอำ การแสดงตัวอย่างแสดงด้วยรูปภาพ อย่างเช่น ดังในข้อความ(2) “อย่างเช่นที่ที่ชะอำ เดินเดินไป เอ๊ะ! ทำไมตรงนี้รู้สึกว่าเป็นดินที่แข็ง มันเป็นดินที่ไม่มีดินเลย” เมื่อเล่าถึงปัญหาก็มีการเล่าถึงสิ่งที่ทำเพื่อแก้ปัญหาคือการปลูกหญ้าแฝกดังในข้อความ(3) ซึ่งการแก้ปัญหาเรื่องดินโดยการปลูกหญ้าแฝกนี้ได้มีการแสดงความคิดเห็นว่าการแก้ปัญหาเรื่องดินโดยใช้หญ้าแฝกนี้อาจจะไม่ได้แก้ปัญหได้ในทันทีแต่ภายในหนึ่งหรือสองปีจะทำให้คนมีที่ดินทำกินมากขึ้นประกอบกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วยซึ่งจะต้องมีการลงทุนเพื่อศึกษาวิจัยก็จะทำให้เกษตรกรมีผลผลิตที่ดีขึ้นและประเทศไทยจะสามารถรอดพ้นวิกฤตการณ์ได้ดีกว่าหลายประเทศเพราะภูมิประเทศของไทยมีความเหมาะสมสำหรับความเป็นอยู่ การแสดงความคิดเห็นนี้แสดงด้วยรูปภาพ นึกว่า อาจจะ และ เชื่อว่า ดังในข้อความ(4) “ก็นึกว่าการค้นคว้าเหล่านี้อาจจะไม่ทันกาลในสถานการณ์ปัจจุบันทันที แต่ก็มีหวังภายในปีสองปีนี้จะสามารถทำให้คนมีที่ทำกินมากขึ้น โดยใช้วิทยาการสมัยใหม่ สามารถที่จะให้ผลผลิตดีขึ้น ในการนี้จะต้องมีการลงทุนสำหรับวิจัย...ซึ่งเชื่อว่าประเทศไทยจะสามารถพ้นวิกฤตการณ์ได้ดีกว่าหลายประเทศเพราะแผ่นดินนี้ยังเหมาะสมกับความเป็นอยู่...” นอกจากนี้ยังมีการแทรกคำสอนเพื่อการดำเนินชีวิตด้วยว่าจะต้องประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อและดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ดังในข้อความ(5) “แต่ความเป็นอยู่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องอยู่ อย่างประหยัด และต้องไปในทางที่ถูกต้อง”

1.2 สัมพันธสารเรื่องเล่า

สัมพันธสารเรื่องเล่า หมายถึง สัมพันธสารที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบเรื่องราวเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่อง รูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารเรื่องเล่าคือ คำที่แสดงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ และคำที่แสดงตัวแสดง นอกจากนี้อาจมีคำที่แสดงสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ ส่วนการดำเนินเรื่องมักเป็นไปตามลำดับเวลา ในเนื้อความอาจมีการอ้างถึงคำพูดของตัวแสดงในลักษณะการสนทนาหรือถามตอบ การแสดงความคิดเห็น คำแนะนำ คำอธิบาย หรือคำสอนในขณะที่เล่าเรื่อง

ตัวอย่าง 1

“ประวัติของอนุสมาคมนี้ก็คือแต่ก่อนนี้เมื่อถึงครบรอบวันเกิดก็มีคนที่อยากมาพบ และได้แบ่งเป็นวันที่มีองค์การหรือสมาคมทางศาสนาต่างๆ ทุกศาสนาที่มีอยู่ในประเทศไทย ก็มีจำนวนหลายสิบ และนักเรียนและนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ มาพบครั้งหนึ่ง และอีกครั้งหนึ่งก็มีคณะบุคคลต่างๆ ก็มีทั้งข้าราชการทั้งพ่อค้าและเอกชนทุกเหล่าทุกหมู่มาพบกันอีกครั้งหนึ่ง เป็นอันว่าเป็นอนุสมาคมสองครั้ง ต่อมาก็เห็นว่าอนุสมาคมสองครั้งนั้นก็จะมีมากเกินไป ก็เลยทำเป็นอนุสมาคมหนึ่งครั้ง และก่อนที่อนุสมาคมนี้ส่วนมากก็เรียกว่าเป็นกลุ่มบุคคลค่อนข้างจะเป็นในด้านเอกชน แต่มาเวลานี้คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี หรือคณะต่างๆ ที่เคยพบกันบนตึกหน้าก็ได้มาร่วมอยู่ที่อนุสมาคมนี้ สมาคมนี้นี้จึงเป็นสมาคมที่เรียกว่าใหญ่กว่า และจำนวนคนที่เข้ามาพบก็มีมากจนล้น ทำให้ไม่สามารถที่จะมาพบกันในที่ข้างในนี้ ต้องไปพบกันข้างนอกด้วย ซึ่งก็อาจจะเกิดความเดือดร้อนบ้าง แต่จะอย่างไร ก็ต้องจัดเท่าที่จะทำได้”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าเป็นการเล่าเรื่องประวัติความเป็นมาของงานอนุสมาคมว่าเมื่อถึงวันครบรอบเกิดก็จะมีผู้ที่อยากจะมาพบจึงได้มีการแบ่งการเข้าพบออกเป็นสองครั้งแต่ต่อมาเห็นว่าการเข้าพบสองครั้งนั้นจะมากเกินไปจึงรวมกันเป็นครั้งเดียว จากการเล่าประวัติดังกล่าวจะเห็นลักษณะของสัมพันธสารเรื่องเล่าคือ คำที่ขีดเส้นใต้เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงเวลาคือ “แต่ก่อนนี้เมื่อถึงครบรอบวันเกิด” และรูปภาษาที่เป็นตัวบ่งชี้ตัวแสดงคือ “คนที่อยากมาพบ” การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเวลาคือ แต่ก่อนนี้...ต่อมาก็...ก่อนนี้...มาเวลานี้... ในสัมพันธสารจะเห็นว่ามีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องจำนวนคนที่อยากจะพบมีมากจนล้นออกไปข้างนอกทำให้ไม่สามารถพบกันภายในได้และต้องออกไปพบคนที่อยู่ข้างนอกด้วยซึ่งอาจจะทำให้ผู้มาพบเกิดความเดือดร้อนแต่ก็ต้องจัดเท่าที่จะสามารถทำได้ดังในข้อความว่า “สมาคมนี้นี้จึงเป็นสมาคมที่เรียกว่าใหญ่กว่า และจำนวนคนที่เข้ามาพบก็มีมากจนล้น ทำให้ไม่สามารถที่จะมาพบกันในที่ข้างในนี้ ต้องไปพบกันข้างนอกด้วย ซึ่งก็อาจจะเกิดความเดือดร้อนบ้าง แต่จะอย่างไร ก็ต้องจัดเท่าที่จะทำได้”

ตัวอย่าง 2

“(1)เมื่อสักประมาณ ๑๐ วันมานี้ (2)มีชาวต่างประเทศคนหนึ่งมาพบ. เขาบอกว่าเขาปรารถนาที่จะพบ แม้จะมีได้อยู่ในตำแหน่งตามเกณฑ์ที่ควรจะมาพบได้ คือไม่ใช่เป็นประมุขของประเทศ หรือเป็นนายกรัฐมนตรี หรือประธานสภาฯ ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่ควรจะมาพบ. ตำแหน่งเขาไม่ถึงอย่างนั้น แต่เขาก็จะขอพบ. (3)เมื่อเขามาถึง ก็พูดจาอะไรต่างๆ ทักทายปราศรัยตามอัธยาศัยธรรมดา ก่อน เขาพูดภาษาของเขา มีคนแปล. เสร็จแล้วเขามองว่าประธานาธิบดีของเขา ผู้เป็นเพื่อนเขามอบหมายให้มาขอโอวาท. เรากลามเขาว่า “โอวาทอะไร”. เขาว่า “โอวาททั่วๆ ไป การปกครองประเทศ การดำเนินงานของการกีฬา เยาวชน อะไรต่างๆ”. เราก็บอก “ทำไมจึงมาถาม”. เขาก็บอก “เพราะเห็นว่า ใต้บริหารมาดีมาก ทำให้เมืองไทยเจริญ”. เราก็บอก “ดีอย่างไร”. เขาก็บอก “ดี มีความก้าวหน้า มีความเป็นปึกแผ่น”. เราไม่ได้โน้มรับว่า เราเก่งเราดี เราก็บอก “เราแย่นะ. ประเทศของท่านนั้น การบริหารงานต่างๆ ของท่าน ทั้งในด้านกีฬา ในด้านการพัฒนา เป็นตัวอย่างทั้งนั้น ดีมาก”. เขาก็บอก “ขอบใจที่ชม แต่ว่าอย่างไรก็ขอโอวาท”. เราสนใจ ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร เพราะว่าประเทศของเขา เขาทำอะไรเป็นเรื่องเป็นราว เขาควบคุมการฝึกหัดกีฬา เขาจัดการเกี่ยวข้องกับการสหกรณ์ ตั้งหมู่บ้าน อะไรต่างๆ เหล่านี้ มีชื่อเสียงของเขาเก่งมาก. ที่จริงพวกเรา ก็ได้ไปดูงานมาแล้ว กลับมาก็ทำแบบของเขา แต่ทำไม่ค่อยสำเร็จ. ที่เราทำสำเร็จ ก็คือทำแบบของเขานั้นแหละ แต่ว่าเรามาทำแบบชาวบ้านแบบไทยๆ. ความจริงเราทำมาก่อนเขาทำ ทำแบบหมู่บ้านสหกรณ์. เราก็ทำเหมือนกัน แต่เราทำวิธีการแบบ “คนจน” ไม่ได้มีการลงทุนมาก หลายนอย่างของเขา เราก็ทำไปแล้ว. เราเลยบอก ถ้าจะแนะนำก็แนะนำได้ ต้องทำแบบ “คนจน”. เราไม่เป็นประเทศร่ำรวย เรามีพอสมควร พออยู่ได้. แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมาก. เราไม่อยากจะประเทศก้าวหน้าอย่างมาก. เพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมาก ก็จะมีแต่ถอยหลัง. ประเทศเหล่านั้น ที่เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลัง และถอยหลังอย่างหนักแล้ว. แต่ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกว่าแบบ “คนจน” แบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัญสำนึกนี้แหละ คือเมตตากัน ก็จะอยู่ได้ตลอดไป. คนที่ทำงานตามวิชาการ จะต้องดูตำรา. เมื่อพลิกไปถึงหน้าสุดท้ายแล้ว ในหน้าสุดท้ายนั้นเขาบอก “อนาคตยังมี” แต่ไม่บอกให้ทำอย่างไร. ก็ต้องปิดเล่มคือปิดตำรา. ปิดตำราแล้วไม่รู้จะทำอะไร. ลงท้ายก็ต้องเปิดหน้าแรก เปิดหน้าแรกก็เริ่มต้นใหม่ ถอยหลังเข้าคลอง. แต่ถ้าเราใช้ตำราแบบ “คนจน” ใช้ความอะลุ้มอล่วยกัน ตำรานั้นไม่จบ เราจะก้าวหน้า “เรื่อย”. สรุปแล้วบุคคลนั้นมาถาม มาขอโอวาท ไม่ให้ เพราะว่าของเขาดีกว่า. แต่เขาขออีก เลยบอกเขาว่าถ้าอยากให้เราโอวาท คืออยากรับโอวาท เขา จะบอกให้ให้ฟังดี. เราพูดเป็นภาษาอังกฤษ แล้วก็คิดว่า จะแปลเป็นภาษาไทยอย่างไรดี. ท่านทั้งหลายคงเข้าใจ ภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ แต่ว่าท่านเป็นคนไทย ก็ต้องพูดเป็นภาษาไทย. แต่ออกจะสนใจ ว่าที่พูดเป็นภาษาอังกฤษนั้น จะแปลอย่างไรดี. ตอนแรกออกันตึกเขาก็ไม่เข้าใจ. เราพูดไปแล้วเขาก็อ้าปาก คืออ้าปากจะพูดแล้วพูดไม่ออก. สักครู่หนึ่ง เขาก็ถามว่า “แปลว่าอะไร”. โอวาทนั้นถ้าแปลเป็นภาษาไทย ก็แปลว่า “ขาดทุนเป็นการได้กำไรของเรา” หรือ “การขาดทุนของเราเป็นการได้กำไรของเรา”. ท่านนักเศรษฐกิจคงร้องว่า “ไม่ใช่”. แต่ว่าเป็นอย่างนั้น ก็เห็นนักเศรษฐกิจยืมๆ. ยืมว่าอะไร “พูดอย่างนี้ไม่ได้เรื่อง”. “การขาดทุนของเราเป็นการได้กำไรของเรา” หรือ “เราขาดทุนเราได้กำไร”. พูดภาษาอังกฤษมันสั้นกว่า ฉะนั้นก็ต้องเผยว่า ภาษาอังกฤษเป็นอย่างนี้ ภาษาอังกฤษ “Our” หมายความว่า “ของเรา”. “Our loss...”, “loss” ก็คือการเสียหาย “การขาดทุน”. “Our loss is...”, “is” ก็ “เป็น”. “Our loss is our...”, “our” นี้ก็คือ “ของเรา”. “Our loss is our gain...”, “gain” ก็คือ “กำไร” หรือ “ที่ได้” “ส่วนที่เป็นรายรับ”. เป็นอันว่าพูดกับเขาว่า “Our loss is our gain”. “ขาดทุนของเราเป็นการได้กำไรของเรา”. หรือ “เราขาดทุนเราก็ได้กำไร”. เราพูดเสร็จ เขาก็บอก “ขอให้พูดซ้ำอีก

ที่". เราก็อุดซ้ำอีกที. เขาก็นั่งเฉยไปอีก ก็หมายความว่าต้องการจะให้อธิบายขยายความ. (4)เราจึงอธิบายว่า ในการกระทำใดๆ ถ้าเรายอมลงทุนลงแรงไปก็เหมือนเสียเปล่า แต่ในที่สุดเรากลับจะได้รับผลดี ทั้งทางตรง ทางอ้อม. เรื่องนี้ตรงกับงานของรัฐบาลโดยแท้. ถ้าหากว่าอยากให้ประชาชนอยู่ดีกินดี รัฐบาลต้องลงทุน ต้องสร้างโครงการซึ่งต้องใช้เงินจำนวนเป็นร้อยเป็นพันเป็นหมื่นล้าน. ถ้าทำไปก็เป็น "loss" เป็นการเสีย เป็นการขาดทุน เป็นการจ่าย คือ รัฐบาลต้องตั้งงบประมาณรายจ่าย ซึ่งมาจากเงินของประชาชน. แต่ว่าถ้าโครงการดี ในไม่ช้าประชาชนก็จะได้กำไร จะได้ผล. ราษฎรจะอยู่ดีกินดีขึ้น จะได้ประโยชน์ไป ส่วนรัฐบาลไม่ได้อะไร. แต่ข้อนี้ถ้าดูให้ดี ๆ จะเห็นว่าถ้าราษฎรอยู่ดีกินดี มีรายได้ รัฐบาลก็จะเก็บภาษีได้สะดวก ไม่มีการหนีภาษี เพราะว่าเมื่อมีรายได้ดีขึ้น เขาก็สามารถเสียภาษีได้มากขึ้น. ตอนนี่ราษฎร "รู้จักสามัคคี" เขาจะเข้าใจ ว่าเมื่อเขามีรายได้ เขาก็จะยินดีเสียภาษี เพื่อช่วยราชการให้สามารถทำโครงการต่อไป เพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติ. ถ้าราษฎร "รู้จักสามัคคี" และ รู้ว่า "การเสียคือการได้" ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า. เพราะว่าการที่คนอยู่ดีมีความสุข นั้น เป็นกำไรอย่างหนึ่ง ซึ่งนับเป็นมูลค่าเงินไม่ได้. แต่ว่าถ้าจะคิดให้เป็นมูลค่าเงินจริงๆ ก็คิดได้. เราต้องจ่าย ในสิ่งที่ไม่น่าจะต้องจ่าย เช่นทางรัฐบาล โดยกระทรวงมหาดไทย โดยกรมประชาสงเคราะห์ หรือกรมอื่นๆ จะต้องไปสงเคราะห์ราษฎรที่ยากจน ซึ่งในปีหนึ่งๆ ต้องใช้เงินเป็นจำนวนหลายร้อยหลายพันล้าน ในการสงเคราะห์ชาวบ้านที่ยากจน โดยไม่ได้อะไรกลับคืนมา. เพราะว่าราษฎรที่ยากจนนี้ เขาไม่มีกำลังที่จะตอบแทนอะไรได้เลย. แม้จะทำงานก็ไม่ค่อยได้ เพราะความยากจน. แต่ว่าถ้าเราสามารถที่จะทำให้เขาอยู่ดีกินดีขึ้นหน่อย. เขาจะสามารถหารายได้ได้มากขึ้น เราก็จะลดการสงเคราะห์ลงได้. (5)เรื่องการประชุมสงเคราะห์นี้ ก็ต้องขอคิดมารยาทนิดหน่อย คือจะต้องไปแวะต่างประเทศบ้าง ว่าในต่างประเทศ ในเมืองใหญ่ๆ เช่นที่ สหรัฐอเมริกา ที่นิวยอร์ก วันหนึ่งๆ เงินสงเคราะห์คนที่ว่างงาน ต้องจ่ายจำนวนหลายๆ ล้านบาท. ของเขาใช้ ดอลลาร์ แปลงเป็นบาทก็หลายล้าน คนพวกนั้น เขาไม่ยอมทำงาน เพราะว่าถ้าทำงานจะไม่ได้รับการสงเคราะห์. ถ้าคนไหนมีงานทำ ก็ตัดเงินสงเคราะห์ ทั้งๆ ที่งานที่ทำนั้นอาจมีรายได้ไม่น้อยกว่าเงินที่สงเคราะห์ เพราะตามกฎหมายเขาต้องสงเคราะห์เท่านั้นๆ. เป็นสิทธิ์ของเขา ตามรัฐธรรมนูญอเมริกา ที่จะได้รับการสงเคราะห์ถ้าไม่มีงานทำ. เขาก็มาที่สำนักงานสงเคราะห์คนไม่มีงานทำ แล้วก็มาบอกว่าไม่มีงานทำ เจ้าหน้าที่ก็ถาม "จริงหรือ ไม่มีงานทำจริงหรือ". เมื่อตรวจสอบได้ว่าไม่มีจริง ก็จ่ายเงินให้. นั่นเป็นระเบียบของเขา. คนเหล่านั้นจึงไม่ยอมทำงาน เขาไปรับเงินประกันสังคมของเขา เขาก็ได้รับ แต่พวกนั้นไม่ยอมทำงาน คือต้องไม่ทำงาน เพราะว่าถ้าไปทำงานแล้วมีผลงาน แม้เพียงเล็กน้อยก็จะไม่ใช่คนว่างงานเสียแล้ว และจะถูกตัดการสงเคราะห์. ลงท้ายคนที่ได้รับการสงเคราะห์นั้น ก็เป็นคนที่ไม่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมหรือแม้ต่อตนเอง ซ้ำต้อง ใช้เงินของสังคมสงเคราะห์อีกด้วย. ถ้าหากเราจะมาถือตามกฎแบบนี้ก็เสีย คือเสียงบประมาณเปล่าๆ เงินของคนอื่นที่เขาทำงาน แล้วเก็บภาษีเขามาสงเคราะห์คนที่ตั้งใจไม่ทำงาน. เมืองไทยเราไม่เป็นอย่างนี้ เพราะว่าทำงานกันทุกคน จะทำมากทำน้อยก็ทำ. เราก็มีผลงานเป็นส่วนรวมมากกว่าเขามาก. แต่ที่ประเทศเราได้ชื่อว่าล้มหลัง อย่างที่เรียกอย่างสุภาพว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนา ก็เพราะว่าถ้าเปรียบเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว คนของเขาที่ทำงาน เขาทำงานอย่างดูดีอดกว่า แล้วก็ทำอย่างเป็นธุรกิจ ธุรกิจอย่างเข้มงวด คนไหนเอาเปรียบได้ก็เอาเลย เพราะฉะนั้นถ้าใช้ระบบ "ขาดทุนคือกำไร" นี้ก็คงใช้ไม่ได้. แต่เมืองไทยนี้ "ขาดทุนคือกำไร" ใช้ได้. (6)ยกตัวอย่างที่อยู่ใกล้ตัว คือโครงการพระราชดำริ – อันนี้ไม่ใช่การโอ้อวดยกตัว แต่เป็นการชี้แจงว่า ทำไมทำโครงการอย่างนี้. – บางคนก็บอกว่าโครงการพระราชดำรินั้น ไม่ถูกหลักวิชา. จริง ไม่ถูก แต่ว่าเราเห็นว่าที่ไหนที่ทำโครงการได้ เราก็ต้องทำโดยเร่งด่วน แม้จะยังไม่ได้ประกวดราคาอย่างถูกระเบียบ หรือแม้ราคาของโครงการนั้นอาจแพงกว่าจริงบ้าง. ยกตัวอย่าง สมมุติว่าโครงการแห่งหนึ่งต้องลงทุน ๑๐ ล้านบาท. ถ้าทำการศึกษาอย่างรอบคอบแล้วมีการประกวดราคาตามระเบียบ ราคาอาจตก ๘ ล้านบาท แต่การนี้จะต้องเสียเวลาเป็นเดือนเป็นปี. แต่ถ้าหากทำไปเลยตก ๑๐ ล้าน โดยที่ปลายปีนั้นหรือก่อนปลายปี โครงการจะ

ได้ผลแล้ว ประชาชนจะได้กำไร คือประชาชนจะมีรายได้แล้ว. เป็นอันว่าปลายปีนั้น ไม่ต้องสงเคราะห์. ก็ประหยัดการสงเคราะห์ไปได้. ในปีแรกอาจประหยัดไปถึงล้านบาทก็ได้ แต่อย่างน้อยก็เป็นแสน. แล้วก็ไม่ต้องปราบปราม เพราะว่าคนที่เดือดร้อนไม่มีเงินใช้ มักจะต้องไปขโมยบ้าง หรือไปหากินที่อื่น และระหว่างทาง ต้องเผชิญความเดือดร้อนจึงทำผิดกฎหมายบ้าง หรือแม้จะไม่ทำผิดกฎหมาย ก็จะต้องเสียเวลาเสียค่าเดินทาง ก็เสียทั้งนั้น ซึ่งถ้ามีงานทำในท้องที่ของตัวเองก็ไม่ต้องเสีย. เงินที่ใช้ในการทำโครงการ ส่วนที่เกินไปหน่อยมันกลับคืนมาแล้ว. หมายความว่า ถ้าหากรีบทำโครงการ ๑๐ ล้านบาทนั้น ก็ได้กำไรแล้วในปีแรก. ชดเชยจำนวน ๒ ล้านบาท ที่ว่าแพงเกินไปนั้นได้แล้ว. แต่ข้อสำคัญที่สุด ถ้าอยากทำโครงการให้ได้เป็นมูลค่า ๘ ล้านบาทนั้น จะต้องเสียเวลาสอบราคา เสียเวลาทำแผนให้รอบคอบ จึงยังทำไม่ได้ในปีนี้. ปีนี้ชาวบ้านจึงยังไม่ได้รับผลดีจากโครงการ. ครั้นปีต่อไปปูนซีเมนต์ก็แพงขึ้น เศรษฐกิจก็เปลี่ยนแปลงไป ๘ ล้านบาทไม่พอแล้ว ตกกลงต้องใช้ ๙ ล้านบาท. จึงต้องของบประมาณเพิ่มเติม. และแล้วงบประมาณเพิ่มเติมนั้นก็ถูกตัด. ปีที่สอง จึงยังทำไม่ได้. จนกระทั่งเอาจริงในปีที่สาม อนุมัติ ๑๐ ล้านก็ทำได้. แต่ผลดีที่ควรจะได้รับตั้งแต่ต้นจากโครงการนั้นก็ไม่ได้รับ. แล้วก็เป็นอย่างนี้ต้องเสียเงิน ๑๐ ล้านบาทอยู่ดี แต่ประชาชนต้องทนเดือดร้อนไปอีกสองสามปี. ถ้ายอม “ขาดทุน” คือยอมเสีย ๑๐ ล้านบาทตั้งแต่ต้น ก็สามารที่จะ “ได้กำไร” คือประชาชนจะได้ผลดีตั้งแต่ปีแรก. ทางวิชาเศรษฐกิจต่างๆ ก็เป็นอย่างนี้ได้เหมือนกัน. มติหรือคตินั้นที่ว่า “ขาดทุนทำให้มีกำไรได้” นั้น ก็เป็นอันพิสูจน์ได้แล้ว. เป็นอันว่าได้พูดกับอาคันตุกะที่มาพบนั้น อธิบายให้เขาฟังโดยละเอียดในทำนองที่ได้อธิบายมานี้. และยังได้เพิ่มเติมอีกอย่างหนึ่ง ว่าเงินที่ยังขาดนั้น จะเป็นเงินของใคร. บอกเขาว่า ถ้าเป็นเงินของงบประมาณ ก็คงถูกสอบสวน แล้วก็ถูกลงโทษแน่ แต่ถ้าเป็นเงินบริจาค แบบที่นายยกฯ ได้กล่าวถึงมูลนิธิชัยพัฒนา ก็ใช้ได้. เงินมูลนิธิเป็นเงินบริจาค เงินบริจาค่นี้ก็เป็นเงินที่คนที่ให้ขาดทุนไป เสียไป. แต่ว่าเมื่อมูลนิธิมีผลงานขึ้น ก็เป็นผลกำไร เป็นผลกำไรที่คิดเป็นเงินลงบัญชีไม่ได้ ว่าผู้บริจาคมันมีเงินมากขึ้น. แต่ว่าโดยผลบุญของเขา เขาก็จะรวยขึ้นเหมือนกัน. ปีต่อไปเขาก็มาให้อีก อันนั้นก็เป็นอย่างอื่นเรื่องหนึ่ง. ข้อนี้คือ เรื่องผลของการทำบุญทำทาน ก็ได้บอกกับอาคันตุกะเหมือนกัน. (7)คราวนี้ หลังจากที่ได้สนทนากันเป็นเวลาพอสมควร ก็ร่ำลากัน. ตอนแรกคือตอนที่มาถึง ได้จับมือกันแบบธรรมดา แต่พอตอนหลัง ได้จับมือกันแบบคนละสองมือเป็นสี่มือ ซึ่งสำหรับต่างประเทศเขาถือว่าจับมือสองมือ คือคนละสองมือนี้เป็นการแสดงความซาบซึ้ง เกือบจะเท่ากับกอดกัน. เขาก็บอกว่า เขาขอรับใส่ – เออเขาไม่ได้พูด ใส่เกล้า – เขาบอกว่า เขาจะรับคำพูดนี้ไว้ปฏิบัติตลอดชีวิต ก็หมายความว่าเขาซาบซึ้งที่เดียวละ. เขาซาบซึ้งในมติหรือคตินั้น หรือวิธีการ ที่ไม่ค่อยตรงหลักวิชาการนัก. (8)การปฏิบัติโดยวิธีการที่อาจไม่ถูกหลักวิชาการ แต่ประกอบด้วยความเมตตา ด้วยความสามัคคี คือ “รู้จักสามัคคี” นี้เอง ก็คงจะทำให้อยู่กันได้ต่อไป.”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าเป็นการเล่าเรื่องบุคคลผู้หนึ่งมาขอเข้าเฝ้าฯ เพื่อขอพระราชทานโอวาทเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาประเทศ รูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงเวลาคือ “เมื่อสักประมาณ ๑๐ วันมานี้” ดังที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ (1) และรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงตัวแสดงคือ “มีชาวต่างประเทศคนหนึ่ง” ดังที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ(2) การกล่าวถึงเหตุการณ์เป็นไปตามลำดับเวลาแสดงด้วยรูปภาษาดังที่ให้เป็นตัวเข้มในข้อความ(3) และข้อความ(7) โดยในข้อความ(3) ใช้รูปภาษาแสดงลำดับเวลาคือ “เมื่อ... ก็...ก่อน เสร็จแล้ว... ตอนแรก... สักครู่หนึ่ง...” ในข้อความ(7) ใช้รูปภาษาแสดงลำดับเวลาคือ “หลังจาก...ก็... ตอนแรก... ตอนหลัง...” จากข้อความ(3) จะเห็นว่ามีการลำดับเหตุการณ์อีกลักษณะหนึ่งก็คือการลำดับเหตุการณ์ตามลำดับการสนทนาซึ่งจะเห็นได้จากรูปภาษาคำว่า “ก็” และ “เลย” ที่แสดง

การถามตอบสลับกันไปมาตามลำดับระหว่างผู้เล่าเรื่องและผู้มาพบคือ “เราถามเขาว่า... เขาว่า... เราก็บอกว่า... เขาก็บอกว่า... เราก็บอกว่า... เขาก็บอก... เราก็บอกว่า... เขาก็บอกว่า... เราเลยบอกว่า... เขาก็ถามว่า... เขาก็บอกว่า... เราก็... เขาก็...” ซึ่งการดำเนินเรื่องโดยอาศัยบทสนทนาเป็นการอ้างถึงคำพูดของตัวแสดงในเรื่องดังที่ปรากฏในเครื่องหมายคำพูดในสัมพันธสารของเรื่องจะเห็นว่าเป็นการเล่าเรื่องในลักษณะการเล่ารายละเอียดของเนื้อหาสาระที่ผู้เล่าและผู้มาขอเข้าเฝ้าฯ พุดคุยกัน กล่าวคือ หลังจากที่ผู้เล่าได้ให้โอวาทที่เป็นคติพจน์แก่ผู้มาขอเข้าเฝ้าฯว่า “Our loss is our gain” แล้วก็มี การบอกว่าได้อธิบายความหมายของคติพจน์ดังกล่าวตั้งในข้อความ(4) จะเห็นได้จากรูปภาพคือ “เราจึงอธิบายว่า” ซึ่งการอธิบายความหมายของคติพจน์นี้มีการเล่าเรื่องการสงเคราะห์ที่นิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกาและยกตัวอย่างการทำโครงการประกอบอธิบายด้วยตั้งในข้อความ(5) และ(6) ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นว่าการปฏิบัติที่ไม่ถูกหลักวิชามากนักแต่ประกอบด้วยเมตตาและสามัคคีจะทำให้สามารถดำรงอยู่กันต่อไปได้ ดังในข้อความ(8) “การปฏิบัติโดยวิธีการที่อาจไม่ถูกหลักวิชานัก แต่ประกอบด้วยความเมตตา ด้วยความสามัคคี คือ “รู้จักสามัคคี” นี้เอง ก็คงจะทำให้อยู่กันต่อไปได้”

ตัวอย่าง 3

“(1)โครงการถนนรัชดาภิเษกนี้ ไม่ทราบท่านจะทราบหรือเปล่าว่ามาจากอะไร. (2)ตอนนั้น จะฉลองรัชดาภิเษก หมายความว่า ฉลอง ๒๕ ปี ของรัชกาลปัจจุบัน. ก่อนนั้น หนอยเป็นวันที่ไปที่กรมทหารราบที่ ๑ รักษาพระองค์. วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ไปฉลองแล้วก็มีพิธีเลี้ยงพระ. (3)พอดี จอมพลประภาส จารุเสถียร ผู้บัญชาการทัพบก และรัฐมนตรีมหาดไทยมาบอกว่า รัชดาภิเษกนี้ทางรัฐบาลขอมีการฉลองหนอย. ถามว่าฉลองอะไร. ท่านจอมพลประภาสก็บอกว่า จะสร้างอนุสาวรีย์ ที่ไหนไม่ทราบ จำไม่ได้. เลยบอกว่า ขอเถิดอนุสาวรีย์อย่าเพิ่งสร้าง สร้างถนนดีกว่า. สร้างถนน เรียกว่า วงแหวน เพราะมันเป็น ความฝัน เป็นความฝันมาตั้งนานแล้ว เกือบ ๔๐ ปี อยากสร้างถนนวงแหวน. รัฐบาลครั้งโน้นบอกว่าถนนวงแหวนมีแล้ว คือถนนราชวิถี ถนนราชวิถีข้างหลังนี้เอง เป็นถนนวงแหวน. นี่เดี๋ยวนี้ ท่านหัวเราะ แต่ครั้งโน้นเขารู้สึกว่าเป็นวงแหวน เพราะที่นี้เราอยู่บ้านนอก. สมัยโน้น ทางไปดอนเมือง ออกจากที่นี้ไปนิดเดียว ก็เป็นทุ่งนาแล้ว. ถนนราชวิถีนี้ ก็ เป็นวงแหวน. เรานึกถึงว่าควรจะทำ วงแหวนใน ก็คือรัชดาภิเษกไปถึงสะพานพระราม ๖. เราก็บอกจอมพลประภาส. จอมพลประภาส ก็รับจะทำ. ได้ลงศิลาฤกษ์แถวๆ สะพานกรุงเทพที่สะพานใต้. แล้วก็ค่อยๆ สร้าง ค่อยๆ สร้าง จนกระทั่ง ลืมเลย ลืมไปว่ายังสร้างไม่เสร็จ. จนกระทั่ง มาบอกว่าขอเชิญเสด็จไปเปิดสะพานลอยข้ามถนน. ซึ่งจะทำให้โครงการครบถ้วน. ก็เลยนึก “โอ้ เดี๋ยวนี้จรรยาครบคั้ง ทำอย่างไรดี ถ้าไปเปิด เดี๋ยวก็จะยิ่งคั้งใหญ่.” (4)ก็ปรึกษากัน ให้ สมเด็จพระบรมฯ ไปเปิด. สมเด็จพระบรมฯ ก็เกิดความคิดว่า ไปเปิดบ๊ีบ แล้วก็แล่นรถไปเลย. ลงท้ายก็ดี เพราะว่า ดอนแรกจะเปิดวัน วันพฤหัสบดี. สมเด็จพระบรมฯ ก็บอกว่า ถ้าเปิดวันอาทิตย์จะดี เพราะว่าถ้าเปิดวันอื่นมันจะคั้งคั้งจะลำบาก. ก็เปิดวันอาทิตย์ เป็นอันว่าการเปิดนั้น มีท่านผู้ว่าฯ กรุงเทพมหานคร พุดอะไรนิดหนอย. แล้วก็เสร็จ เดี่ยวเดียวเสร็จ ไม่ทันคั้งคั้ง. ลงท้ายเปิดแล้ว ได้ผลดี เพราะว่าคนใช้ทางนั้นสะดวก จะไปไหนก็ไปได้ ผ่านสะพานลอยนั้น ก็รู้สึกว่าการจราจรได้มาก. หมายความว่าโครงการนี้ ทำมาตั้ง ๒๓ ปี ถึงสำเร็จ.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าเป็นการเล่าประวัติความเป็นมาของโครงการสร้างถนนรัชดาภิเษก รูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงเวลาคือ “ฉลอง ๒๕ ปีของรัชกาลปัจจุบัน” และ “วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน” ดังที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ(2) รูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงตัวแสดงคือ “จอมพลประภาส จารุเสถียร” และ “สมเด็จพระบรมฯ” ดังที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ(3) และ(4) การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเวลาดังที่ ทำเป็นตัวเข้มคือ **ก่อนนั้น...แล้วก็... แล้วก็...จนกระทั่ง... จนกระทั่ง... แล้วก็...ลงท้าย... ตอนแรก... แล้วก็...ลงท้าย...** นอกจากนี้จะเห็นว่ามีลำดับเหตุการณ์โดยการแสดงการถามตอบดังในข้อความ (3) คือ **บอกว่า...ถามว่า...ก็บอกว่า...เลยบอกว่า...บอกว่า...** ส่วนในสัมพันธสารจะเห็นว่ามี การตั้งคำถามดังในข้อความ(1) “โครงการถนนรัชดาภิเษกนี้ ไม่ทราบท่านจะทราบหรือเปล่าว่ามาจากอะไร.” การตั้งคำถามนี้ได้นำไปสู่การเล่าความเป็นมาของโครงการสร้างถนนรัชดาภิเษกว่าเกิดขึ้นมาจากการขอรับรองรัฐบาลให้เปลี่ยนจากการสร้างอนุสาวรีย์มาเป็นการสร้างถนนวงแหวนในคือถนนรัชดาภิเษก ไปจนถึงสะพานพระรามหกซึ่งใช้เวลาในการสร้างถึงยี่สิบสามปีจึงแล้วเสร็จและผู้ที่ไปเปิดงานก็คือสมเด็จพระบรมฯ

ตัวอย่าง 4

“(1)ดั่งนี้ก็ทำให้คิดว่าวิกฤตการณ์เกิดขึ้นมาอย่างไร. เราเป็นเมืองอุดมสมบูรณ์ และเราก็ได้ชื่อว่า กำลังก้าวหน้าไปสู่เมืองที่เป็นมหาอำนาจทางการค้า. **ทำไมเกิดมีวิกฤตการณ์.** ความจริงวิกฤตการณ์นี้ เห็นได้มานานแล้ว สืบบอกว่าปีมาแล้ว แต่ไม่รู้ตัว. (2) **เมื่อ ๔๐ กว่าปี**มีผู้หนึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย มาขอเงิน. ที่จริงก็ได้เคยให้เงินเขาเล็กๆ น้อยๆ อยู่เรื่อยๆ เขาบอกไม่พอ. เขาก็ขอยืมเงิน ขอกู้เงิน. เมื่อเขาขอกู้เงินก็บอกว่า เอ้า... ให้ แต่ขอให้เขาทำบัญชี บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย. รายรับก็คือเงินเดือนของเขา ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย และเงินที่อุดหนุนเขา. ส่วนรายจ่ายก็เป็นของที่ใช้ในครอบครัว. แต่มีสิ่งหนึ่งที่ครั้งนั้นไม่เข้าใจ ไม่เคยเห็น คือไม่เคยทราบ มีรายการหนึ่ง **บอกว่าค่าแชร์.** แล้วอีกตอนหนึ่งก็มีค่าแชร์อีก. **ถามเขาว่าแชร์คืออะไร.** เขาก็อธิบายว่าเป็นเงินที่จ่ายให้ “เจ้ามือ” จ่ายให้เขาทุกเดือน. เมื่อเดือนร้อนก็ขอ “ประมูลแชร์” ได้. แต่การประมูลนี้ก็หมายความว่า... สมมติว่าแชร์หนึ่งต้องเสียเดือนละ ร้อยบาท เขาก็จะได้รับคล้ายๆ เงินกู้. ควรจะได้เป็นเงินพันสองร้อยบาทต่อปีหนึ่ง โดยให้ร้อยบาทต่อเดือน. ก็ควรจะได้ แต่เขาไม่ได้รับพันสองร้อยบาท. เขาได้ราวๆ แปดร้อยบาท หรือเจ็ดร้อยบาทเท่านั้น แล้วแต่จะประมูลได้. คนที่มีเงิน เขาไม่ประมูล เขาทิ้งไว้ในแชร์นั้น. ถึงเวลา เขาก็จะได้เงินกลับคืนมาเต็มเม็ดเต็มหน่วย บวกดอกเบี้ย. **ถามเขาว่า** ทำอย่างนี้สามารถที่จะหมุนเงินได้หรือเปล่า. แล้วก็ถามเขาว่า **ทำไมจ่ายค่าแชร์แล้ว ยังจ่ายแชร์ซ้ำอีกทีหนึ่ง.** เขาบอกว่าสำหรับจ่ายแชร์เดือนนั้นเขาต้องออกมาทำแชร์สัปดาห์คือ ๗ วัน. ๗ วันนี่เขาก็เปียแชร์มาสำหรับไปใช้ค่าแชร์เดือน. เขาก็นึกว่าเขาฉลาด. ความจริงแชร์นี้ไม่ใช่เฉพาะคนนี้เท่านั้น แต่มีทั่วไปทุกแห่ง ทั้งทางราชการ ทุกกระทรวง ทบวง กรม ก็มีทุกบริษัท ทุกส่วน แม้จะเอกชน เขาก็มีแชร์. ได้บอกให้เขาเลิกแชร์ เลิกแล้วให้ทำบัญชีต่อไป. ทีหลังเขาทำบัญชีมา เขาไม่ขาดทุนแล้ว. เขาสามารถที่จะมีเงินพอใช้ เพราะบอกให้เขาทราบว่า มีเงินเดือนเท่าไร จะต้องใช้ภายในเงินเดือนของเขา. การทำแชร์นี้เท่ากับเป็นการกู้เงิน. การกู้เงินที่นำมาใช้ในสิ่งที่ไม่ทำรายได้นั้นไม่ดี. อันนี้เป็นข้อสำคัญ เพราะว่าถ้ากู้เงินและทำให้มีรายได้ ก็เท่ากับจะใช้หนี้ได้ ไม่ต้องติดหนี้ ไม่ต้องเดือนร้อน ไม่ต้องเสียเกียรติ. (3) มีอีกรายหนึ่งในระยะนั้น **กว่า ๔๐ ปี** ก็เข้ามาบอกขอกู้เงิน เขาขอกู้เงินสามหมื่นบาท. **ถามว่า** เอาไปทำอะไร **บอกว่า**จะไปซื้อเครื่องมือสำหรับตัดเย็บผ้าให้ภรรยาทำร้าน. ก็ตกลงให้เขา แล้วเขาจะคืนมา

เมื่อไหร่ก็แล้วแต่เขา. ในที่สุดเมื่อเขาตั้งร้านแล้ว เขาก็เอาเงินมาคืนทุกเดือนสม่ำเสมอ จนกระทั่งหมดจำนวนที่ได้ให้กู้. ด้วยความฉลาด ด้วยความซื่อสัตย์ของเขา รู้ว่ากิจการนี้จะทำให้มีกำไรได้ สามารถที่จะคืนเงินมาให้ครบจำนวนที่กู้ และต่อไปก็เป็นกำไรทั้งนั้น ก็ชมเขาว่าดี. คือคนนี้เป็นคนซื่อสัตย์ และในที่สุดก็มาเป็นคนที่ช่วยในด้านช่างฝีมือ และได้รับใช้อย่างซื่อสัตย์จนกระทั่งถึงสิ้นอายุ. คนแรกที่เอาเงินไปใช้แชร์นั้น ก็ไม่มีชีวิตแล้วเหมือนกัน. (4) มีอีกรายหนึ่ง เขามาวันหนึ่ง เอาหัวเข็มขัดมาให้. เรากล่าวว่าหัวเข็มขัดนี้เอามาให้ทำไม. ในที่สุดก็ทราบว่าเขาขอกู้เงิน. อันนี้ก็เป็นสิ่งที่ประหลาด เพราะว่าเขาไม่มีเงินใช้ ทำไมไปซื้อหัวเข็มขัดซึ่งก็ราคาไม่ค่อยถูกนัก เอามาให้. ก็เลยบอกเขาว่าไม่ให้ไปหาเงินที่อื่น เพราะว่าทราบดีว่าถ้าให้เขา เขาจะไม่มีเอามาใช้คืน. เงินที่จะให้เขาก็มี แต่ถ้าให้เงินเขาแล้ว เขาก็เอาไปใช้อย่างฮีสวยฉุยฉุย และไม่มีผล. อย่างผู้ขอกู้สำหรับทำอาชีพ จะกลายเป็นการทำให้คนอื่นเสียหาย. อันนี้เป็นสิ่งที่จะต้องสอนว่า กู้เงิน เงินนั้นจะต้องให้เกิดประโยชน์ มิใช่กู้สำหรับไปเล่นไปทำอะไรที่ไม่เกิดประโยชน์. (5) อันนี้ก็มีอีกคนหนึ่ง. เขาจะแต่งงาน และขอกู้เงิน. นึกว่าคนนั้นเขาก็ทำงานมาดี ก็น่าจะให้ เหมือนเป็นรางวัลเขา ก็ให้เงินเขาหมื่นบาท. สมัยนั้นหมื่นบาทไม่ใช่หน่วย. หมื่นบาทเพื่อจะไปจัดงานแต่งงานของเขา. ตกลงเขาได้แต่งงาน. เขายังไม่ได้คืนเงิน ก็ไม่ค่อยถืออะไร เพราะว่าเขาแต่งงาน เขามีความสุข ก็ดีไป. เขาจะได้ทำงานได้ดี. แต่หาว่าไม่รู้ว่ามีสักปีสองปีภายหลัง เขามาขอเงินสามหมื่นบาท. เลยบอก เอ๊ะ! สามหมื่นบาทไปทำอะไร. เขาบอกว่าเมื่อแต่งงาน เงินไม่พอ เขาจึงไปกู้เงินที่อื่นมา. ใช้นี้ไม่ได้ และต้องเสียดอกเบี้ย จนกระทั่งเงินที่ใช้หมดแล้ว. ต้องใช้ดอกเบี้ย จำนวนทั้งหมดทั้งต้นและดอกเบี้ย ก็คือสามหมื่นบาท ไม่นับเงินหนึ่งหมื่นบาท ที่เราให้เขาไปแล้ว. หมายความว่าไปติดหนี้หนึ่งหมื่น ที่ไม่สามารถที่จะใช้คืนได้. เลยไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะได้ความว่าถ้าไม่ได้อย่างนี้ เขาจะฆ่าตัวตาย เพราะไม่มีทางออก. เงินเดือนเขาก็ไม่พอที่จะไปใช้นี้. ดอกเบี้ยก็จะเพิ่มขึ้นทุกที. ทุกครั้งที่ต้องจ่ายดอกเบี้ย ก็ต้องติดอีกต่อไป ทบตัน. ก็เลยเห็นว่าเมื่อครั้งแรกเขาขอยืมเงินสำหรับแต่งงานน่าจะมีความสุข กลับมีความสุข. ก็เลยคิดว่าไหนๆ ให้ไปหมื่นบาทแล้ว ก็ควรให้ครบที่จะไปใช้นี้ได้. ลงท้ายเขาก็สามารถมีชีวิตต่อไปและทำงานได้. แต่คงเป็นบทเรียนที่ดี. อันนี้ก็หมายความว่า เขาขอเรา เราก็ให้ เราก็ได้ช่วยชีวิตเขา. (6) มีอีกรายหนึ่งมา เป็นคนข้างนอก เขามาบอกว่าลูกของเขาเจ็บตา ถ้าไม่ทำอะไรตาจะบอด เราก็สงสารเขา ก็ให้เงินเขาสามหมื่นบาทเหมือนกัน. ลงท้ายก็ไม่ทราบว่าลูกเขาได้ไปผ่าตัดตาได้ผลดีอย่างไร. แต่วันหนึ่งก็ไปผลมากที่บอกว่าเรียบร้อยแล้ว ลูกนั้นเรียบร้อยแล้ว แต่ก็ขอบ้าน ขอบ้านอยู่. แล้วเขาก็ไปสืบเสาะว่าบ้านนั้นว่างแล้ว. ขออยู่ฟรี ก็เลยลิกเลย เพราะว่าเขาควรจะมีฐานะพอสมควรที่มีบ้านอยู่. บ้านที่ขอนี้เป็นบ้านที่นับว่าใหญ่. ถ้าให้บ้านตามที่เขาขอ เขาก็จะต้องมาขอค่าใช้จ่าย สำหรับในบ้านอีก. เมื่อบ้านใหญ่ ก็คงมีญาติ มีเพื่อน มาอาศัยบ้านอีกที ก็ต้องเสียเงินอีก เลยบอกไม่ให้. ที่พูดไม่ให้นั้น ก็เรียกว่ามีความเดือดร้อนเหมือนกันที่จะพูดอย่างนั้น เพราะว่าถ้าสงสารก็สงสาร. เวลาใครมาขออะไร แล้วไม่สามารถที่จะให้ มันก็ไม่ค่อยสบายใจ. ในที่สุดก็เงียบไป. เรื่องเหล่านี้ที่เล่าให้ฟัง ก็เพราะว่ามันเป็นต้นเหตุของวิกฤตการณ์ปัจจุบัน. (7) ต้องเล่านิทานอีกเรื่องหนึ่ง. คือไปทางชลบุรีครั้งหนึ่ง นี้ก็หลายสิบปีมาแล้ว. มีพ่อค้าคนหนึ่ง เขาบอกว่าเขาทำโรงงาน สำหรับทำสับประรดกระป๋อง. เขาลงทุนเป็นล้าน จำไม่ได้แล้วก็ล้าน เพื่อสร้างโรงงาน. การลงทุนมากอย่างนั้น บอกให้เขาทราบว่าไม่ค่อยเห็นด้วย. เพราะว่าเคยทำโรงงานเล็กๆ ที่ทางภาคเหนือ ใช้เงินสามแสนบาท เพื่อที่จะเอาผลิตผลของชาวบ้านชาวเขามาใส่กระป๋องแล้วขาย ก็ได้ผล. เป็นโรงงานเล็กๆ. บอกว่าที่เขาลงทุนเป็นล้าน รู้สึกว่าเสีย. เขาบอกว่าต้องทำอย่างนั้น เขาก็ลงทุน. ทำไปทำมา สับประรดที่อำเภอบ้านบึง ทางชลบุรี ก็มีไม่พอ. เมื่อมีไม่พอต้องไปสั่งสับประรดมาจากปราณบุรี. สับประรดจากปราณบุรีต้องขนส่งมา ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก. ทำไปทำมาโรงงานก็ล้ม. อย่างนี้ ก็แสดงให้เห็นว่าทำโครงการอะไร ก็จะต้องนึกถึงขนาดที่เหมาะสมกับที่เรียกว่าอัตรภาพ หรือกับสิ่งแวดล้อม. นี้พูดไปพูดมา (8) ยังมีอีกรายการหนึ่ง. ที่ลำพูนมีการตั้งโรงงานสำหรับแช่

แข็งผลผลิตของชาวไร่. ได้ไปเยี่ยม เขาบอกว่า ชาวโศกที่เขาใช้สำหรับแช่แข็ง คุณภาพไม่ค่อยดี ก็เลยซื้อในราคาแพงไม่ได้. ตอนนั้นก็ยังไม่ทราบว่าเขาจะมีอันเป็นไปอย่างไร. ก็บอกเขาว่า นี่น่าจะส่งเสริมด้านการเงินให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวโศก ให้ได้ข้าวโศกที่มีคุณภาพดี โรงงานจะเจริญ. เขาบอกให้ไม่ได้เพราะว่าคุณภาพไม่ดี. อันนี้ก็ปัญหาโลกแตก ถ้าไม่ให้ราคาดี หรือไม่สนับสนุนเกษตรกรในการเพาะปลูก ก็จะไม่ได้รับประโยชน์ จะไม่ได้คุณภาพ จะได้ข้าวโศกที่พันหลอ ซึ่งเขาก็บอกว่าต้องทิ้ง เพราะว่าเครื่องจักรของเขาต้องมีข้าวโศกที่ขนาดเหมาะสม. อย่างนี้โรงงานนั้น - ความจริงไม่ได้แช่เขา - แต่นึกในใจว่าโรงงานนี้อยู่ไม่ได้. แล้วในที่สุดก็จริง ๆ ก็ล้ม. อาคารอะไรต่าง ๆ ก็ยังอยู่เดี๋ยวนี้ แต่ไม่มีใครเป็นเจ้าของ เกะกะอยู่. (9) ฉะนั้นการที่จะทำโครงการอะไร จะต้องทำด้วยความรอบคอบ และอย่าตาโตเกินไป. คือบางคนเห็นว่ามีโอกาสที่จะทำโครงการอย่างโน้นอย่างนี้ และไม่ได้นึกถึงว่าปัจจัยต่าง ๆ ไม่ครบ. ปัจจัยหนึ่งคือ ขนาดของโรงงาน หรือเครื่องจักรที่สามารถที่จะปฏิบัติได้. แต่ข้อสำคัญที่สุดคือวัตถุดิบ. ถ้าไม่สามารถที่จะให้ค่าตอบแทนวัตถุดิบแก่เกษตรกร เกษตรกรก็จะไม่ผลิต. ยิ่งถ้าวัตถุดิบสำหรับใช้ในโรงงานนั้น เป็นวัตถุดิบที่ต้องนำมาจากระยะไกลหรือนำเข้าก็จะยิ่งยาก เพราะว่าวัตถุดิบที่นำเข้านั้นราคายิ่งแพง. บางปีวัตถุดิบนั้นมีบริบูรณ์ ราคาอาจจะต่ำลงมา แต่เวลาจะขายสิ่งของที่ผลิตจากโรงงานก็ขายยากเหมือนกัน เพราะว่ามีมาก จึงทำให้ราคาคตก. นี่ก็เป็นกฎเกณฑ์ที่ต้องมี. แต่ข้อสำคัญที่อยากจะพูดถึงคือ ถ้าเราทำโครงการที่เหมาะสม ขนาดที่เหมาะสม อาจจะไม่ดูหรรษา แต่จะไม่ล้มหรือถ้ามีอันเป็นไป ก็ไม่เสียหาย. เช่นโรงงานกระป๋องที่ริเริ่มทำ ที่อำเภอฝางนั้น วันหนึ่งเขาติดต่อมาบอกว่าน้ำท่วม น้ำเขาลงมา พัดโรงงานเสียหาย ก็เลยบอกว่าไม่เป็นไร จะสนับสนุนเงินเพิ่มเติม. ที่ดินที่ตรงนั้นก็ซื้อไว้แล้ว และเครื่องมือเครื่องใช้ก็ไม่เสียหาย. ก็สนับสนุนเขาก็กี่แสน คือ เป็นสี่แสน ไม่ใช่สามแสนตามราคาเดิม เพราะว่าเป็นเวลาที่เงินมีค่าน้อยลง. ตั้งขึ้นมาใหม่ ต่อไปก็ใช้งานได้ มีกำไร. อันนี้เกิดขึ้นหลายปีมาแล้ว....”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าก่อนการเล่าเรื่องมีการตั้งคำถามแสดงด้วยรูปภาษา “อย่างไร” และ “ทำไม” ดังในข้อความ(1) “ตั้งนี้ก็ทำให้คิดว่าวิกฤตการณ์เกิดขึ้นมาอย่างไร. เราเป็นเมืองอุดมสมบูรณ์ และเราก็ได้ชื่อว่ากำลังก้าวหน้าไปสู่เมืองที่เป็นมหาอำนาจทางการค้า. ทำไมเกิดมีวิกฤตการณ์...” การตั้งคำถามดังกล่าวได้นำไปสู่การเล่าเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดวิกฤตการณ์ เรื่องที่เล่านั้น จะเห็นว่ามีถึงเจ็ดเรื่องคือตั้งแต่ข้อความ(2) จนถึงข้อความ(8) ซึ่งแต่ละเรื่องมีลักษณะของสัมพันธสารเรื่องเล่า ดังนี้

เรื่องเล่าในข้อความ(2) เป็นเรื่องที่มีข้าราชการชั้นผู้น้อยคนหนึ่งมาขอกู้เงินซึ่งผู้ให้กู้ก็ตกลงยอมให้กู้แต่มีเงื่อนไขว่าต้องทำบัญชีรายรับรายจ่าย การทำบัญชีรายรับรายจ่ายนี้ทำให้ผู้ให้กู้เห็นว่ามีการหนึ่งบอกว่าเป็นค่าแชร์ซึ่งผู้ให้กู้ได้บอกให้เขาเลิกเล่นแชร์เพราะการเล่นแชร์ก็คือการกู้เงินพร้อมทั้งบอกว่ามีรายรับเท่าไรไม่ควรใช้กินรายได้ของตน จากเรื่องเล่านี้จะเห็นลักษณะของสัมพันธสารเรื่องเล่าคือ คำที่ขีดเส้นใต้เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงเวลาคือ “เมื่อ ๔๐ กว่าปี” และคำสำคัญที่แสดงตัวแสดงคือ “ข้าราชการชั้นผู้น้อย” การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเวลาโดยใช้รูปภาษาแสดงการสนทนาระหว่างตัวแสดงคือ บอกว่า... ถามเขาว่า... เขาก็อธิบายว่า... ถามเขาว่า... เขาบอกว่า... นอกจากนี้ในตอนท้ายของเรื่องยังมีการสอนเรื่องการเงินว่าการกู้เงินถ้านำไปใช้ในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มันไม่ดี แต่ถ้ากู้เงินแล้วนำมาทำให้เกิดรายได้ก็จะทำให้ไม่ต้องเป็นหนี้ ไม่เดือดร้อนและไม่เสีย

เกียรติ ดังในข้อความว่า “การกู้เงินที่นำมาใช้ในสิ่งที่ไม่ทำรายได้นั้นไม่ดี อันนี้เป็นข้อสำคัญ เพราะว่าถ้ากู้เงินและทำให้มีรายได้ ก็เท่ากับจะใช้หนี้ได้ ไม่ต้องติดหนี้ ไม่ต้องเดือดร้อน ไม่ต้องเสียเกียรติ.”

เรื่องเล่าในข้อความ(3) เป็นเรื่องที่มีคนหนึ่งมาขอกู้เงินเพื่อไปซื้อเครื่องตัดเย็บเสื้อผ้าให้ภรรยาเปิดร้าน หลังจากที่ตั้งร้านผู้ที่ขอยืมเงินนั้นก็นำเงินมาคืนจนหมด และในที่สุดเขาก็ได้มาช่วยงานผู้ให้ยืมเงินในด้านช่างฝีมือจนกระทั่งเขาเสียชีวิตด้วยความซื่อสัตย์ จากเรื่องเล่านี้จะเห็นลักษณะของสัมพันธสารเรื่องเล่าคือ คำที่ขีดเส้นใต้เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงเวลาคือ “ในระยะนั้นกว่า ๔๐ ปี” คำสำคัญที่แสดงตัวแสดงคือ “รายหนึ่ง”/“เขา”คนที่ซื้อเครื่องมือสำหรับตัดเย็บผ้าให้ภรรยาทำร้าน การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเวลาโดยใช้รูปภาษาแสดงการสนทนาและรูปภาษาแสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์ดังที่ทำเป็นตัวเข้ม คือ **ถามว่า... บอกว่า... ก็... ในที่สุดเมื่อ...แล้ว...ก็... จนกระทั่ง... ก็... ในที่สุดก็... จนกระทั่ง...**

เรื่องเล่าในข้อความ(4) เป็นเรื่องที่มีคนหนึ่งนำหัวเข็มขัดที่ราคาค่อนข้างแพงมาให้เพื่อมาขอกู้เงินแต่ไม่ยอมให้กู้เพราะเห็นว่าถ้าให้เขากู้เงินก็จะไม่ได้นำไปประกอบอาชีพแต่จะนำไปใช้ในทางที่ไม่เกิดประโยชน์ ซึ่งหากยอมให้เขากู้เงินไปก็จะทำให้เขาเสียคนได้ จากเรื่องเล่านี้จะเห็นลักษณะของสัมพันธสารเรื่องเล่าคือ คำที่ขีดเส้นใต้เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงเวลาคือ “วันหนึ่ง” คำสำคัญที่แสดงตัวแสดงคือ “รายหนึ่ง”/“เขา”คนที่นำหัวเข็มขัดมาให้ การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเวลาโดยใช้รูปภาษาแสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์และลำดับการสนทนาดังที่ทำเป็นตัวเข้มคือ **เราถามว่า... ในที่สุดก็... ก็เลยบอกเขาว่า... นอกจากนี้ยังมีการสอนเรื่องการกู้เงินว่าการกู้เงินนั้นต้องนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ดังข้อความว่า “อันนี้เป็นสิ่งที่จะต้องสอนว่า กู้เงิน เงินนั้นจะต้องให้เกิดประโยชน์ มิใช่กู้สำหรับไปเล่นไปทำอะไรที่ไม่เกิดประโยชน์.”**

เรื่องเล่าในข้อความ(5) เป็นเรื่องที่มีคนหนึ่งมาขอกู้เงินเพื่อไปแต่งงานและหลังจากนั้นสักปีสองปีเขาก็กลับมาขอยืมเงินอีกเพราะเงินที่กู้ไปแต่งงานครั้งก่อนนั้นไม่พอเขาจึงไปกู้เงินจากที่อื่นอีกมาจัดงานแต่งงานทำให้เขาเป็นหนี้ซึ่งต้องจ่ายทั้งต้นและดอกเบี้ยมากขึ้นเรื่อยๆ จนไม่มีทางออกและคิดจะฆ่าตัวตาย จากเรื่องเล่านี้จะเห็นลักษณะของสัมพันธสารเรื่องเล่าคือ คำที่ขีดเส้นใต้เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงเวลาคือคือ “สมัยโน้น” คำสำคัญที่แสดงตัวแสดงคือ “คนหนึ่ง”/“เขา”คนที่มาขอกู้เงินเพื่อแต่งงาน การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเวลาโดยใช้รูปภาษาแสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์และลำดับการสนทนาดังที่ทำเป็นตัวเข้มคือ **ตกลง... สักปีสองปีภายหลัง... เลยบอก... เขาบอกว่า... จนกระทั่ง... ก็เลย... ลงท้าย...**

เรื่องเล่าในข้อความ(6) เป็นเรื่องที่มีคนมาขอเงินเพื่อไปรักษาตาของลูกซึ่งก็ได้ให้การช่วยเหลือ แต่หลังจากนั้นเขาก็มาขอบ้านอีกแต่คราวนี้ไม่ยอมให้เพราะบ้านที่เขาขอที่ใหญ่ไม่พอสมควรกับฐานะของเขาและหากให้บ้านเขาเขาก็อาจจะมาขอค่าใช้จ่ายในบ้านอีกจึงได้ปฏิเสธเขาทั้งที่จริงรู้สึกสงสาร จากเรื่องเล่านี้จะเห็นลักษณะของสัมพันธสารเรื่องเล่าคือ คำที่ขีดเส้นใต้เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงตัวแสดงคือ “คนข้างนอก” ไม่มีคำสำคัญที่แสดงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเวลาโดยใช้รูปภาษาแสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์และลำดับการสนทนาดังที่ทำเป็นตัวเข้มคือ **เขา**

มาบอกว่า... ก็...ลงท้าย... วันหนึ่งก็... บอกว่า... แล้วเขาก็...ก็เลย...เลยบอก... ในที่สุดก็... นอกจากนี้ในเนื้อความจะเห็นว่ามีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องบ้านที่มีผู้มาขอว่าบ้านที่เขาขอ นั้นมีขนาดใหญ่ซึ่งเขาควรจะมีบ้านที่สมควรแก่ฐานะของเขาตั้งในข้อความว่า “เขาควรจะมีฐานะพอสมควรที่จะมีบ้านอยู่. บ้านที่ขอนี้เป็นบ้านที่นับว่าใหญ่. ถ้าให้บ้านตามที่เขาขอ เขาก็จะต้องมาขอค่าใช้จ่ายสำหรับในบ้านอีก. เมื่อบ้านใหญ่ ก็คงมีญาติ มีเพื่อน มาอาศัยบ้านอีกที ก็ต้องเสียเงินอีก”

เรื่องเล่าในข้อความ(7) เป็นเรื่องพ่อค้าคนหนึ่งทางชลบุรีเขาลงทุนทำโรงงานสับปะรดกระป๋องเป็นล้าน สู้ท้ายสับปะรดที่มีในชลบุรีก็มีไม่พอเขาต้องไปสั่งสับปะรดจากปราณบุรีซึ่งจะต้องเสียค่าขนส่งมากและในที่สุดโรงงานของเขาก็ล้ม จากเรื่องเล่านี้จะเห็นลักษณะของสัมพันธสารเรื่องเล่าคือ คำที่ขีดเส้นใต้เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงเวลาคือ “เมื่อหลายสิบปีมาแล้ว” คำสำคัญที่แสดงตัวแสดงคือ “พ่อค้าคนหนึ่ง” และคำสำคัญที่แสดงสถานที่ที่เกี่ยวข้องคือ “ชลบุรี” การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเวลาโดยใช้รูปภาษาแสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์และลำดับการสนทนาตั้งที่มันเป็นตัวเข้มคือ เขาบอกว่า... บอกให้เขาทราบ... บอกว่า... เขาบอกว่า... ทำไปทำมา...ก็... ทำไปทำมา...ก็... นอกจากนี้จะเห็นว่ามีการสอนเกี่ยวกับการทำกิจการต่างๆ ว่าไม่ว่าจะทำโครงการใดๆ ต้องคำนึงถึงขนาดที่เหมาะสมกับอัตราภาพของตนและสิ่งแวดล้อมตั้งในข้อความว่า “ทำโครงการอะไร ก็จะต้องนึกถึงขนาดที่เหมาะสมกับที่เรียกว่าอัตราภาพ หรือกับสิ่งแวดล้อม.”

เรื่องเล่าในข้อความ(8) เป็นเรื่องของคนที่ตั้งโรงงานสำหรับแช่แข็งผลผลิตของชาวไร่ที่ลำพูนแต่ข้าวโพดซึ่งเป็นผลผลิตที่นำมาแช่แข็งคุณภาพไม่ค่อยดีเขาก็เลยรับซื้อในราคาที่ไม่แพง ได้มีคำแนะนำให้เขาส่งเสริมการเงินให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเพื่อให้ข้าวโพดมีคุณภาพดี แต่เขาไม่ได้ให้การสนับสนุนและในที่สุดโรงงานของเขาก็ล้ม จากเรื่องเล่านี้จะเห็นลักษณะของสัมพันธสารเรื่องเล่าคือ คำที่ขีดเส้นใต้เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงเวลาคือ “ตอนนั้น” คำสำคัญที่แสดงตัวแสดงคือ “รายการหนึ่ง”/“เขา”คนที่ตั้งโรงงานสำหรับแช่แข็ง คำสำคัญที่แสดงสถานที่ที่เกี่ยวข้องคือ “ลำพูน” การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเวลาโดยใช้รูปภาษาแสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์และลำดับการสนทนาตั้งที่มันเป็นตัวเข้มคือ เขาน่า... ก็บอกเขาว่า... เขาบอก... เขาก็บอกว่า... แล้วในที่สุดก็...ก็...

นอกจากนี้จากเรื่องเล่าในข้อความ(6) และ (7) จะเห็นว่ามีการสรุปโดยการสอนและยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับเรื่องการทำโครงการต่างๆ ว่าการทำโครงการอะไรต้องทำด้วยความรอบคอบ อย่าตาโตเกินไป ควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้ครบ เช่น ปัจจัยเรื่องขนาดของโรงงานควรมีขนาดที่เหมาะสม การมีขนาดโรงงานที่เหมาะสมนั้นอาจจะไม่หรูหราแต่จะไม่ล้มหรือถ้าล้มก็มีความเสี่ยงน้อย ส่วนเครื่องจักรก็ต้องให้สามารถปฏิบัติงานได้ และปัจจัยที่สำคัญก็คือ วัตถุดิบ เพราะถ้ามีการขนส่งมาไกลหรือนำเข้าก็จะเสียค่าใช้จ่ายมากอย่างโรงงานกระป๋องที่อำเภอฝาง ตั้งในข้อความ(9) “ฉะนั้นการที่จะทำโครงการอะไร จะต้องทำด้วยความรอบคอบ และอย่าตาโตเกินไป...นี่ก็เป็นกฎเกณฑ์ที่ต้องมี. แต่ข้อสำคัญที่อยากจะพูดถึงคือ ถ้าเราทำโครงการที่เหมาะสม ขนาดที่เหมาะสม อาจจะไม่ดูหรูหรา แต่จะไม่ล้ม หรือถ้ามีอันเป็นไป ก็ไม่เสียมาก. เช่นโรงงานกระป๋องที่ริเริ่มทำ ที่อำเภอฝางนั้น วันหนึ่งเขาติดต่อมา

บอกว่าน้ำท่วม น้ำเขาลงมา พัดโรงงานเสียหาย ก็เลยบอกว่าไม่เป็นไร จะสนับสนุนเงินเพิ่มเติม. ที่ดินที่ตรงนั้นก็ซื้อไว้แล้ว และเครื่องมือเครื่องใช้ก็ไม่เสียหาย. ก็สนับสนุนเขาอีกสี่แสน คือ เป็นสี่แสน ไม่ใช่สามแสนตามราคาเดิม เพราะว่าเป็นเวลาที่เงินมีค่าน้อยลง. ตั้งขึ้นมาใหม่ ต่อไปก็ใช้งานได้ มีกำไร...”

1.3 สัมพันธสารอรรถาธิบายความ

สัมพันธสารอรรถาธิบายความ หมายถึง สัมพันธสารที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เข้าใจหรือชี้แจงข้อสงสัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในเนื้อความของสัมพันธสารประเภทนี้อาจเป็นการให้คำนิยามหรือคำจำกัดความ การบรรยายลักษณะ การแบ่งประเภท การแสดงตัวอย่าง การเล่าเรื่อง การแสดงความคิดเห็น การตั้งคำถาม การทำความ การอ้างถึงคำพูด การเปรียบเทียบ ในด้านภาษามักมีรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารอรรถาธิบายความ เช่น หมายความว่า มีความหมายว่า คือ เป็น แปลว่า ไม่ได้หมายความว่า ไม่ได้หมายถึง ไม่ได้แปลว่า เป็นต้น

ตัวอย่าง 1

“(1)...สามัคคีนี้ก็แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือแบ่งเป็นสามัคคีของวิชาการ (2)ก็อย่างที่ว่าขับรถเมื่อกี้ มือที่เบรค แล้วก็มือที่ถือพวงมาลัย เท่าที่เหยียบคลัชพอนคลัชออกมา เท่าที่เหยียบคันเร่งนั้นต้องสามัคคีกัน เพราะว่าเป็นหลักวิชาต้องเป็นอย่างนั้น (3)สามัคคีก็อย่างก็คือสามัคคีในจิตใจ คือปรองดองกันโดยเมตตากรุณากัน คนเราถ้าทำงานแล้วไม่เมตตา กัน ไม่กรุณา กัน มันแห้งแล้ง แห้งแล้งแล้วไม่รู้ทำงานทำไม มีชีวิตทำไม แล้วก็ลงท้ายคนที่ชีวิตมาแล้วก็ยอมมีชีวิต คนที่เกิดมาเขาไม่ตาย ถึงเวลาตายเขาก็ตาย แต่ว่าคนที่เกิดมาต้องมีชีวิต เมื่อมีชีวิตแล้วก็แห้งแล้งมันก็อยากตาย ถ้าอยากตายมันก็ไม่มีความหมาย เพราะว่าถ้าจะไม่ตายมันก็ไม่ตาย มันเป็นธรรมดา ฉะนั้นถ้ามีชีวิตอยู่ก็ต้องมีชีวิตทำงานทำการและมีความคิด ถ้ามีความเมตตากรุณาซึ่งกันและกันชีวิตก็ไปได้ เมื่อชีวิตไปได้แล้วส่วนรวมก็ไปได้ (4)ถ้าหากว่าสามัคคีในทางเมตตากรุณา ก็หมายความว่าถ้าเห็นคนอื่นเขาทำอะไรก็ช่วยเขา ถ้าเขาทำดีก็ชื่นชม ถ้าเขาทำไม่ดีก็ตักเตือน ถ้าตักเตือนก็ไม่ไปตักเตือนเขาอย่างที่จะทำให้เขาเจ็บใจเปล่าๆ ก็ไปตักเตือนเขาอย่างทำให้เขามีกำลังใจ เห็นว่าตรงไหนบกพร่องให้เขาเข้าใจ ถ้าเขาเข้าใจแล้วเขาก็อาจจะเห็นว่าเขามกพร่องตรงนั้นๆ แก้ไขอย่างไร นั่นนะเป็นเมตตา (5)ที่ว่าพ่อแม่ตีลูกรู้สึกว่าดูร้าย ที่จริงการตีลูกนั้นก็มีความเมตตากรุณา เพราะว่าเป็นการตักเตือน ถ้าหากว่าพ่อแม่ตีลูกด้วยโทสะ ด้วยความโกรธเคือง นั่นนะไม่ดี แต่ถ้าตีลูกเพราะอยากให้เข้าใจ นั่นนะเป็นเมตตา (6)เมตตากรุณานั้นไม่ได้หมายความว่าให้มานั่งยกกัน ชมกัน เมตตากรุณานี้บางทีก็เป็นการตักเตือนกันช่วยกันแต่อย่างนุ่มนวล ไม่ใช่ตักเตือนอย่างรุนแรงที่จะเป็นการที่เรียกว่าตักกัน ความจริงเวลามีใครมาตักเตือนเราแล้วเรารู้สึกว่าไม่ค่อยพอใจอยู่เสมอ รู้สึกขุ่นเคืองแล้วก็หาว่าเขาตา แต่ว่าบางทีถ้าพิจารณาแล้วเขามาตักเตือนอย่างนุ่มนวล แล้วเรารู้ว่าเขาหวังดีจริงๆ ก็ไม่โกรธแล้วก็ยังเป็นประโยชน์ ไม่เป็นการตำ ฉะนั้น การตักเตือนก็เป็นการเมตตากรุณาอย่างหนึ่งเหมือนกัน อันนี้ก็有一部分หนึ่งของสามัคคีด้านจิตใจ...”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้ซึ่งได้แก่คำว่า “คือ” “หมายความว่า” และ “ไม่ได้หมายความว่า” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารอรรถาธิบายความ ซึ่งเป็นการอธิบายความหมาย

ของคำว่าสามัคคีโดยการแบ่งประเภทของสามัคคีว่ามีสองประเภทคือ สามัคคีของวิชาการและสามัคคีในจิตใจ ดังในข้อความ (1) และ(3) การอธิบายความหมายของคำว่าสามัคคีของวิชาการ อธิบายโดยการยกตัวอย่างการขับรถแสดงด้วยรูปภาพ **อย่างที่ว่า** ดังในข้อความ(2) “ก็อย่างที่ว่าขับรถเมื่อก็ มีที่เบรค แล้วก็มือที่ถือพวงมาลัย เเท่าที่เหยียบคลัชผ่อนคลัชออกมา เเท่าที่เหยียบคันเร่งนั้นต้องสามัคคีกัน เพราะว่าป็นหลักวิชาต้องเป็นอย่างนั้น” ส่วนการอธิบายความหมายของคำว่า สามัคคีในจิตใจ แสดงด้วยรูปภาพ “คือ” โดยอธิบายว่าสามัคคีในจิตใจคือการปรองดองโดยเมตตาตากุณากัน ดังในข้อความ(3) “...สามัคคีในจิตใจ คือปรองดองกันโดยเมตตาตากุณากัน...” นอกจากนี้ยังมีการอธิบายความหมายของคำว่าสามัคคีในทางเมตตาตากุณาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความสามัคคีในจิตใจว่าเป็นการแสดงความชื่นชมเมื่อเห็นคนอื่นทำดีแต่ไม่ได้หมายความว่าต้องมานั่งเียนยอหรือชื่นชมกันเท่านั้น หากผู้นั้นมีข้อบกพร่องก็ควรตักเตือนแต่ต้องตักเตือนด้วยความหวังดีอย่างนุ่มนวลเพื่อชี้ให้ผู้นั้นเห็นข้อบกพร่องของตน การอธิบายนี้แสดงด้วยรูปภาพ “หมายความว่า” และ “ไม่ได้หมายความว่า” ดังในข้อความ(4) และ(6) ข้อความ(4)“สามัคคีในทางเมตตาตากุณา ก็หมายความว่าถ้าเห็นคนอื่นเขาทำอะไรก็ช่วยเขา ถ้าเขาทำดีก็ชื่นชม ถ้าเขาทำไม่ดีก็ตักเตือน ถ้าตักเตือนก็ไม่ใช่ไปตักเตือนเขาอย่างที่จะทำให้เขาเจ็บใจเปล่าๆ ก็ไปตักเตือนเขาอย่างทำให้เขามีกำลังใจ เห็นว่าตรงไหนบกพร่องให้เขาเข้าใจ ถ้าเขาเข้าใจแล้วเขาก็อาจจะเห็นว่าเขาบกพร่องตรงนั้นๆ แก่ไขอย่างไร นั้นนะเป็นเมตตา” ข้อความ(6) “เมตตาตากุณานั้นไม่ได้หมายความว่าให้มานั่งยอกัน ชมกัน เมตตาตากุณานี้บางทีก็เป็นการตักเตือนกันช่วยกันแต่อย่างนุ่มนวล” การอธิบายเรื่องความเมตตาตากุณาได้มีการยกตัวอย่างกรณีที่พ่อแม่ตีลูกว่าถ้าการตีลูกเป็นการตักเตือนลูกเพื่อให้เข้าใจถือว่าเป็นเมตตาตากุณาแต่ถ้าตีลูกด้วยความโกรธถือว่าใช่เมตตาตากุณา การยกตัวอย่างนี้แสดงด้วยรูปภาพ **ที่ว่า** ดังในข้อความ(5) “ที่ว่าพ่อแม่ตีลูกรู้สึกว่าร้าย ที่จริงการตีลูกนั้นก็ป็นความเมตตาตากุณา เพราะว่าเป็นการตักเตือน ถ้าหากว่าพ่อแม่ตีลูกด้วยโทสะ ด้วยความโกรธเคือง นั้นนะไม่ดี แต่ถ้าตีลูกเพราะอยากให้เข้าใจ นั้นนะเป็นเมตตา”

ตัวอย่าง 2

“(1)นายกฯ ได้กล่าวถึงกิจการต่างๆ เช่นเรื่องที่ได้อกล่าวเมื่อปีที่แล้ว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง. คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไม่มีในตำรา ไม่เคยมีระบบเศรษฐกิจพอเพียง. มีอย่างอื่นแต่ไม่ใช่คำนี้. (2)ปีที่แล้วพูดว่า เศรษฐกิจพอเพียง เพราะหาคำอื่นไม่ได้. และได้พูดอย่างหนึ่งว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้ปฏิบัติเพียงครั้งเดียว คือไม่ต้องทั้งหมด หรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ. ในคราวนั้น เมื่อปีที่แล้วนี้กันว่าเข้าใจกัน แต่เมื่อไม่นาน เดือนที่แล้ว มีผู้ที่ควรจะรู้ เพราะว่าได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนา มาช้านานแล้ว มาบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ดีมาก แล้วก็เข้าใจว่าปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ นั้น หมายความว่า ถ้าทำได้เศษหนึ่งส่วนสี่ของประเทศก็จะพอ. (3)ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง และทำได้เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ นั้น ไม่ได้แปลว่า เศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ. ต้องพูดเข้าใจเรื่องเลย เพราะหนักใจว่า แม้แต่คนที่ป็นดอกเตอร์ก็ไม่เข้าใจ. อาจจะพูดไม่ชัด แต่เมื่อกลับไปดูที่เขียนจากที่พูด ก็ชัดแล้วว่าควรจะปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องทั้งหมด เพียงครั้งหนึ่งก็ใช้ได้ แม้จะเป็นเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ. หมายความว่าวิธีปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่ต้องทำทั้งหมด และขอเตือนว่าถ้าทำทั้งหมดก็จะทำไม่ได้. (4)ถ้าครอบครัวหนึ่ง หรือแม่หมู่บ้านหนึ่งทำเศรษฐกิจ

พอเพียงร้อยเปอร์เซ็นต์ก็จะเป็นการถอยหลังถึงสมัยหิน สมัยคนอยู่ในอุโมงค์หรือในถ้ำ ซึ่งไม่ต้องอาศัยหมู่อื่น เพราะหมู่อื่นก็เป็นศัตรูทั้งนั้น ตีกัน ไม่ใช่ร่วมมือกัน จึงต้องทำเศรษฐกิจพอเพียง. แต่ละคนต้องหาที่อยู่ ก็หา อุโมงค์หรือถ้ำ. ต้องหาอาหาร คือไปเด็ดผลไม้หรือไปไม้ตามที่มี หรือไปใช้อาวุธที่ได้สร้างได้ประดิษฐ์เอง ไปล่า สัตว์. กลุ่มที่อยู่ในอุโมงค์ในถ้ำนั้น ก็มีเศรษฐกิจพอเพียง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์. ก็ปฏิบัติได้. แต่ต่อมาเมื่อออกจากถ้ำ ในสมัยต่อมา ที่สร้างบ้านเป็นที่อาศัย ก็เริ่มจะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหลือประมาณ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ เพราะว่ามี คนไปผ่านมา ซึ่งไม่ได้เป็นศัตรู เอาอะไร ๆ มาแลกเปลี่ยนกัน. เช่นคนที่มาจากไกล ผ่านมามีหนังสือที่ เหมาะสมที่จะใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม ก็ซื้อด้วยการแลกเปลี่ยน ด้วยอาหาร เช่นปลาที่จับได้ในบึง. อย่างนี้ก็ไม่ใช้ เศรษฐกิจพอเพียงแล้ว. เวลาก้าวล่วงไปอีก มาถึงปัจจุบันนี้ ถ้าคนที่อยู่ทั้งข้างนอกทั้งข้างในนี้ จะปฏิบัติ เศรษฐกิจพอเพียง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ คงทำไม่ได้. และถ้าสำรวจตัวเอง หรือเศรษฐกิจของตัวเอง ก็เข้าใจว่า จะ เห็นได้ว่าไม่ได้ทำ. เข้าใจว่าทำได้ไม่ถึง ๒๕ เปอร์เซ็นต์ ไม่ได้ถึงเศษหนึ่งส่วนสี่ เพราะสิ่งที่ตนผลิตหรือทำ ส่วนใหญ่ก็เอาไปแลกกับของอื่นที่มีความจำเป็น. ฉะนั้นจึงพูดว่าเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็ควรจะพอและทำได้. อันนี้เป็นข้อหนึ่ง ที่จะอธิบายคำพูดที่พูดมาเมื่อปีที่แล้ว. (5) คำว่าพอเพียงมีความหมาย อีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก. ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่า พอมีพอกิน. (6) พอมีพอกินนี้ ถ้าใครได้มาอยู่ที่นี้ ในศาลานี้ เมื่อ เท่าไหร่ ๒๐ ๒๔ ปี เมื่อปี ๒๕๑๗. ๒๕๑๗ ถึง ๒๕๔๑ นี้ ก็ ๒๔ ปี ใช้ไหม. วันนั้นได้พูดว่า เราควรจะปฏิบัติให้พอมีพอกิน. (7) พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจ พอเพียงนั่นเอง. ถ้าแต่ละคนพอมีพอกิน ก็ใช้ได้. ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้น ก็ เริ่มจะไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย. สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกิน. จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้. ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ. แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็ สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ. อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง. (8) เมื่อปีที่ แล้วตอนที่พูดพอเพียง แปลในใจ แล้วก็ได้พูดออกมาด้วยว่าจะแปลเป็น Self-sufficiency (พึ่งตนเอง) ถึงได้ บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง (9) แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้ กว้างขวางกว่า Self-sufficiency. คือ Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง). บาง คนแปลจากภาษาฝรั่งว่า ให้ยืนบนขาตัวเอง. คำว่ายืนบนขาตัวเองนี้ มีคนบางคนพูดว่าชอบกล. ใครจะมายืน บนขา. คนอื่นมายืนบนขาเรา เราก็โกรธ แต่ตัวเองยืนบนขาตัวเองก็ต้องเสียหลักหกล้มหรือล้มลง. อันนี้ก็ เป็น ความคิดที่อาจจะเฟื่องไปหน่อย. แต่ว่า เป็นตามที่เขาเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง (ซึ่งแปลว่าพึ่งตนเอง). หมายความว่าสองขาของเรา ยืนบนพื้น ให้อยู่ได้ไม่หกล้ม. ไม่ต้องไปขอข้อมือขาของคนอื่นมาใช้สำหรับยืน. แต่ พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอกินก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอดังนั่นเอง. คนเราถ้าพอใน ความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย. ถ้าทุกประเทศมีความคิด - อันนี้ ไม่ใช่เศรษฐกิจ - มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข. พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น. ต้องให้ พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง. (10) เคยพูดว่า ท่าน ทั้งหลายที่นั่งอยู่ตรงนี้ ถ้าอยากจะไปนั่งบนเก้าอี้ของผู้ที่อยู่ข้างๆ เช่นนี้ไม่พอเพียง และทำไม่ได้. ถ้าอยากนั่ง อย่างนั้นก็เดือดร้อนกันแน่ เพราะว่าอึดอัด จะทำให้ทะเลาะกัน. เมื่อมีการทะเลาะกัน ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร เลย. (11) ฉะนั้นควรที่จะปฏิบัติสิ่งที่พอเพียง. ทางความคิดก็เหมือนกัน ไม่ใช่ทางกายเท่านั้น ถ้ามีใครมีความคิด อย่างหนึ่ง และต้องการบังคับให้คนอื่นคิดอย่างเดียวกับตัว ซึ่งอาจจะเป็นความคิดที่ไม่ถูก ก็ไม่ควรจะทำ. ปฏิบัติอย่างนี้ก็ไม่ใช้การปฏิบัติแบบพอเพียง. ความพอเพียงในความคิดก็คือ แสดงความคิดของตัวเอง ความเห็น ของตัว และปล่อยให้คนอื่นพูดบ้าง และมาพิจารณาว่าที่เขาพูด กับที่เราพูด อันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่อง.

ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข เพราะว่าถ้าพูดกันโดยที่ไม่รู้เรื่องกัน ก็จะกลายเป็นการทะเลาะกัน. จากการทะเลาะด้วย วาจากก็กลายเป็นการทะเลาะด้วยกาย ซึ่งในที่สุดก็นำมาสู่ความเสียหาย เสียหายแก่ผู้ที่เป็นตัวละครทั้งสองคน. ถ้าเป็นหมุกก็เลยเป็นการตีกันอย่างรุนแรงได้ ซึ่งจะทำให้คนอื่นอีกมากเดือดร้อน. ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็ แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล. ที่พูดอย่างนี้ก็เพราะต้องอธิบายคำว่าพอเพียงที่คนไม่เข้าใจเมื่อปีที่แล้ว และไม่เข้าใจจนกระทั่งถึงประมาณ ๒-๓ อาทิตย์นี้. ที่แปลกที่สุด คนที่มาพูดก็นึกว่าเขาเข้าใจ เพราะว่า เป็นคนที่เคยได้คุยด้วยมาก และก็คุยในเรื่องพรรณอย่างนี้ เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องความหมายของคำต่างๆ แต่ก็ยังไม่วาย. ฉะนั้นจึงต้องอธิบายอย่างกว้างขวางพอใช้ ไม่ทราบว่ามันพูดเข้าใจหรือไม่. ถ้าพูดไม่เข้าใจวันนี้อาจจะ ต้องอธิบายต่อปีหน้า (เสียงหัวเราะ) เพราะน่าเบื่อถ้าต้องอธิบายต่อไปอย่างนี้ คนที่อยู่ต่อหน้านี้ก็ชักจะง่วง (เสียงหัวเราะ) แต่ว่านี่ก็ได้อธิบาย ที่ท่านทั้งหลายหัวเราะ ก็คงแปลว่าท่านก็เริ่มเข้าใจนิดหน่อย (เสียงหัวเราะ) ก็ดีแล้ว เข้าใจนิดหน่อย ดีกว่าไม่เข้าใจ. ...”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้ซึ่งได้แก่คำว่า “ไม่ได้แปลว่า” “หมายความว่า” “ไม่ได้ หมายถึง” “มีความหมายว่า” “แปลว่า” “คือ” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารอธิบาย ความ ซึ่งอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ในเนื้อความจะเห็นว่าการอ้างถึงคำพูด การทำความเข้าใจ และการยกตัวอย่าง ดังนี้

การอ้างถึงคำพูดเป็นการอ้างเพื่อเปิดประเด็นในการพูดแสดงด้วยรูปภาพ นายกฯ ได้กล่าวถึง ดังในข้อความ(1) “นายกฯ ได้กล่าวถึงกิจการต่างๆ เช่นเรื่องที่ได้กล่าวเมื่อปีที่แล้วเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง” การที่นายกรัฐมนตรีได้พูดถึงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้นำไปสู่การเปิดประเด็นในการพูด เรื่องความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

การทำความเข้าใจจะเห็นว่ามีสองลักษณะคือ การทำความเข้าใจเพื่อเปิดประเด็นแล้วนำไปสู่การชี้แจงหรือ อธิบายเกี่ยวกับเรื่องความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง และอีกลักษณะหนึ่งคือทำความเข้าใจเพื่อ ประกอบการอธิบายเพื่อให้เข้าใจในประเด็นที่อธิบายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การทำความเข้าใจด้วยรูปภาพ **ปีที่แล้วพูดว่า** และ **เมื่อปีที่แล้ว...ได้พูดออกมาด้วยว่า** การทำความเข้าใจเพื่อเปิดประเด็นแล้วนำไปสู่ การชี้แจงหรืออธิบาย ดังในข้อความ(2) และ(8) ข้อความ(2) **ปีที่แล้วพูดว่า...เศรษฐกิจพอเพียงนี้** ให้ ปฏิบัติเพียงครั้งเดียว คือไม่ต้องทั้งหมด หรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ... เมื่อปีที่แล้วนี้กว่าเข้าใจกันแต่ เมื่อไม่นาน เดือนที่แล้ว มีผู้ที่ควรจะรู้เพราะว่าได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนามาช้านานแล้ว มาบอกว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี้ดีมากแล้วก็เข้าใจว่าปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอนั้นหมายความว่าถ้าทำได้เศษ หนึ่งส่วนสี่ของประเทศก็จะพอ” การทำความเข้าใจในข้อความ(2) ได้นำไปสู่การชี้แจงหรืออธิบายเรื่อง ความหมายของการปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเกิดความเข้าใจผิดว่าหมายถึง เศษหนึ่งส่วนสี่ของประเทศหรือพื้นที่แต่แท้จริงแล้วหมายถึงเศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ การอธิบาย แสดงด้วยรูปภาพ “ไม่ได้แปลว่า” และ “หมายความว่า” ดังในข้อความ(3) “ความหมายของเศรษฐกิจ พอเพียง และทำได้เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอนั้น ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ ของการกระทำ...แม้จะเป็นเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ. หมายความว่าวิธีปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่ต้องทำ ทั้งหมด” ข้อความ(8) **เมื่อปีที่แล้วตอนที่พูดพอเพียง** แปลในใจ แล้วก็**ได้พูดออกมาด้วยว่าจะ** แปลเป็น

Self-sufficiency (พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง” การทำความเข้าใจในข้อความ(8) ได้นำไปสู่การอธิบายความแตกต่างระหว่างความหมายของคำว่า Self-sufficiency (พึ่งตนเอง) และคำว่า พอเพียง โดยอธิบายว่า พอเพียงมีความหมายกว้างกว่า Self-sufficiency คำว่า Self-sufficiency หมายถึง การพึ่งตนเอง การอยู่ได้ด้วยตนเอง ส่วน พอเพียง หมายถึง ความพอประมาณในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นในด้านวาจาหรือด้านการปฏิบัติ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามอัตรภาพของตน ไม่สุดโต่ง ไม่มีความโลภมาก ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การอธิบายแสดงด้วยรูปภาพ “หมายความว่า” และ “คือ” ดังในข้อความ (9) “แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้ กว้างขวางกว่า Self-sufficiency. คือ Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง)...แต่พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอดังนั้นเอง...พอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข. พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหรา ก็ได้ แต่จะต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น. ต้องให้พอประมาณตามอัตรภาพ พุดจากก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง” ส่วนการทำความเข้าใจประกอบกรอธิบาย ดังในข้อความ(6) และ(10) แสดงด้วยรูปภาพ เมื่อ...ได้พูดว่า และ เคยพูดว่า ดังในข้อความ (6) “พอมีพอกินนี้ ถ้าใครได้มาอยู่ที่นี้ ในเวลานี้ เมื่อ เท่าไหร่ ๒๐ ๒๔ ปี เมื่อปี ๒๕๑๗. ๒๕๑๗ ถึง ๒๕๔๑ นี้ ก็ ๒๔ ปี ใช่ไหม. วันนั้นได้พูดว่า เราควรจะมีปฏิบัติให้พอมีพอกิน.” การทำความเข้าใจในข้อความ(6) เป็นการทำความเข้าใจประกอบกรอธิบายว่าคำว่าพอมีพอกินที่เคยพูดเมื่อปี พ.ศ. 2517 นั้นก็คือความหมายอีกอย่างหนึ่งของความพอเพียง การอธิบายแสดงด้วยรูปภาพ “ไม่ได้หมายถึง...แต่มีความหมายว่า” และ “แปลว่า” ดังในข้อความ(5) “คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก. ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน.” และดังในข้อความ(7) “พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง.” ข้อความ(10) “เคยพูดว่า ท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่ตรงนี้ ถ้าอยากจะไปนั่งบนเก้าอี้ของผู้ที่อยู่ข้างๆ เช่นนี้ไม่พอเพียง และทำไม่ได้. ถ้าอยากนั่งอย่างนั้นก็เดือดร้อนกันแน่ เพราะว่ามีอีตีด จะทำให้ทะเลาะกัน. เมื่อมีการทะเลาะกัน ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย.” จากข้อความ(10) เป็นการทำความเข้าใจประกอบกรอธิบายความหมายของคำว่าพอเพียงซึ่งได้อธิบายไว้ในข้อความ(9) ที่ว่าพอเพียงหมายถึงการไม่เบียดเบียนผู้อื่น ดังนั้นการที่อยากไปนั่งเก้าอี้ของคนอื่นก็คือการเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่พอเพียง

การยกตัวอย่างแสดงด้วยรูปภาพแสดงเงื่อนไขคือ ถ้า ดังในข้อความ(4) “ถ้าครอบครัวหนึ่งหรือแม่หมู่บ้านหนึ่งทำเศรษฐกิจพอเพียงร้อยเปอร์เซ็นต์ก็จะเป็นการถอยหลังถึงสมัยหิน...” การยกตัวอย่างนี้เป็นการอธิบายให้เห็นว่าการปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงแบบร้อยเปอร์เซ็นต์ในสมัยปัจจุบันนี้ยอมทำไม่ได้เพราะถ้าทำก็จะเป็นการถอยหลังไปถึงสมัยหินที่มนุษย์อยู่ในถ้ำซึ่งไม่มีการอาศัยกันเพราะล้วนแต่เป็นศัตรูกัน หรือแม้แต่ลดการปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงลงมาเป็นแปดสิบเปอร์เซ็นต์ก็ยังจะอยู่ยุคที่มนุษย์เริ่มออกจากถ้ำมาสร้างที่อยู่อาศัยของตนและเริ่มมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน ดังนั้นการปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงแบบร้อยเปอร์เซ็นต์ในยุคปัจจุบันจึงทำไม่ได้ ซึ่งถ้าพิจารณาดูให้ดีคนในยุค

ปัจจุบันปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงอาจจะปฏิบัติไม่ถึงยี่สิบห้าเปอร์เซ็นต์หรือเศษหนึ่งส่วนสี่ ดังนั้นถ้าปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงได้เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็เป็นการเพียงพอสำหรับยุคปัจจุบันแล้ว

ตัวอย่าง 3

“(1)เมื่อ ๒ ปี พุดถึงเศรษฐกิจ พุดถึงเศรษฐกิจพอเพียง พุดถึงทฤษฎีใหม่ แล้วบอกว่าถ้าไม่รู้เรื่อง ปีหน้าให้มาอีก. ในปี ๒๕๔๑ มาอีก ก็ต้องอธิบายใหม่. พุดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้ว ก็ไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ก็เลยบอกแล้วว่า ถ้าไม่เข้าใจก็จะอธิบายใหม่ ก็ยังไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง. ก็บอกไว้แล้วว่าถ้าไม่เข้าใจ จะอธิบายใหม่. ก็ได้อธิบายใหม่เมื่อปีที่แล้ว. ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ รู้สึกว่าอธิบายอย่างแจ่มแจ้งยืดยาว. ดูใครต่อใครก็พยักหน้าว่าเออดี (หัวเราะ) ทำไปทำมาก็ถามกันว่าจะทำอย่างไรสำหรับทำเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัว. (2)ก็มีการสัมมนา มีรายการวิทยุ ผู้เชี่ยวชาญหลายคนถามกันไปถามกันมาว่า เศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวนี่เป็นอย่างไร. บางคนก็บอกว่าดีจริง จะทำให้ประเทศชาติรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ได้ จะทำอย่างไรอย่างนี้. บางคนก็คัดค้านบอกว่าไม่ดี. ไม่ใช่ถ้ามีผู้กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นคล้าย ๆ ทฤษฎีที่แต่งขึ้นมาใหม่ลอยๆ แล้วจะน้อยใจ. ไม่น้อยใจ ดีใจ. ดีใจที่ทำหน้าที่เป็นนักเศรษฐกิจ ผู้ที่เป็นอาจารย์เศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียง อุตสาหกรรมถึงอ้างถึงเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัว. ถ้าเขาไม่เห็นว่ามีดี เขาก็จะไม่พูดเลย. ถ้าพูดในทางดีเทียบพระเจ้าอยู่หัว ก็ไม่ดี. แต่เขาพยายามเอาขึ้นมาใช้ แม้มีคำถามว่า เป็นอย่างไรใหม่ ใช้นี้ใหม่. เหมือนถามพระเจ้าอยู่หัวว่าใช้ใหม่. แต่เขาพูดในทีวี (หัวเราะ) และพระเจ้าอยู่หัวฟังอยู่ (หัวเราะ) มันไม่ใช่ระบบโทรทัศน์สองทาง. เดี่ยวเราต้องตั้งสถานีโทรทัศน์ดูเขาเถียงกันบนเวที แล้วพระเจ้าอยู่หัวก็นั่งฟังอยู่ ถ้ามีอะไรที่เขาจะถาม เขาก็จะถามว่า พระเจ้าอยู่หัวคิดยังไง. พระเจ้าอยู่หัวก็จะได้ยกมือ (หัวเราะ) ยกมือขึ้นเหนือหัว แล้วกดไมโครโฟน และตอบยืดยาว จนกระทั่งมีการประท้วง (หัวเราะ). แต่ทำอย่างนั้น เราจะได้กลับ ไม่ได้นอน (หัวเราะ). คือถ้าพูดยืดยาวอย่างนั้นก็จะกลายเป็นได้ว่าที่ ให้กระชับหน่อย. กระชับไม่ได้อธิบายถึงเรื่องที่สำคัญ คือเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเขาพูดกันมาเป็นแรมปีแล้ว คือเป็นร้อยปีแล้ว ก็ยังตกลงกันไม่ได้. ไม่ใช่พระเจ้าอยู่หัวจะมาแก้ปัญหาได้ทันทีทั้งหมด แต่บางอย่างก็ค้นปากที่จะตอบ (หัวเราะ). แต่เขาไม่ได้ยินเรา เขาไม่ทราบว่าจะประท้วงหรือไม่. แต่อยากประท้วง เพราะว่าถูกพาดพิง (หัวเราะ). วันนี้ได้เปรียบเพราะว่าไมโครโฟนอันนี้เปิดตลอด (หัวเราะ). ไมโครโฟนอันโน้นไม่เปิด แล้วถ้าเขาเปิด ก็จะไม่ให้เปิด (หัวเราะ). ในรายการนั้น คนหนึ่งเป็นตลกเตอร์พุดว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ภาษาอังกฤษเขาจะว่าอย่างไร. ค้นปากอยากจะพุด. ที่จริงที่ค้นปากจะพุดเพราะว่าตอบแล้ว. เช่นเดียวกับที่เห็นในทีวีในเวทีใหญ่ เขาถามโน่นถามนี่ เราผู้ดูก็รำคาญเพราะเขาตอบแล้ว เสร็จแล้วก็ถามใหม่. เมื่อตอบอีกก็บอกว่าทำไมพุด. กลับมาพุดถึงรายการทีวี. ในที่นี้เราฟังเขาถามว่าเศรษฐกิจพอเพียง จะแปลเป็นภาษาอังกฤษว่าอย่างไร. ก็อยากจะตอบว่ามีแล้วในหนังสือ ไม่ใช่หนังสือตำราเศรษฐกิจ แต่ในหนังสือพระราชดำรัสที่อุตสาหามา ปรับปรุงให้ฟังได้ และแปลเป็นภาษาอังกฤษ เพราะคนที่ฟังภาษาไทยบางที่ไม่เข้าใจภาษาไทย ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษ. (3)จึงได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ และเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy โดยเขียนเป็นตัวหนาในหนังสือ. พลิกๆ ดูในหนังสืออาจจะไม่เห็น แต่ได้เขียนเป็นตัวหนา. ตอนแรกตัวเองก็ตกใจว่า เอ๊ะ! เราไม่ได้แปลหรือ เราไม่ได้อธิบายหรือ ก็เลยไปดูในคอมพิวเตอร์. สมเด็จพระเทพฯ ได้อุตสาหทำซีดีรวม พระราชดำรัส วันที่ ๔ ธันวาคม หลายฉบับ แล้วเอาซีดีรอมนี้มาให้. เราก็เอาใส่เข้าไปในคอมพิวเตอร์ ซึ่งก็เก่ง รู้สึกตัวเองเก่งมาก (หัวเราะ) เพราะว่าการที่จะใช้ซีดีรอมได้ ใช้คอมพิวเตอร์ได้มันโก้ (หัวเราะ) รู้สึกว่าเชี่ยวชาญมาก. กดพระราชดำรัสภาษาอังกฤษของวันที่ ๔ ธันวาคม ๑๙๙๘ แล้วดู Sufficiency Economy ก็มีอยู่ในนั้น. ก็หมายความว่าได้

แปลไว้ชัดเจน แล้วพูดซ้ำแล้วซ้ำอีกว่าแปลเป็น Sufficiency Economy. ก็ขอตอบผู้ที่เป็นตอกตึงตอกเตอร์ต่าง ๆ เหล่านั้นให้เข้าใจว่าคำแปลมีแล้ว. (4)เสร็จแล้วเขาก็มาบอกว่า คำว่า Sufficiency Economy นี้ ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ. (5)จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ (หัวเราะ) เป็นตำราใหม่ (หัวเราะ). ถ้ามีอยู่ในตำราก็หมายความว่าเราก็อปปี้มา เราลอกเขามา. เราไม่ได้ลอก ไม่อยู่ในตำราเศรษฐกิจ. เป็นเกียรติที่เขาพูดอย่างนี้ว่า Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่. และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่าเราก็สามารถที่จะคิดอะไรได้ -จะถูกจะผิดก็ช่าง- ถ้าเขาสนใจเขาก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น. (6)บัดนี้ขอพูดต่อจากที่พูดเมื่อปีที่แล้ว ว่าจะมีประโยชน์อย่างไรซึ่งได้แยมเอาไว้แล้ว. เศรษฐกิจพอเพียงนั้น เขาตีความว่าเป็นเศรษฐกิจชุมชน หมายความว่าให้พอเพียงในหมู่บ้าน หรือในท้องถิ่นให้สามารถที่จะมีพอกิน. เริ่มด้วยพอมีพอกิน. พอมีพอกินนี้ ได้พูดมาหลายปี สิบกว่าปีมาแล้ว ให้พอมีพอกิน แต่ว่าพอมีพอกินนี้เป็นเพียงเริ่มต้นของเศรษฐกิจ. (7)เมื่อปีที่แล้วบอกว่าถ้าพอมีพอกิน คือ พอมีพอกินของตัวเองนั้น ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจสมัยหิน. สมัยหินนั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่ว่าค่อยๆ พัฒนาขึ้นมา ต้องมีการแลกเปลี่ยนกัน มีการช่วยระหว่างหมู่บ้าน หรือระหว่าง จะเรียกว่าอำเภอ จังหวัด ประเทศ. จะต้องมีการแลกเปลี่ยน มีการไม่พอเพียง จึงบอกว่าถ้ามีเศรษฐกิจพอเพียง เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็จะพอแล้ว จะใช้ได้. (8)สมมติว่าเตี้ยนี้ไฟดับ ถ้าไม่มีเศรษฐกิจพอเพียง เวลาไฟดับ ไฟฟ้านครหลวง หรือไฟฟ้าฝ่ายผลิตเขาดับหมด จะพังหมด จะทำอย่างไร. ที่ที่ต้องใช้ไฟฟ้าก็ต้องแย่งไป. บางคนในต่างประเทศเวลาไฟดับ เขาฆ่าตัวตาย แต่ของเราไฟดับจนเคยชิน เราไม่เป็นไร เมื่อไฟดับ หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที ถ้าเรามีเครื่องปั่นไฟก็ใช้ปั่นไฟ หรือถ้าขึ้นโบราณกว่า มีดก็จุดเทียน คือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ. (9)ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ก็มีเป็นขั้นๆ แต่จะมากบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี้เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้. จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน. ถ้ามีการช่วยกันแลกเปลี่ยนกัน ก็ไม่ใช่พอเพียงแล้ว. พอเพียงในทฤษฎีหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้. (10)ไหนไหนได้เอ๋ยถึงเขื่อนป่าสักแล้ว จะขอกล่าวว่า คนเดียวทำให้สำเร็จไม่ได้ หรือแม้หน่วยราชการหนึ่งเดียว ก็ทำไม่ได้. เขื่อนป่าสักนี้เริ่มต้นด้วยเป็นกิจการของกรมชลประทาน แต่กรมชลประทานทำแต่ฝ่ายเดียวไม่ได้ เป็นเรื่องกว้างขวางมากจึงต้องรวบรวมกำลังมากมาย และกลายเป็นกิจการของรัฐบาลเป็นส่วนรวม. จะว่าไปไม่ใช่รัฐบาลเดียว แต่ต้องเป็นรัฐบาลหลายรัฐบาล ถ้าพูดภาษาอังกฤษก็ต้องใส่ตัวเอส (s) คือหลายรัฐบาลต้องทำ. ด้านงบประมาณ ตอนแรกก็ดูไม่แพงนัก แต่ทำไปทำมากก็แพงขึ้น ร่วมเกินสองหมื่นล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ไม่ใช่น้อย. ดูจะเป็นเงินมาก แล้วทำไมจึงทำ. แต่ที่สนับสนุนให้ทำ เพราะว่าเขื่อนป่าสักนี้ -อย่างที่ท่านายกฯ ได้กล่าว- มีประโยชน์มาก. แม้จะยังไม่ได้ส่งน้ำสำหรับการเกษตร แต่ได้ทำประโยชน์แล้วตั้งแต่ปีนี้. เดือนตุลาคม พฤษจิกาย เขากลับกันมากกว่าน้ำจะท่วม. ได้บอกไว้แล้วว่า โครงการป่าสักมีไว้สำหรับน้ำแห้ง และมีไว้สำหรับน้ำท่วม. บางปีก็ท่วม มีน้ำมาก น้ำเกิน ทำให้มีความเสียหาย. ด้านเกษตรสิ่งที่เพาะปลูกไว้ถูกน้ำท่วมก็เน่า เมื่อเน่าแล้วเสียหายมาก เจ้าของคือเกษตรกรก็ไม่มีรายได้ ต้องช่วยเขา เขาก็ต้องช่วยตัวเองด้วย. ในที่อื่น ในกรุง ในเมือง การมีน้ำมากไม่ได้ประโยชน์เช่นกัน. น้ำมาท่วมถนนทำให้การจราจรติดขัด ธุรกิจต่างๆ หยุดชะงัก. ความเสียหายเหล่านี้เคยคำนวณดูแล้วว่าถึงหมื่นล้านบาท. เมื่อปี ๒๕๒๖ หรือปีอื่นที่น้ำท่วม คำนวณดูแล้ว รัฐบาลต่างๆ ในระยะนั้นต้องใช้งบประมาณไปช่วยเกษตรกร และงบประมาณสูญน้ำออกจากถนนในกรุง คิดแล้วเป็นเงินประมาณหมื่นล้านบาท. นอกจากนี้ยังมีความเสียหาย อย่างอื่น ที่ประมาณมิได้จากมลพิษ กล่าวคือ เครื่องสูบกก็ต้องใช้น้ำมัน หรือถ้าไม่ได้ใช้น้ำมัน ก็ต้องใช้ไฟฟ้า ซึ่งต้องผลิตด้วยเชื้อเพลิงซึ่งสร้างมลพิษ. เชื้อเพลิงหรือพลังงานที่ไม่มีมลพิษ เช่น พลังงานน้ำนั้นมีน้อยเปรียบเทียบกับพลังงานที่ใช้น้ำมันหรือลิกไนต์ ซึ่งสร้างมลพิษมาก. ดังนั้นก็เสียหายทับถมขึ้นไปอีกเกินหมื่นล้านบาท. ถ้านับดูปีนี้ที่น้ำจะมีความเสียหายหมื่นล้านบาทก็ไม่ต้องเสีย. และนอกจากไม่ต้องสูญเสีย ก็ยังทำให้เกิดมี

ผลผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรรมก็มีผลผลิตได้ แม้ในปีนี้ซึ่งเขื่อนป่าสักยังไม่ได้ทำงานในด้านชลประทาน แต่ได้ป้องกันไม่ให้หน้าท่วมพืชที่เกษตรกรเพาะปลูกได้ นับเป็นมูลค่าเงินหลายพันล้านบาทเหมือนกัน. ดังนั้น ในปีเดียวเขื่อนป่าสักนี้คุ้มค่าที่ได้สร้างสองหมื่นล้านบาทนั้นแล้ว. ค่าสร้างตัวเขื่อนและส่วนประกอบต่างๆ ไม่ถึงพันล้านบาทที่มากเพราะว่า นอกเหนือจากตัวเขื่อนแล้ว จะต้องไปชดเชย และไปเลื่อนถนน เลื่อนรถไฟ. การที่ชดเชยให้กับผู้ที่มีที่ดินก็ทำให้เขามีชีวิตที่ดีขึ้น. ความจริงวันนั้นที่ไปเปิดเขื่อนได้บินเฮลิคอปเตอร์ไปดูขอบของอ่าง ก็เห็นบ้านที่เขาสร้างให้ผู้ที่เสียหายย้ายมาจากที่จะอยู่ในอ่าง. เขาสร้างบ้านไว้อย่างดี คุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับชดเชยก็ดีขึ้น. อีกข้อหนึ่ง การที่สร้างเขื่อนป่าสักนี้ เป็นโครงการใหญ่ ต้องร่วมมือกันหลายหน่วยงาน ไม่ใช่เฉพาะผู้ที่ขุดดินมาถม หรือผู้ที่ป้อนหินหรือปูน หรือเป็นผู้ที่ทำงานมาเปิด-ปิดประตูควบคุมน้ำ. เป็นการร่วมมือระหว่างคนหลายจำพวกหลายอาชีพ บางคนไม่ใช่วิศวกร บางคนเป็นฝ่ายปกครอง คือฝ่ายจังหวัด เช่นผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ จนกระทั่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทุกคนล้วนมีส่วน. กิจการใดที่ไม่มันโยบายที่แนวแน่ที่สอดคล้องกัน หรือแม้แต่ทะเลาะกัน ก็ไม่สำเร็จ ไม่เกิดประโยชน์จากโครงการนั้น. เมื่อไม่มีประโยชน์จากโครงการ เราจะจนลงไป ไม่ใช่เฉพาะสองหมื่นล้านบาทที่ไปลงทุนในการสร้างเท่านั้น หมดไปโดยไม่เกิดประโยชน์ใดๆ มีหน้าซ้ำยังเกิดความเดือดร้อน เกษตรกรก็เดือดร้อน ชาวกรุงก็เดือดร้อน ฉะนั้น โครงการต่างๆ หรือเศรษฐกิจที่ใหญ่ ต้องมีความสอดคล้องกันดี ที่ไม่ใช่เหมือนทฤษฎีใหม่ ที่ใช้ที่ดินเพียง ๑๕ ไร่ และก็สามารรถที่จะปลูกข้าวพอกิน. กิจการนี้ใหญ่กว่า แต่ก็เป็เศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน. คนไม่เข้าใจว่ากิจการใหญ่ๆ เหมือนสร้างเขื่อนป่าสักก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน. เขานึกว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ห่างไกลจากเศรษฐกิจพอเพียง. แต่ที่จริงแล้ว เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน....”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้ซึ่งได้แก่คำว่า “แปลว่า” “หมายความว่า” และ “คือ” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธ์สารอรรถาธิบายความซึ่งอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ในเนื้อความจะเห็นว่ามีการทำความเข้าใจ การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง และการเปรียบเทียบ ดังนี้

การทำความเข้าใจจะเห็นว่ามีสองลักษณะคือ ทำความและเพื่อเปิดประเด็นนำไปสู่การอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง และอีกลักษณะหนึ่งคือการทำความเข้าใจเพื่อประกอบการอธิบายเพื่อให้การอธิบายนั้นชัดเจนยิ่งขึ้น การทำความเข้าใจด้วยรูปภาพ เมื่อ...พูดถึง...บอกว่า การทำความเข้าใจเพื่อเปิดประเด็นนำไปสู่การชี้แจงหรืออธิบาย ดังในข้อความ(1) “เมื่อ ๒ ปี พูดถึงเศรษฐกิจ พูดถึงเศรษฐกิจพอเพียง พูดถึงทฤษฎีใหม่ แล้วบอกว่าถ้าไม่รู้เรื่อง ปีหน้าให้มาอีก. ในปี ๒๕๔๑ มาอีก ก็ต้องอธิบายใหม่. พูดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้ว ก็ไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ก็เลยบอกแล้วว่า ถ้าไม่เข้าใจก็จะอธิบายใหม่ ก็ยังไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง. ก็บอกไว้แล้วว่าถ้าไม่เข้าใจ จะอธิบายใหม่. ก็ได้อธิบายใหม่เมื่อปีที่แล้ว. ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ รู้สึกว่าอธิบายอย่างแจ่มแจ้งยืดยาว. ดูใครต่อใครก็พยักหน้าว่าเออดี (หัวเราะ) ทำไปทำมาก็ถามกันว่าจะทำอย่างไรสำหรับทำเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัว.” การทำความเข้าใจในข้อความ (1) จะเห็นว่าเป็นการทำความเข้าใจให้เห็นปัญหาว่าถึงแม้จะมีการอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงมาหลายครั้งแล้วก็ตามแต่แท้จริงแล้วคนก็ยังไม่เข้าใจ ซึ่งความไม่เข้าใจดังกล่าวจะเห็นได้จากเรื่องเล่าในข้อความ(2) และ (4) คือ ในข้อความ(2) “ก็มีการสัมมนา มีรายการวิทยุ ผู้เชี่ยวชาญหลายคนถามกันไปถามกันมาว่า...แม้มีคำถามว่า เป็นอย่างนั้นใช่ไหม อย่างนี้ใช่ไหม...ในรายการนั้น คนหนึ่ง

เป็นต้อกเตอร์พูดว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ภาษาอังกฤษเขาจะว่าอย่างไร...ในที่นี้เราฟังเขาถามว่าเศรษฐกิจพอเพียง จะแปลเป็นภาษาอังกฤษว่าอย่างไร...” ข้อความ(4) “เสร็จแล้วเขาก็มาบอกว่า คำว่า Sufficiency Economy นี้ “ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ.” จากเรื่องเล่าในข้อความ(2) และ(4) แสดงให้เห็นว่าคนยังไม่เข้าใจความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงดังจะเห็นได้จากคำถามและข้อสงสัยว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไรเป็นอย่างไรใช่หรือไม่ ตรงกับภาษาอังกฤษว่าอย่างไร และคำว่า Sufficiency Economy ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ คำถามและข้อสงสัยเหล่านี้ได้นำไปสู่การตอบและอธิบายในประเด็นต่างๆ คือเศรษฐกิจพอเพียงตรงกับภาษาอังกฤษว่า Sufficiency Economy ดังในข้อความ(3) “จึงได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ และเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy...” จากข้อความ(3) แสดงการตอบด้วยรูปภาพ “แปลว่า” ประเด็นเรื่องคำว่า Sufficiency Economy ไม่มีในตำราเศรษฐกิจซึ่งได้ชี้แจงถึงเหตุที่ไม่มีในตำราเพราะเป็นทฤษฎีที่คิดขึ้นใหม่ ดังในข้อความ(5) “จะมีได้อย่างไร เพราะว่า เป็นทฤษฎีใหม่ (หัวเราะ) เป็นตำราใหม่ (หัวเราะ). ถ้ามีอยู่ในตำราก็หมายความว่าเราก็อปปีมา เราลอกเขามา. เราไม่ได้ลอก ไม่อยู่ในตำราเศรษฐกิจ...” จากข้อความ(5) เป็นชี้แจงเหตุด้วยรูปภาพ เพราะว่า ส่วนในประเด็นข้อสงสัยว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไรเป็นอย่างไรใช่หรือไม่ได้นำไปสู่การอธิบายเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงว่าจุดเริ่มต้นของเศรษฐกิจพอเพียงคือความพอมีพอกิน ดังในข้อความ(6) “...เศรษฐกิจพอเพียงนั้น เขาตีความว่าเป็นเศรษฐกิจชุมชน หมายความว่าให้พอเพียงในหมู่บ้าน หรือในท้องถิ่นให้สามารถที่จะมีพอกิน. เริ่มด้วยพอกิน...แต่ว่าพอกินนี้เป็นเพียงเริ่มต้นของเศรษฐกิจ.” การอธิบายแสดงด้วยรูปภาพ “หมายความว่า” นอกจากนี้ยังมีการอธิบายเพิ่มเติมโดยการทำความเข้าใจประกอบการอธิบายว่า ความพอมีพอกินที่เคยพูดเมื่อปีที่แล้วว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยหินนั้นก็เป็เศรษฐกิจพอเพียงที่ค่อยๆ พัฒนาขึ้นมา ดังในข้อความ(7) “เมื่อปีที่แล้วบอกว่าถ้าพอกิน คือ พอกินพอกินของตัวเองนั้น ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจสมัยหิน. สมัยหินนั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่ว่าค่อยๆ พัฒนาขึ้นมา...” การทำความเข้าใจแสดงด้วยรูปภาพ เมื่อปีที่แล้วบอกว่า และเพื่อให้เกิดเข้าใจแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นจึงได้มีการยกตัวอย่างกรณีไฟฟ้าดับแล้วใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหาซึ่งทำได้โดยการใช้ทุกอย่างที่สามารถใช้ได้เพื่อให้ได้มีไฟฟ้ใช้หรือเกิดแสงสว่าง เช่น เครื่องปั่นไฟ หรือจุดเทียน ซึ่งแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ไขเสมอ ดังในข้อความ(8) “สมมติว่าเต็ยนี้ไฟดับ...หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที่ ถ้าเรามีเครื่องปั่นไฟ ก็ใช้ปั่นไฟ หรือถ้าชั้นโบราณกว่า มีดก็จุดเทียน คือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ.” การยกตัวอย่างแสดงด้วยรูปภาพ สมมติว่า จากการอธิบายเรื่องเศรษฐกิจมาข้างต้นก็ได้มีการสรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นการที่ทำให้สามารถดำเนินงานได้นั่นเอง ดังในข้อความ(9) “พอเพียงในทฤษฎีหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้.” การสรุปความหมายแสดงด้วยรูปภาพ คือ

การอธิบายความหมายอีกอย่างหนึ่งคือ การเปรียบเทียบซึ่งเปรียบเทียบกิจการที่ใหญ่อย่างโครงการเขื่อนป่าสักที่มีการใช้งบประมาณจำนวนมากและต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายซึ่งจะต้องทำงานให้สอดคล้องกันเพื่อดำเนินโครงการ โครงการที่ใหญ่เช่นนี้เมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีใหม่

คนอาจคิดว่าไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียงแต่โครงการใหญ่ที่มีการดำเนินนโยบายอย่างสอดคล้องและก่อให้เกิดประโยชน์ที่คุ้มค่าก็ถือเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน ดังในข้อความ (10) “ไหนไหนได้เอ๋ย ถึงเขื่อนป่าสักแล้ว จะขอกล่าวว่า...จะนั้น โครงการต่าง ๆ หรือเศรษฐกิจที่ใหญ่ ต้องมีความสอดคล้องกัน ดี ที่ไม่ใช่เหมือนทฤษฎีใหม่ ที่ใช้ที่ดินเพียง ๑๕ ไร่ และก็สามรถที่จะปลูกข้าวพอกิน. กิจการนี้ใหญ่กว่า แต่ก็ยังเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน. คนไม่เข้าใจว่ากิจการใหญ่ๆ เหมือนสร้างเขื่อนป่าสักก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน. เขานึกว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ห่างไกลจากเศรษฐกิจพอเพียง. แต่ที่จริงแล้ว เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน....”

ตัวอย่าง 4

“(1)แต่ว่าเมื่อตะกี้ เมื่อเข้ามานี้ มีคนพูดแทน ก็หวังว่าเป็นการพูดแทน ของประชาชนจริงๆ เพราะเค้าบอกว่า เค้า พูดในนามของประชาชน คนไทย ว่าจะทำตามเศรษฐกิจพอเพียง ของพระเจ้าอยู่หัว อันนี้ไม่ทราบว่าจะเค้า รู้เรื่องดีอย่างไร ถึงว่าเศรษฐกิจพอเพียง ของพระเจ้าอยู่หัวคืออะไร แต่ก็ควรจะรู้ หรืออย่างน้อยที่สุด ท่าน ผู้ใหญ่ที่นั่งอยู่ ข้างโน้น ก็น่าจะรู้ น่าจะเข้าใจ เพราะว่าจำนวนมากส่วนใหญ่ ได้ฟังพูดถึงเศรษฐกิจพอเพียง และ ทฤษฎีใหม่ มาหลายต่อหลายครั้ง แล้วไม่ได้คัดค้านว่าใช้ไม่ได้ ทำไม่ได้ มีบางคนพูดบอกว่า เศรษฐกิจพอเพียง นี้ไม่ถูก ทำไม่ได้ ไม่ดี ได้ยินคนเค้าพูด แต่ว่าส่วนใหญ่บอกว่าดี แต่พวกส่วนใหญ่ที่บอกว่าดีนี้ เข้าใจ แค่นั้นก็ไม่ทราบ แต่ยังไงก็ตาม (2)เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ขออย่าว่า เป็นการทั้งเศรษฐกิจ หรือ ความประพฤติ ที่ทำอะอะไรเพื่อให้เกิดผลโดยมีเหตุและผล คือเกิดผลมันมาจากเหตุ ถ้าทำเหตุที่ดี ถ้าคิดให้ดี ให้ผลที่ออกมา คือสิ่งที่ติดตามเหตุ การกระทำ ก็จะเป็นการกระทำที่ดี และผลของการกระทำนั้น ก็จะเป็นการกระทำที่ดี ดีแปลว่ามีประสิทธิผล ดีแปลว่ามีประโยชน์ ดีแปลว่าทำให้มีความสุข”

(4 ธันวาคม 2543 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้ซึ่งได้แก่คำว่า “เป็น” “คือ” และ “แปลว่า” เป็นรูปภาษาที่เป็น คำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารอธิบายความเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยในเนื้อความได้มีการตั้งคำถามว่าคนที่พูดว่าจะปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงและคนที่บอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงดีนั้นรู้และเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงดีเพียงใด การตั้งคำถามนี้แสดงด้วยรูปภาษา อย่างไร และ อะไร ดังในข้อความ (1) “เค้าบอกว่าเค้า พูดในนามของประชาชน คนไทย ว่าจะทำตามเศรษฐกิจพอเพียง ของพระเจ้าอยู่หัว อันนี้ไม่ทราบว่าจะเค้า รู้เรื่องดีอย่างไร ถึงว่าเศรษฐกิจพอเพียง ของพระเจ้าอยู่หัวคืออะไร...เข้าใจแค่นั้นก็ไม่ทราบ...” จากการตั้งคำถามได้นำไปสู่การอธิบายเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นทั้งการเศรษฐกิจและความประพฤติที่ทำอะอะไรเพื่อให้เกิดผลโดยมีเหตุและผล การอธิบายแสดงด้วยรูปภาษา “เป็น” ดังในข้อความ(2) “เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ขออย่าว่า เป็นการทั้งเศรษฐกิจ หรือ ความประพฤติ ที่ทำอะอะไรเพื่อให้เกิดผลโดยมีเหตุและผล คือเกิดผลมันมาจากเหตุ ถ้าทำเหตุที่ดี ถ้าคิดให้ดี ให้ผลที่ออกมา คือสิ่งที่ติดตามเหตุ การกระทำ ก็จะเป็นการกระทำที่ดี และผลของการกระทำนั้น ก็จะเป็นการกระทำที่ดี ดีแปลว่ามีประสิทธิผล ดีแปลว่ามีประโยชน์ ดีแปลว่าทำให้มีความสุข” จากข้อความ(2) จะเห็นว่าการอธิบายความหมายถ้อยคำอื่นที่อยู่ในการอธิบายหลักด้วย กล่าวคือ ได้มีการอธิบายว่าผลโดยมีเหตุ

และผลนั้นคือผลเกิดมาจากเหตุ ซึ่งถ้าทำเหตุดีผลที่เกิดก็จะดี แสดงด้วยรูปภาพ “คือ” นอกจากนี้ยังมีการอธิบายย่อยลงไปอีกว่าคำว่า ดี ที่กล่าวมานั้นแปลว่ามีประสิทธิภาพ มีประโยชน์ และทำให้มีความสุข แสดงด้วยรูปภาพ “แปลว่า”

1.4 สัมพันธสารแสดงความรู้สึก

สัมพันธสารแสดงความรู้สึก หมายถึง สัมพันธสารที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึงอารมณ์ความรู้สึก เนื้อความอาจมีการสอน สัมพันธสารประเภทนี้มักจะใช้รูปภาพที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารแสดงความรู้สึก คือ *รู้สึก* ว่า *รู้สึก* ตลอดจนการใช้รูปภาพที่แสดงความหมายในเชิงอารมณ์ความรู้สึก หรือจิตใจ เช่น ขอบใจ ขอบใจ ปลื้มใจ ซาบซึ้ง ปิติ ยินดี เป็นต้น

ตัวอย่าง 1

“ขอบใจท่านทั้งหลายที่มาให้พรในวันนี้ เนื่องในโอกาสวันเกิด พรที่ได้เปล่งออกมาเป็นวาจานั้นก็เป็นที่ซาบซึ้งมาก *รู้สึก*ว่าทำให้มีกำลังใจที่ปฏิบัติ นับว่าเป็นของขวัญวันเกิดตามที่เขามีประเพณีกันว่าควรจะให้ของขวัญวันเกิด แต่ของขวัญวันเกิดอันนี้เป็นของขวัญที่ประมาณค่ามิได้ ทำให้เกิดความปิติยินดี และเกิดกำลังใจอย่างยิ่ง...”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าที่ขีดเส้นใต้คือคำว่า “*รู้สึก*ว่า” เป็นรูปภาพที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารแสดงความรู้สึก นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาที่แสดงความหมายในเชิงอารมณ์ ความรู้สึก หรือจิตใจ ดังที่ทำตัวเข้ม ได้แก่ คำว่า *ขอบใจ ซาบซึ้ง มีกำลังใจ ประมาณค่ามิได้ ความปิติยินดี และเกิดกำลังใจ* คำเหล่านี้เป็นคำที่แสดงความรู้สึกของผู้พูดที่มีต่อผู้มาอวยพรและต่อคำอวยพรที่ผู้พูดได้รับ

ตัวอย่าง 2

“(1)พร้อมเพรียงกันมากก็ปลื้มใจ อันนี้ก็เป็นกำลังใจที่ทำให้เห็นว่าฝ่ายต่างๆ ทุกฝ่าย ทั้งทางราชการ ทั้งฝ่ายราชการพลเรือน ราชการทหารทุกเหล่า ทั้งฝ่ายกลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งฝ่ายสถาบันต่างๆ ชมรม สมาคม บางกลุ่ม บางคณะก็ใหญ่บางคณะก็เล็ก บางคณะก็ประกอบด้วยหนึ่งคน บางคณะก็ประกอบด้วยคนพັນคน แต่ก็มาพร้อมกันโดยที่ตั้งใจที่จะแสดงว่าพร้อมเพรียงกัน ฉะนั้นก็ขอบใจที่ท่านมาแสดงความพร้อมเพรียงนี้ เป็นกำลังใจให้สามารถที่จะคิดอะไรต่อไป เพื่อที่จะสามารถช่วยกันคิดปัญหาต่างๆ (2)คือทำเหมือนว่าทำคนเดียว ไม่ใช่ช่วยกันทำ ทุกคนทำหน้าที่ตามงานของตัว ตามความสามารถของตัว กำลังปัญญาของตัว ก็ร่วมกันทำให้เมืองไทยนี้อยู่ดี เมืองไทยนี้อยู่เย็นเป็นสุข (3)อันนี้ก็เป็นอันว่าขอบใจท่านทั้งหลายที่ได้มาให้พร.”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำที่ทำตัวเข้มในข้อความ(1) และ (3) ซึ่งได้แก่ คำว่า **ปลื้มใจ เป็นกำลังใจ ขอขอบใจ ขอบใจ** เป็นการใช้รูปภาษาที่แสดงความหมายในเชิงอารมณ์ ความรู้สึก หรือจิตใจ ที่มีต่อผู้ที่มาวยพรอย่างพร้อมเพรียง นอกจากนี้จะเห็นว่ามีการสอนเรื่องเกี่ยวกับการทำงานเพื่อให้ประเทศชาติอยู่ดีมีความสุขด้วย ดังในข้อความ(2) โดยสอนว่าแต่ละคนต้องทำงานตามหน้าที่ของตน ทำตามความสามารถและกำลังปัญญาของตนก็จะมีส่วนทำให้ชาติบ้านเมืองเกิดความอยู่ดีมีสุขได้

ตัวอย่าง 3

“(1)ขอขอบใจท่านทั้งหลายที่ได้มาในวันนี้ เพื่อให้พรโดยผ่านท่านนายกรัฐมนตรี. เป็นการให้กำลังใจในการทำงานทั้งปวง ทำให้**มีกำลังใจ**ที่จะปฏิบัติงานต่อไป. (2)ตามที่นายภข ได้กล่าว ก็กล่าวในทางที่ดีว่า ทำงานมาเป็นเวลากว่า ๔๗ ปี เป็นผลให้ประเทศชาติมีความเจริญ. ข้อนี้ก็เป็นการยกย่องและเป็นการให้กำลังใจ. แต่กลับทำให้เกิด**ความหนักใจ**อยู่เหมือนกัน. ว่าทำงานมาเป็นเวลาถึง ๔๗ ปีแล้วสภาพหรือสถานการณ์ของประเทศก็ยังคงมีความยุ่งยากมิใช่น้อยในทุกด้าน. ในด้านการทำมาหากินก็ตาม ในด้านความเป็นอยู่ก็ตาม หรือในด้านระเบียบในการปกครองหรือในการอาชีพ แม้สถานะทางความมั่นคงก็ยังไม่ดีตามที่ควรจะเป็น. ข้อนี้ก็**เป็นความหนักใจ** เพราะหมายความว่า งานที่ทำมานั้น แม้มีผลก็ตาม แต่ยังไม่พอ. จะต้องให้มีผลดียิ่งขึ้น เพื่อที่จะให้ประเทศมีความมั่นคง มีความผาสุก รบรื่นอย่างเต็มที่.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักพระราชพิธีการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าสัมพันธ์สารแสดงความรู้สึกข้างต้นมีการแสดงความรู้สึกในสองประเด็น ประเด็นแรก ดังในข้อความ(1) คำที่ทำตัวเข้มซึ่งได้แก่ คำว่า **ขอขอบใจ และ มีกำลังใจ** เป็นรูปภาษาที่แสดงความหมายในเชิงอารมณ์ ความรู้สึก หรือจิตใจที่มีต่อผู้ที่มาวยพรวันเกิด ส่วนในข้อความ(2) คำที่ทำตัวเข้มซึ่งได้แก่ คำว่า **ความหนักใจ** เป็นรูปภาษาที่แสดงความรู้สึกต่อการทำงานในด้านต่างๆ ของผู้พูดตลอดระยะเวลาที่สี่สิบเจ็ดปีซึ่งถึงแม้ว่าการทำงานดังกล่าวจะส่งผลให้ประเทศมีความเจริญ แต่ในความรู้สึกของผู้พูดคิดว่าผลที่เกิดขึ้นยังไม่ดีเท่าที่ควร ควรจะต้องให้ดียิ่งขึ้นไปอีกทั้งนี้เพื่อความมั่นคง ความผาสุก และความราบรื่นอย่างเต็มที่ของประเทศ ซึ่งการที่จะทำให้ได้ดังที่กล่าวมานี้ทำให้ผู้พูดเกิดความ**รู้สึกหนักใจ**

ตัวอย่าง 4

“**ขอขอบใจ**ท่านทั้งหลายที่ได้มาในโอกาสวันนี้ ซึ่งเป็นวันก่อนวันเกิด และ**ขอขอบใจ**นายภข ที่ได้วยพรในนามของท่านที่อยู่ในศาลาแห่งนี้ และทั้งข้างนอก รวมทั้งคนที่อยู่นอกวงอยู่หนึ่ง นอกกรุง ให้พร ซึ่งก็เป็นสิ่งที่มี**พลัง**เพราะว่า คนจำนวนมากมาให้พรก็น่าจะเป็นผลดี ก็ต้อง**ขอบใจ**ที่ได้กล่าวถึงกิจการที่ได้ทำมาตลอด...”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างจะเห็นว่ารูปภาษาที่ทำเป็นตัวเข้มเป็นการใช้รูปภาษาที่แสดงความหมายในเชิงอารมณ์ความรู้สึกหรือจิตใจ ได้แก่ คำว่า **ขอขอบใจ ขอบใจ และ มีพลัง** รูปภาษาดังกล่าวได้แสดงความรู้สึกขอบใจผู้ที่มาอวยพรวันเกิดโดยผ่านนายกรัชมุนตรีซึ่งคำอวยพรนั้นทำให้ผู้รับมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่มีพลัง นอกจากนี้การที่กล่าวถึงสิ่งที่ผู้รับพรได้เคยทำมาก็ทำให้เกิดความรู้สึกขอบใจด้วย

1.5 สัมพันธสารคำสอน

สัมพันธสารคำสอน หมายถึง สัมพันธสารที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสั่งสอนหรือชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตหรือดำเนินกิจการต่างๆ สัมพันธสารประเภทนี้จะเน้นที่ผู้ปฏิบัติเป็นสำคัญ ในสัมพันธสารจะมีการบอกถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ ข้อดีข้อเสีย การให้เหตุผล การยกตัวอย่าง การอธิบายความ การให้ความ กล้าวอ้างถึงคำพูด การเปรียบเทียบ การแสดงจุดมุ่งหมายอันพึงปรารถนา ในด้านภาษามักใช้รูปประโยคเงื่อนไขโดยชี้ให้เห็นว่าเมื่อปฏิบัติเหตุเช่นนั้นแล้วผลที่เกิดจากเหตุหรือการปฏิบัตินั้นจะเป็นอย่างไร หรือถ้าเกิดเหตุบางอย่างแล้วจะต้องหรือควรจะทำอย่างไร ส่วนรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารคำสอนคือ **ควร ควรจะ ต้อง ขอให้** ตามด้วย **การแนะแนวทางปฏิบัติ** เป็นต้น

ตัวอย่าง 1

“ที่ตั้งใจจะพูดแต่เดิมาแต่ๆ ก็ตั้งใจจะพูดถึงว่า เมืองไทยเราประกอบด้วยคนหลายชนิตหลายวัยหลายความคิดหลายหน้าที่ ซึ่งทั้งหมดจะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ว่าคนหนึ่งคนใดจะอยู่โดยลำพังได้ คนหนึ่งยืนอยู่ได้แต่อีกคนล้ม ก็ล้มกันหมดเหมือนกัน อย่างเช่นในขณะนี้ท่านยืนอยู่ใกล้ชิดกัน (1) ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดจะล้มลงหรืออาละวาด ก็เดือดร้อนกันหมดเพราะว่าคนที่อยู่ข้างๆ ก็จะต้องได้รับความเดือดร้อน (2) ถ้าล้มลงไปเพราะว่าเหน็ดเหนื่อยหรือจะเป็นลม คนที่อยู่ข้างๆ ย่อมจะต้องช่วย จะต้องอุ้มชู และทำให้ผู้ที่เป็นลมนั้นฟื้นสบายกลับคืนพลังอย่างเดิม แต่ (3) ถ้าผู้หนึ่งถือตัวว่าตัวอยู่คนเดียวในโลกนี้ เกิดจะบอกว่าจะต้องมีการแสดงกายกรรมนิดหน่อย ยืดแขนยืดขาออกไปมากเกินไปด้วยความแรง ก็จะเกิดการปะทะกัน และถ้าเกิดการปะทะคนอื่นเขาก็จะมีสิทธิเหมือนกันที่จะปะทะ ก็เกิดจะเป็นการปะทะอย่างเบ็ดเสร็จ ฉะนั้น ที่นี้ ซึ่งสร้างขึ้นมารับรับแขก รับผู้ที่มาด้วยความสามัคคีก็จะกลายเป็นเวทีมวย ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการสร้างอาคารนี้ที่ท่านมาในวันนี้มีความหมายมาก และที่ท่านได้แสดงก็มีความหมายมากไม่ใช่เฉพาะในความรู้สึกที่เต็มด้วยความปลื้มใจที่ได้เห็นท่านทั้งหลายมาให้พร แต่ว่าเป็นนิมิตที่ดีว่าบุคคลที่เป็นผู้แทนของคณะต่างๆ ก็หมายถึงสมาคม องค์กรการ มูลนิธิ สหกรณ์ โรงเรียนทุกระดับ ทุกแขนง ตลอดจนสมาคมและคณะในทางศาสนา มาในวันนี้ ความหมายก็คือ เราอยู่ด้วยกัน เราช่วยกัน และ(4) ขอให้ทุกคนช่วยรักษาความเรียบร้อยด้วยเหตุผลเพื่อความเป็นอยู่ของประเทศไทย ซึ่งถ้าในที่ประชุมนี้แสดงให้เห็นว่ามีความสงบเรียบร้อยและมีความปลื้มปริ่ม ก็ขอให้ประเทศไทยมีความสงบเรียบร้อย มีความปลื้มปริ่มได้ตลอดไป ทั้งนี้ คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเซซ ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ แต่เราพออยู่พอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานปณิธาน จุดมุ่งหมายในแง่นี้ ในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่พอกิน ไม่ใช่ว่าเรื่องอย่างยอด แต่ว่าการพออยู่พอกิน มีความสงบ

นั้น ถ้าจะเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ (5)ถ้ารักษาความพออยู่พอกินนั้นได้ เราจะยอดยิ่งยวด เพราะประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลังตก กำลังแย่ กำลังยุ่ง เพราะจะแสวงหาความยิ่งยวดทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางลัทธิ ฉะนั้น(6)ถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิดแต่ละท่าน แต่ละบุคคล และมีความคิด มีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่นซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอพอสมควร ขออย่า พอดควร พออยู่ พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดเวลา...”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าเป็นคำสอนเรื่องแนวทางการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน โดยสอนว่าการอยู่ร่วมกันนั้นทุกคนต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพราะไม่มีใครที่อยู่เพียงลำพังได้ หากมีคนใดคนหนึ่งล้มทุกคนก็ล้มเหมือนกัน นอกจากนี้ในการอยู่ร่วมกันนั้นทุกคนควรจะช่วยกันรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศด้วยเหตุผล แม้ประเทศอื่นจะว่าอย่างไรก็ตามขอให้ทุกคนมีความปรารถนาและตั้งปณิธานในการทำงานเพื่อให้ชาติบ้านเมืองของเรามีความพออยู่พอกินและมีความสงบเรียบร้อย

จากคำสอนดังกล่าวจะเห็นลักษณะของสัมพันธสารคำสอนคือ คำที่ขีดเส้นใต้คือคำว่า “ต้อง” และ “ขอให้” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารคำสอน ส่วนคำว่า “ทั้งหมด” “ทุกคน” และ “ทุกท่าน” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงผู้ปฏิบัติ ในด้านภาษาจะเห็นว่ามีการใช้รูปประโยคเงื่อนไขโดยข้อความที่ตามหลังประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุมีทั้งการชี้ให้เห็นผลที่เกิดจากเหตุและข้อควรปฏิบัติ การใช้รูปประโยคเงื่อนไขแล้วชี้ให้เห็นผลที่เกิดจากเหตุแสดงด้วยรูปภาษา ถ้า...ก็จะ... ดังในข้อความ(1) (3) (5) และ(6) ดังนี้ ข้อความ(1) ประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุคือ “ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดจะล้มลงหรืออาละวาด” ผลที่เกิดจากเหตุก็คือ “ก็เดือดร้อนกันหมด...คนที่อยู่ข้างๆ ก็จะต้องรับความเดือดร้อน” ข้อความ(3) ประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุคือ “ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดว่าตัวอยู่คนเดียวในโลกนี้ เกิดจะบอกว่าจะต้องมีการแสดงกายกรรมนิดหน่อย ยืดแขนยืดขาออกไปมากเกินไปด้วยความแรง” ผลที่เกิดจากเหตุก็คือ “ก็จะเกิดการปะทะกัน...ก็เกิดจะเป็นการปะทะอย่างเบ็ดเสร็จ” ข้อความ(5) ประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุคือ “ถ้ารักษาความพออยู่พอกินนั้นได้” ผลที่เกิดจากเหตุก็คือ “เราจะยอดยิ่งยวด” ในข้อความ(6) ประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุคือ “ถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิดแต่ละท่าน แต่ละบุคคล และมีความคิด มีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่นซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอพอสมควร ขออย่า พอดควร พออยู่ พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้” ผลที่เกิดจากเหตุก็คือ “ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดเวลา” การใช้รูปประโยคเงื่อนไขแล้วตามด้วยข้อควรปฏิบัติแสดงด้วยรูปภาษา ถ้า...จะต้อง... ดังข้อความ(2) ประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุคือ “ถ้าล้มลงไปเพราะว่าเหน็ดเหนื่อยหรือจะเป็นลม” ข้อควรปฏิบัติคือ “คนที่อยู่ข้างๆ ย่อมจะต้องช่วย จะต้องอุ้มชู และทำให้ผู้ที่เปิ่นลมนั้นฟื้นสบายกลับคืนพลังอย่างเดิม”

ในเนื้อความจะเห็นว่ามีการยกตัวอย่าง การให้เหตุผล และการแสดงจุดมุ่งหมายอันพึงปรารถนา ดังนี้ การยกตัวอย่างแสดงด้วยรูปภาษา อย่างเช่น ดังในข้อความว่า “อย่างเช่นในขณะนี้ท่านยืนอยู่ใกล้ชิดกัน ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดจะล้มลงหรืออาละวาด ก็เดือดร้อนกันหมดเพราะว่าคนที่อยู่ข้างๆ ก็จะต้องรับ

ความเดือดร้อน” จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นตัวอย่างที่ยกมาเพื่อประกอบคำสอนที่ว่าทุกคนต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพราะไม่มีใครสามารถอยู่โดยลำพังได้ หากมีคนใดล้มก็ล้มเหมือนกันหมด ดังในข้อความว่า “ทั้งหมดจะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ว่าคนหนึ่งคนใดจะอยู่โดยลำพังได้ คนหนึ่งยืนอยู่ได้แต่อีกคนล้ม ก็ล้มกันหมดเหมือนกัน”

การให้เหตุผลแสดงด้วยรูปภาพ เพราะ ดังจะเห็นได้จากข้อความ(5) “ถ้ารักษาความพอลูพอกินนั้นได้ เราจะยอดยิ่งยวด เพราะประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลังตก กำลังแย กำลังยุ่ง เพราะจะแสวงหาความยิ่งยวดทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางลัทธิ” จะเห็นได้ว่าเป็นการให้เหตุผลว่าเหตุใดการรักษาความพอลูพอกินเราจึงยอดยิ่งยวดซึ่งเหตุผลนั้นก็คือเพราะประเทศต่างๆ ในโลกกำลังตก กำลังแย กำลังยุ่ง นอกจากนี้ยังให้เหตุผลอีกว่าเหตุใดประเทศต่างๆ ในโลกจึงกำลังตก กำลังแย กำลังยุ่ง ซึ่งเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าประเทศต่างๆ ต่างแสวงหาอำนาจทั้งในด้านความก้าวหน้า ทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม และทางลัทธิ

การแสดงจุดมุ่งหมายอันพึงปรารถนาแสดงด้วยรูปภาพ เพื่อ ดังในข้อความ(4) “ขอให้ทุกคนช่วยรักษาความเรียบร้อยด้วยเหตุผล เพื่อความเป็นอยู่ของประเทศไทย” จากข้อความ(4) จะเห็นว่าการที่ขอให้ทุกคนช่วยกันรักษาความเรียบร้อยด้วยเหตุผลนั้นมีจุดมุ่งหมายอันพึงปรารถนาเพื่อความเป็นอยู่ของประเทศไทยซึ่งก็คือความพอลูพอกินและมีความสงบนั่นเอง

ตัวอย่าง 2

“(1)ก็จะทำความถึงคำกล่าวของท่านนายกรัฐมนตรีอีกอย่างหนึ่งก็คือคำว่าเมตตา (2)เมตตาซึ่งกันและกันนั้นเป็นความคิดหรือเป็นจิตใจที่ดี เอาจิตใจที่ดีนี้มาเป็นสามัคคีก็ทำให้ส่วนรวมอยู่ได้ และ(3)ความจริงประเทศชาติจะอยู่ได้ก็เพราะสามัคคีที่มาจากใจที่ดี และเชื่อได้ว่าเมืองไทยนี้อยู่ได้เพราะว่ามีจิตใจของแต่ละบุคคลที่นับว่าดี เฉลี่ยแล้วก็ดี (4)เมตตาของแต่ละคนก็เป็นกำลังที่ดี ออกมาทางวาจาก็ตาม ทางกายก็ตาม ก็แสดงออกมาในสิ่งที่ดี ใช้กำลังในทางที่ถูก และทำอย่างนั้นร่วมกันมากๆ ก็เป็นสามัคคี จึงทำให้ประเทศไทยอยู่ได้ (5)แม้ตั้งแต่เป็นเวลาหลายสิบปีแล้วมีการทำนาย อันนี้ไม่ใช่ฝัน มีการทำนายกันทั้งในด้านหลักวิชาหลักวิชาโดยมากเป็นหลักวิชาทางรัฐศาสตร์ หรือการเมือง หรือการทูต อะไรนี้ ก็พูดว่าเมืองไทยนี้อยู่ไม่ได้เวลานั้นก็ยืนยันมาเรื่อยๆว่าเมืองไทยอยู่ได้ เพราะว่าเข้าใจถึงกำลังสามัคคีนี้มีอยู่ (6)สามัคคีที่ถูกต้อง ไม่ใช่สามัคคีเฮโลกันไป (7)สามัคคีนี้บางทีก็ใช้ในทางผิดก็ได้ ถ้าใช้ในทางผิดก็มีหวังที่มีการปะทะกัน แต่(8)สามัคคีในทางที่ถูกนั้นต้องอาศัยกำลังใจของแต่ละคนที่ทำอะไรหรือคิดอะไรในทางที่ถูก ที่ถูกหลักเหตุผลและประกอบด้วยเมตตา (9)ถ้าหากว่าบุคคลมีจิตใจที่ดีและหมู่คณะมีความสามัคคีที่ดี อาศัยใจที่มีเหตุผลดังกล่าวก็ทำให้หมู่คณะอยู่ดีได้ แต่ว่า(10)ต้องระวังคำว่าสามัคคีในหมู่คณะ เพราะว่าถ้าหากว่ามีกำลังที่ไปในทางที่ไม่ดี คือหมายความว่าคิดไม่รอบคอบหรือมีเหตุผลที่ไม่ถูกต้อง ก็ทำให้ความสามัคคีนั้นกลายเป็นความสามัคคีที่ไม่ถูกต้อง สามัคคีที่พาให้ตีกันถ้าหากว่าเป็นเช่นนั้นก็ไม่ดี...”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างเป็นคำสอนเรื่องความสามัคคีอันเกิดจากความเมตตา โดยสอนว่าความสามัคคีอันเกิดจากความเมตตานั้นเป็นความสามัคคีในทางที่ดีเพราะความเมตตาเป็นความคิดหรือจิตใจที่ดี การนำเอาจิตใจที่ดีของแต่ละคนมารวมกันเป็นพลังความสามัคคีและแสดงพลังนั้นออกมาในทางที่ถูกต้อง มีเหตุผล และประกอบด้วยเมตตาจะทำให้ส่วนรวมสามารถดำรงอยู่ได้

จากคำสอนดังกล่าวจะเห็นลักษณะของสัมพันธสารคำสอนคือ คำที่ขีดเส้นใต้คือคำว่า “ต้อง” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารคำสอน ส่วนคำว่า “แต่ละบุคคล” “แต่ละคน” “บุคคล” และ “หมู่คณะ” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงผู้ปฏิบัติ ในด้านภาษาจะเห็นว่ามีการใช้รูปประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุแล้วตามด้วยผลของการปฏิบัติแสดงด้วยรูปภาษา ถ้า...ก็... และ ถ้าหาก...ก็... ดังในข้อความ(7) (9) และ(10) ดังนี้ ข้อความ(7) ประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุคือ “สามัคคีนี้บางทีก็ใช้ในทางผิดก็ได้ ถ้าใช้ในทางผิด” ผลที่เกิดจากเหตุก็คือ “ก็มีหวังที่มีการปะทะกัน” ข้อความ(9) ประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุคือ “ถ้าหากว่าบุคคลมีจิตใจที่ดีและหมู่คณะมีความสามัคคีที่ดี อาศัยใจที่มีเหตุผลดังกล่าว” ผลที่เกิดจากเหตุก็คือ “ก็ทำให้หมู่คณะอยู่ดีได้” ข้อความ(10) ประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุคือ “ต้องระวังคำว่าสามัคคีในหมู่คณะ เพราะว่าถ้าหากว่ามีกำลังที่ไปในทางที่ไม่ดี คือหมายความว่าคิดไม่รอบคอบหรือมีเหตุผลที่ไม่ถูกต้อง” ผลที่เกิดจากเหตุก็คือ “ก็ทำให้ความสามัคคีนั้นกลายเป็นความสามัคคีที่ไม่ถูกต้องสามัคคีที่พาให้ตีกัน”

ในเนื้อความจะเห็นว่ามีการทำความเข้าใจ การชี้แนะแนวทางในสิ่งที่เป็นข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ การให้เหตุผล การอ้างคำพูด และการอธิบายความ ดังนี้ การกล่าวอ้างคำพูดจะเห็นได้ในข้อความ (1) และ(5) ในข้อความ(1) จะเห็นว่าก่อนเริ่มคำสอนจะมีการทำความเข้าใจเพื่ออ้างคำกล่าวของนายกรัฐมนตรีที่ได้กล่าวถึงคำว่าเมตตาแสดงด้วยรูปภาษา ก็จะทำความเข้าใจถึงคำกล่าวของการทำความเข้าใจเพื่ออ้างคำกล่าวของนายกรัฐมนตรีนี้เพื่อนำไปสู่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำสอนเรื่องความสามัคคีอันเกิดมาจากความเมตตา ส่วนในข้อความ(5) เป็นการอ้างคำพูดที่เป็นคำทำนายว่าประเทศไทยนี้จะอยู่ไม่ได้ การอ้างคำพูดแสดงด้วยรูปภาษา มีการทำนาย...พูดว่า... การอ้างถึงคำทำนายดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การสอนเรื่องกำลังความสามัคคีซึ่งจะทำให้ประเทศไทยอยู่ได้

การชี้แนะแนวทางในสิ่งที่เป็นข้อควรปฏิบัติจะเห็นได้ในข้อความ(2) (4) และ(8) คือในข้อความ(2) ข้อควรปฏิบัติคือควรนำเอาจิตใจที่ดีที่เกิดจากความเมตตาเป็นความสามัคคีเพื่อให้ส่วนรวมอยู่ได้ ในข้อความ(4) ข้อควรปฏิบัติคือพลังที่เกิดจากความเมตตาของแต่ละคนไม่ว่าจะแสดงออกมาทางกายหรือวาจาก็ตามควรแสดงออกมาในทางที่ดีและถูกต้อง และในข้อความ(8) ข้อควรปฏิบัติคือความสามัคคีในทางที่ถูกต้องแต่ละคนต้องทำหรือคิดอะไรในทางที่ถูกต้อง ถูกหลักเหตุผล และประกอบด้วยเมตตา ส่วนข้อไม่ควรปฏิบัติเห็นได้ในข้อความ(6) ซึ่งสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัตินั้นคือความสามัคคีที่เป็นการเฮโลกันไปซึ่งเป็นความสามัคคีที่ไม่ถูกต้อง

การให้เหตุผลจะเห็นได้จากข้อความ(3) และ(5) แสดงด้วยรูปภาษา เพราะ และ เพราะว่า ในข้อความ(3) “ความจริงประเทศชาติจะอยู่ได้ก็เพราะสามัคคีที่มาจากใจที่ดี และเชื่อได้ว่าเมืองไทยนี้อยู่ได้เพราะว่ามีจิตใจของแต่ละบุคคลที่นับว่าดี เฉลี่ยแล้วก็ดี” จากข้อความ(3) เป็นการให้เหตุผลใน

ประเด็นที่ว่าประเทศไทยจะอยู่ได้เพราะเหตุใดและเหตุใดจึงเชื่อเช่นนั้นซึ่งเหตุผลที่ให้คือประเทศไทยจะอยู่ได้เพราะความสามัคคีที่มาจากใจที่ดีและเหตุที่เชื่อเช่นนั้นเพราะคนไทยแต่ละคนมีจิตใจที่ดี ส่วนในข้อความ(5) “เวลานั้นก็ยืนยันทันทีมาเรื่อยๆว่าเมืองไทยอยู่ได้ เพราะเราเข้าใจถึงกำลังสามัคคีที่มีอยู่” จากข้อความ(5) เป็นการให้เหตุผลในประเด็นที่ว่าเหตุใดจึงยืนยันว่าประเทศไทยจะอยู่ได้ซึ่งเหตุผลที่ให้คือเพราะรู้ถึงกำลังความสามัคคีของคนไทยมีอยู่

ตัวอย่าง 3

“(1)ชีวิตของคนเราก็ตาม ชีวิตของหมู่คณะ หรือประเทศชาติก็ตาม ก็ย่อมต้องประสบความเจริญ และความเสื่อมสลับกันไปเป็นธรรมดา. ทุกคนก็ทราบดีว่าในชีวิตของแต่ละคน ก็ผ่านเวลาที่เป็นสุขและบางทีก็มีความทุกข์. อันนี้ประเทศชาติก็เช่นเดียวกัน ก็มีความสุขบ้าง ความทุกข์บ้าง. (2)แต่ก็ขออย่าให้มากเกินไป (3)เพราะว่า ถ้ามากเกินไป แม้สุขมากเกินไป ก็ทำให้คนเราไม่สบายได้เหมือนกัน. แต่ถ้าทุกข์มาก ความเป็นอยู่ของคนเรา อยู่ไม่ได้ มั่นตรอมใจ ไม่มีกำลังใจ ลงท้ายก็ล่มจม.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างเป็นคำสอนเรื่องธรรมดาของชีวิต โดยสอนว่าไม่ว่าจะเป็นชีวิตของคนเรา ของหมู่คณะหรือประเทศชาติก็ตามย่อมประสบกับความเจริญ ความเสื่อม ความสุข ความทุกข์เป็นธรรมดาดังนั้นเมื่อทราบเช่นนี้แล้วก็ไม่ควรให้สิ่งที่ประสบนั้นมากเกินไป

จากคำสอนดังกล่าวจะเห็นลักษณะของสัมพันธสารคำสอนคือ คำที่ขีดเส้นใต้คำว่า “ขอ...ให้...” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารคำสอน ส่วนคำว่า “คนเรา” “หมู่คณะ” และ “ทุกคน” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงผู้ปฏิบัติ ในด้านภาษาจะเห็นว่ามีการใช้รูปประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุแล้วตามด้วยผลที่เกิดจากเหตุแสดงด้วยรูปภาษา ถ้า...ก็ ดังในข้อความ(3) ประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุคือ “ถ้ามากเกินไป แม้สุขมากเกินไป...ถ้าทุกข์มาก” ผลที่เกิดจากเหตุคือ “ก็ทำให้คนเราไม่สบายได้...ความเป็นอยู่ของคนเรา อยู่ไม่ได้ มั่นตรอมใจ ไม่มีกำลังใจ ลงท้ายก็ล่มจม”

ในเนื้อความจะเห็นว่ามีการเปรียบเทียบ การชี้แนะแนวทางที่ควรปฏิบัติ และการให้เหตุผล ดังนี้ การเปรียบเทียบแสดงด้วยรูปภาษา ก็เช่นเดียวกัน ดังในข้อความ(1) “ชีวิตของคนเราก็ตาม ชีวิตของหมู่คณะ หรือประเทศชาติก็ตาม ก็ย่อมต้องประสบความเจริญ และความเสื่อมสลับกันไปเป็นธรรมดา. ทุกคนก็ทราบดีว่าในชีวิตของแต่ละคน ก็ผ่านเวลาที่เป็นสุขและบางทีก็มีความทุกข์. อันนี้ประเทศชาติก็เช่นเดียวกัน ก็มีความสุขบ้าง ความทุกข์บ้าง” จากข้อความ(1) เป็นการเปรียบเทียบชีวิตของคน ชีวิตของหมู่คณะ และชีวิตของประเทศชาติว่าย่อมที่จะประสบกับความเจริญ ความเสื่อม ความสุข ความทุกข์เช่นเดียวกันเป็นธรรมดา ซึ่งการเปรียบเทียบดังกล่าวได้นำไปสู่การชี้แนะแนวทางที่ควรปฏิบัติในข้อความ(2) ว่าสิ่งที่ประสบไม่ว่าจะสุขหรือทุกข์ก็ขออย่าให้มันมากเกินไป โดยให้เหตุผลว่าถ้ามันมากเกินไปแม้จะเป็นความสุขก็ทำให้ไม่สบายได้ ยิ่งถ้าเป็นความทุกข์ก็จะทำให้อยู่ไม่ได้ ตรอมใจ ไม่มีกำลังใจ สุดท้ายก็จะล่มจม ดังในข้อความ(3) ซึ่งการให้เหตุผลแสดงด้วยรูปภาษา เพราะ

ตัวอย่าง 4

“(1)การที่ได้ทำความเจริญหรือความสุขแก่ประเทศชาติและประชาชนนั้น มิได้เป็นงานของผู้หนึ่งผู้ใดที่จะปฏิบัติได้ ต้องร่วมมือกัน. ผู้ใดมีความรู้ทางใดก็ควรจะใช้ความรู้ความสามารถนั้นเพื่อสร้างความมั่นคง. (2)ถ้ามีหลายคนที่มีความรู้อย่างเดียวกัน ก็ต้องร่วมมือกัน. บางคนมีความรู้เหมือนกันแต่ความเห็นต่างกัน ดังนั้นก็จะต้องปรึกษากันมากกว่าที่จะเถียงกัน. (3)คำว่าปรึกษากับคำว่าเถียงนี้ต่างกัน. คำว่าเถียงใช้แต่อารมณ์ คำว่าปรึกษาใช้ปัญญา. (4)ถ้าสามารถที่จะใช้ปัญญาปรึกษากัน จะได้คำตอบ (5)เพราะว่าความจริงนั้นมีอันเดียว. ความเท็จมีหลาย หรือทางที่ผิดมีมากมาย แต่ความจริงทางที่ดี ส่วนมาก เป็นทางเดียวที่จะสามารถนำพาสู่ความสำเร็จ.”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างเป็นคำสอนเรื่องการทำความสุขความเจริญให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ โดยสอนว่านั่นการทำความสุขความเจริญให้แก่ประชาชนและชาติบ้านเมืองนั้นมีใช่เป็นงานของคนใดคนหนึ่งหากแต่เป็นงานของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกัน หากมีหลายคนมีความรู้อย่างเดียวกันก็ควรร่วมมือกัน แม้จะมีความเห็นต่างก็ควรใช้ปัญญาปรึกษากันก็จะสามารถนำพาไปสู่ความสำเร็จได้

จากคำสอนดังกล่าวจะเห็นลักษณะของสัมพันธสารคำสอนคือ คำที่ขีดเส้นใต้คือคำว่า “ต้อง” และ “ควรจะ” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารคำสอน ส่วนคำว่า “ผู้ใด” “หลายคน” และ “บางคน” เป็นรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงผู้ปฏิบัติ ในด้านภาษาจะเห็นว่ามีการใช้รูปประโยคเงื่อนไขโดยข้อความที่ตามหลังประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุมีทั้งตามด้วยข้อควรปฏิบัติและการชี้ให้เห็นผลที่เกิดจากเหตุ การใช้รูปประโยคเงื่อนไขแล้วตามด้วยข้อควรปฏิบัติแสดงด้วยรูปภาษา ถ้า...ก็ต้อง...ก็จะต้อง... ดังในข้อความ(2) ประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุคือ “ถ้ามีหลายคนที่มีความรู้อย่างเดียวกัน...บางคนมีความรู้เหมือนกันแต่ความเห็นต่างกัน” ข้อควรปฏิบัติคือ “ก็ต้องร่วมมือกัน...ก็จะต้องปรึกษากันมากกว่าที่จะเถียงกัน.” การใช้รูปประโยคเงื่อนไขแล้วตามด้วยการชี้ให้เห็นผลที่เกิดจากเหตุแสดงด้วยรูปภาษา ถ้า...จะ... ดังในข้อความ(4) ประโยคเงื่อนไขซึ่งเป็นเหตุคือ “ถ้าสามารถที่จะใช้ปัญญาปรึกษากัน” ผลที่เกิดจากเหตุคือ “จะได้คำตอบ”

ในเนื้อความจะเห็นว่ามีการชี้แนะแนวทางในสิ่งที่เป็นข้อควรปฏิบัติ การอธิบายความ และการให้เหตุผล ดังนี้ การชี้แนะแนวทางในสิ่งที่เป็นข้อควรปฏิบัติจะเห็นได้ในข้อความ(1) คือการทำให้เกิดความสุขความเจริญให้แก่ประชาชนและชาติบ้านเมืองนั้นต้องร่วมมือกัน ใครที่มีความรู้ด้านใดก็ควรใช้ความรู้ความสามารถด้านนั้นของตนเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ

การอธิบายความแสดงด้วยรูปภาษา ใช้ ดังในข้อความ(3) “คำว่าปรึกษากับคำว่าเถียงนี้ต่างกัน. คำว่าเถียงใช้แต่อารมณ์ คำว่าปรึกษาใช้ปัญญา.” จากข้อความ(3) เป็นการอธิบายความแตกต่างระหว่างคำว่า เถียง กับ ปรึกษา โดยอธิบายว่าเถียงจะใช้อารมณ์ส่วนปรึกษาใช้ปัญญา

การให้เหตุผลแสดงด้วยรูปภาษา เพราะว่า ซึ่งเป็นการให้เหตุผลในประเด็นที่ว่าเหตุใดการใช้ปัญญาปรึกษากันจึงได้คำตอบ ซึ่งเหตุผลที่ให้คือเพราะว่าความจริงมีอันเดียวและเป็นทางเดียวที่จะ

นำไปสู่ความสำเร็จได้ ดังในข้อความ(5) “เพราะว่าความจริงนั้นมีอันเดียว. ความเท็จมีหลาย หรือทางที่ผิดมีมากมาย แต่ความจริงทางที่ดี ส่วนมากเป็นทางเดียวที่จะสามารถนำพาสู่ความสำเร็จ.”

1.6 สัมพันธสารอวยพร

สัมพันธสารอวยพร หมายถึง สัมพันธสารที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่น โดยปรารถนาให้ผู้อื่นประสบสิ่งที่ดีงาม ประสบความสำเร็จ เจริญรุ่งเรือง สัมพันธสารประเภทนี้จะเน้นที่ผู้รับคำอวยพรเป็นสำคัญ รูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารอวยพรคือ *ขอให้* ตามด้วย ผู้รับ/คำอวยพร รวมถึงการใช้รูปภาษาที่มีความหมายในเชิงความดีงามหรือแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ในเนื้อความอาจมีการสอน คำอธิบาย จุดมุ่งหมายอันพึงปรารถนา

ตัวอย่าง 1

“(1)ขอให้ทุกๆ ท่านประสบแต่ความเจริญรุ่งเรือง ความสำเร็จทุกอย่าง และความปรองดอง (2)เพื่อที่จะให้ส่วนรวมของเราก้าวหน้าเจริญได้ดี ทำให้แต่ละคนมีความเจริญก้าวหน้าและมีความสุข.”

(4 ธันวาคม 2537 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ(1) คำว่า “ขอให้” คือรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารอวยพร ซึ่งผู้รับคำอวยพรก็คือ “ทุกๆ ท่าน” แล้วตามด้วยคำอวยพรคือ “ประสบแต่ความเจริญรุ่งเรือง ความสำเร็จทุกอย่าง และความปรองดอง” นอกจากนี้จะเห็นว่ามีการแสดงจุดมุ่งหมายอันพึงปรารถนาซึ่งก็คือความสุขความเจริญของส่วนรวมโดยแสดงด้วยรูปภาษา *เพื่อ* ดังในข้อความ (2) “เพื่อที่จะให้ส่วนรวมของเราก้าวหน้าเจริญได้ดี ทำให้แต่ละคนมีความเจริญก้าวหน้าและมีความสุข.”

ตัวอย่าง 2

“(1)ก็ขอให้กำลังใจนี้ สะท้อนกลับไปถึงแต่ละคน (2)เพื่อให้ปฏิบัติงานได้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม. (3)ใครทำอะไร มีหน้าที่อะไรก็ขอให้ทำได้อย่างดี และช่วยกัน ร่วมมือกัน ทำ(4)เพื่อความสงบสุข และความเจริญของประเทศและประชาชน.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้คือคำว่า “ขอให้” ในข้อความ(1) และ(3) คือรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารอวยพร และผู้รับคำอวยพรก็คือ “แต่ละคน” แล้วตามด้วยคำอวยพรสองลักษณะคือ ลักษณะแรกการอวยพรโดยการให้พรหรือกำลังใจที่ผู้พูดได้รับจากแต่ละคนนั้นสะท้อนกลับไปสู่แต่ละคนด้วย ดังในข้อความ(1) “ก็ขอให้กำลังใจนี้ สะท้อนกลับไปถึงแต่ละคน” อีกลักษณะหนึ่งคือ

การอวยพรให้แต่ละคนที่ทำอะไรตามหน้าที่ให้ทำหน้าที่นั้นได้อย่างดี ดังในข้อความ(3) “ใครทำอะไร มีหน้าที่อะไรก็ขอให้ทำได้อย่างดี” นอกจากนี้จะเห็นว่ามี การแสดงจุดมุ่งหมายอันพึงปรารถนาซึ่งก็คือประโยชน์สุขของส่วนรวมและประเทศชาติ โดยแสดงด้วยรูปภาษา **เพื่อ** ดังในข้อความ(2) “**เพื่อให้**ปฏิบัติงานได้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม.” และในข้อความ(4) “**เพื่อความ**สงบสุข และความเจริญของประเทศและประชาชน.”

ตัวอย่าง 3

“(1)**ขอให้**ทุกคนสามารถที่จะทำงานอย่างดี มีสุขภาพแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง (2)**เพื่อ**ที่ทุกคนจะได้ทำหน้าที่ของตน เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งแต่ละท่านก็เป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม. (3)**ขอให้**ทุกคนได้ประสบความสำเร็จความเจริญ.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้คือคำว่า “ขอให้” ในข้อความ (1) และ(3) คือรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารอวยพร และผู้ที่รับคำอวยพรคือ “ทุกคน” แล้วตามด้วยคำอวยพร ดังในข้อความ(1) “ขอให้ทุกคนสามารถที่จะทำงานอย่างดี มีสุขภาพแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง” คำอวยพรอีกอย่างหนึ่งก็คือ ให้ทุกคนประสบแต่ความสุขความเจริญ ดังในข้อความ(3) “ขอให้ทุกคนได้ประสบความสำเร็จความเจริญ.” นอกจากนี้ยังมีการแสดงจุดมุ่งหมายอันพึงปรารถนาซึ่งก็คือประโยชน์ของส่วนรวม โดยแสดงด้วยรูปภาษา **เพื่อ** ดังในข้อความ(2) “**เพื่อ**ที่ทุกคนจะได้ทำหน้าที่ของตน เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม...”

ตัวอย่าง 4

“(1)แล้วก็ต้องให้พรทุกฝ่าย ฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้าน ให้กำลังใจทำได้ดี แต่วันนี้ไม่พูดให้ทำอะไร ทะเลาะกันไม่เอา ไม่ให้ทะเลาะ ให้ทำอะไรที่ดูดี และคิดให้ อย่าเกิน อย่าเลยเถิด แต่ถ้าทุกคนทำงานให้เหมาะสม บ้านเมืองจะไปได้ ให้แต่ละคนไปได้ ไม่ใช่มีการหัวชนฝาจะทำอะไร (2)ก็**ขอให้**แต่ละคนมีความสำเร็จพอสมควร (3)เศรษฐกิจพอเพียง คือทำให้พอเพียง ถ้าไม่พอเพียงไปไม่ได้ แต่ถ้าพอเพียงสามารถนำพาประเทศไปได้ดี (4)ก็**ขอให้**ทุกคนประสบความสำเร็จพอเพียง (5)**เพื่อให้**บ้านเมืองบรรลุความสำเร็จที่แท้จริง...”

(4 ธันวาคม 2548 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้คือคำว่า “ขอให้” ในข้อความ(2) และ(4) คือรูปภาษาที่เป็นคำสำคัญที่แสดงสัมพันธสารอวยพร และผู้ที่รับคำอวยพรก็คือ “แต่ละคน”/“ทุกคน” คำอวยพรคือ ให้แต่ละคน/ทุกคนประสบความสำเร็จพอสมควรและพอเพียง ดังในข้อความ(2) “ก็**ขอให้**แต่ละคนมีความสำเร็จพอสมควร” และข้อความ(4) “ก็**ขอให้**ทุกคนประสบความสำเร็จพอเพียง” นอกจากนี้จะเห็นว่ายังมี

การสอน การอธิบาย และการแสดงจุดมุ่งหมายอันพึงปรารถนาด้วย การสอน ดังในข้อความ(1) “ทะเลาะกันไม่เอา ไม่ให้ทะเลาะ ให้ทำอะไรที่ดูดี และคิดให้ อย่าเกิน อย่าเลยเถิด แต่ถ้าทุกคนทำงานให้เหมาะสม บ้านเมืองจะไปได้ ให้แต่ละคนไปได้ ไม่ใช่มีการหัวชนฝาจะทำอะไร” จากข้อความ(1) เป็นการสอนเรื่องการทำงานว่าไม่ควรทะเลาะกันอย่างหัวชนฝา ควรทำแต่สิ่งที่ดี การคิดก็ไม่ต้องเลยเถิด การทำงานต้องให้เหมาะสม การอธิบายดังในข้อความ(3) “เศรษฐกิจพอเพียง คือทำให้พอเพียง” จากข้อความ(3) เป็นการอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นการทำให้พอเพียงซึ่งแสดงด้วยรูปภาพ คือ ส่วนการแสดงจุดมุ่งหมายอันพึงปรารถนาดังในข้อความ(5) “เพื่อให้บ้านเมืองบรรลุความสำเร็จที่แท้จริง...” จากข้อความ(5) เป็นการแสดงจุดมุ่งหมายอันพึงปรารถนาซึ่งก็คือการบรรลุความสำเร็จที่แท้จริงของบ้านเมืองแสดงด้วยรูปภาพ เพื่อ

จากสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทดังกล่าวข้างต้นมีการปรากฏและคำร้อยละของความถี่ในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงการปรากฏและค่าร้อยละของความถี่ของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภท

สัมพันธสาร ปี	ข้อคิดเห็น		เรื่องเล่า		อรรถาธิบายความ		แสดงความรู้สึก		คำสอน		อวยพร	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
2517 (n = 6)	2	33.33	-	-	-	-	2	33.33	1	16.67	1	16.67
2524 (n = 15)	5	33.33	2	13.33	4	26.67	1	6.67	2	13.33	1	6.67
2528 (n = 15)	4	26.67	1	6.67	3	20.00	4	26.67	2	13.33	1	6.67
2534 (n = 10)	3	30.00	2	20.00	1	10.00	2	20.00	1	10.00	1	10.00
2536 (n = 22)	8	36.36	5	22.72	4	18.18	2	9.10	2	9.10	1	4.55
2537 (n = 15)	5	33.33	4	26.67	2	13.33	2	13.33	1	6.67	1	6.67
2538 (n = 16)	5	31.25	4	25.00	5	31.25	2	12.50	-	-	-	-
2540 (n = 11)	3	27.27	3	27.27	1	9.09	1	9.09	2	18.18	1	9.09
2541 (n = 9)	1	11.11	2	22.22	1	11.11	2	22.22	2	22.22	1	11.11
2542 (n = 14)	3	21.43	1	7.14	4	28.57	2	14.29	2	14.29	2	14.29
2543 (n = 16)	6	37.50	4	25.00	2	12.50	2	12.50	-	-	2	12.50
2545 (n = 14)	1	7.14	5	35.71	5	35.71	2	14.29	-	-	1	7.14
2546 (n = 15)	3	20.00	5	33.33	4	26.67	2	13.33	-	-	1	6.67
2548 (n = 9)	3	33.33	2	22.22	-	-	3	33.33	-	-	1	11.11
2550 (n = 15)	4	26.67	2	13.33	3	20.00	3	20.00	2	13.33	1	6.67
รวม (N=202)	56	27.72	42	20.79	39	19.31	32	15.84	17	8.42	16	7.92

* N หมายถึง ผลรวมของสัมพันธสารทุกประเภททั้ง 15 องค์ (ปี)

n หมายถึง ผลรวมของสัมพันธสารทุกประเภทในแต่ละองค์ (ปี)

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่าองค์ประกอบซึ่งเป็นสัมพันธสารย่อยที่ปรากฏในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทุกองค์มี 2 ประเภท คือ สัมพันธสารแสดงความรู้สึกและสัมพันธสาร

ข้อคิดเห็น ส่วนการปรากฏและคำร้อยละของสัมพันธสารประเภทต่างๆ ในแต่ละองค์จะเห็นว่า ปี 2517 มีสัมพันธสารแสดงความรู้สึกและสัมพันธสารข้อคิดเห็นปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 สัมพันธสารที่ไม่ปรากฏคือสัมพันธสารเรื่องเล่าและสัมพันธสารอธิบายความ ปี 2524 มีสัมพันธสารข้อคิดเห็นปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 สัมพันธสารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือสัมพันธสารแสดงความรู้สึกและสัมพันธสารอวยพรคิดเป็นร้อยละ 6.67 ปี 2528 มีสัมพันธสารข้อคิดเห็นปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 26.67 สัมพันธสารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือสัมพันธสารเรื่องเล่าและสัมพันธสารอวยพรคิดเป็นร้อยละ 6.67 ปี 2534 มีสัมพันธสารข้อคิดเห็นปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 30.00 สัมพันธสารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือสัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารคำสอน และ สัมพันธสารอวยพรคิดเป็นร้อยละ 10.00 ปี 2536 มีสัมพันธสารข้อคิดเห็นปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.36 สัมพันธสารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือสัมพันธสารอวยพรคิดเป็นร้อยละ 4.55 ปี 2537 มีสัมพันธสารข้อคิดเห็นปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 สัมพันธสารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือสัมพันธสารคำสอนและสัมพันธสารอวยพรคิดเป็นร้อยละ 6.67 ปี 2538 มีสัมพันธสารอธิบายความและสัมพันธสารข้อคิดเห็นปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 31.25 สัมพันธสารที่ไม่ปรากฏคือสัมพันธสารคำสอนและสัมพันธสารอวยพร ปี 2540 มีสัมพันธสารเรื่องเล่าและสัมพันธสารข้อคิดเห็นปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 27.27 สัมพันธสารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือสัมพันธสารแสดงความรู้สึก สัมพันธสารอธิบายความ และสัมพันธสารอวยพรคิดเป็นร้อยละ 9.09 ปี 2541 มีสัมพันธสารแสดงความรู้สึก สัมพันธสารเรื่องเล่า และสัมพันธสารคำสอนปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 22.22 สัมพันธสารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือสัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารข้อคิดเห็น และสัมพันธสารอวยพรคิดเป็นร้อยละ 11.11 ปี 2542 มีสัมพันธสารอธิบายความปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 28.57 สัมพันธสารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือสัมพันธสารเรื่องเล่าคิดเป็นร้อยละ 7.14 ปี 2543 มีสัมพันธสารข้อคิดเห็นปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 37.50 สัมพันธสารที่ไม่ปรากฏคือสัมพันธสารคำสอน ปี 2545 มีสัมพันธสารเรื่องเล่าและสัมพันธสารอธิบายความปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 35.71 สัมพันธสารที่ไม่ปรากฏคือสัมพันธสารคำสอน ปี 2546 มีสัมพันธสารเรื่องเล่าปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 สัมพันธสารที่ไม่ปรากฏคือสัมพันธสารคำสอน ปี 2548 มีสัมพันธสารแสดงความรู้สึกและสัมพันธสารข้อคิดเห็นปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 สัมพันธสารที่ไม่ปรากฏคือสัมพันธสารอธิบายความและสัมพันธสารคำสอน ปี 2550 มีสัมพันธสารข้อคิดเห็นปรากฏมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 26.67 สัมพันธสารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือสัมพันธสารอวยพรคิดเป็นร้อยละ 6.67 เมื่อพิจารณาในภาพรวมจากสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทุกองค์จะเห็นว่า องค์ประกอบที่เป็นสัมพันธสารข้อคิดเห็นมีความถี่ในการปรากฏมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.72 ส่วนองค์ประกอบที่มีความถี่ในการปรากฏน้อยที่สุดคือ สัมพันธสารอวยพร คิดเป็นร้อยละ 7.92

กล่าวโดยสรุป โครงสร้างของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบของโครงสร้างซึ่งเป็นสัมพันธสารย่อยทั้งสิ้น 6 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก สัมพันธสารคำสอน และสัมพันธสาร

อวยพร ซึ่งองค์ประกอบที่ปรากฏมากที่สุดคือ สัมพันธสารข้อคิดเห็น ส่วนสัมพันธสารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ สัมพันธสารอวยพร

2. การจัดเรียงองค์ประกอบของสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

รุ่งรัตน์ พรรตน์กำจาย(2544: 101-102) ได้ศึกษาพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชตั้งแต่ปี 2531-2539 แล้วพบว่าโครงสร้างของพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีความสอดคล้องกับโครงสร้างของการพูดในที่ชุมชนคือมีองค์ประกอบส่วนต้น ส่วนเนื้อหา และส่วนท้าย ซึ่งจากการศึกษาสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของผู้วิจัยก็สอดคล้องกับผลการศึกษาของ รุ่งรัตน์ พรรตน์กำจาย กล่าวคือ สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีโครงสร้างสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนต้น ส่วนเนื้อหา และส่วนท้าย ซึ่งแต่ละส่วนมีการจัดเรียงองค์ประกอบซึ่งเป็นสัมพันธสารย่อยประเภทต่างๆ ดังนี้

2.1 โครงสร้างส่วนต้น

โครงสร้างส่วนต้น หมายถึง องค์ประกอบซึ่งเป็นสัมพันธสารย่อยที่ปรากฏเป็นส่วนแรก ทำหน้าที่เปิดเรื่องในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโครงสร้างส่วนต้นมีการจัดเรียงองค์ประกอบ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่มีองค์ประกอบที่เป็นสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเพียงองค์ประกอบเดียว รูปแบบที่มีองค์ประกอบที่เป็นสัมพันธสารข้อคิดเห็นเพียงองค์ประกอบเดียว และรูปแบบที่มีองค์ประกอบที่เป็นสัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร ดังนี้

รูปแบบที่ 1 มีองค์ประกอบที่เป็นสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเพียงองค์ประกอบเดียว รูปแบบนี้พบในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด จำนวน 13 องค์ ได้แก่ ปี พ.ศ. 2517 ปี พ.ศ. 2528 ปี พ.ศ. 2534 ปี พ.ศ. 2536 ปี พ.ศ. 2537 ปี พ.ศ. 2538 ปี พ.ศ. 2540 ปี พ.ศ. 2541 ปี พ.ศ. 2543 ปี พ.ศ. 2545 ปี พ.ศ. 2546 ปี พ.ศ. 2548 และปี พ.ศ. 2550

ตัวอย่าง 1

“ขอใจท่านทั้งหลายมาให้พรในวันนี้ เนื่องในโอกาสวันเกิด พรที่ได้เปล่งออกมาเป็นวาจานั้นก็เป็นที่ซาบซึ้งมาก รู้สึกว่าทำให้มีกำลังใจที่ปฏิบัติ นับว่าเป็นของขวัญวันเกิดตามที่เขามีประเพณีกันว่าที่ควรจะให้ของขวัญวันเกิด แต่ของขวัญวันเกิดอันนี้เป็นของขวัญที่ประมาทคำมิได้ ทำให้เกิดความปิติยินดี และเกิดกำลังใจอย่างยิ่ง”

(4 ธันวาคม 2517: สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างเป็นการแสดงความรู้สึกขบใจที่มีผู้มาให้พรในวันเกิดซึ่งคำอวยพรนั้นก็ทำให้ผู้รับมีความรู้สึกซาบซึ้ง ปีติยินดี และมีกำลังใจ

ตัวอย่าง 2

“ขอขบใจท่านทั้งหลายที่ได้มาในวันนี้ เพื่อให้พรโดยผ่านท่านนายกรัฐมนตรี. เป็นการให้กำลังใจในการทำงาน ทั้งปวง ทำให้มีกำลังใจที่จะปฏิบัติงานต่อไป. ตามที่นายกข ได้กล่าว ก็กล่าวในทางที่ดีว่า ทำงานมาเป็นเวลากว่า ๔๗ ปี เป็นผลให้ประเทศชาติมีความเจริญ. ข้อนี้ก็เป็นการยกย่องและเป็นการให้กำลังใจ. แต่กลับทำให้เกิดความหนักใจอยู่เหมือนกัน. ว่าทำงานมาเป็นเวลาถึง ๔๗ ปีมาแล้วสภาพหรือสถานการณ์ของประเทศก็ยังไม่มีความยุ่งยากมีใช้น้อยในทุกด้าน. ในด้านการทำมาหากินก็ตาม ในด้านความเป็นอยู่ก็ตาม หรือในด้านระเบียบในการปกครองหรือในการอาชีพ แม้สถานะทางความมั่นคงก็ยังไม่ดีตามที่ควรจะเป็น. ข้อนี้ก็เป็นการขบใจ เพราะหมายความว่า งานที่ทำมานั้น แม้มีผลก็ตาม แต่ยังไม่พอ. จะต้องให้มีผลดียิ่งขึ้น เพื่อที่จะให้ประเทศมีความมั่นคง มีความผาสุก รบรื่นอย่างเต็มที่”

(4 ธันวาคม 2536: สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างเป็นการแสดงความรู้สึกขบใจที่มีผู้มาให้พรในวันเกิดซึ่งคำอวยพรนั้นก็ทำให้ผู้รับมีกำลังใจที่จะปฏิบัติงานต่อไป แต่การทำงานเพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญนั้นมีความยุ่งยากอยู่ไม่น้อยจึงทำให้เกิดความหนักใจ

ตัวอย่าง 3

“ขอขบใจนายกข และท่านทั้งหลาย ทั้งข้างในและข้างนอก ที่ได้มาชุมนุมกัน เพื่อให้พรในโอกาสวันคล้ายวันเกิด ซึ่งนับว่าเป็นกำลังใจที่จะมีชีวิตการทำงานต่อไป”

(4 ธันวาคม 2546: เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างเป็นการแสดงความรู้สึกขบใจนายกรัฐมนตรีและผู้ที่มาให้พรในวันเกิดซึ่งคำอวยพรนั้นก็ทำให้ผู้รับมีกำลังใจที่จะปฏิบัติงานต่อไป

รูปแบบที่ 2 มีองค์ประกอบที่เป็นสัมพันธสารข้อคิดเห็นเพียงองค์ประกอบเดียว รูปแบบนี้พบในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงหนึ่งองค์เท่านั้น คือ ปี 2524 ดังนี้

“ก่อนอื่นขอถามว่าจะนั่งหรือจะยืน คือว่าถ้ายืนก็ยืนไป ถ้านั่งก็นั่งไป ผู้ที่อยู่ในศาลานี้ได้นั่งลงก็ทำให้เห็นหน้าทั่วๆ ไปได้มากขึ้น และปีนี้ก็มากันจำนวนมาก ตามรายงานว่า ๒๑๓ คนละ ๕,๗๐๐ กว่าคน จนต้องล้นออกไปข้างนอก ผู้ที่อยู่ข้างนอกก็มีจำนวนมากเหมือนกัน การที่ท่านทั้งหลายได้มาในวันนี้ ได้สละเวลาและได้ต่อสู้กับความเมื่อย ต้องเบียดเสียดกัน แต่ต้องขบใจว่าที่ท่านทั้งหลายได้มาในวันนี้ได้คุ้มค่าอย่างหนึ่ง อย่างน้อย

อย่างหนึ่งแล้ว ที่ได้ฟังอาจารย์ประภาศน์ อวยชัย กล่าวเมื่อตะกี้ ที่ว่าคัมมิไซว่าท่านอาจารย์ได้กล่าวชมเชย และให้พรท่านนั้น ส่วนที่สำคัญก็มีอยู่”

(4 ธันวาคม 2524: สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างเป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการนั่งลงในศาลาว่าจะทำให้เห็นหน้ากันได้ทั่วถึงมากกว่าการยืน นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการที่มีผู้มาเข้าเฝ้าฯ ว่ามีความคุ้มค่าเพราะอย่างน้อยก็ได้ฟังอาจารย์ประภาศน์ อวยชัย กล่าว

รูปแบบที่ 3 มืองค์ประกอบที่เป็น สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร
รูปแบบนี้พบในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงหนึ่งองค์เท่านั้น คือ ปี 2542 ดังนี้

(1) “ปีที่แล้วในโอกาสเช่นนี้ ได้ขอใจผู้ที่มาในงานนี้ ทั้งข้างนอกทั้งข้างในว่าขอขอบใจที่ได้มาอวยพรปีใหม่. ที่จริงไม่ถูก แต่อย่างไรก็ตาม ก็ได้แก้ตัวว่าเป็นการอวยพรปีใหม่ของผู้พูด คือปีหนึ่งผ่านไปแล้ว. ตอนนี้จะต้องขอใจท่านที่ได้มาอวยพรในการที่ได้ผ่านไป ๖ รอบ. แต่ความจริงการที่มาอวยพรหรือแสดงความยินดีที่ผ่านไป ๖ รอบ ก็ไม่ค่อยถูกนัก ควรจะเป็นมาอวยพรในการขึ้นต้นรอบที่ ๗ (หัวเราะ) ซึ่งก็จะเป็นมงคล และได้ให้ตอบสนองได้ว่า ขอให้ท่านทั้งหลายมีความสุขความเจริญความสำเร็จในรอบต่อไปด้วย. ...”

(2) “...และในการนี้ก็ต้องขออวยพรปีใหม่ เพราะว่าใกล้ปีใหม่เต็มที ให้แต่ละท่านได้รับความเจริญความสำเร็จ มีพละนามัยแข็งแรงต่อไป. ที่ต้องอวยพรอย่างนี้ ก็เพราะว่าปีใหม่ที่จะมาถึงในไม่กี่วันนี้ เขาถือว่าเป็นปีที่ประหลาด เป็นปีที่พิเศษ. ...”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชพิธี)

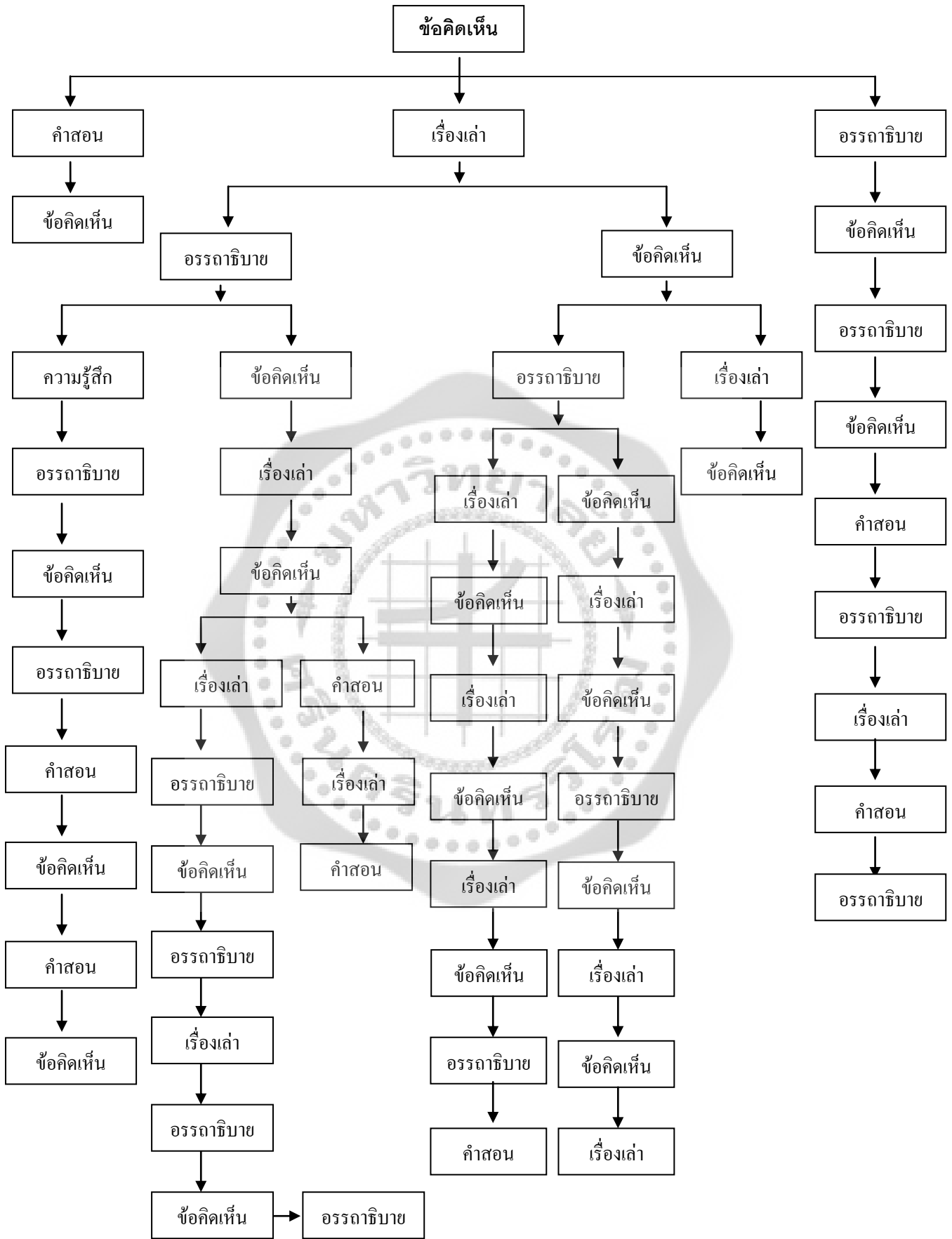
จากตัวอย่างข้างต้น สัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารแสดงความรู้สึกและสัมพันธสาร(2) คือ สัมพันธสารอวยพร

2.2 โครงสร้างส่วนเนื้อหา

โครงสร้างส่วนเนื้อหา หมายถึง องค์ประกอบซึ่งเป็นสัมพันธสารย่อยที่อยู่ถัดจากโครงสร้างส่วนต้น ซึ่งเป็นส่วนที่มีการพูดถึงเรื่องต่างๆ ทำหน้าที่บรรจุเนื้อหาของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โครงสร้างส่วนนี้มีการจัดเรียงองค์ประกอบ 4 รูปแบบ คือ รูปแบบ 1 เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารข้อคิดเห็น รูปแบบ 2 เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารอธิบายความ รูปแบบ 3 เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารเรื่องเล่า และรูปแบบ 4 เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารคำสอน ดังนี้

รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารข้อคิดเห็น รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด จำนวน 8 องค์กร คือ ปี 2517 ปี 2528 ปี 2537 ปี 2538 ปี 2540 ปี 2542 ปี 2543 และปี 2548 ในโครงสร้างรูปแบบนี้ หลังจากทีเริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารข้อคิดเห็นแล้ว สัมพันธสารในลำดับถัดไปสามารถเป็นได้ทั้งสัมพันธสารคำสอน สัมพันธสารเรื่องเล่า และสัมพันธสารอรรถาธิบายความ ซึ่งสัมพันธสารทั้ง 3 ประเภทจะมีสัมพันธสารประเภทอื่นๆ ตามหลังอีก การจัดเรียงองค์ประกอบซึ่งเป็นสัมพันธสารประเภทต่างๆ ดังแสดงในภาพประกอบ 1

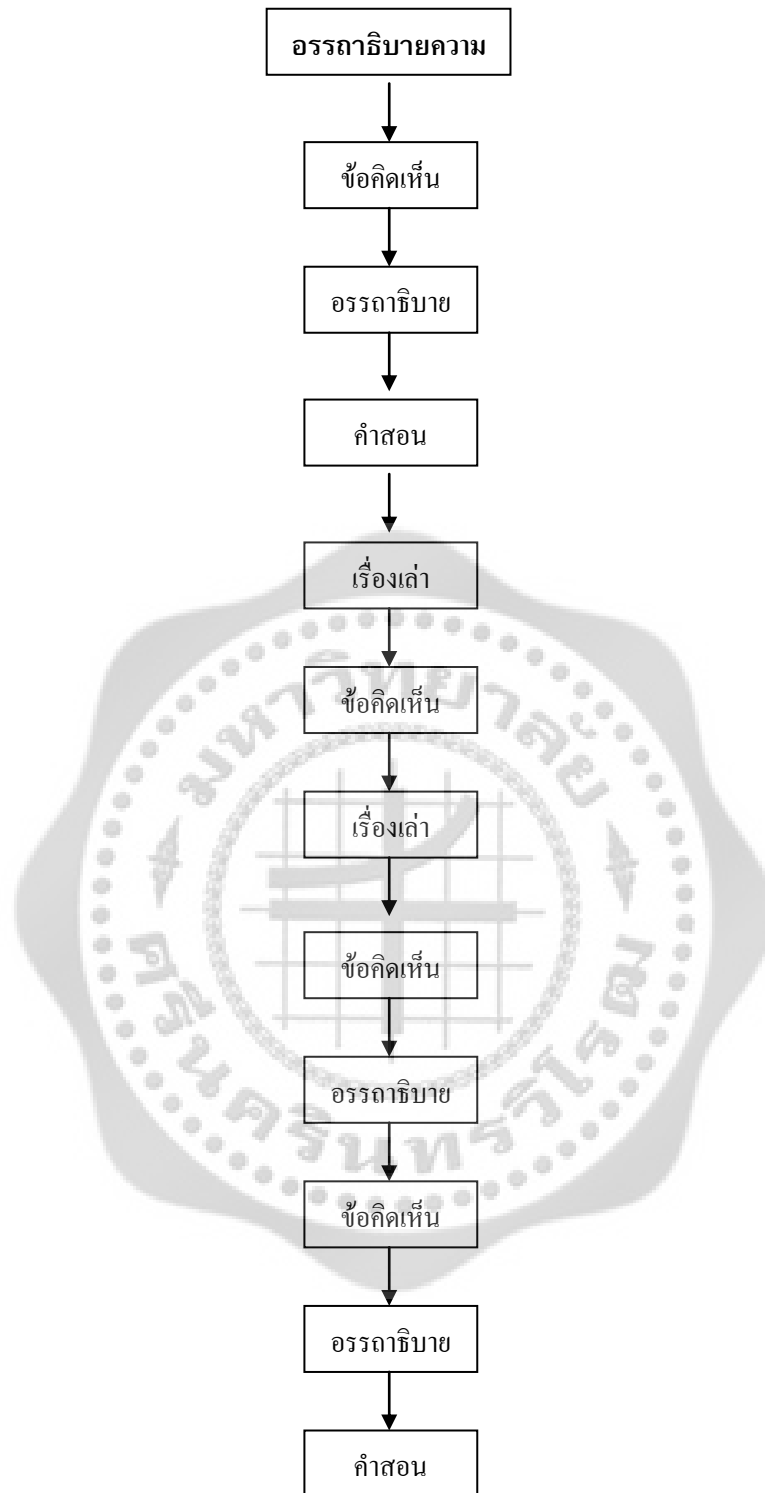
ภาพประกอบ 1 แสดงการจัดเรียงองค์ประกอบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธ์สารข้อคิดเห็น

จากภาพประกอบ 1 จะเห็นว่าโครงสร้างของรูปแบบนี้มีสัมพันธสาร 5 ประเภทเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ สัมพันธสารคำสอน สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก และสัมพันธสารข้อคิดเห็น ซึ่งสัมพันธสารแต่ละประเภทมีความสัมพันธ์ด้านการจัดเรียงองค์ประกอบ 11 ลักษณะ ดังนี้

1. สัมพันธสารอธิบายความ → สัมพันธสารข้อคิดเห็น
2. สัมพันธสารเรื่องเล่า → สัมพันธสารข้อคิดเห็น
3. สัมพันธสารข้อคิดเห็น → สัมพันธสารเรื่องเล่า
4. สัมพันธสารข้อคิดเห็น → สัมพันธสารอธิบายความ
5. สัมพันธสารข้อคิดเห็น → สัมพันธสารคำสอน
6. สัมพันธสารอธิบายความ → สัมพันธสารเรื่องเล่า
7. สัมพันธสารเรื่องเล่า → สัมพันธสารอธิบายความ
8. สัมพันธสารคำสอน → สัมพันธสารข้อคิดเห็น
9. สัมพันธสารคำสอน → สัมพันธสารอธิบายความ
10. สัมพันธสารเรื่องเล่า → สัมพันธสารคำสอน
11. สัมพันธสารอธิบายความ → สัมพันธสารคำสอน

จากลักษณะความสัมพันธ์ข้างต้น ลักษณะความสัมพันธ์ที่พบมากที่สุดคือ ลักษณะความสัมพันธ์ที่ 1, 2 และ 3 กล่าวคือ เมื่อสัมพันธสารที่อยู่ข้างหน้าเป็นสัมพันธสารอธิบายความและสัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารถัดไปมักจะเป็นสัมพันธสารข้อคิดเห็น เมื่อสัมพันธสารที่อยู่ข้างหน้าเป็นสัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารถัดไปมักจะเป็นสัมพันธสารเรื่องเล่า

รูปแบบที่ 2 รูปแบบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารอธิบายความ รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่พบน้อยที่สุด จำนวน 1 องค์ คือ ปี 2524 หลังจากที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารอธิบายความแล้ว จะมีสัมพันธสารอื่นๆ จัดเรียงตามลำดับ ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงการจัดเรียงองค์ประกอบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารอรรถาธิบายความ

จากภาพประกอบ 2 จะเห็นว่าโครงสร้างรูปแบบนี้มีสัมพันธสาร 4 ประเภทเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารอรรถาธิบายความ สัมพันธสารคำสอน และสัมพันธสารเรื่องเล่า ซึ่ง สัมพันธสารแต่ละประเภทมีความสัมพันธ์ด้านการจัดเรียงองค์ประกอบ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. สัมพันธสารข้อคิดเห็น → สัมพันธสารอรรถาธิบายความ
2. สัมพันธสารอรรถาธิบายความ → สัมพันธสารคำสอน
3. สัมพันธสารเรื่องเล่า → สัมพันธสารข้อคิดเห็น
4. สัมพันธสารอรรถาธิบายความ → สัมพันธสารข้อคิดเห็น

จากลักษณะความสัมพันธ์ข้างต้น ลักษณะความสัมพันธ์ที่พบมากที่สุดคือ ลักษณะความสัมพันธ์ที่ 1 กล่าวคือ เมื่อสัมพันธสารที่อยู่ข้างหน้าเป็นสัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารถัดไปมักจะเป็นสัมพันธสารอรรถาธิบายความ

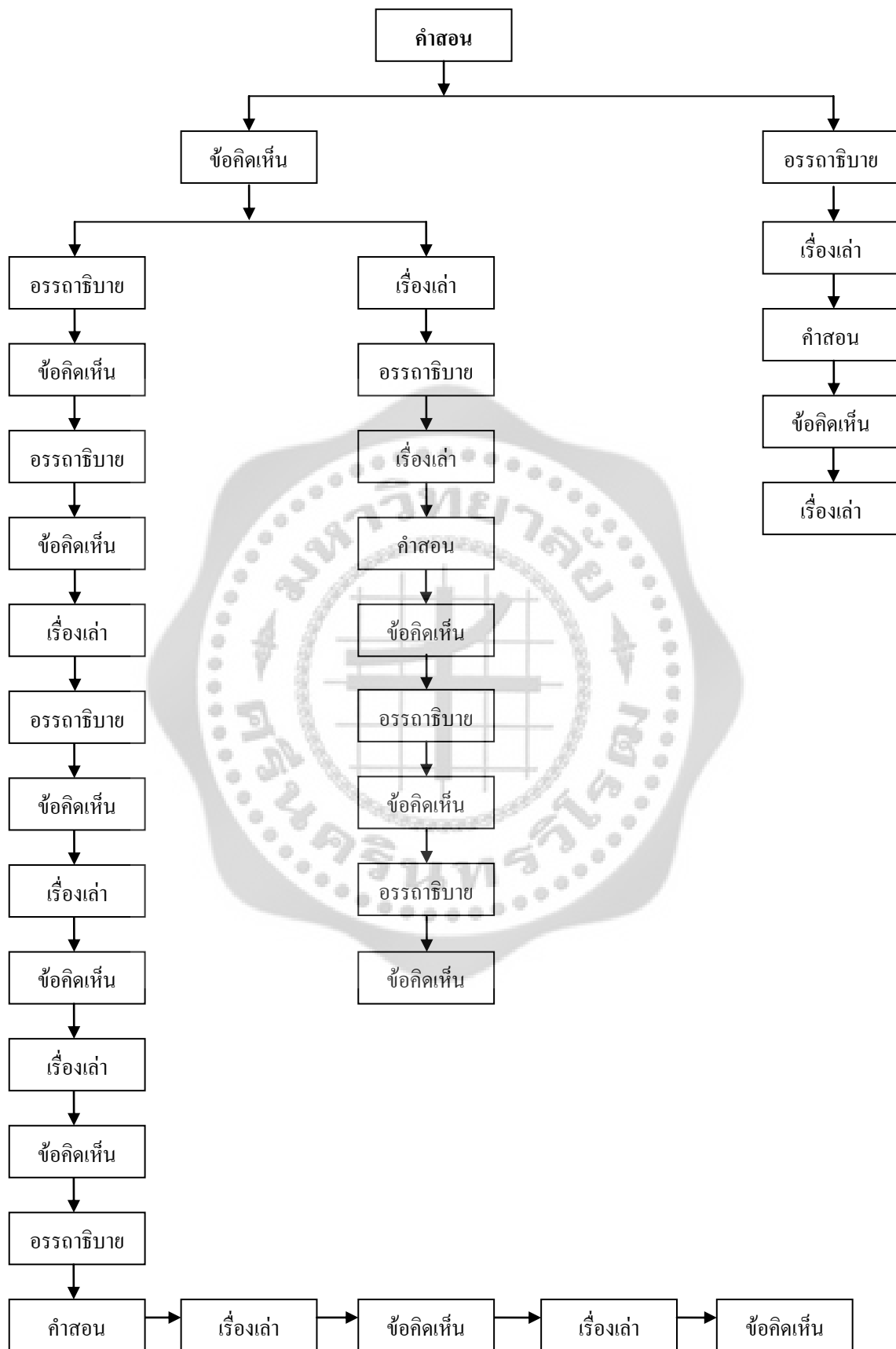
รูปแบบที่ 3 รูปแบบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารเรื่องเล่า รูปแบบนี้พบจำนวน 3 องค์ คือ ปี 2534 ปี 2545 และปี 2546 ในโครงสร้างรูปแบบนี้ หลังจากที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารเรื่องเล่าแล้ว สัมพันธสารในลำดับถัดไปสามารถเป็นได้ทั้งสัมพันธสารข้อคิดเห็นและสัมพันธสารอรรถาธิบายความ ซึ่งสัมพันธสารทั้ง 2 ประเภทจะมีสัมพันธสารประเภทอื่นๆ ตามหลังอีก การจัดเรียงองค์ประกอบซึ่งเป็นสัมพันธสารประเภทต่างๆ ดังแสดงในภาพประกอบ 3

จากภาพประกอบ 3 จะเห็นว่าโครงสร้างของรูปแบบนี้มีสัมพันธสาร 5 ประเภทเป็นองค์ประกอบ คือ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารแสดงความรู้สึก และสัมพันธสารคำสอน ซึ่งสัมพันธสารแต่ละประเภทมีความสัมพันธ์ด้านการจัดเรียงองค์ประกอบ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. สัมพันธสารอธิบายความ → สัมพันธสารเรื่องเล่า
2. สัมพันธสารเรื่องเล่า → สัมพันธสารอธิบายความ
3. สัมพันธสารเรื่องเล่า → สัมพันธสารข้อคิดเห็น
4. สัมพันธสารข้อคิดเห็น → สัมพันธสารอธิบายความ

จากลักษณะความสัมพันธ์ข้างต้น ลักษณะความสัมพันธ์ที่พบมากที่สุดคือ ลักษณะความสัมพันธ์ที่ 1 กล่าวคือ เมื่อสัมพันธสารที่อยู่ข้างหน้าเป็นสัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารถัดไปมักจะเป็นสัมพันธสารเรื่องเล่า

รูปแบบที่ 4 รูปแบบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารคำสอน รูปแบบนี้พบจำนวน 3 องค์ คือ ปี 2536 ปี 2541 และปี 2550 ในโครงสร้างรูปแบบนี้ หลังจากที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารคำสอนแล้ว สัมพันธสารในลำดับถัดไปสามารถเป็นได้ทั้งสัมพันธสารข้อคิดเห็นและสัมพันธสารอธิบายความ ซึ่งสัมพันธสารทั้ง 2 ประเภทจะมีสัมพันธสารประเภทอื่นๆ ตามหลังอีก การจัดเรียงองค์ประกอบซึ่งเป็นสัมพันธสารประเภทต่างๆ ดังแสดงในภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แสดงการจัดเรียงองค์ประกอบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารคำสอน

จากภาพประกอบ 4 จะเห็นว่าโครงสร้างของรูปแบบนี้มีสัมพันธสาร 4 ประเภทเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารอรรถาธิบายความ สัมพันธสารเรื่องเล่า และสัมพันธสารคำสอน ซึ่งสัมพันธสารแต่ละประเภทมีความสัมพันธ์ด้านการจัดเรียงองค์ประกอบ 8 ลักษณะ ดังนี้

1. สัมพันธสารข้อคิดเห็น → สัมพันธสารเรื่องเล่า
2. สัมพันธสารข้อคิดเห็น → สัมพันธสารอรรถาธิบายความ
3. สัมพันธสารอรรถาธิบายความ → สัมพันธสารข้อคิดเห็น
4. สัมพันธสารเรื่องเล่า → สัมพันธสารข้อคิดเห็น
5. สัมพันธสารคำสอน → สัมพันธสารข้อคิดเห็น
6. สัมพันธสารเรื่องเล่า → สัมพันธสารอรรถาธิบายความ
7. สัมพันธสารเรื่องเล่า → สัมพันธสารคำสอน
8. สัมพันธสารอรรถาธิบายความ → สัมพันธสารเรื่องเล่า

จากลักษณะความสัมพันธ์ข้างต้น ลักษณะความสัมพันธ์ที่พบมากที่สุดคือ ลักษณะความสัมพันธ์ที่ 1 กล่าวคือ เมื่อสัมพันธสารที่อยู่ข้างหน้าเป็นสัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารถัดไปมักจะเป็นสัมพันธสารเรื่องเล่า

2.3 โครงสร้างส่วนท้าย

โครงสร้างส่วนท้าย หมายถึง องค์ประกอบซึ่งเป็นสัมพันธสารย่อยที่อยู่ตอนท้าย ทำหน้าที่ปิดเรื่องในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโครงสร้างส่วนท้ายมีการจัดเรียงองค์ประกอบ 6 รูปแบบ คือ รูปแบบ 1 สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร รูปแบบ 2 สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก รูปแบบ 3 สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก รูปแบบ 4 สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร รูปแบบ 5 มีสัมพันธสารอวยพรเป็นองค์ประกอบเพียงองค์ประกอบเดียว และ รูปแบบ 6 มีสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเป็นองค์ประกอบเพียงองค์ประกอบเดียว ดังนี้

รูปแบบที่ 1 คือ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด จำนวน 7 องค์ คือ ปี 2517 ปี 2524 ปี 2536 ปี 2537 ปี 2541 ปี 2542 และปี 2545

ตัวอย่าง

- (1) “...อีกอย่างหนึ่งที่จะต้องแถลงคือ ปีที่ผ่านมาต้องขอบใจทุกคน ทั้งฝ่ายราชการ ทั้งฝ่ายเอกชน พ่อค้า ประชาชน ที่จัดโครงการหรืองานและการแสดงซึ่งความเอ็นดูและความเป็นห่วงนี้ ต้องบอกว่าซาบซึ่งจริงๆ.

บางคนถามมาว่า การที่มีงานและรายการให้พร โดยเฉพาะรายการทางโทรทัศน์และวิทยุซึ่งออกอากาศทุกวัน นั้น รู้สึกอย่างไร รู้สึกดีใจหรือเปล่า. ก็บอกได้ว่าดีใจ และชอบใจที่ทุกคนให้ศีลให้พรอย่างนั้น เพราะตอนต้นปีที่ไม่สบายนั้น ไม่สบายอย่างหนักๆ เดินไม่ได้ เดินตัวเบียวไปเลย เดี่ยวนี้ก็ยังตัวเบียวนิดหน่อย แต่ก็ดีขึ้นมาก เพราะว่าได้รับคำอวยพร ต้องถือโอกาสขอใจทุกคนที่มาให้พร. วันนี้มาให้พรเนื่องจากวันเฉลิมฯ ครบ ๖ รอบ ไข่มุขใหม่ ถือว่าเมื่อก้าวเข้ามาในรอบที่ ๗ แล้ว ก็ขอถือว่าเป็นการมาให้พรสำหรับรอบที่ ๗ คือรอบที่ ๖ ก็ผ่านไปแล้ว. คราวนี้เริ่มรอบที่ ๗. คงจำได้ว่าเมื่ออายุ ๕ รอบครึ่ง ก็บอกว่าอายุ ๖ รอบ ถ้ายังเดินไหว จะไปเปิดเขื่อนป่าสัก แล้วฉลองกันอย่างเอิกเกริก. นี่ก็เดินไหว. ที่จริงนึกว่าจะเดินไม่ไหวแล้ว แต่ก็เดินไหวเพราะพรที่ท่านทั้งหลายได้ให้. วันนี้แม้จะไม่ใช่วันเกิด คือผ่านวันเกิดไปแล้ว แต่ก็ถือว่าเป็นวันที่ได้รับพร. ก็ขอขอใจที่ท่านทั้งหลายได้มาให้พรตั้งแต่นวาระ ๕ รอบครึ่ง จนครบ ๖ รอบ มาถึงเริ่ม ๗ รอบ

(2) “...ขอให้ทุกคนสามารถที่จะทำงานอย่างดี มีสุขภาพแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง เพื่อที่ทุกคนจะได้ทำหน้าที่ของตน เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งแต่ละท่านก็เป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม. ขอให้ทุกคนได้ประสบความสำเร็จ ความเจริญ. ...”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างข้างต้น สัมพันธสาร (1) คือสัมพันธสารแสดงความรู้สึก และสัมพันธสาร (2) คือสัมพันธสารอวยพร

รูปแบบที่ 2 คือ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก รูปแบบนี้พบจำนวน 3 องค์ คือ ปี 2528 ปี 2548 และปี 2550

ตัวอย่าง

(1) “...รู้สึก ใครคงง่วง เดี่ยวนี้ชักมืดเร็ว ถ้าง่วงเดี๋ยวไปนอนได้ ก็รู้สึกว่าสมควรแก่เวลา ก็ขอขอใจที่ท่านมาให้พร และก็ให้พรนี้ดี ถ้าไม่ให้พรก็ไม่รู้ว่าเราทำอะไร ถ้ามาให้พรเราก็มีกำลังใจที่จะทำงานต่าง ๆ

(2) “...แล้วก็ต้องให้พรทุกฝ่าย ฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้าน ให้กำลังใจทำได้ดี แต่วันนี้ไม่พูดให้ทำอะไร ทะเลาะกันไม่เอา ไม่ให้ทะเลาะ ให้ทำอะไรที่ดี และคิดให้ อย่าเกิน อย่าเลยเถิด แต่ถ้าทุกคนทำงานให้เหมาะสม บ้านเมืองจะไปได้ ให้แต่ละคนไปได้ ไม่ใช่มีการหัวชนฝาจะทำอะไร ก็ขอให้แต่ละคนมีความสำเร็จพอสมควร เศรษฐกิจพอเพียง คือทำให้พอเพียง ถ้าไม่พอเพียงไปไม่ได้ แต่ถ้าพอเพียงสามารถนำพาประเทศไปได้ดี ก็ขอให้ทุกคนประสบความสำเร็จพอเพียง เพื่อให้บ้านเมืองบรรลุความสำเร็จที่แท้จริง ก็ไม่รู้ คนที่รับพรก็รับไป คนที่ไม่รับพร ก็คิดในใจ...”

(3) “...ขอใจที่ท่านทั้งหลายมาให้พร เรารับพรของท่าน”

(4 ธันวาคม 2548 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างข้างต้น สัมพันธสาร (1) และ (3) คือสัมพันธสารแสดงความรู้สึก และสัมพันธสาร (2) คือ สัมพันธสารอวยพร

รูปแบบที่ 3 คือ สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก รูปแบบนี้พบเพียงหนึ่งองค์ คือ ปี 2546 ดังนี้

(1) “...แต่ว่ายังไงขอให้ทุกๆ ท่านที่มา ทุกหัวไปทุกหนแห่ง ทุกข้างนอก ข้างใน ขอให้มีความร่มเย็น ให้มีความเจริญทุกคน งานการอะไรที่ทำให้มีผลสำเร็จที่ดี...”

(2) “...ขอขอบใจทั้งหลายที่มา”

(4 ธันวาคม 2546 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างข้างต้น สัมพันธสาร (1) คือสัมพันธสารอวยพร และสัมพันธสาร (2) คือ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก

รูปแบบที่ 4 คือ สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร รูปแบบนี้พบเพียงหนึ่งองค์ คือ ปี 2543 ดังนี้

(1) “...ถ้าฟังแล้ว มีความสุข แล้วก็มาให้พร เราก็ให้พร กับทุกท่านที่อยู่ที่นี่ว่า ให้มีความสุข ความสุข ความเจริญ ความพอใจ พอใจ อย่างที่รู้ว่าคนอื่นเขาพอใจด้วย เหมือนกัน ไม่ใช่พอใจ แล้วคนอื่นไม่พอใจ ขอดต่อ ขอดิงไว้ ว่าทำให้ตัวเอง มีความพอใจ โดยที่让别人เขาเสีย คนอื่นเขาไม่พอใจ คนอื่น เขา เสียใจอันนี้ไม่ดี ไม่ให้พร ถ้ามีความพอใจ แล้วก็สามารถ让别人มีความพอใจ อันนี้ดีให้พร แล้วก็ขอ คงพอแล้ว ก็ขอให้พร ให้ทุกๆ ท่านนี้ ได้รับพรอย่างที่ท่านทั้งหลายได้มาให้พร...”

(2) “...แล้วก็ขอบใจ แล้วก็ขอให้ท่าน ขอบใจด้วย ที่ได้รับพร และทุกคนก็ให้พรซึ่งกันและกัน...”

(3) “...ก็ขอให้จงมีความเจริญ...”

(4 ธันวาคม 2543 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างข้างต้น สัมพันธสาร (1) และ (3) คือสัมพันธสารอวยพร และสัมพันธสาร (2) คือ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก

รูปแบบที่ 5 คือ สัมพันธสารอวยพร รูปแบบนี้มีสัมพันธสารอวยพรเป็นองค์ประกอบเพียงองค์ประกอบเดียว พบ 2 องค์ คือ ปี 2534 และปี 2540

ตัวอย่าง

“...ก็ขอให้ทุกๆ ท่านได้รับพรให้มีความเจริญรุ่งเรือง ร่างกายแข็งแรง จิตใจปัญญาเข้มแข็ง เจียบแหลม เพื่อที่จะได้ความสำเร็จทุกประการในงานการที่ท่านกำลังทำ. ...”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

รูปแบบที่ 6 คือ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก รูปแบบนี้มีสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเป็นองค์ประกอบเพียงองค์ประกอบเดียว พบเพียงหนึ่งองค์ คือ ปี 2538 ดังนี้

“...อันนี้ก็ค่อนข้างจะพูดมากเกินไปแล้ว. ก็คงพอสำหรับวันนี้. รู้สึกว่าท่านจะหิว. จะได้ไปย่อย เมื่อย่อยไปบ้าง นิดหน่อยแล้ว ก็ไปรับประทานอาหารต่อเพื่อที่จะให้ท่านสามารถทำงานต่อไป เพราะว่ามันเสียเวลาไปมากแล้ว ต่อไปท่านก็จะทำงาน. หวังว่าจะทำตามเรื่องของแก้มลิงนี้ให้สำเร็จ. ก็ขอบใจทุกท่านที่มา. ...”

(4 ธันวาคม 2538 : สำนักราชเลขาธิการ)

กล่าวโดยสรุป สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีโครงสร้างสำคัญ 3 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนต้น โครงสร้างส่วนเนื้อหา และโครงสร้างส่วนท้าย ดังนี้

โครงสร้างส่วนต้น มีการจัดเรียงองค์ประกอบ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 มีองค์ประกอบที่เป็นสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเพียงองค์ประกอบเดียว รูปแบบที่ 2 มีองค์ประกอบที่เป็นสัมพันธสารข้อคิดเห็นเพียงองค์ประกอบเดียว และรูปแบบที่ 3 สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร

โครงสร้างส่วนเนื้อหา โครงสร้างส่วนเนื้อหามีการจัดเรียงองค์ประกอบ 4 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารข้อคิดเห็น รูปแบบที่ 2 เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารอรรถาธิบายความ รูปแบบที่ 3 เริ่มเนื้อหาด้วยสัมพันธสารเรื่องเล่า และรูปแบบที่ 4 เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารคำสอน

โครงสร้างส่วนท้าย โครงสร้างส่วนท้ายมีการจัดเรียงองค์ประกอบ 6 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 คือ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร รูปแบบที่ 2 คือ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก รูปแบบที่ 3 คือ สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก รูปแบบที่ 4 คือ สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร รูปแบบที่ 5 คือ มีสัมพันธสารอวยพรเป็นองค์ประกอบเพียงองค์ประกอบเดียว และรูปแบบที่ 6 คือ มีสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเป็นองค์ประกอบเพียงองค์ประกอบเดียว

ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงผลการศึกษาค้นคว้าเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

บทที่ 4

การเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระ ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

ในบทที่สามผู้วิจัยได้กล่าวถึงสัมพันธสารย่อย 6 ประเภท ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มาแล้ว ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความ 2 ประเด็น คือ การเชื่อมโยงความในสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทและการเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสารย่อย ดังนี้

1. การเชื่อมโยงความในสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภท

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” พบว่ามีการเชื่อมโยงความ 6 ประเภท ได้แก่

- 1.1 การอ้างถึง
- 1.2 การละ
- 1.3 การซ้ำ
- 1.4 การแทนที่
- 1.5 การใช้คำเชื่อม
- 1.6 การเชื่อมโยงคำศัพท์

การเชื่อมโยงความแต่ละประเภทดังกล่าวเป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การอ้างถึง (Reference) หมายถึง การแสดงความสัมพันธ์ที่รูปภาษาหนึ่งไม่มีความหมายอิสระในตัวเอง การตีความต้องอาศัยการอ้างถึงสิ่งที่ได้กล่าวไปแล้วหรือกำลังจะกล่าวถึง ความสัมพันธ์นี้เป็นความสัมพันธ์กันทางความหมาย จากการศึกษาการเชื่อมโยงความด้วยการอ้างถึงในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” พบการอ้างถึง 7 ประเภท ได้แก่ (1) การอ้างถึงโดยใช้บุรุษสรรพนาม (2) การอ้างถึงโดยใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม (3) การอ้างถึงโดยใช้สรรพนามชี้เฉพาะ (4) การอ้างถึงโดยใช้คำบ่งชี้ (5) การอ้างถึงโดยใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน (6) การอ้างถึงโดยใช้ตัวบ่งบอก และ (7) การอ้างถึงโดยใช้คำเปรียบเทียบ ซึ่งสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความด้วยการอ้างถึงที่เป็นลักษณะสำคัญ ดังนี้

1.1.1 การอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม หมายถึง การใช้คำบุรุษสรรพนามเพื่ออ้างถึง ผู้พูด ผู้ที่พูดด้วย ผู้ที่กล่าวถึงหรือสิ่งที่กล่าวถึง ซึ่งสัมพันธ์สารย่อยที่มีการอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนามเป็นลักษณะสำคัญมี 5 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสาร แสดงความรู้สึก สัมพันธสารคำสอน และสัมพันธสารอวยพร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“อันนี้ที่พูดถึงความผิดเคือง ความแร้นแค้น ความจริงเมืองไทยนี้ยังดี ไม่ใช่ว่าอวดเราร่ำรวย ไม่ใช่อวดว่าเราเป็นมหาอำนาจ ไม่ใช่ว่าเราเป็นประเทศรุกราน แต่ว่าเราพออยู่ได้ และด้วยอำนาจแห่งความสามัคคี นั้นเองที่ทำให้เราอยู่ได้ ใครมาบอกว่าเมืองไทยล่มจมแล้วก็มาพิจารณาดูจะเห็นว่าเราก็ไม่ได้ล่มจม อาจจะคลอนแคลนบางส่วน แต่ว่าก็ยังอยู่ได้เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ แม้จะประเทศที่เรียกว่าประเทศที่รวยของเราอยู่ดี ในด้านเศรษฐกิจนี้อยู่ดีพอสมควร ก็คลอนแคลนไปตามเรื่องตามราวของเศรษฐกิจโลก แต่ยังเรียกว่าเหนือศูนย์สูตรกลาง ยังดีกว่า แต่ว่าที่เจดีที่จะได้กำไรที่สุด คือว่าไม่แร้นแค้นในทางจิตใจ ก็สามัคคี ทั้ง ๒ อย่าง ในทางวิชาการ และก็ในทางจิตใจ”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้นจะเห็นว่า คำว่า เรา เป็นการอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์ อ้างถึง ผู้พูดรวมทั้งคนไทยทุกคน

ตัวอย่าง 2

“พวกที่ขโมย พวกที่เป็นโจรผู้ร้ายส่วนมากก็เพราะเขาแร้นแค้น. ใครไม่แร้นแค้น ไม่ปล้น ไม่ขโมย เพราะมันไม่สนุก. แล้วมันก็เสี่ยงอันตราย. เมื่อถูกจับอาจจะถูกใส่คุกเป็นแรมปี มันไม่สนุก. ถ้าเขาทำกินได้ เขาก็มีความสุข เขาก็ไม่ขโมย เขาก็ไม่เป็นผู้ร้าย เขาก็ช่วยกันสร้างสรรค์ ก็ยิ่งเจริญใหญ่.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้นจะเห็นว่า คำว่า เขา เป็นการอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง พวกที่ขโมย พวกที่เป็นโจรผู้ร้าย

ตัวอย่าง 3

“ที่ทำน(1)เห็นอยู่บนเวทีนี้ คงแปลกใจ. อาจคิดว่า จะมาตีกลองยาวหรืออย่างไร. แต่ข้อสำคัญอยู่ที่หีบที่ใส่กลองยาวนี้ เห็นได้ชัดว่าเขียนว่า MADE IN THAILAND. MADE IN THAILAND นี้จะเป็นประโยชน์. ถ้าเรา(2)มาใช้ของไทย ชื่อของไทย เทียวเมืองไทย กินข้าวไทย อันนี้จะได้ประโยชน์. แต่ว่าก็ยังไม่แก้ปัญหา. ปัญหาที่มีอยู่ว่าผู้ที่ทำกลองนี้ เขา(3)มีบริษัทที่นำเข้าสินค้าที่เขา(3)ขาย. เขา(3)บอกว่าแยะ เขา(3)นำเข้า

สินค้ามา และขายในราคาเดิม เพราะมีการตกลงราคาขายอยู่แล้ว. เมื่อของเข้ามาก็ต้องเสียเงินแพง. เขา (3) บอกว่าขาดทุน. แต่เขา(3) มีความคิดอยู่ เขา(3) สามารถที่จะผลิตกล่องนี้ และส่งนอก ส่งไปที่อเมริกาส่วนหนึ่ง ส่งไปที่ยุโรปส่วนหนึ่ง. เขา(3) ต้องทำงานหนัก. เพิ่งได้ส่งสินค้าไป. ถัดกับที่เขา(3) ส่งเข้าก็ยังพอไปได้. และถ้ากล่องนี้เป็นที่นิยมมาก ก็จะสามารถที่จะมีกำไร และประเทศชาติก็จะมีกำไรไปด้วย”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้นจะเห็นว่า ตำแหน่ง(1) คำว่า ท่าน เป็นการอ้างถึงโดยการใช้นามบุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง อ้างถึง คณะบุคคลที่มาเข้าเฝ้าฯ ตำแหน่ง(2) คำว่า เรา เป็นการอ้างถึงโดยการใช้นามบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์ อ้างถึง ผู้พูดรวมทั้งคนไทยทุกคน ตำแหน่ง(3) คำว่า เขา เป็นการอ้างถึงโดยการใช้นามบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง ผู้ที่ทำกล่องนี้

ตัวอย่าง 4

“ที่สหรัฐอเมริกา ที่นิวยอร์ก วันหนึ่งๆ เงินสงเคราะห์คนที่ว่างงาน ต้องจ่ายจำนวนหลายๆ ล้านบาท. ของเขา(1) ใช้ดอลลาร์ แปลงเป็นบาทก็หลายล้าน คนพวกนั้น เขา(2) ไม่อยากทำงาน เพราะว่าถ้าทำงานจะไม่ได้รับการสงเคราะห์. ถ้าคนไหนมีงานทำ ก็ตัดเงินสงเคราะห์ ทั้งๆ ที่งานที่ทำนั้นอาจมีรายได้น้อยกว่าเงินที่สงเคราะห์ เพราะตามกฎหมายเขา(1) ต้องสงเคราะห์เท่านั้นๆ. เป็นสิทธิ์ของเขา(1) ตามรัฐธรรมนูญอเมริกาที่จะได้รับการสงเคราะห์ถ้าไม่มีงานทำ. เขา(2) ก็มาที่สำนักงานสงเคราะห์คนไม่มีงานทำ แล้วก็มาบอกว่าไม่มีงานทำ เจ้าหน้าที่ก็ถาม “จริงหรือ ไม่มีงานทำจริงหรือ” เมื่อตรวจสอบได้ว่าไม่มีจริง ก็จ่ายเงินให้. นั่นเป็นระเบียบของเขา(1). คนเหล่านั้นจึงไม่ยอมทำงาน เขา(2) ไปรับเงินประกันสังคมของเขา(2) เขา(2) ก็ได้รับแต่พวกนั้นไม่ยอมทำงาน คือต้องไม่ทำงาน เพราะว่าถ้าไปทำงานแล้วมีผลงาน แม้เพียงเล็กน้อยก็จะไม่ใช่คนว่างงานเสียแล้ว และจะถูกตัดการสงเคราะห์.”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้นจะเห็นว่า ตำแหน่ง(1) คำว่า เขา เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง ที่สหรัฐอเมริกา ที่นิวยอร์ก ตำแหน่ง(2) คำว่า เขา เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง คนที่ว่างงาน

ตัวอย่าง 5

“เมื่อ ๔๐ กว่าปีมีผู้หนึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย มาขอเงิน. ที่จริงก็ได้เคยให้เงินเขา(1) เล็กๆ น้อยๆ อยู่เรื่อยๆ เขา(1) บอกไม่พอ. เขา(1) ก็ขอยืมเงิน ขอกู้เงิน. เมื่อเขา(1) ขอกู้เงินก็บอกว่า เอ้า...ให้ แต่ขอให้เขา(1) ทำบัญชี บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย. รายรับก็คือเงินเดือนของเขา(1) ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย และเงินที่อุดหนุนเขา(1). ส่วนรายจ่ายก็เป็นของที่ใช้ในครอบครัว. แต่มีสิ่งหนึ่งที่ครั้งนั้นไม่เข้าใจ ไม่เคยเห็น คือไม่เคยทราบ มีรายการหนึ่ง บอกว่าค่าแชร์. แล้วอีกตอนหนึ่งก็มีค่าแชร์อีก. ถามเขา(1) ว่าแชร์คืออะไร. เขา

(1)ก็อธิบายว่าเป็นเงินที่จ่ายให้ "เจ้ามือ" จ่ายให้เขา(2)ทุกเดือน. เมื่อเดือนร้อนก็ขอ "ประมูลแชร์" ได้. แต่การประมูลนี้ก็หมายความว่า... สมมติว่าแชร์หนึ่งต้องเสียเดือนละ ร้อยบาท เขา(1)ก็จะได้รับคล้ายๆ เงินกู้. ควรจะได้เป็นเงินพันสองร้อยบาทต่อปีหนึ่ง โดยให้ร้อยบาทต่อเดือน. ก็ควรจะได้ แต่เขา(1)ไม่ได้รับพันสองร้อยบาท. เขา(1)ได้ราวๆ แปดร้อยบาท หรือเจ็ดร้อยบาทเท่านั้น แล้วแต่จะประมูลได้. คนที่มีเงิน เขา(3)ไม่ประมูล เขา(3)ทิ้งไว้ในแชร์นั้น. ถึงเวลา เขา(3)ก็จะได้เงินกลับคืนมาเต็มเม็ดเต็มหน่วย บวกดอกเบี้ย. ถามเขา(1)ว่า ทำอย่างนี้สามารถที่จะหมุนเงินได้หรือเปล่า. แล้วก็ถามเขา(1)ว่า ทำไมจ่ายค่าแชร์แล้ว ยังจ่ายแชร์ซ้ำอีกทีหนึ่ง. เขา(1)บอกว่าสำหรับจ่ายแชร์เดือนนั้น เขา(1)ต้องออกมาทำแชร์สัปดาห์คือ ๗ วัน. ๗ วันนั้นเขา(1)ก็เปียแชร์มาสำหรับไปใช้ค่าแชร์เดือน. เขา(1)ก็นึกว่าเขา(1)ฉลาด. ความจริงแชร์นี้ไม่ใช่เฉพาะคนนี้เท่านั้น แต่มีทั่วไปทุกแห่ง ทั้งทางราชการ ทุกกระทรวง ทบวง กรม ก็มี ทุกบริษัท ทุกส่วน แม้จะเอกชน เขา(4)ก็มีแชร์. ได้บอกให้เขา(1)เลิกแชร์ เลิกแล้วให้ทำบัญชีต่อไป. ที่หลังเขา(1)ทำบัญชีมา เขา(1)ไม่ขาดทุนแล้ว. เขา(1)สามารถที่จะมีเงินพอใช้ เพราะบอกให้เขา(1)ทราบว่ามีเงินเดือนเท่าไร จะต้องใช้ภายในเงินเดือนของเขา(1). การทำแชร์นี้เท่ากับเป็นการกู้เงิน. การกู้เงินที่นำมาใช้ในสิ่งที่ไม่ทำรายได้นั้นไม่ดี."

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้นจะเห็นว่า ตำแหน่ง(1) คำว่า เขา เป็นสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง ข้าราชการชั้นผู้น้อย ตำแหน่ง(2) คำว่า เขา เป็นสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง เจ้ามือ ตำแหน่ง(3) คำว่า เขา เป็นสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง คนที่มีเงิน ตำแหน่ง(4) คำว่า เขา เป็นสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง ราชการ ทุกกระทรวง ทบวง กรม ทุกบริษัท ทุกส่วน และเอกชน

ตัวอย่าง 6

"ที่ชื่อทองอัฐ ท่าน(1)จะพาลมาก ไปดื้อ ไปซู้ตัวโน้นตัวนี้ แม่ แม่เห็นอย่างนั้น กัดแบบสั่งสอน สั่งสอนทองอัฐ นั้นก็ร้องเอ็ง เพราะตัว(2)รู้ว่าตัว(2)ผิด ทองแดงก็สอน แหมยงฟัน เขี้ยวใหญ่ ลงท้ายทองอัฐก็เชื่อฟัง แล้วก็ไปเด็กดี เป็นหมาดี ไม่ ไม่ไป ไม่ไปขู่ คนอื่นเลย นั้น นิ่งอยู่อย่างสงบเสถียร"

(4 ธันวาคม 2543 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้นจะเห็นว่า ตำแหน่ง(1) คำว่า ท่าน เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง ทองอัฐ ตำแหน่ง(2) คำว่า ตัว เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งในมุมมองของผู้เล่าเรื่อง อ้างถึง ทองอัฐ

ตัวอย่าง 7

“ขอขมาท่านทั้งหลายที่ มาให้พร ในวันนี้ เนื่องในโอกาสวันเกิด พรที่ได้เปล่งออกมาเป็นวาจานั้นก็เป็นที่
ซาบซึ้งมาก รู้สึกว่า ทำให้ มีกำลังใจที่ปฏิบัติ”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น คำว่า **ท่าน** เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง
อ้างถึง คณะบุคคลที่มาเข้าเฝ้าฯ เพื่อถวายพระพร

ตัวอย่าง 8

“ขอขอขมา**ท่าน(1)**ทั้งหลายที่ได้มาในโอกาสวันนี้ ซึ่งเป็นวันก่อนวันเกิด และขอขอขมานายภค ที่ได้อวยพร
ในนามของ**ท่าน(2)**ที่อยู่ในศาลา และทั้งข้างนอก รวมทั้งคนที่อยู่นอกวังอยู่หนึ่ง นอกกรุง ให้พร ซึ่งก็เป็น
สิ่งที่มีพลังเพราะว่า คนจำนวนมากมาให้พรก็น่าจะเป็นผลดี ก็ต้องขอขมาที่ได้กล่าวถึงกิจการที่ได้ทำมา
ตลอด”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **ท่าน** เป็นบุรุษสรรพนาม
บุรุษที่สอง อ้างถึง คณะบุคคลที่มาเข้าเฝ้าฯ ที่ศาลาดุสิตาลัยเพื่อถวายพระพร ส่วนตำแหน่ง(2) คำว่า
ท่าน เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง อ้างถึง คณะบุคคลที่มาเข้าเฝ้าฯ ที่ศาลาดุสิตาลัยเช่นเดียวกับคำว่า
ท่าน ในตำแหน่ง(1) นอกจากนี้ยังรวมถึง คนที่อยู่นอกวัง หรือ นอกกรุง ด้วย

ตัวอย่าง 9

“คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา**(1)** จะว่าเมืองไทยล้ำสมัย ว่าเมืองไทยเซ็กซี่ ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ แต่
เรา**(2)**พออยู่พอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงาน
ตั้งจิตอธิษฐานปณิธาน จุดมุ่งหมายในแง่นี้ ในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน ไม่ใช่รุ่งเรืองอย่างยอด
แต่ว่าการพออยู่พอกิน มีความสงบนั้น ถ้าจะเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้ารักษาความพออยู่พอกินนั้นได้
เรา**(2)**จะยอดเยี่ยมยอด เพราะประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลังตก กำลังแย่ กำลังยุ่ง เพราะจะแสวงหาความ
ยิ่งยวดทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางลัทธิ ฉะนั้นถ้าทุก**ท่าน(3)**ซึ่ง
ถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิดแต่ละ**ท่าน(3)** แต่ละบุคคล และมีความคิด มีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่นซึ่งมี
ความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอพอสสมควร ขออย่า พอคว พออยู่ พอกิน มีความ
สงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเรา**(2)**ไปได้”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **เขา** เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง **คนอื่น** ตำแหน่ง(2) คำว่า **เรา** เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์ อ้างถึง **เมืองไทย** คำว่า **เมืองไทย** ในที่นี้หมายถึงผู้พูดและคนไทยทุกคน ตำแหน่ง(3) คำว่า **ท่าน** เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง อ้างถึง **คณะบุคคลที่มาเข้าเฝ้าฯ**

ตัวอย่าง 10

“แล้วก็แร้นแค้นทั้ง ๒ อย่าง บำบัดด้วยความสามัคคีทั้ง ๒ อย่าง แล้วก็ทำให้บ้านเมืองไม่ล่มจม บ้านเมืองไปได้ แล้วถ้าบ้านเมืองไปได้ **ประเทศอื่นเขา(1)**จะเป็นอย่างไรก็ไม่ใช่ช่าง**เขา(1)** **เรา(2)**ก็เมตตา**เขา(1)**และก็สงสาร**เขา(1)** **เรา(2)**ก็ต้องช่วย อย่างที่มาพูดถึงช่วย**เขา(1)**อย่าง**ผู้ที่ลี้ภัยมาเรา(2)**ก็ช่วย**เขา(3)** **เรา(2)**ไม่ได้สมน้ำหน้า**เขา(3)**หรืออะไรหรอก **เรา(2)**ก็ช่วย**เขา(3)** ถ้าพูดถึงผลที่ได้ก็ทำให้ชาวต่างประเทศซึกจะเห็นเหมือนกันว่า ประเทศไทยนี้ประชาชนคนไทยนี้ใจไม่แห้งแล้ง และก็เมื่อต่าง**ประเทศเขา(4)**เห็นแล้วว่าคนไทยใจไม่แห้งแล้ง **เขา(4)**นับถือนะ **เขา(4)**นับถือทีเดียว **เขา(4)**ไม่ได้มาหัวเราะเยาะว่า**เรา(2)**เป็นคนเฮฮา เป็นคนที่มีไมตรีจิตกันอะไรอย่างนั้น มาพบกันก็เฮฮากัน **เขา(4)**เข้าใจแล้วว่าทำไม**เรา(2)**เฮฮากัน เพราะมีไมตรีจิตต่อกัน และ**เรา(2)**ก็มีไมตรีจิตต่อคนอื่น มีความเมตตากรุณาตลอดเวลา อันนี้เป็นรากฐานของชาติ และเป็นฐานรากของความมั่นคงของประเทศชาติ”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **เขา** เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง **ประเทศอื่น** ตำแหน่ง(2) คำว่า **เรา** เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์ อ้างถึง **ผู้พูดและประชาชนคนไทย** ตำแหน่ง(3) คำว่า **เขา** เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง **ผู้ที่ลี้ภัยมา** และตำแหน่ง(4) คำว่า **เขา** เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง **ต่างประเทศ**

ตัวอย่าง 11

“ก็ขอให้ทุกๆ **ท่าน**ได้รับพรให้มีความเจริญรุ่งเรือง ร่างกายแข็งแรง จิตใจปัญญาเข้มแข็ง เฉียบแหลม เพื่อที่จะได้ความสำเร็จทุกประการในงานการที่**ท่าน**กำลังทำ。”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น คำว่า **ท่าน** เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง อ้างถึง **คณะบุคคลที่มาเข้าเฝ้าฯ**

ตัวอย่าง 12

“ก็ขอให้ท่านสามารถที่จะมีจิตใจที่เข้มแข็ง แข็งแรง เพื่อที่จะทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ก็จะเป็นประโยชน์แก่ท่านเอง.”

(4 ธันวาคม 2550 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น คำว่า **ท่าน** เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง อ้างถึง คณะบุคคลที่มาเข้าเฝ้าฯ

1.1.2 การอ้างถึงโดยการใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม หมายถึง การใช้คำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนาม สัมพันธสารย่อยที่มีการอ้างถึงโดยการใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนามเป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารแสดงความรู้สึก และสัมพันธสารเรื่องเล่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“ให้**นายก(1)**เป็นผู้กล่าว. นายกฯ อื่นๆ ก่อน**นายกฯ อาหนันท์ ปันยารชุน(2)** เคยเป็นผู้กล่าว และก่อนนั้นเคยมีคนอื่น ที่ถือว่าเป็นผู้อาวุโสบ้าง เป็นปูชนียบุคคลบ้าง เป็นคนที่เขานับถือว่าเป็นปราชญ์บ้าง เป็นผู้กราบบังคมทูลแทนที่ประชุม. นั่นก็เป็นแบบหนึ่ง เป็นวิธีการอย่างหนึ่ง. ที่จริงท่าน**ประธานสภา(3)**อาจแย้งว่า ท่าน**นายกฯ(1)** หรือ มี**คณะรัฐมนตรี(4)**เป็นลูกน้อง ๔๐ คน ท่าน**ประธานสภา(3)**มีเป็นร้อย ก็ควรจะมากกราบบังคมทูลมากกว่า. เราไม่พูดถึง**องคมนตรี(5)** เพราะมีจำนวนน้อย แต่เดี๋ยวท่าน**ผู้บัญชาการทหารสูงสุด(6)** ท่านมีกองทัพ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ มีจำนวนเป็นพันเป็นหมื่น ก็จะแย้งได้ว่าใครควรจะเป็นคนกราบบังคมทูล. แต่เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็พอใช้ได้”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **นายก/นายกฯ** เป็นการใช้ชื่อตำแหน่งซึ่งเป็นคำนามมาเป็นสรรพนาม อ้างถึง **นายกฯ อาหนันท์ ปันยารชุน** ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง **นายกรัฐมนตรี**ในขณะนั้น ตำแหน่ง(2) คำว่า **อาหนันท์ ปันยารชุน** เป็นการใช้คำเรียกชื่อซึ่งเป็นคำนามมาเป็นสรรพนาม อ้างถึงผู้ที่เป็น **นายกฯ** ในขณะนั้นซึ่งเป็นผู้กล่าวถวายพระพร ตำแหน่ง(3) (6) คำว่า **ประธานสภา** และ **ผู้บัญชาการทหารสูงสุด** ตามลำดับ เป็นการใช้ชื่อตำแหน่งซึ่งเป็นคำนามมาเป็นสรรพนาม อ้างถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง **ประธานสภา**และ**ผู้บัญชาการทหารสูงสุด**ในขณะนั้นตามลำดับ ตำแหน่ง(5) คำว่า **รัฐมนตรี** เป็นการใช้ชื่อตำแหน่งซึ่งเป็นคำนามมาเป็นสรรพนาม อ้างถึง **คณะรัฐมนตรี**ภายใต้การนำของ**นายกอาหนันท์ ปันยารชุน**

ตัวอย่าง 2

“ขอขอบใจท่านนายกฯ ที่ได้อำนวยความสะดวกในนามของทุกๆ ท่านที่ได้มาในวันนี้”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น คำว่า **นายกฯ** เป็นการใช้ชื่อตำแหน่งซึ่งเป็นคำนามมาเป็นสรรพนาม อ้างถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น

ตัวอย่าง 3

“ขอบใจท่านทั้งหลายที่ได้มาให้พรโดยผ่านนายกรัฐมนตรี. สำหรับการให้พรในโอกาสวันเกิดครั้งนี้”

(4 ธันวาคม 2537 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น คำว่า **นายกรัฐมนตรี** เป็นการใช้ชื่อตำแหน่งซึ่งเป็นคำนามมาเป็นสรรพนาม อ้างถึง นายชวน หลีกภัย ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น

ตัวอย่าง 4

“โครงการถนนรัชดาภิเษกนี้ ไม่ทราบท่านจะทราบหรือเปล่าว่ามาจากอะไร. ตอนนั้น จะฉลองรัชดาภิเษกหมายความว่า ฉลอง ๒๕ ปี ของรัชกาลปัจจุบัน(1). ก่อนนั้นหน่อยเป็นวันที่ไปที่กรมทหารราบที่ ๑ รักษาพระองค์. วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ไปฉลองแล้วก็มีการเลี้ยงพระ. พอติ จอมพล(2)ประกาศ จารุเสถียร ผู้บัญชาการทัพบก(3) และรัฐมนตรีมหาดไทย(4)มาบอกว่า รัชดาภิเษกนี้ทางรัฐบาลขอมีการฉลองหน่อย. ถามว่าฉลองอะไร. ท่านจอมพล(2)ประกาศก็บอกว่าจะสร้างอนุสาวรีย์ ที่ไหนไม่ทราบ จำไม่ได้. เลยบอกว่า ขอเถิดอนุสาวรีย์อย่าเพิ่งสร้าง สร้างถนนดีกว่า. สร้างถนน เรียกว่า วงแหวน เพราะมันเป็น ความฝัน เป็นความฝันมานานแล้ว เกือบ ๔๐ ปี อยากสร้างถนนวงแหวน. รัฐบาลครั้งโน้นบอกว่าถนนวงแหวนมีแล้ว คือถนนราชวิถี ถนนราชวิถีข้างหลังนี้เอง เป็นถนนวงแหวน. นี่เดี๋ยวนี้ ท่านหัวเราะ แต่ครั้งโน้นเขารู้สึกว่าเป็นวงแหวน เพราะที่นี้เราอยู่บ้านนอก. สมัยโน้น ทางไปดอนเมือง ออกจากที่นี้ไปนิดเดียว ก็เป็นทุ่งนาแล้ว. ถนนราชวิถีนี้ก็เป็นวงแหวน. เรานึกถึงว่าควรจะทำวงแหวนใน ก็คือรัชดาภิเษกไปถึงสะพานพระราม ๖. เราก็บอกจอมพล(2)ประกาศ. จอมพลประกาศ ก็รับจะทำ. ได้ลงศิลาฤกษ์แถวๆ สะพานกรุงเทพที่สะพานใต้. แล้วก็ค่อยๆ สร้าง ค่อยๆ สร้าง จนกระทั่งลืมนเลย ลืมไปว่ายังสร้างไม่เสร็จ. จนกระทั่งมาบอกว่าขอเชิญเสด็จไปเปิดสะพานลอยข้ามถนน. ซึ่งจะทำให้โครงการครบถ้วน. ก็เลยนึก “โอ้ เดี๋ยวนี้จรรยาบัตรทำอย่างไรดี ถ้าไปเปิด เดี๋ยวก็จะมีคืบคั้งใหญ่.” ก็ปรึกษากัน ให้สมเด็จพระบรมฯ(5) ไปเปิด. สมเด็จพระบรมฯ(5) ก็เกิดความคิดว่า ไปเปิดบ๊ีบ แล้วก็ล่นรถไปเลย. ลงท้ายก็ดี เพราะว่า ตอนแรกจะเปิดวัน วันพฤหัสบดี. สมเด็จพระบรมฯ(5) ก็บอกว่า ถ้าเปิดวันอาทิตย์จะดี เพราะว่าถ้าเปิดวันอื่นมันจะคืบคั้ง จะลำบาก. ก็เปิดวันอาทิตย์ เป็นอันว่าการเปิดนั้น มีท่านผู้ว่าฯ กรุงเทพมหานคร(6) พุดอะไรนิดหน่อย. แล้วก็เสร็จ เดี๋ยวเดียวเสร็จ ไม่ทันคืบคั้ง. ลงท้ายเปิดแล้ว ได้ผลดี เพราะว่าคนใช้ทางนั้นสะดวก จะไปไหนก็

ไปได้ ผ่านสะพานลอยนั้น ก็รู้สึกว่าการจราจรได้มาก. หมายความว่าโครงการนี้ ทำมาตั้ง ๒๓ ปี ถึงสำเร็จ.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **รัชกาลปัจจุบัน** เป็นการใช้คำเรียกขานซึ่งเป็นคำนามมาเป็นสรรพนาม อ้างถึง ตัวผู้พูด ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลปัจจุบัน ตำแหน่ง(2) (3) และ(4) คำว่า **จอมพล ผู้บัญชาการทัพบก รัฐมนตรีมหาดไทย** ตามลำดับ เป็นการใช้คำเรียกชื่อตำแหน่งซึ่งเป็นคำนามมาเป็นสรรพนาม อ้างถึง **ประภาส จารุเสถียร** ตำแหน่ง(5) คำว่า **สมเด็จพระบรมมช** เป็นการใช้คำเรียกชื่อซึ่งเป็นคำนามมาเป็นสรรพนาม อ้างถึง ผู้ที่ไปเปิดสะพานลอย ตำแหน่ง(6) คำว่า **ผู้ว่าฯ กรุงเทพมหานคร** เป็นการใช้คำเรียกชื่อตำแหน่งซึ่งเป็นคำนามมาเป็นสรรพนาม อ้างถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในขณะนั้น

ตัวอย่าง 5

“...สมเด็จพระบรมราชชนนี แม่(1)เราอายุ ๔๐ – ๕๐ แล้ว ท่านมา ท่านชม อู้แก่ง ทำไอ้แม่(2)ชอบ แต่ท่านต่อ ต้องต่อ อย่าลืมตัว ท่านว่าอย่างนั้น ทุกครั้ง อย่าลืม ท่านพูดว่าอย่าลอย อย่าลอยคือ ท่านใช้คำว่าปอดลอย ลอย ลอย ไอ้ขานี้ต้องอยู่บนดิน อยู่บนดิน ท่านบอกว่าชื่อลูก(3) ชื่อภูมิพล ภูมิพลต้องเหยียบดิน ไอ้การลอยไม่เหยียบดิน เสร็จ ใช้ไม่ได้ ภูมิพลนี้ เหยียบดิน เนี่ยไม่ใช่ดิน ข้างใต้พื้นดิน ถึงเดิน เดินไปบนภูเขา ก็เดินบนดิน เหาะเฮลิคอปเตอร์แล้วลงมาถึงก็เดินกับดิน ท่านเตือนอยู่เสมอว่า ห้ามไม่ให้ลอย จนกระทั่งอายุเกือบ ๖๐ ท่านหยุด ท่านไม่เตือนแล้ว ท่านไม่ค่อยบอกว่าแม่(2)ชอบ ท่านบอกว่า ถ้าทำอะไรดีให้รู้ว่าดี แต่ว่าอย่าไปเห่อมากเกินไป...”

(4 ธันวาคม 2546 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้นในตำแหน่ง(1) (2) และ(3) เป็นคำเรียกญาติ คำว่า **แม่** ในตำแหน่ง(1) เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง **สมเด็จพระบรมราชชนนี** คำว่า **แม่** ในตำแหน่ง(2) เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งในสถานการณ์ที่ผู้พูดอ้างคำพูดของแม่ อ้างถึง **สมเด็จพระบรมราชชนนี** และคำว่า **ลูก** ในตำแหน่ง(3) เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สองในสถานการณ์ที่ผู้พูดอ้างคำพูดของแม่ อ้างถึง **ภูมิพล**

ตัวอย่าง 6

“...มาตอนหนึ่งหมอแจ้งมาทางโทรศัพท์ว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ พระอาการไม่ดี ก็รีบไปเฝ้า. ไปเฝ้าแล้วก็เห็นว่าพระอาการดีขึ้นบ้าง. ท่านลืมนพระเนตรขึ้น. ท่านเห็น “เออ! กลับบ้านไปเสียที มาอยู่นานแล้ว.” ก็กลับบ้าน. แต่วันรุ่งขึ้นหมอก็บอกว่าไม่ดี ต้องเข้าโรงพยาบาล. ก็ให้ท่านไปโรงพยาบาล และไปเฝ้าที่โรงพยาบาล. หลังจากนั้น ก็ไปเฝ้าที่โรงพยาบาลเกือบทุกวัน และพระอาการก็ไม่ค่อยดีขึ้น. ในที่สุด พระอาการไม่ดีขึ้น หมอดทหนทางที่

จะถวายเหยวยยา. หมอเขาทำเต็มที่ ก็เหยวยยาอะไรไม่ได้ จนสวรรคต....”

(4 ธันวาคม 2538 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า หมอ เป็นคำเรียกอาชีพใช้ปนบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม อ้างถึง ผู้ที่ถวายการรักษาสมเด็จพระบรมราชชนนี

1.1.3 การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ หมายถึง การใช้คำบอกระยะมาทำหน้าที่ เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึงสิ่งที่กล่าวถึงว่าอยู่ใกล้หรือไกล ซึ่งสัมพันธสารย่อยที่ใช้การอ้างถึงโดยการใช้ สรรพนามชี้เฉพาะเป็นลักษณะสำคัญมี 4 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ และสัมพันธสารคำสอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“การลงทุนนี้อาจจะไม่เหมือนการลงทุนบริษัท. ลงทุนบริษัทนั้น มีการคำนวณว่าจะได้กำไรเท่าไรบ้าง กลับคืน มา เพื่อสามารถใช้หนี้เท่าไรบ้าง. หรือบางทีก็ใช้หนี้ได้ แต่ไม่ใช่ เพราะว่าการทางเศรษฐกิจ ถ้าบริษัทไหน หรือกิจการไหนไม่เป็นหนี้บริษัทนั้นไม่ดี เพราะว่า ต้องเป็นหนี้สำหรับให้บริษัทก้าวหน้า. นี่ตามทฤษฎีของ เศรษฐกิจ. และสำหรับโครงการ เช่น โครงการปากพนัง หรือโครงการนครนายก โครงการป่าสัก เหล่านี้ กำไรนั้นมาที่ประชาชน. ประชาชนจะอยู่ดีกินดี. เมื่อประชาชนอยู่ดีกินดีก็สามารถที่จะเสียภาษีให้กับรัฐบาล. รัฐบาลก็เก็บเงินภาษีอากรได้อย่างดี.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า นี้ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึง ถ้าบริษัทไหน หรือกิจการไหนไม่เป็นหนี้บริษัทนั้นไม่ดี เพราะว่า ต้องเป็นหนี้สำหรับให้บริษัท ก้าวหน้า

ตัวอย่าง 2

“จำนวนผู้ที่มาในวันนี้ นับว่ามากที่สุดเท่าที่เคยมีมา ในโอกาสแบบนี้. ตัวเลขขึ้นไปถึง เก้าพันกว่าคน ซึ่งทำ ให้นึกถึงว่าปีก่อนๆ นี้มี เจ็ดพันแปดพันคน นึกว่ามาก เพราะเปรียบเทียบกับ จำนวนน้ำที่มีอยู่ในเขื่อน ซึ่ง เวลาให้น้ำมีอยู่ประมาณหนึ่งล้านลูกบาศก์เมตร. แต่ปีนี้ที่มากขึ้นเก้าพันกว่าคนดูสมดุลง หรือดูไม่มาก เมื่อ เปรียบเทียบกับน้ำในเขื่อนภูมิพลที่มีน้ำถึงเก้าพันล้านลูกบาศก์เมตร.”

(4 ธันวาคม 2537 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า โห้น เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนาม ชี้เฉพาะ อ้างถึง ปีก่อนๆ นี้

ตัวอย่าง 3

“ไปเสพยาเสพติดเพราะว่าเพื่อนฝูงหรือไม่ใช่เพื่อนฝูง พวกที่เขาไปบอกว่า เหี้ยอันนี้ดีทำให้แข็งแรง ทำงานได้ แล้วก็คึกครื้นไม่เห็นเป็นไร เสพยาเสพติดยาบ้าอะไร ก็โง่ เพราะว่าเคราะห์ร้าย ๑ เคราะห์ร้ายเราก็ให้อภัย แต่โง่ไม่น่าจะให้ภัยนัก และก็เขาอยากเล่น อยากสนุก อยากสบาย อยากแข็งแรง ซึ่งไม่จริง”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า เหี้ย เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึง ยาเสพติด

ตัวอย่าง 4

“เมื่อ ๓-๔ วันนี้อยู่ที่สกลนคร ไปที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งชื่อว่าหมู่บ้านนางอย อยู่กิ่งอำเภอเต่างอย ชื่อเขานาเอ็นดูดี แล้วก็อำเภอเมืองสกลนคร ชื่อนามสกุลของชาวบ้านแถวนั้นก็คำว่างอยเสมอ ก็เข้าใจว่าเป็นชื่อของท้องที่นั่น เหมือนว่ากรุงเทพฯ ก็ชื่อว่าบางกอก นั้น(1)ก็ชื่อเขาเป็นบ้านนางอย เคยไปเมื่อ ๒ ปี คนเขาก็จนและอยู่ในอิทธิพลที่เรียกว่าก่อการร้ายเพราะว่าอยู่ใกล้กับภูเขา ไปอีกนิดเดียวก็ถึงภูเขา ไปดูแล้วก็รู้สึกว่าจะช่วยได้ เมื่อปีที่แล้วก็ได้เริ่มโครงการหลัก ก็คือให้ชาวบ้านเขาเพาะปลูกสิ่งที่เขาถนัดที่จะเพาะปลูก เช่น ผัก หรือถั่ว หรือข้าวโพด นอกจากนั้น(2)ก็ปลูกข้าว แต่ว่าสำคัญอยู่ที่ว่ายังขาดแคลนน้ำ”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า นั้น เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึงชื่อหมู่บ้านคือ นางอย ตำแหน่ง(2) คำว่า นั้น เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึง สิ่งที่เขาถนัดที่จะเพาะปลูก เช่น ผัก หรือถั่ว หรือข้าวโพด

ตัวอย่าง 5

“ต้องเล่านิทานอีกเรื่องหนึ่ง. คือไปทางชลบุรีครั้งหนึ่ง นี่ก็หลายสิบปีมาแล้ว. มีพ่อค้าคนหนึ่ง เขาบอกว่าเขาทำโรงงาน สำหรับทำสับประรดกระป๋อง. เขาลงทุนเป็นล้าน จำไม่ได้แล้วก็ล้าน เพื่อสร้างโรงงาน. การลงทุนมากอย่างนั้น บอกให้เขาทราบว่ามันไม่ค่อยเห็นด้วย. เพราะว่าเคยทำโรงงานเล็กๆ ที่ทางภาคเหนือ ใช้เงินสามแสนบาท เพื่อที่จะเอาผลผลิตของชาวบ้านชาวเขามาใส่กระป๋องแล้วขาย ก็ได้ผล. เป็นโรงงานเล็กๆ. บอกว่าที่เขาลงทุนเป็นล้าน รู้สึกว่าเสี่ยง. เขาบอกว่าต้องทำอย่างนั้น เขาก็ลงทุน. ทำไปทำมา สับประรดที่อำเภอบ้านบึง ทางชลบุรี ก็มีไม่พอ. เมื่อมีไม่พอต้องไปสั่งสับประรดมาจากปรานบุรี. สับประรดจากปรานบุรีต้องขนส่งมา ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก. ทำไปทำมาโรงงานก็ล้ม.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **นี้** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะอ้างถึง **นิทานอีกเรื่องหนึ่ง** ซึ่งเป็นเรื่องราวเมื่อครั้งที่ผู้พูดเคยไปที่ชลบุรี

ตัวอย่าง 6

“สุนัขชื่อทองแดง ไม่มีพ่อ ทองแดงก็ไม่ทราบว่าเป็นพ่อ ก็เลย วันนี้อย่างไม่ได้ใส่เสื้อแต่ก็มี ค็อกเกอร์ตัวหนึ่งเขาใส่เสื้อสีเหลือง บนนั้นนะเขาเขียนรักพ่อ ค็อกเกอร์ตัวนั้นเขามีพ่อ เขามีพ่อ แต่ว่าเราก็มารู้จัก แต่เขาบอกว่ารักพ่อ ก็เลยนึกว่ารักพ่อ ก็เลย เดินเข้ามาแล้วมาโชว์ตัวว่าเขารักพ่อ ทองแดงเขาไม่ได้ใส่เสื้อ ไม่มีใครเอาเสื้อใส่ให้เขา เพราะว่าเขาไม่มีพ่อ แต่ว่าเดี๋ยวกลับไปก็คงใส่เสื้อทองแดง เราอุตส่าห์ไปหาเสื้อทองแดงมาให้เขาใส่เสื้อทองแดง ให้ทองแดงใส่เสื้อทองแดง ก็เลย ทองแดงเขาได้บอวลใจว่าเขามีพ่อ”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **นั้น** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะอ้างถึง **เสื้อสีเหลือง**

ตัวอย่าง 7

“สามัคคีในทางเมตตากรุณา ก็หมายความว่าถ้าเห็นคนอื่นเขาทำอะไรก็ช่วยเขา ถ้าเขาทำดีก็ชื่นชม ถ้าเขาทำไม่ดีก็ดักเตือน ถ้าดักเตือนก็ไม่ใช้ไปดักเตือนเขาอย่างที่จะทำให้เขาเจ็บใจเปล่าๆ ก็ไปดักเตือนเขาอย่างทำให้เขามีกำลังใจ เห็นว่าตรงไหนบกพร่องให้เขาเข้าใจ ถ้าเขาเข้าใจแล้วเขาก็อาจจะเห็นว่าเขาบกพร่องตรงนั้นๆ แก้อะไร **นั้น(1)**นะเป็นเมตตา ที่ว่าพ่อแม่ดีลูกสู้ดีกว่าร้าย ที่จริงการดีลูกนั้นก็เป็นการเมตตากรุณา เพราะว่าเป็นการดักเตือน ถ้าหากว่าพ่อแม่ดีลูกด้วยโทษ ด้วยความโกรธเคือง **นั้น(2)**นะไม่ดี แต่ถ้าดีลูกเพราะอยากให้เข้าใจ **นั้น(3)**นะเป็นเมตตา”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **นั้น** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึง **ดักเตือนเขาอย่างทำให้เขามีกำลังใจ เห็นว่าตรงไหนบกพร่องให้เขาเข้าใจ** ตำแหน่ง(2) คำว่า **นั้น** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึง **พ่อแม่ดีลูกด้วยโทษ ด้วยความโกรธเคือง** ตำแหน่ง(3) คำว่า **นั้น** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึง **ดีลูกเพราะอยากให้เข้าใจ**

ตัวอย่าง 8

“เคยพูดแล้วว่าแก้มลิงคืออะไร แต่ก็ยังไม่ซาบซึ้งกัน. เป็นโครงการ “แก้มลิง” เพราะ “นางมณีเมขลา” เป็นส่วนหนึ่ง “ของสำนักงาน ฝล.” “สำนักงาน ฝล.” นี้ คืออะไร เป็นการเปิดเผยเป็นทางการเป็นครั้งแรกเดี๋ยวนี้

ณ บัดนี้ นอกเวลาราชการว่า “ผล.” นี่แปลว่า “สำนักงานผู้ลงลิ้ง”. **นี่(1)**เครื่องหมาย “สำนักงานผู้ลงลิ้ง” “ผล.” ตรงนี้ก็คือ *ศาลพระกาฬ*. ลิ้งที่อยู่ข้างล่าง**นี่(2)**เป็นลิ้งจำพวกที่ไม่กินกล้วย. คือว่ากินกล้วยแต่ไม่เก็บไว้ในแก้มลิ้ง. เพราะว่าตามปกติเวลาเราให้กล้วยกับลิ้ง ลิ้งจะเคี้ยว เคี้ยว เคี้ยว แล้วเก็บไว้ในแก้มลิ้ง. แต่ผู้ลงลิ้งที่ลพบุรี ท่านผู้ว่าฯ ลพบุรีคงทราบว่าจะไม่รับประทานกล้วย เพราะผู้ลงลิ้งที่ลพบุรีนั้นเขาจับประทานแต่โต๊ะจีน. แต่อย่างไรก็ตามนิสัยของลิ้งก็ยังคงเป็นลิ้ง. เพราะว่า เราจำได้เมื่ออายุ ๕ ขวบ มีลิ้ง เอากกล้วยไปให้. มันก็เคี้ยว เคี้ยว เคี้ยว แล้วใส่ในแก้มลิ้ง. ตกลง “โครงการแก้มลิ้ง”นี้มีที่กิดเมื่อเราอายุ ๕ ขวบ. *เมื่ออายุ ๕ ขวบ* นี้ก็เป็นเวลา ๖๓ ปีมาแล้ว. ลิ้งสมัย**โน้น(3)** ลิ้งโบราณเขาก็มีแก้มลิ้งแล้ว. เขาเคี้ยวแล้ว เอาเข้าไปเก็บในแก้ม.”

(4 ธันวาคม 2538 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอรรถาธิบายข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **นี่** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึง *เครื่องหมาย “สำนักงานผู้ลงลิ้ง”* ตำแหน่ง(2) คำว่า **นี่** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึง *ศาลพระกาฬ* ตำแหน่ง(3) คำว่า **โน้น** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึงช่วงอายุของผู้พูดคือ *เมื่ออายุ ๕ ขวบ*

ตัวอย่าง 9

“อีก ๒ ปีข้างหน้า วันนี้อาจเป็นวันของ “ความสามัคคี” “ความรักความสามัคคี”. อีก ๒ ปี ก็ไม่สายเกินไปให้เป็น “วันสามัคคี” แต่ระหว่างนั้นก็ต้องใช้ความสามัคคีต่อไป เพื่อให้มีวันนั้นขึ้นได้ คือถ้าไม่ปฏิบัติตั้งแต่วันนี้ ก็ไม่มีวันหน้า.”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า **นั้น** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึง *อีก ๒ ปีข้างหน้า* ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่จะเกิดวันสามัคคี

ตัวอย่าง 10

“สามัคคีกัน. ต้องไม่ปิดขากันมากเกินไป. แต่ว่าไม่ได้ หมายความว่า จะต้องทำแบบที่บางคนนี่จะทำ. จะต้องให้ทุกคนมีโอกาสทำงาน ทำงานตามหน้าที่. *เมื่อทำงานตามหน้าที่แล้ว ก็ต้องหวังดีต่อผู้อื่น*. **นี่**เป็นหลักที่สำคัญ. ต้องทำงานด้วยการเห็นอกเห็นใจกัน และทำด้วยความขยันหมั่นเพียร.”

(4 ธันวาคม 2545 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า **นี่** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ อ้างถึง *เมื่อทำงานตามหน้าที่แล้ว ก็ต้องหวังดีต่อผู้อื่น*

1.1.4 การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ หมายถึง การอ้างถึงเพื่อบ่งบอกตำแหน่งตามระยะทางของสิ่งที่อ้างถึง ซึ่งสัมพันธ์สารย่อยที่มีการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้เป็นลักษณะสำคัญมี 5 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก และสัมพันธสารคำสอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“เราก็เป็นประเทศที่ไม่ร่ำรวย แล้วก็ประเทศที่เรียกว่าเขาจัดอยู่ในประเทศด้อยพัฒนา เขาไม่เรียกว่าด้อยพัฒนา เขาเรียกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา เขาก็เกรงใจเหมือนกัน เพราะว่าตามธรรมดาแต่ก่อนนี่ก็เรียกประเทศด้อยพัฒนาคือพัฒนาต่ำ คือความพัฒนานั้นต่ำ เขาเรียกกันอย่างนั้น แต่ว่าเดี๋ยวนี้เขาเรียกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา ประเทศที่กำลังพัฒนานี้ก็หมายความว่าไม่ได้พัฒนา ความจริงทุกประเทศในโลกก็กำลังพัฒนาทั้งนั้น เพราะถ้าไม่พัฒนาไม่ก้าวหน้าก็หมายความว่าประเทศนั้นเน่า ประเทศนั้นใช้ไม่ได้ ต้องพัฒนาทุกอย่าง”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้นจะเห็นว่า คำว่า (ประเทศ) นั้น ทั้งสองตำแหน่งเป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง (ประเทศ) ไม่พัฒนาไม่ก้าวหน้า

ตัวอย่าง 2

“ที่เกิดมี วิกฤตการณ์ขึ้นมา ก็เพราะว่าขยายการผลิตมากเกินไป และไม่มีใครซื้อ เพราะไม่มีใครมีเงินพอที่จะซื้อ. อย่างรถยนต์ที่เข้ามาตะกี้ เขายังมีรถที่อยู่ใน STOCK แต่ขายไม่ออก. ไม่ใช่ไม่มีคนอยากได้รถ แต่คนที่อยากได้รถนั้นไม่มีเงิน. ถ้าจะซื้อรถ โดยไม่จ่ายเงินให้ ใช้เงินเชื่อ บริษัทก็ไม่รอดเหมือนกัน. ฉะนั้น เขาชะลอการสร้าง แล้วเขาจึงมาทำรถคันนี้(1)ให้ โดยใช้คนงานกว่าสองร้อยคน. นี่ก็เป็นเรื่องของการแก้ไขวิกฤตการณ์ แต่ท่านผู้ชอบเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่ อาจจะไม่ค่อยพอใจ. ต้องถอยหลังเข้าคลอง จะต้องอยู่อย่างระมัดระวัง และต้องกลับไปทำกิจการ ที่อาจจะไม่ค่อยซับซ้อนนัก คือใช้เครื่องมืออะไรที่ไม่หรูหรา. แต่ก็อย่างไรก็ตาม มีความจำเป็นที่จะถอยหลังเพื่อที่จะก้าวหน้าต่อไป. ถ้าไม่ทำอย่างที่ว่านี้(2)ก็จะแก้วิกฤตการณ์นี้(3)ยาก.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้นจะเห็นว่า ตำแหน่ง(1) คำว่า (รถคัน) นี้ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง รถยนต์ที่เข้ามาตะกี้ ตำแหน่ง(2) คำว่า (ที่ว่า) นี้ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง จะต้องอยู่อย่างระมัดระวัง และต้องกลับไปทำกิจการ ที่อาจจะไม่ค่อยซับซ้อนนัก คือใช้เครื่องมืออะไรที่ไม่หรูหรา ตำแหน่ง(3) คำว่า (วิกฤตการณ์) นี้ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

ตัวอย่าง 3

“สมัยนี้ ะไรๆ ก็แพงขึ้นทุกที จะให้น้ำมันมันถูกลงมาก็ลำบาก นอกจากหาวิธีที่จะทำน้ำมันที่ราคาถูกลง ซึ่งก็ทำได้เหมือนกัน ถูกลงกว่านิดหน่อย คือแทนที่จะใช้น้ำมันที่มีโอเทน 95 ไซโอเทน 91 แล้วก็เติมกอสอร์เข้าไป นิดหนึ่ง ได้ 95 ก็มีวิธีทำได้ อาจจะเป็นได้ว่ารถจะวิ่งไม่เร็ว ก็ดีเหมือนกันรถไม่วิ่ง ไม่ให้วิ่งเร็วเกินไป รถจะได้ไม่ชนมากเกินไป ก็จะได้ประหยัด ยิ่งไงทั้งหมดนี่เป็นความคิดให้พอเพียง”

(4 ธันวาคม 2543 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้นจะเห็นว่า คำว่า (ทั้งหมด)นี้ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง สมัยนี้ ะไรๆ ก็แพงขึ้นทุกที จะให้น้ำมันมันถูกลงมาก็ลำบาก นอกจากหาวิธีที่จะทำน้ำมันที่ราคาถูกลง ซึ่งก็ทำได้เหมือนกัน ถูกลงกว่านิดหน่อย คือแทนที่จะใช้น้ำมันที่มีโอเทน 95 ไซโอเทน 91 แล้วก็เติมกอสอร์เข้าไปนิดหนึ่ง ได้ 95 ก็มีวิธีทำได้ อาจจะเป็นได้ว่ารถจะวิ่งไม่เร็ว ก็ดีเหมือนกันรถไม่วิ่ง ไม่ให้วิ่งเร็วเกินไป รถจะได้ไม่ชนมากเกินไป ก็จะได้ประหยัด

ตัวอย่าง 4

“เราเลยบอกว่า ถ้าจะแนะนำก็แนะนำได้ ต้องทำแบบ “คนจน”. เราไม่เป็นประเทศร่ำรวย เรามีพอสมควร พออยู่ได้. แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมาก. เราไม่อยากจะประเทศก้าวหน้าอย่างมาก. เพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมาก ก็จะมีแต่ถอยหลัง. ประเทศเหล่านั้น(1) ที่เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลัง และถอยหลังอย่างหนักแล้ว. แต่ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกว่าแบบ “คนจน” แบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัคคีนี้แหละ คือเมตตาตากัน ก็จะอยู่ได้ตลอดไป. คนที่ทำงานตามวิชาการ จะต้องดูตำรา. เมื่อพลิกไปถึงหน้าสุดท้ายแล้ว ในหน้าสุดท้ายนั้นเขาบอก “อนาคตยังมี” แต่ไม่บอกว่าจะให้ทำอย่างไร. ก็ต้องปิดเล่มคือปิดตำรา. ปิดตำราแล้วไม่รู้จะทำอะไร. ลงท้ายก็ต้องเปิดหน้าแรก เปิดหน้าแรกก็เริ่มต้นใหม่ ถอยหลังเข้าคลอง. แต่ถ้าเราใช้ตำราแบบ “คนจน” ใช้ความอะลุ่มอล่วยกัน ตำรานั้น(2)ไม่จบ เราจะก้าวหน้า “เรื่อยๆ”.”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า (ประเทศเหล่านั้น) เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง ประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า ตำแหน่ง(2) คำว่า (ตำรา) เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง ตำราแบบ “คนจน”

ตัวอย่าง 5

“ลิงตัวหนึ่งที่มีอยู่ มือพิการ ยังไม่ถึงตัวน แต่ก็ใช้ไม่ได้. เรียกมันว่า ไอ้กะลา หรือคุดกะลา เพราะอยู่ในวัง (หัวเราะ). กะลา นั้นเป็นลิงจากบางขุนเทียนของท่านผู้ว่าฯ. โครเอากะลาเจาะรูไปวางไว้. ไอ้ลิงก็อยากจะทำว่าข้างในมีอะไร เอามือล้วงเข้าไป. ไม่รู้ทำกรรมอะไร มันก็ติดอยู่อย่างนั้น สลัดไม่ออกเพราะกำมือไว้

จนกระทั่งมือเริ่มจะเหนียวกว่าหม้อจะจับตัวได้ก็หลายวัน. ผ่ากะลาออก แต่มือพิการแล้ว. ตั้งใจจะปล่อยให้รักษาหายแล้ว แต่มันก็พิการแล้ว ถ้าปล่อยให้เข้าฝูงลิงที่บางขุนเทียน มันก็อยู่ไม่ได้ จะถูกพรรคพวกตี ก็คงตายแน่ จึงเอามาเลี้ยงที่นี่ และเรียกมันว่า คุณกะลา. เมื่อสองสามวันนี้ได้ข่าวว่าที่เพชรบุรีมีลิงอีกตัวหนึ่ง เขาผูกกะละมังที่เท้า –เอ๊ะ ลิงเขาเรียกเท้าหรือตีน (หัวเราะ). เขาผูกกะละมังกับขาของลิง มันก็แน่นเข้าทุกที่ ตีนมันเลยเน่า. ตอนนี้อยู่กำลังรักษาอยู่ เขาบอกว่าต้องตัดขา. น่ากลัวต้องมาเลี้ยงที่นี่ด้วย (หัวเราะ). เพราะสงสาร. เข้าฝูงไม่ได้ ตายแน่. ลงท้ายก็เป็นพวกพิการ. ตัวแรกนั้น(1)ชื่อไอ้กะลา ตัวนี้(2)ชื่อไอ้กะละมัง (หัวเราะ). ไม่ทราบว่าเป็นลิงตัวผู้หรือตัวเมีย. ไอ้กะลาเป็นลิงตัวผู้ ถ้าตัวนี้(2)เป็นลิงตัวเมียก็ให้แต่งงานกัน (หัวเราะ) แล้วลูกก็ชื่อ กะละแม (หัวเราะ).”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า (ตัวแรก)นั้น เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง ไอ้กะลา หรือคุณกะลา ตำแหน่ง(2) คำว่า (ตัว)นี้ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง ไอ้กะละมัง

ตัวอย่าง 6

“โครงการต่างๆ หรือเศรษฐกิจที่ใหญ่ ต้องมีความสอดคล้องกันดี ที่ไม่ใช่เหมือนทฤษฎีใหม่ ที่ใช้ที่ดินเพียง ๑๕ ไร่ และก็สามารถที่จะปลูกข้าวพอกิน. กิจการนี้ใหญ่กว่า แต่ก็ยังเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน. คนไม่เข้าใจว่ากิจการใหญ่ๆ เหมือนสร้างเขื่อนป่าสักก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน. เขานึกว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ห่างไกลจากเศรษฐกิจพอเพียง. แต่ที่จริงแล้ว เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า (กิจการ)นี้ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง เขื่อนป่าสัก

ตัวอย่าง 7

“พูดถึงทฤษฎีใหม่ พูดถึงเศรษฐกิจพอเพียง ไอ้เหี้ยเราไม่ได้ซื้อจากต่างประเทศ แต่ว่าเป็นของพื้นเมือง แล้วก็ไม่ได้ อาจจะอ้างว่า เป็นความคิดของพระเจ้าอยู่หัว ไม่ใช่ทำมานานแล้ว ทั้งราชการ ทำราชการ ทั้งพลเรือน ทั้งทหาร ทั้งตำรวจ ได้ใช้เศรษฐกิจพอเพียงมานานแล้ว”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า (ไอ้)เหี้ย เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง ทฤษฎีใหม่ และ เศรษฐกิจพอเพียง

ตัวอย่าง 8

“ขอขอใจท่านทั้งหลายที่ได้มาในวันนี้ เพื่อให้พรโดยผ่านท่านนายกรัฐมนตรี. เป็นการให้กำลังใจในการทำงาน ทั้งปวง ทำให้มีกำลังใจที่จะปฏิบัติงานต่อไป. ตามที่นายกข ได้กล่าว ก็กล่าวในทางที่ดีว่า ทำงานมาเป็นเวลากว่า ๔๗ ปี เป็นผลให้ประเทศชาติมีความเจริญ. ข้อนี้(1)ก็เป็นการยกย่องและเป็นการให้กำลังใจ. แต่กลับทำให้เกิดความหนักใจอยู่เหมือนกัน. ว่าทำงานมาเป็นเวลาถึง ๔๗ ปีมาแล้วสภาพหรือสถานการณ์ของประเทศก็ยังคงมีความยุ่งยากมิใช่น้อยในทุกด้าน. ในด้านการทำมาหากินก็ตาม ในด้านความเป็นอยู่ก็ตาม หรือในด้านระเบียบในการปกครองหรือในการอาชีพ แม้สถานะทางความมั่นคงก็ยังไม่ดีตามที่ควรจะเป็น. ข้อนี้(2)ก็เป็นความหนักใจ เพราะหมายความว่า งานที่ทำมานั้น แม้มีผลก็ตาม แต่ยังไม่พอ. จะต้องให้มีผลดียิ่งขึ้นเพื่อที่จะให้ประเทศมีความมั่นคง มีความผาสุก รบรื่นอย่างเต็มที่.

”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า (ข้อ)นี้ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้อำนาจชี้ อ้างถึง ทำงานมาเป็นเวลากว่า ๔๗ ปี เป็นผลให้ประเทศชาติมีความเจริญ.ตำแหน่ง(2) คำว่า (ข้อ)นี้ อ้างถึง ทำงานมาเป็นเวลาถึง ๔๗ ปีมาแล้วสภาพหรือสถานการณ์ของประเทศก็ยังคงมีความยุ่งยากมิใช่น้อยในทุกด้าน. ในด้านการทำมาหากินก็ตาม ในด้านความเป็นอยู่ก็ตาม หรือในด้านระเบียบในการปกครองหรือในการอาชีพ แม้สถานะทางความมั่นคงก็ยังไม่ดีตามที่ควรจะเป็น

ตัวอย่าง 9

“ก่อนลงมา ได้เปิดกล่องหนึ่ง ในนั้นมีของ มีนก ๒ ตัว ที่จู่จี้กัน. ก็ทำให้มีกำลังใจว่า เขาจู่จี้กัน เขาปรองดองกัน. ก็หมายความว่า เป็นอันว่าทุกคน ก็มีจิตใจที่จะรักกัน ทุกคนมีจิตใจที่จะช่วยกันทำอะไรต่างๆ โดยที่เป็นสิ่งที่ เป็นมงคล ไม่ทะเลาะกัน. แค่นี้(1)ก็พอ ขอแค่นี้(1) ให้เป็นเหมือนนก ๒ ตัวนั้น(2). ก็ขอขอใจ ท่านทั้งหลายที่ได้มาและมาให้กำลังใจ”

(4 ธันวาคม 2537 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า (แค่นี้)นี้ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้อำนาจชี้ อ้างถึง ทุกคน ก็มีจิตใจที่จะรักกัน ทุกคนมีจิตใจที่จะช่วยกันทำอะไรต่างๆ โดยที่เป็นสิ่งที่ เป็นมงคล ไม่ทะเลาะกัน ตำแหน่ง(2) คำว่า (นก ๒ ตัว)นั้น อ้างถึง นก ๒ ตัว ที่จู่จี้กัน ซึ่งหมายถึงมีความปรองดองกัน

ตัวอย่าง 10

“ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพอยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานปณิธาน จุดมุ่งหมายในแง่(1) ในทาง(2) ที่จะให้เมืองไทยอยู่พอยู่พอกิน ไม่ใช่รุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่าการพอยู่พอกิน มีความสงบนั้น ถ้าจะเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้ารักษาความพอยู่พอกินนั้นได้ เราจะยอดเยี่ยมยอด เพราะประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลังตก กำลังแย่ กำลังยุ่ง เพราะจะแสวงหาความยิ่งยวดทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางลัทธิ ฉะนั้นถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิด แต่ละท่าน แต่ละบุคคล และมีความคิด มีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่นซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกัน รักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอยู่พอกิน ขออย่า พอคควร พอยู่พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่ง คุณสมบัติ(3)จากเราไปได้”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า (แง่)นี้ และ(ทาง)นี้ ในตำแหน่ง(1) และ(2) ตามลำดับ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง มีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพอยู่พอกิน มีความสงบ ตำแหน่ง(3) คำว่า (คุณสมบัติ)นี้ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึง พอคควร พอยู่พอกิน มีความสงบ

ตัวอย่าง 11

“สามัคคีในทางที่ถูกนั้นต้องอาศัยกำลังใจของแต่ละคนที่ทำอะไรหรือคิดอะไรในทางที่ถูก ที่ถูกหลักเหตุผล และประกอบด้วยเมตตา ถ้าหากว่าบุคคลมีจิตใจที่ดีและหมู่คณะมีความสามัคคีที่ดี อาศัยใจที่มีเหตุผล ดังกล่าวก็ทำให้หมู่คณะอยู่ดีได้ แต่ว่าต้องระวังคำว่าสามัคคีในหมู่คณะ เพราะว่าถ้า หากว่ามีกำลังที่ไปในทางที่ไม่ดี คือหมายความว่าคิดไม่รอบคอบหรือมีเหตุผลที่ไม่ถูกต้อง ก็ทำให้ความสามัคคีนั้นกลายเป็นความสามัคคีที่ไม่ถูกต้อง”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า (สามัคคี)นั้น เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ อ้างถึงความสามัคคีที่ คิดไม่รอบคอบหรือมีเหตุผลที่ไม่ถูกต้อง

1.1.5 การอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน หมายถึง การใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวนมา เพื่อเชื่อมโยงความ สัมพันธสารย่อยที่มีการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวนเป็นลักษณะสำคัญมี 6 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสาร แสดงความรู้สึก สัมพันธสารคำสอน และสัมพันธสารอวยพร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“โครงการนี้เป็นโครงการที่อยู่ในวิสัยที่จะทำได้ แม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่ใช่น้อย. แต่ก็ถ้าดำเนินไปเดี๋ยวนี้ อีก ๕-๖ ปีข้างหน้า เราสบาย. และถ้าไม่ทำ อีก ๕-๖ ปีข้างหน้า ราคาค่าก่อสร้าง ค่าดำเนินการก็จะขึ้นไป ๒ เท่า ๓ เท่า. ลงท้ายก็ต้องประวิงต่อไป และเมื่อประวิงต่อไปก็จะได้ไม่ทำ. เราก็ต้องอดน้ำแน่ จะกลายเป็นทะเลทราย. แล้วเราจะอพยพไปที่ไหนก็ไม่ได้. โครงการนี้คือสร้างอ่างเก็บน้ำ ๒ แห่ง. แห่งหนึ่งคือที่แม่น้ำป่าสัก อีกแห่งหนึ่งที่แม่น้ำนครนายก. สองแห่งรวมกันจะเก็บกักน้ำ เหมาะสมพอเพียงสำหรับการบริโภค การใช้ ในเขตของกรุงเทพฯ และเขตใกล้เคียงในที่ราบลุ่มของประเทศไทยนี้.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า สอง(แห่ง) เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน อ้างถึงอ่างเก็บน้ำที่ แม่น้ำป่าสัก และ แม่น้ำนครนายก

ตัวอย่าง 2

“ที่พูดกลับไปกลับมาในเรื่องการค้า การบริโภค การผลิตและการขายนี้ ก็นี้กว่าท่านทั้งหลาย กำลังกลุ่มใจในวิกฤตการณ์. ตั้งแต่คนที่มีเงินน้อยจนกระทั่งคนที่มีเงินมาก ล้วนเดือดร้อน. แต่ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไปทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้แค่ครึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะมีสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็จะสามารถอยู่ได้. การแก้ไขอาจจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่าย ๆ. โดยมากคนก็ใจร้อน เพราะเดือดร้อน แต่ว่าถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ ก็สามารถที่จะแก้ไขได้.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า ล้วน เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน อ้างถึง ที่มีเงินน้อย และ คนที่มีเงินมาก

ตัวอย่าง 3

“หมอแจ้งมาทางโทรศัพท์ว่า สมเด็จฯ ท่าน พระอาการไม่ดี ก็รีบไปเฝ้า. ไปเฝ้าแล้วก็เห็นว่าพระอาการดีขึ้นบ้าง. ท่านลิ้มพระเนตรขึ้น. ท่านเห็น “เออะ! กลับบ้านไปเสียที มาอยู่นานแล้ว.” ก็กลับบ้าน. แต่วันรุ่งขึ้นหมอก็บอกว่าไม่ดี ต้องเข้าโรงพยาบาล. ก็ให้ท่านไปโรงพยาบาล และไปเฝ้าที่โรงพยาบาล. หลังจากนั้นก็ไปเฝ้าที่โรงพยาบาลเกือบทุกวัน และพระอาการก็ไม่ค่อยดีขึ้น. ในที่สุด พระอาการไม่ดีขึ้น หมอดตรวจก็จะถวายเยียวยา. หมอเขาทำเต็มที่ ก็เยียวยาอะไรไม่ได้ จนสวรรคต. แต่ว่าเมื่อสวรรคตก็ดีใจอยู่อย่างว่า ลูกของท่านทั้งสองก็อยู่ด้วย จีบพระหัตถ์อยู่ และหลานที่ท่านรักที่สุด - เพราะว่าท่านเลี้ยงมา แล้วหลานนั้นก็เลี้ยงท่าน - ก็มาจีบพระหัตถ์ด้วย. ก็สามคน. ท่านก็สวรรคตอย่างสงบ.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **สาม(คน)** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **ลูกของท่านทั้งสอง** และ **หลานที่ท่านรักที่สุด**

ตัวอย่าง 4

“เมื่อซื้อที่ซึ่งห่างจากที่ที่บริษัทนั้นเคยจะมาซื้อ เพียงประมาณ ๒๐๐ - ๓๐๐ เมตร เราไปขุดมีน้ำ. เรียกว่าเราดวงดี ขุดมีน้ำได้. เมื่อมีน้ำแล้ว ก็สมารถที่จะนำน้ำนั้นมาทำการเพาะปลูกตลอดปี เลี้ยงปลาก็ได้. เลย์ใช้ที่ ๑๕ ไร่นี้มาปลูกข้าว ปลูกผัก ปลูกต้นไม้ ต้นไม้ผล ปลูกสมุนไพรก็มี และมีการเลี้ยงปศุสัตว์ ทั้งหมดนี้ใน ๑๕ ไร่นี้.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **ทั้งหมด** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **ปลูกข้าว ปลูกผัก ปลูกต้นไม้ ต้นไม้ผล ปลูกสมุนไพร** และ **การเลี้ยงปศุสัตว์**

ตัวอย่าง 5

“มีรายการวิทยุ ผู้เชี่ยวชาญหลาย(1)คนถามกันไปถามกันมาว่า เศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวนี้เป็นอย่างไร. บาง(2)คนก็บอกว่าดีจริง จะทำให้ประเทศชาติรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ได้ จะทำอย่างไรอย่างนี้. บาง(2)คนก็คัดค้านบอกว่าไม่ดี. ไม่ใช่ว่าถ้ามีผู้กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นคล้าย ๆ ทฤษฎีที่แต่งขึ้นมาใหม่ลอยๆ แล้วจะน้อยใจ. ไม่น้อยใจ ดีใจ. ดีใจที่ท่านผู้ที่เป็นนักเศรษฐกิจ ผู้ที่เป็นอาจารย์เศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียง อุตสาหะเฝ้าถึงอ้างถึงเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัว. ถ้าเขาไม่เห็นว่ามีดี เขาก็จะไม่พูดเลย.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **หลาย(คน)** และตำแหน่ง(2) คำว่า **บาง(คน)** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ที่เป็นนักเศรษฐกิจ ผู้ที่เป็นอาจารย์เศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียง**

ตัวอย่าง 6

“เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้ก้าวหน้าไปอีก ว่าไม่ใช่เพียงแต่ปลูกให้มีพอกิน ไม่ใช่ปลูกพอกินอย่างนั้น มันต้องมีพอที่จะตั้งโรงเรียน มีพอที่จะมีแม่แต่ศิลปะ ทำให้ศิลปะ เกิดขึ้นแล้ว ก็ประเทศชาติก็จะถือว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่เจริญในทุกทาง เจริญในทางไม่หิว มีกิน คือไม่จน แล้วก็มีความรู้ แล้วก็มีความอาหารใจ อาหารที่จะศิลปะ หรืออะไรอื่น ๆ ให้มาก ๆ ความสะดวกให้สามารถที่จะสร้าง อะไรๆ ได้ นี่ก็เศรษฐกิจพอเพียง”

(4 ธันวาคม 2546 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า **ทุก(ทาง)** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **เจริญในทางไม่หิว มีกิน คือไม่จน แล้วยังมีกิน แล้วยังมีอาหารใจ อาหารที่จะคิดปีหรืออะไรอื่น ๆ ให้มาก ๆ ความสะดวกให้สามารถที่จะสร้าง อะไร ๆ ได้**

ตัวอย่าง 7

“ตามที่นายภ ข ได้กล่าว ก็กล่าวในทางที่ดีว่า ทำงานมาเป็นเวลากว่า ๔๗ ปี เป็นผลให้ประเทศชาติมีความเจริญ. ข้อนี้ก็เป็นการยกย่องและเป็นการให้กำลังใจ. แต่กลับทำให้เกิดความหนักใจอยู่เหมือนกัน. ว่าทำงานมาเป็นเวลาถึง ๔๗ ปีแล้วสภาพหรือสถานการณ์ของประเทศก็ยังคงมีความยุ่งยากมิใช่น้อยในทุกด้าน. ในด้านการทำมาหากินก็ตาม ในด้านความเป็นอยู่ก็ตาม หรือในด้านระเบียบในการปกครองหรือในการอาชีพ แม้สถานะทางความมั่นคงก็ยังไม่ดีตามที่ควรจะเป็น. ข้อนี้ก็มีความหนักใจ เพราะหมายความว่า งานที่ทำมานั้น แม้มีผลก็ตาม แต่ยังไม่พอ. จะต้องให้มีผลดียิ่งขึ้นเพื่อที่จะให้ประเทศมีความมั่นคง มีความผาสุกราบรื่นอย่างเต็มที่.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น คำว่า **ทุก(ด้าน)** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **ในด้านการทำมาหากิน ในด้านความเป็นอยู่ ในด้านระเบียบในการปกครอง ในการอาชีพ และ ทางความมั่นคง**

ตัวอย่าง 8

“ปีที่ผ่านมานี้ ต้องขอขอบคุณ ทั้งฝ่ายราชการ ทั้งฝ่ายเอกชน พ่อค้า ประชาชน ที่จัดโครงการหรืองานและการแสดงซึ่งความเอ็นดูและความเป็นห่วงนี้ ต้องบอกว่าซาบซึ่งจริงๆ.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น คำว่า **ทุก(คน)** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **ฝ่ายราชการ ฝ่ายเอกชน พ่อค้า ประชาชน**

ตัวอย่าง 9

“เมืองไทยเราประกอบด้วยคนหลายชนิตหลายวัยหลายความคิดหลายหน้าที่ ซึ่งทั้งหมดจะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ว่าคนหนึ่งคนใดจะอยู่โดยลำพังได้ คนหนึ่งยืนอยู่ได้แต่อีกคนล้ม ก็ล้มกันหมดเหมือนกัน”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า **ทั้งหมด** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **คนหลายชนิดหลายวัยหลายความคิดหลายหน้าที่**

ตัวอย่าง 10

“การที่พูดถึงกำลังต่าง ๆ แล้วก็ได้พูดถึงกำลังกาย กำลังวาจา กำลังใจ กำลังสามัคคี กำลังเมตตา กำลังทั้งหลายนี้จะต้องให้ออกมาใช้ในทางที่ถูกต้องในทางที่สร้างสรรค์ โดยที่ได้พิจารณาให้รอบคอบแล้วด้วย เหตุด้วยผล และกำลังเหล่านี้เวลาสำแดงผลออกมาก็จะสัมฤทธิ์ผลในทางที่ดีในทางที่สร้างสรรค์”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า **ทั้งหลาย** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **กำลังกาย กำลังวาจา กำลังใจ กำลังสามัคคี กำลังเมตตา**

ตัวอย่าง 11

“ก็ขอให้ทุก ๆ (1) ท่านได้รับพรให้มีความเจริญรุ่งเรือง ร่างกายแข็งแรง จิตใจปัญญาเข้มแข็ง เจียบแหลม เพื่อที่จะได้ความสำเร็จทุก(2)ประการในงานการที่ท่านกำลังทำ。”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **ทุก ๆ(ท่าน)** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **ผู้ที่มาเข้าเฝ้าฯ** ตำแหน่ง(2) คำว่า **ทุก(ประการ)** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **ในงานการที่ท่านกำลังทำ** ซึ่งผู้พูดอวยพรให้ผู้ที่มาเข้าเฝ้าฯ ประสบความสำเร็จในงานที่กำลังทำทุกประการ

ตัวอย่าง 12

“แล้วก็ต้องให้พรทุก(1)ฝ่าย ฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค่าน ให้กำลังใจทำได้ดี แต่วันนี้ไม่พูดให้ทำอะไร ทะเลาะกันไม่เอา ไม่ให้ทะเลาะ ให้ทำอะไรที่ดี และคิดให้ อย่าเกิน อย่าเลยเถิด แต่ถ้าทุก(2)คนทำงานให้เหมาะสม บ้านเมืองจะไปได้ ให้แต่ละคนไปได้ ไม่ใช่มีการหัวชนฝาจะทำอะไร ก็ขอให้แต่ละคนมีความสำเร็จพอสมควร เศรษฐกิจพอเพียง คือทำให้พอเพียง ถ้าไม่พอเพียงไปไม่ได้ แต่ถ้าพอเพียงสามารถนำพาประเทศไปได้ดี ก็ขอให้ทุก(2)คนประสบความสำเร็จพอเพียง เพื่อให้บ้านเมืองบรรลุความสำเร็จที่แท้จริง ก็ไม่รู้ คนที่รับพรก็รับไป คนที่ไม่รับพร ก็คิดในใจ”

(4 ธันวาคม 2548 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **ทุก(ฝ่าย)** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **ฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้าน** ตำแหน่ง(2) คำว่า **ทุก(คน)** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน อ้างถึง **ฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้าน รวมทั้งผู้ที่มาเข้าเฝ้าฯ**

1.1.6 การอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอก หมายถึง การใช้รูปภาษาหนึ่งซึ่งบ่งตำแหน่งของอีกรูปภาษาหนึ่งว่าได้กล่าวมาแล้วหรือกำลังจะกล่าวต่อไปเพื่อให้รู้ว่ารูปภาษาที่อ้างถึงนั้นอยู่ตรงส่วนใดของสัมพันธสาร ซึ่งสัมพันธสารย่อยที่มีการอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอกเป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือ สัมพันธสารข้อคิดเห็น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“วันนี้ ท่านทั้งหลายอาจอดใจไม่ได้ เพราะว่าทางเจ้าหน้าที่ได้ยื่นแล้วยื่นอีกว่าห้ามไม่ให้หนังสือของมาให้ ห้ามเด็ดขาด แม้มดอกไม่ดอกเดี๋ยวก็น่าได้ ไปไม่เหี่ยวหนึ่งใบก็ไม่ได้ เพราะเหตุว่าสิ่งนั้นไม่มีความจำเป็น ถ้าแต่ละคนทำหน้าที่ทั้งในหน้าที่ที่มี ทางหน้าที่ที่ได้ ตั้งไว้กับตัวหรืออาชีพ ทั้งในหน้าที่ที่มีในทางที่เป็นคนไทยเป็นมนุษย์ ที่จะต้องมีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ถ้ามีความคิดที่เที่ยงตรง ที่มีเหตุผล ไม่ได้หมายความว่าต้องเห็นด้วยเห็นพ้องกันเสมอ ไม่หมายความว่าถ้าใครพูดอะไรไปจะต้องถือว่าใช่แล้ว ยกมือเป็นแบบในที่เขาถ้อยกันในสภา มีความคิดความเห็นต่างกันได้ แต่ก็ถ้าพูดกันด้วยเหตุผลแล้ว ไม่ใช่มีฉันทิฐิคือไม่ถือเอาเหตุผลลับๆ ล่อๆ มาใช้ เชื่อว่าเราอยู่ด้วยกันได้อย่างดี แต่โดยมากที่เกิดเรื่องขึ้นมาในระยนี้ ก็เพราะว่ามีความคิดที่ไม่ถูกต้อง อ้างสิ่งหนึ่งเพื่ออีกสิ่งหนึ่ง อ้างความดีเพื่อความไม่ดี อ้างผลประโยชน์ของคนหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง อ้างผู้ที่ดูน่าสงสารเพื่ออำนาจตน อ้างทฤษฎีต่างๆ เพื่อทฤษฎีของตนและความยิ่งใหญ่ของตน ยิ่งใหญ่นั้นไม่ใช่ยิ่งใหญ่ในทางอำนาจบริหาร หรืออำนาจเงินเท่านั้นเอง ยิ่งใหญ่ในทางอำนาจที่ว่าทฤษฎีของตนเป็นใหญ่ถูกต้องของตน อันนี้ ถ้าท่านทั้งหลายช่วยกันคิดช่วยกันทำ แม้จะมีการเถียงกันบ้างก็เถียงกันแต่เถียงด้วยรากฐานของเหตุผลและเมตตาซึ่งกันและกัน และสิ่งที่สูงสุดก็คือประโยชน์ร่วมกัน คือความพอมมีพอกินพอลดภัยของประเทศชาติ ทั้งนี้ ถ้าทำไปตามที่ว่านี่ก็เป็นของขวัญวันเกิดที่ ล้ำค่า”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า **ทั้งนี้** และ **ตามที่ว่านี้** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอก อ้างถึงข้อความที่กล่าวมาแล้วว่า ถ้าแต่ละคนทำหน้าที่ทั้งในหน้าที่ที่มี ทางหน้าที่ที่ได้ตั้งไว้กับตัวหรืออาชีพ ทั้งในหน้าที่ที่มีในทางที่เป็นคนไทยเป็นมนุษย์ ที่จะต้องมีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ถ้ามีความคิดที่เที่ยงตรง ที่มีเหตุผล ไม่ได้หมายความว่าต้องเห็นด้วยเห็นพ้องกันเสมอ ไม่หมายความว่าถ้าใครพูดอะไรไปจะต้องถือว่าใช่แล้ว ยกมือเป็นแบบในที่เขาถ้อยกันในสภา มีความคิดความเห็นต่างกันได้ แต่ก็ถ้าพูดกันด้วยเหตุผลแล้ว ไม่ใช่มีฉันทิฐิคือไม่ถือเอาเหตุผลลับๆ ล่อๆ มาใช้ เชื่อว่าเราอยู่ด้วยกันได้อย่างดี แต่โดยมากที่เกิดเรื่องขึ้นมาในระยนี้ ก็เพราะว่ามีความคิดที่ไม่ถูกต้อง อ้างสิ่งหนึ่งเพื่ออีกสิ่งหนึ่ง อ้างความดีเพื่อความไม่ดี อ้างผลประโยชน์ของคนหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง อ้างผู้ที่ดูน่าสงสารเพื่ออำนาจตน อ้างทฤษฎีต่างๆ เพื่อทฤษฎีของตนและความยิ่งใหญ่ของตน

ยิ่งใหญ่ไม่ใช่อิ่งใหญ่ในทางอำนาจบริหาร หรืออำนาจเงินเท่านั้นเอง ยิ่งใหญ่ในทางอำนาจที่ว่าทฤษฎีของตัวเป็นใหญ่ถูกต้องของตัว อันนี้ ถ้าท่านทั้งหลายช่วยกันคิดช่วยกันทำ แม้จะมีการเถียงกันบ้างก็เถียงกันแต่เถียงด้วยรากฐานของเหตุผลและเมตตาซึ่งกันและกัน และสิ่งที่สูงสุดก็คือประโยชน์ร่วมกัน คือความพอมือพอกินพอยู่ปลอดภัยของประเทศชาติ

ตัวอย่าง 2

“ที่ไหนทำแบบ SELF-SUFFICIENT ECONOMY คือเศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตัวเอง เราก็อยู่ได้ ไม่ต้องเดือดร้อน. อย่างทุกวันนี้เราเดือดร้อน สำหรับข้าวก็กินหืด. สำหรับสิ่งอื่นประชาชนก็ต้องใช้ มีสิ่งของจำเป็นที่จะใช้หลายอย่าง ที่เราทำได้ในเมืองไทย. แล้วก็สามารถที่จะเป็นสินค้าส่งออก. ใช้เองด้วย และเป็นสินค้าส่งออกด้วย. แต่ว่า สำหรับส่งออกนั้น ก็มีพิธีการที่จะต้องผ่านมากมาย ลงท้ายทำอะไรก็อบไม่เหลือ. แต่ถ้าสามารถติดต่อโดยตรง ก็อย่างกลองนี้ เขาติดต่อโดยตรง ก็ส่งไปลงเรือ ที่เรียกว่า CONTAINER. ส่งไปเต็ม CONTAINER และค่าขนส่งนั้นก็แพงนัก. ที่พูดกลับไปกลับมาในเรื่องการค้า การบริโภค การผลิตและการขายนี้ ก็นึกว่าท่านทั้งหลาย กำลังกลุ้มใจในวิกฤตการณ์. ตั้งแต่คนที่มีเงินน้อยจนกระทั่งคนที่มีเงินมาก ล้วนเดือดร้อน. แต่ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไป ทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้แค่ครึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็จะสามารถอยู่ได้. การแก้ไขอาจจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่าย ๆ. โดยมากคนก็ใจร้อน เพราะเดือดร้อน. แต่ถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ ก็สามารถที่จะแก้ไขได้. ที่จริงในที่นี้ ก็มีนักเศรษฐกิจต่างๆ ก็ควรจะเข้าใจที่พูดไปดังนี้.”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า **ที่พูดไปดังนี้** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอก อ้างถึงข้อความที่กล่าวมาแล้วว่า ที่ไหนทำแบบ SELF-SUFFICIENT ECONOMY คือเศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตัวเอง เราก็อยู่ได้ ไม่ต้องเดือดร้อน. อย่างทุกวันนี้เราเดือดร้อน สำหรับข้าวก็กินหืด. สำหรับสิ่งอื่นประชาชนก็ต้องใช้ มีสิ่งของจำเป็นที่จะใช้หลายอย่าง ที่เราทำได้ในเมืองไทย. แล้วก็สามารถที่จะเป็นสินค้าส่งออก. ใช้เองด้วย และเป็นสินค้าส่งออกด้วย. แต่ว่า สำหรับส่งออกนั้น ก็มีพิธีการที่จะต้องผ่านมากมาย ลงท้ายทำอะไรก็อบไม่เหลือ. แต่ถ้าสามารถติดต่อโดยตรง ก็อย่างกลองนี้ เขาติดต่อโดยตรง ก็ส่งไปลงเรือ ที่เรียกว่า CONTAINER. ส่งไปเต็ม CONTAINER และค่าขนส่งนั้นก็แพงนัก. ที่พูดกลับไปกลับมาในเรื่องการค้า การบริโภค การผลิตและการขายนี้ ก็นึกว่าท่านทั้งหลาย กำลังกลุ้มใจในวิกฤตการณ์. ตั้งแต่คนที่มีเงินน้อยจนกระทั่งคนที่มีเงินมาก ล้วนเดือดร้อน. แต่ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไป ทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้แค่ครึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็จะสามารถอยู่ได้. การแก้ไขอาจจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่าย ๆ. โดยมากคนก็ใจร้อน เพราะเดือดร้อน. แต่ถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ ก็สามารถที่จะแก้ไขได้.

ตัวอย่าง 3

“ต่อไปนี้เป็นคนละเรื่อง เป็นเรื่องจากข่าวที่ฟัง หรือจากการอภิปราย. ถูกหรือไม่ถูกต้องขอภัย เพราะว่าเกิดความคิดส่วนตัว เวลาฟังเขาเถียงกัน. เรื่องนี้อาจจะเป็นเรื่องปลุกย่อย. เขาพูดกันว่า คนที่เป็นนักธุรกิจส่งออก บอกว่า เดียวนี้เงินบาทแข็งเกินไป. แต่ก่อนนี้เงินบาทลอยไป ไม่ต้องมีเครื่องบิน ไม่ต้องมีบอลลูนหรือรถมันลอยขึ้นไป. พวกที่หัวใสในทางเก็งราคา ก็เก็งราคาดอลลาร์. ไปซื้อดอลลาร์เพราะทราบว่าจะลอย ก็ซื้อดอลลาร์มากมายทีเดียว เมื่อลอยก็ขายได้กำไร. ถ้าซื้อล้านบาท ก็ได้กำไรกลับคืนมาสองล้านบาทภายในไม่กี่เดือน. การที่เงินบาทขึ้นๆ ลงๆ นี้ รู้สึกว่าจะไม่ถูก. ถ้าอย่างที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ เงินบาทมีความสม่ำเสมอ จะอยู่แค่นั้นก็ไม่เป็นไร ขอให้มีความมั่นคง คือไม่วูบวาบ ขึ้นแล้วลงมากเกินไป อยู่ตรงไหนก็ได้. ปัจจุบันนี้อยู่แถว ๓๖ มาแตะ ๓๕ บ้าง. ขึ้นๆ ลงๆ เพียง ๑๐ สตางค์ ๒๐ สตางค์ อย่างนี้ไม่เป็นไร. ถ้าเงินบาทอยู่อย่างเดี๋ยวนี้ นักธุรกิจที่ส่งออกเขาบอกเขาแย เพราะว่าจะไม่สามารถผลิตสินค้า เพื่อที่จะไปขายต่างประเทศ. แต่หารู้ไม่ว่า ผู้ที่ผลิตนั้นไม่ใช่เขาพอเพียง หรือประเทศพอเพียง เพราะต้องส่งวัตถุดิบ หรือส่วนประกอบของสินค้านั้นมาจากต่างประเทศ. ถ้าเงินขึ้นลง บางคนที่ไม่เก่งนัก ซื้อวัตถุดิบมาในราคาแพง แล้วขายสินค้าของเขาในราคาถูก คนเหล่านั้นก็ล้มจม. ส่วนใหญ่นักธุรกิจธรรมดาๆ ก็ไม่ทราบว่าจะเมื่อไหร่จะขึ้น เมื่อไหร่จะลง ก็เลยผิตจิงหะ เขาก็ล้มจม. ส่วนผู้ที่เรียกว่าฉลาด หรือหัวใสเก็งราคา คือรู้ว่าเงินมีขึ้นมีลง ก็เล็งเอาตอนที่เหมาะสม ซื้อวัตถุดิบมาในราคาถูก และขายสินค้าในราคาแพง. อย่างนี้ควบคุมไม่ได้ ก็ทำให้พวกนี้สบาย. ความจริงมีคนที่ยังสบายอยู่ไม่น้อย. ถ้าเศรษฐกิจการคลัง อัตราแลกเปลี่ยนไม่วูบวาบเกินไป ทุกคนที่ขยัน ก็จะสามารถทำธุรกิจได้ดี.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า **ต่อไปนี้** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอกอ้างถึงข้อความที่กำลังจะกล่าวต่อไปเรื่องค่าเงินบาท ข้อความที่อ้างถึงคือ เขาพูดกันว่า คนที่เป็นนักธุรกิจส่งออก บอกว่า เดียวนี้เงินบาทแข็งเกินไป. แต่ก่อนนี้เงินบาทลอยไป ไม่ต้องมีเครื่องบิน ไม่ต้องมีบอลลูนหรือรถมันลอยขึ้นไป. พวกที่หัวใสในทางเก็งราคา ก็เก็งราคาดอลลาร์. ไปซื้อดอลลาร์เพราะทราบว่าจะลอย ก็ซื้อดอลลาร์มากมายทีเดียว เมื่อลอยก็ขายได้กำไร. ถ้าซื้อล้านบาท ก็ได้กำไรกลับคืนมาสองล้านบาทภายในไม่กี่เดือน. การที่เงินบาทขึ้นๆ ลงๆ นี้ รู้สึกว่าจะไม่ถูก. ถ้าอย่างที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ เงินบาทมีความสม่ำเสมอ จะอยู่แค่นั้นก็ไม่เป็นไร ขอให้มีความมั่นคง คือไม่วูบวาบ ขึ้นแล้วลงมากเกินไป อยู่ตรงไหนก็ได้. ปัจจุบันนี้อยู่แถว ๓๖ มาแตะ ๓๕ บ้าง. ขึ้นๆ ลงๆ เพียง ๑๐ สตางค์ ๒๐ สตางค์ อย่างนี้ไม่เป็นไร. ถ้าเงินบาทอยู่อย่างเดี๋ยวนี้ นักธุรกิจที่ส่งออกเขาบอกเขาแย เพราะว่าจะไม่สามารถผลิตสินค้า เพื่อที่จะไปขายต่างประเทศ. แต่หารู้ไม่ว่า ผู้ที่ผลิตนั้นไม่ใช่เขาพอเพียง หรือประเทศพอเพียง เพราะต้องส่งวัตถุดิบ หรือส่วนประกอบของสินค้านั้นมาจากต่างประเทศ. ถ้าเงินขึ้นลง บางคนที่ไม่เก่งนัก ซื้อวัตถุดิบมาในราคาแพง แล้วขายสินค้าของเขาในราคาถูก คนเหล่านั้นก็ล้มจม. ส่วนใหญ่นักธุรกิจธรรมดาๆ ก็ไม่ทราบว่าจะเมื่อไหร่จะขึ้น เมื่อไหร่จะลง ก็เลยผิตจิงหะ เขาก็ล้มจม. ส่วนผู้ที่เรียกว่าฉลาด หรือหัวใสเก็งราคา คือรู้ว่าเงินมีขึ้นมีลง ก็เล็งเอาตอนที่เหมาะสม ซื้อวัตถุดิบมาในราคาถูก และขายสินค้าในราคาแพง. อย่างนี้ควบคุมไม่ได้ ก็ทำให้พวกนี้สบาย. ความจริงมีคนที่ยังสบายอยู่ไม่น้อย. ถ้าเศรษฐกิจการคลัง อัตราแลกเปลี่ยนไม่วูบวาบเกินไป ทุกคนที่ขยัน ก็จะสามารถทำธุรกิจได้ดี.

1.1.7 การอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ หมายถึง การอ้างถึงเพื่อให้เห็นความเหมือน ความคล้ายหรือความแตกต่าง ทั้งในด้านลักษณะ ปริมาณ หรือลำดับ ซึ่งสัมพันธ์สารย่อยที่มีการอ้างถึง โดยการใช้คำเปรียบเทียบเป็นลักษณะสำคัญมี 4 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสาร เรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ และสัมพันธสารคำสอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“ในโอกาสนี้ซึ่งเมื่อแต่ก่อนนี้ก็เรียกว่าอนุสมาคม ด้วยคำวิเคราะห์ศัพท์ว่า อนุสมาคมนี้เปรียบเทียบหรือ อนุโลมมาจากมหาสมาคม ก็นี้กว่าคำว่าอนุสมาคมเป็นสมาคมที่ย่อมลงไปจากมหาสมาคม แต่มหาสมาคมก็ จะมีขึ้นในวันพรุ่งนี้ และอนุสมาคมมาก่อน(1) ซึ่งตามศัพท์ก็น่าจะมาทีหลัง(2) แต่ว่าอนุสมาคมนี้ถ้านึกดูในแง่ว่าเป็นสมาคมหรือการประชุมกันเล็กๆ กลับมาชณะมหาสมาคม

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง(1) (2) คำว่า **ก่อน** และ **ทีหลัง** ตามลำดับ เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบลำดับก่อนหลังซึ่งทั้งสองคำอ้างถึง *มหาสมาคม*

ตัวอย่าง 2

“สมัยนี้เป็นสมัยที่ พุดกันได้ว่า "โลกาภิวัตน์" ก็จะต้องทำตามประเทศอื่นด้วย เพราะว่าถ้าไม่ทำตามประเทศอื่น ตามคำสัญญาที่มีไว้ เขาอาจจะไม่พอใจ. ทำไม่เขาจะไม่พอใจ ก็เพราะว่าเขาเองมีวิกฤตการณ์ **เหมือนกัน(1)**. การที่ประเทศใกล้เคียงไทยในภูมิภาคนี้มีวิกฤตการณ์ด้วย ก็ทำให้เราพ้นจากวิกฤตการณ์นี้ ยากขึ้น. และไม่ใช่ เฉพาะประเทศที่อยู่ในภูมิภาคนี้ แม้แต่ประเทศที่อยู่ยังเจริญรุ่งเรืองดี ก็รู้สึกว่าจะกำลัง เตื่อร้อนขึ้น เพราะว่า ถ้าไม่แก้ไขวิกฤตการณ์ในมุมไหนของโลก ส่วนอื่นของโลกก็ต้องเตื่อร้อน **เหมือนกัน(2)**. ฉะนั้น เราต้องพยายามอุ้มชูประชาชนให้ได้มีงานทำ มีรายได้ ก็จะสามารถผ่านวิกฤตการณ์. แต่ถ้าทำแบบที่เคยมีนโยบายมา คือผลิตสิ่งของทางอุตสาหกรรมมากเกินไป ก็จะไม่สำเร็จ โดยที่ในเมืองไทยตลาดมีน้อยลง เพราะคนมีเงินน้อยลง. แต่ข้อสำคัญ นักเศรษฐกิจบอกว่าให้ส่งออก ส่งออกไปประเทศอื่นๆ ซึ่งก็เตื่อร้อน**เหมือนกัน(1)** เขาก็ไม่ซื้อ”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **เหมือนกัน** เป็นการเปรียบเทียบ โดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง *เมืองไทย* ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความเหมือนว่าประเทศอื่นก็มี วิกฤตการณ์และเตื่อร้อนเช่นเดียวกับเมืองไทย ตำแหน่ง(2) คำว่า **เหมือนกัน** เป็นการเปรียบเทียบ โดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง *ประเทศที่อยู่ในภูมิภาคนี้* ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความเหมือนว่าถ้า ไม่แก้ไขวิกฤตการณ์ในส่วนอื่นของโลกก็จะประสบปัญหาเช่นเดียวกันกับประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกับเมืองไทย

ตัวอย่าง 3

“ปัญหาปี ๒๐๐๐. ภาษาฝรั่งเศสใช้ตัว Y สำหรับ Year. ปี ๒๐๐๐ เขาเขียนว่า Y2K (วายทูเค) K ย่อจาก กิโล แปลว่าพัน **เหมือน(1)**คำว่ากิโลเมตรคือ ๑๐๐๐ เมตร. กิโลกรัมก็คือ ๑๐๐๐ กรัม. คนไทยก็เป็นคนที่ชอบย่อๆ **เหมือนกัน(2)**. อย่างน้ำหนักก็กิโลกรัม เราเรียกว่าน้ำหนักเท่านั้นๆ กิโล. ระยะทางเท่านั้นๆ กิโล. ชาวบ้านโดยมากก็ตัดให้สั้นลงอีก เป็นเดิน หนึ่งโล สองโล สามโล. คนไทยนี่ตัดคนละอย่างกับฝรั่ง ก็ทำให้คนไทยกับฝรั่งต่างกัน.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **เหมือน** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง **กิโล** ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบระหว่างคำว่า “กิโล” กับ “กิโลเมตร” ว่าแปลว่าพันเหมือนกัน ตำแหน่ง(2) คำว่า **เหมือนกัน** เป็นการเปรียบเทียบโดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง **ฝรั่ง** ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบคนไทยกับฝรั่งว่าชอบย่อคำเหมือนกัน

ตัวอย่าง 4

“สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ เคยรับสั่งนานมาแล้วอย่างน้อยสิบปี รับสั่งว่า “แม่นี่นะ เกิดมานานแล้ว ก็แก่มากแล้ว.” ตอนนั้นแก่มากคือ ๘๐ กว่า. ก็นับว่าแก่. แต่ทูลว่า “แก่อย่างนี้ดี ยิ่งแก่ยิ่งดี เพราะว่าลูกหลานนี่นะ ถ้าพ่อหรือแม่แก่ ก็เป็นกำลังใจสำหรับลูกหลาน ว่าเรามีแม่ที่อายุยืน เราก็คงอายุยืนเหมือนกัน. มีแม่ที่แข็งแรง เราก็คงแข็งแรง**เหมือนกัน**.” ก็เลยทูลว่า แม่ต้องรักษาตัว. ทูลว่าแม่ต้องสวย. เพราะตอนนั้นสวยนิดเดียว ก็บอกว่าย้อมแล้ว. ท่านก็ผอมลงทุกที หมดแรง ไม่หิว. แล้วก็รับสั่งว่า “แก่แล้วจะอยู่ทำไม.” ก็ทูลว่า “อยู่สิ เป็นประโยชน์ เป็นกำลังใจสำหรับลูกหลาน.” ”

(4 ธันวาคม 2538 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **เหมือนกัน** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบความเหมือน อ้างถึง **แม่** ซึ่งก็คือสมเด็จพระบรมราชชนนี

ตัวอย่าง 5

“ลิ่งนี้เวลาให้กล้วยให้เงาะกิน มันใส่ปากแล้วเก็บไว้ในแก้ม ในแก้มลิ่ง. หลังจากนั้นก็ค่อยๆ กลืน. น้ำที่อยู่ในแก้มลิ่งหนองใหญ่ที่ชุมพร ก็เป็นอย่างนั้น น้ำเข้ามาๆ แล้วจึงค่อยๆ ปล่อยออกไป. เป็นอันว่าเมื่อเข้ามาเก็บไว้ น้ำนั้นก็ไม่มีมาท่วมเมืองชุมพร. เมื่อน้ำที่ลงมาลดลงก็ปล่อยออกไป. ลิ่งนี้ก็**เหมือนกัน**.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **เหมือนกัน** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง **ลิง** ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างลักษณะการกินของลิงกับลักษณะการทำงานของโครงการแก้มลิงว่าเหมือนกัน

ตัวอย่าง 6

“การเขียนการทำหนังสือทองแดงนี้ ก็ไม่ใช่ง่าย เพราะว่าทั้งเขียนเราก็อ่านต้องเขียนเป็นภาษาไทย แล้วแปลเป็นภาษาอังกฤษ เมื่อแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้วก็ต้องแปลมาเป็นภาษาไทยใหม่ เพราะบางทีแปลผิดแปลไม่ตรงก็เห็นว่าเอ๊ะภาษาอังกฤษ มันดีกว่าก็แปลเป็นภาษาไทยกลับมา แปลกลับมาเป็นภาษาไทย ก็แปลเป็นภาษาอังกฤษอีกทีหนึ่ง”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **กว่า** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง **ภาษาไทย** ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบการแปลหนังสือทองแดงเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ตัวอย่าง 7

“สมมติว่าเตี้ยนี้ไฟดับ ถ้าไม่มีเศรษฐกิจพอเพียง เวลาไฟดับ ไฟฟ้านครหลวง หรือไฟฟ้าฝ่ายผลิตเขาดับหมด จะพังหมด จะทำอย่างไร. ที่ที่ต้องใช้ไฟฟ้าก็ต้องแย้ไป. บางคนในต่างประเทศเวลาไฟดับ เขาฆ่าตัวตาย แต่ของเราไฟดับจนเคยชิน เราไม่เป็นไร เมื่อไฟดับ หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มก็ ถ้าเรามีเครื่องปั่นไฟ ก็**ใช้ปั่นไฟ** หรือถ้าขึ้นโบราณกว่า มีดก็จุดเทียน คือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า **กว่า** เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง **ใช้ปั่นไฟ** ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที่ว่าการจุดเทียนเป็นขั้นที่โบราณกว่าการใช้เครื่องปั่นไฟ

ตัวอย่าง 8

“โครงการต่างๆ หรือเศรษฐกิจที่ใหญ่ ต้องมีความสอดคล้องกันดี ที่ไม่ใช่เหมือน**ทฤษฎีใหม่** ที่ใช้ที่ดินเพียง ๑๕ ไร่ และก็สามรถที่จะปลูกข้าวพอกิน. กิจการนี้ใหญ่กว่า**(1)** แต่ก็ยังเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน**(2)**. คนไม่เข้าใจว่ากิจการใหญ่ๆ เหมือนสร้าง**เขื่อนป่าสัก**ก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า *กว่า* เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง *ทฤษฎีใหม่* ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่ากิจกรรมนี้ซึ่งก็คือการสร้างเขื่อนป่าสักมีขนาดใหญ่กว่าการทำทฤษฎีใหม่ ตำแหน่ง(2) คำว่า *เหมือนกัน* เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง *เขื่อนป่าสัก* ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่ากิจกรรมที่ใหญ่อย่างการสร้างเขื่อนป่าสักก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเช่นเดียวกับการทำทฤษฎีใหม่

ตัวอย่าง 9

“การที่ได้ทำความเจริญหรือความสุขแก่ประเทศชาติและประชาชนนั้น มิได้เป็นงานของผู้หนึ่งผู้ใดที่จะปฏิบัติได้ ต้องร่วมมือกัน. ผู้ใดมีความรู้ทางใดก็ควรจะใช้ความรู้ความสามารถนั้นเพื่อสร้างความมั่นคง. ถ้ามีหลายคนที่มีความรู้อย่างเดียวกัน ก็ต้องร่วมมือกัน. *บางคนมีความรู้เหมือนกัน(1)แต่ความเห็นต่างกัน(2)* ดังนั้นก็ต้องปรึกษากันมากกว่าที่จะเถียงกัน. *คำว่าปรึกษากับคำว่าเถียงนี้ต่างกัน(3)*. คำว่าเถียงใช้แต่อารมณ์ คำว่าปรึกษาใช้ปัญญา. ถ้าสามารถที่จะใช้ปัญญาปรึกษากัน จะได้คำตอบ เพราะว่าความจริงนั้นมีอันเดียว. ความเท็จมีหลาย หรือทางที่ผิดมีมากมาย แต่ความจริงทางที่ดี ส่วนมาก เป็นทางเดียวที่จะสามารถนำพาสู่ความสำเร็จ.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ตำแหน่ง(1) (2) คำว่า *เหมือนกัน* และ *ต่างกัน* ตามลำดับเป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง *บางคน* ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้เหมือนกันแต่มีความเห็นต่างกัน ตำแหน่ง(3) คำว่า *ต่างกัน* เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง *คำว่าปรึกษากับคำว่าเถียง* ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่าทั้งสองคำมีความหมายไม่เหมือนกัน

ตัวอย่าง 10

“ถ้าไม่สามัคคีก็บอกแล้วว่า ประเทศจะประสบความหายนะ. ไม่ได้ใช้คำว่าหายนะแต่ก็คล้ายกันว่า ถ้าไม่สามัคคีกัน ไม่ปรองดองกัน ประเทศชาติล้ม.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า *คล้ายกัน* เป็นการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ อ้างถึง *หายนะ* ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบถึงผลของการไม่สามัคคีกันและไม่ปรองดองกันว่ามีผลคล้ายกับความหายนะ

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทสรุปได้ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการอ้างอิงที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภท

สัมพันธสารย่อย	ข้อคิดเห็น	เรื่องเล่า	อรรถาธิบาย	แสดง	คำสอน	อวยพร
การอ้างอิง			ความ	ความรู้สึก		
การอ้างอิงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม	✓	✓	-	✓	✓	✓
การอ้างอิงโดยการใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม	✓	✓	-	✓	-	-
การอ้างอิงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ	✓	✓	✓	-	✓	-
การอ้างอิงโดยการใช้คำบ่งชี้	✓	✓	✓	✓	✓	-
การอ้างอิงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การอ้างอิงโดยการใช้ตัวบ่งบอก	✓		-	-	-	-
การอ้างอิงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ	✓	✓	✓	-	✓	-

จากตารางแสดงการเชื่อมโยงความโดยการอ้างอิงที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภทข้างต้นจะเห็นว่า สัมพันธสารข้อคิดเห็นมีการอ้างอิงที่เป็นลักษณะสำคัญ 7 ประเภท ได้แก่ การอ้างอิงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างอิงโดยการใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม การอ้างอิงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ การอ้างอิงโดยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างอิงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน การอ้างอิงโดยการใช้ตัวบ่งบอก และการอ้างอิงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ สัมพันธสารเรื่องเล่ามีการอ้างอิงที่เป็นลักษณะสำคัญ 6 ประเภท ได้แก่ การอ้างอิงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างอิงโดยการใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม การอ้างอิงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ การอ้างอิงโดยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างอิงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน และการอ้างอิงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ สัมพันธสารอรรถาธิบายความมีการอ้างอิงที่เป็นลักษณะสำคัญ 4 ประเภท ได้แก่ การอ้างอิงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ การอ้างอิงโดยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างอิงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน และการอ้างอิงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ สัมพันธสารแสดงความรู้สึกมีการอ้างอิงที่เป็นลักษณะสำคัญ 4 ประเภท ได้แก่ การอ้างอิงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างอิงโดยการใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม การอ้างอิงโดยการใช้คำบ่งชี้ และการอ้างอิงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน สัมพันธสารคำสอนมีการอ้างอิงที่เป็นลักษณะสำคัญ 5 ประเภท ได้แก่ การอ้างอิงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างอิงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ การอ้างอิงโดยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างอิงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน และการอ้างอิงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ สัมพันธสารอวยพรมีการอ้างอิงที่เป็นลักษณะสำคัญ 2 ประเภท ได้แก่ การอ้างอิงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม และการอ้างอิงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน

1.2 การละ (Ellipsis) หมายถึง การแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแทนที่รูปภาษาหนึ่งด้วย สุนทรูปซึ่งละไว้ในฐานที่เข้าใจ จากการศึกษาการเชื่อมโยงความด้วยการละในสัมพันธสารพระราชดำรัส เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” พบการละ 3 ประเภท ได้แก่ (1) การละหน่วยนาม (2) การละหน่วยกริยา และ (3) การละอนุพากย์ แต่การละที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยทุกประเภทคือ การละหน่วยนาม ซึ่งการละหน่วยนาม หมายถึง การไม่ปรากฏรูปภาษาในตำแหน่งของหน่วยนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“ที่ท่านเห็นอยู่บนเวทีนี้ **๐(1)**คงแปลกใจ. **๐(1)**อาจคิดว่า **๐(2)**จะมาตีกลองยาวหรืออย่างไร. แต่ข้อสำคัญอยู่ที่หีบที่ใส่กลองยาวนี้ **๐(1)**เห็นได้ชัดว่าเขียนว่า MADE IN THAILAND. MADE IN THAILAND นี้จะเป็นประโยชน์. ถ้าเรามาใช้ของไทย **๐(3)**ชื่อของไทย **๐(3)**เที่ยวเมืองไทย **๐(3)**กินข้าวไทย อันนี้จะได้ประโยชน์. แต่ว่าก็ยังไม่แก้ปัญหาค.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง**๐(1)** เป็นการละหน่วยนามที่เป็นสรรพนามบุรุษที่สองคือ ท่าน ตำแหน่ง**๐(2)** เป็นการละหน่วยนามที่เป็นสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือ ข้าพเจ้า และ ตำแหน่ง**๐(3)** เป็นการละหน่วยนามที่เป็นสรรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์คือ เรา

ตัวอย่าง 2

“ในเมืองไทยการศึกษาก็ยังไม่ก้าวหน้านัก แต่คนเข้าใจ คนรู้เรื่องกัน. ครั้นค่อยๆ มาถึงกึ่งศตวรรษ คือแถว ๑๙๕๐ **๐**ซักรู้เรื่อง เพราะ**๐**ไปสนใจเรื่องคอมพิวเตอร์ **๐**เลยปล่อยให้คอมพิวเตอร์คิดแทน**๐** คนไม่คิด. เดียวนี้สมองของคนเป็นทาสของคอมพิวเตอร์. คอมพิวเตอร์นั้นเป็นสมอง เรียกว่าสมองกล หรือสิ่งที่คนคิดขึ้นมาให้คิดแทน**๐** คนเลยไม่ใช้ความคิด. เมื่อ**๐**ไม่ใช้ความคิดแล้ว **๐**พูดจากันก็ไม่รู้เรื่อง.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น **๐** เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ คน

ตัวอย่าง 3

“เราสร้างเรือ เราสร้างเรือให้พอเพียง. เรือตรวจการณ์ไกลฝั่ง นั้นนะมันไม่พอเพียง มันเล็กเกินไป **๐(1)**ยังเล็กเกินไป **๐(1)**ก็อาจจะ ควรจะใหญ่กว่า**๐(2)**หน่อย. แต่ถ้า**๐(3)**ใหญ่เกินไปไม่พอเพียง ถ้า**๐(3)**เล็กเกินไปก็ไม่พอเพียง.”

(4 ธันวาคม 2550 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง๑(1) เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สามคือ มัน ตำแหน่ง๑(2) เป็นการละหน่วยนามที่เป็นสรรพนามชี้เฉพาะคือ นั้น ตำแหน่ง๑(3) เป็นการละหน่วยนามคือ เรือ

ตัวอย่าง 4

“แมงจัน๑(1)เคยไปไต่ตามชาวบ้าน. ชาวบ้านบอก๑(1)ว่าแมงจันนี้ดูมาก. เราไปถาม๑(2)ว่า ที่ตรงนี้เป็นแมงจันหรือแมงปิ้ง และ๑(1)ถาม๑(2)ว่า แมงปิ้งดูไหม. เขาตอบ๑(1)ว่าแมงปิ้งไม่ค่อยดูนัก แต่แมงจันนี้ดู. เขาเลยขอให้๑(1)สร้างฝาย. ตอนนั้น๑(3)มีฝายอยู่แล้ว แต่๑(4)พังทุกปี. เลยทำให้๑(1)คิดว่า๑(1)จะต้องสร้างเขื่อน. อันนี้ก็หลายปีมาแล้ว ๑(1)จำไม่ได้กี่ปี ที่เขื่อนแมงจันสร้างมา.”

(4 ธันวาคม 2538 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง๑(1) เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งเอกพจน์คือ เรา ตำแหน่ง(2) เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ ชาวบ้าน ตำแหน่ง(3) เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ แมงจัน ตำแหน่ง(4) เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ ฝาย

ตัวอย่าง 5

“อีกรายหนึ่งมา ๑(1)เป็นคนข้างนอก เขามาบอก๑(2)ว่าลูกของเขาเจ็บตา ถ้า๑(1)ไม่ทำอะไร๑(3)ตาจะบอดเราก็สงสารเขา ๑(2)ก็ให้เงินเขาสามหมื่นบาทเหมือนกัน. ลงท้าย๑(2)ก็ไม่ทราบว่าลูกเขาได้ไปผ่าตัดตาได้ผลดีอย่างไร. แต่วันหนึ่ง๑(1)ก็โผล่มาอีกที ๑(1)บอก๑(2)ว่า๑(3)เรียบริ้อยแล้ว ลูกนั้นเรียบริ้อยแล้ว แต่๑(1)ก็ขอบ้าน ๑(1)ขอบ้านอยู่. แล้วเขาก็ไปสืบเสาะว่าบ้านนั้นว่างแล้ว. ๑(1)ขอยู่๑(4)ฟรี ๑(2)ก็เลยเลิกเลย เพราะว่าเขาควรจะมีฐานะพอสมควรที่๑(1)จะมีบ้านอยู่.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง๑(1) เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สองคือ เขา ตำแหน่ง๑(2) เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งเอกพจน์คือ เรา ตำแหน่ง๑(3) เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ ลูก ตำแหน่ง๑(4) เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ บ้าน

ตัวอย่าง 6

“อีกรายการหนึ่ง. ที่ลำพูน ๑(1)มีการตั้งโรงงานสำหรับแช่แข็งผลผลิตของชาวไร่. ๑(2)ได้ไปเยี่ยม๑(1) เขาบอกว่า ชาวโพดที่เขาใช้สำหรับแช่แข็ง ๑(3)คุณภาพไม่ค่อยดี ๑(1)ก็เลยซื้อ๑(3)ในราคาแพงไม่ได้. ตอนนั้น

๑(๒)ก็ยังไม่ทราบว่าเขาจะมีอันเป็นไปอย่างไร. ๑(๒)ก็บอกเขาว่า นี่๑(๑)น่าจะส่งเสริมด้านการเงินให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพด ให้ได้ข้าวโพดที่มีคุณภาพดี โรงงานจะเจริญ. เขาบอกให้๑(๔)ไม่ได้เพราะว่า๑(๓)คุณภาพไม่ดี. อันนี้ก็เป็นปัญหาโลกแตก ถ้า๑(๑)ไม่ให้ราคา๑(๓)ดี หรือ๑(๑)ไม่สนับสนุนเกษตรกรในการเพาะปลูก ๑(๑)ก็จะไม่ได้รับประโยชน์ ๑(๑)จะไม่ได้๑(๓)คุณภาพ ๑(๑)จะได้ข้าวโพดที่พื้นหลอ ซึ่งเขาก็บอก ๑(๒)ว่า๑(๑)ต้องทิ้ง๑(๕) เพราะว่าเครื่องจักรของเขาต้องมีข้าวโพดที่ขนาดเหมาะสม. อย่างนี้โรงงานนั้น - ความจริง๑(๒)ไม่ได้แข่งเขา - แต่๑(๒)นึกในใจว่าโรงงานนี้อยู่ไม่ได้. แล้วในที่สุดก็จริงๆ ๑(๖)ก็ล้ม.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง๑(๑) เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สองคือ เขา ตำแหน่ง๑(๒) เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งเอกพจน์คือ ข้าพเจ้า ตำแหน่ง๑(๓) เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ ข้าวโพด ตำแหน่ง๑(๔) เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ เงิน ตำแหน่ง๑(๕) เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ ข้าวโพดที่พื้นหลอ ตำแหน่ง๑(๖) เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ โรงงาน

ตัวอย่าง 7

“๑ทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข. พอเพียงนี้๑อาจจะมามาก ๑อาจจะมีของเหลือก็ได้ แต่ว่า๑ต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น. ๑ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ ๑พูดจา๑ก็พอเพียง ๑ทำอะไร๑ก็พอเพียง ๑ปฏิบัติตน๑ก็พอเพียง.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ๑ เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามคือ เรา

ตัวอย่าง 8

“เศรษฐกิจพอเพียงนั้น เขาตีความว่า๑(๑)เป็นเศรษฐกิจชุมชน หมายความว่าให้๑(๒)พอเพียงในหมู่บ้าน หรือในท้องถิ่นให้๑(๒)สามารถที่จะมีพอกิน. ๑(๑)เริ่มด้วยพอมมีพอกิน. พอมมีพอกินนี้ ๑(๓)ได้พูดมาหลายปี สิบกว่าปีมาแล้วให้๑(๒)พอมมีพอกิน แต่ว่าพอมมีพอกินนี้เป็นเพียงเริ่มต้นของเศรษฐกิจ.”

(23 ธันวาคม 2542 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ตำแหน่ง๑(๑) เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ เศรษฐกิจพอเพียง ตำแหน่ง๑(๒) เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์คือ เรา ตำแหน่ง๑(๓) เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งเอกพจน์คือ ข้าพเจ้า

ตัวอย่าง 9

“นี่**๑(1)**พูดถึงเศรษฐกิจพอเพียงมาหลายปีแล้ว **๑(2)**ก็ไม่ค่อยจะเข้าใจ**๑(3)**กัน **๑(2)**เพิ่งมาเข้าใจ**๑(3)**สักเดือนหนึ่ง สองเดือนนี้. ฉะนั้น **๑(1)**ก็ขอให้**๑(2)**ไปศึกษาต่อในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง. พอเพียงคืออะไร ไม่ใช่เพียงพอ คือว่า **๑(1)**ไม่ได้หมายความว่าให้**๑(4)**ทำกำไรเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้นเอง. **๑(4)**ทำกำไร**๑(4)**ก็ทำ ถ้าเราทำกำไรได้ดี มันก็ดี แต่ว่าขอให้มันพอเพียง. คือถ้าท่านเอากำไรหน้าเลือดมากเกินไป มันไม่ใช่พอเพียง. นักเศรษฐกิจเขาว่าพระเจ้าอยู่หัว นี้คิดอะไรแปลกๆ. ก็แปลกสิ **๑(4)**ขายไม้ให้**๑(4)**ได้กำไร **๑(4)**ซื้ออะไร**๑(4)**ไม่ขาดทุน เป็นเศรษฐกิจพอเพียง คือ**๑(4)**ไม่ต้องหน้าเลือด แล้วไม่ใช่ **๑(4)**จะมีกำไรมากเกินไป หรือ**๑(5)**น้อยเกินไป ให้**๑(4)**พอเพียง. **๑(3)**ไม่ใช่เรื่องของการค้าเท่านั้นเอง **๑(3)**เป็นเรื่องของการพอเหมาะพอดี. เราทำพอเหมาะพอดี**๑(4)**ก็ดี.”

(4 ธันวาคม 2550 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ตำแหน่ง**๑(1)** เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือ ข้าพเจ้า ตำแหน่ง**๑(2)** เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สองคือ ท่าน ตำแหน่ง**๑(3)** เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ เศรษฐกิจพอเพียง ตำแหน่ง**๑(4)** เป็นการละหน่วยนามที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์คือ เรา ตำแหน่ง**๑(5)** เป็นการละหน่วยนาม หน่วยนามที่ละคือ กำไร

ตัวอย่าง 10

“**๑(1)**ขอขอบใจท่านนายกฯ ที่**๑(2)**ได้อำนวยพร**๑(1)**ในนามของทุกๆ ท่านที่**๑(3)**ได้มาในวันนี้”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ตำแหน่ง**๑(1)** เป็นการละสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือ ข้าพเจ้า ตำแหน่ง**๑(2)** เป็นการละสรรพนามบุรุษที่สองคือ ท่านนายกฯ และตำแหน่ง**๑(3)** เป็นการละสรรพนามบุรุษที่สองคือ ทุกๆ ท่าน

ตัวอย่าง 11

“**๑(1)**ขอขอบใจท่านทั้งหลายที่**๑(2)**มาให้พร **๑(1)**.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ตำแหน่ง**๑(1)** เป็นการละสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือ ข้าพเจ้า ตำแหน่ง**๑(2)** เป็นการละสรรพนามบุรุษที่สองคือ ท่านทั้งหลาย

ตัวอย่าง 12

“๐(1)ขอขบใจนายกรัฐมนตรีนะ๐(2)ได้กล่าวอวยพร๐(1)ในโอกาสที่จะถึงวันเกิด๐(1)พรุ่งนี้”

(4 ธันวาคม 2548 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ตำแหน่ง๐(1) เป็นการละครรพนามบุรุษที่หนึ่งคือ ข้าพเจ้า ตำแหน่ง๐(2) เป็นการละครรพนามบุรุษที่สองคือ นายกรัฐมนตรี

ตัวอย่าง 13

“...กำลังวานั้น๐ก็ต้องพูดให้ตี ๐ต้องพูดให้รอบคอบ โดย๐คิดรอบคอบก่อนและ๐พูด ถ้า๐คิดไม่รอบคอบแล้ว๐พูดออกมา คำพูดนั้นนะเรากลับคืนไม่ได้ คือคำพูดที่๐พูดไปแล้วมันก็ไปเข้าหูคนอื่นแล้ว เขาไม่คืนเหมือนอ้อยเข้าปากช่าง...”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ๐ เป็นการละครรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์ คือ เรา ซึ่งหมายถึงตัวผู้พูดและผู้ฟัง

ตัวอย่าง 14

“เพื่อความสามัคคี หรือความปรองดองนั้น ๐(1)ก็ให้๐(2)เห็นว่าเรื่องไหน๐(2)ควรจะพูด เรื่องไหน๐(2)ไม่ควรพูด. หรือ๐(2)พูดไปแล้ว ให้๐(2)ยอมรับว่า๐(2)พูดอย่างนั้น ไม่ถูก๐(2)ก็บอกว่าไม่ถูก. ๐(2)ไม่ต้องมาหัวชนฝาว่า โอ๊ย ถูก ถูก ถูก ลงท้าย ตัวเองก็รู้ว่า๐(3)ไม่ถูก. อันนี้เป็นเรื่องที่๐(1)จะต้องเอ่ยขึ้นมา เพราะว่าถ้าอย่างนี้นานๆ ไป สังคมเราพัง. สังคมเราพังแล้ว ประเทศก็พัง. คนที่รักชาติก็ไม่อยากให้ประเทศชาติพัง. คนที่ไม่รักชาติเขาก็ไม่ทุกข์. แต่ลงท้ายเขาก็ต้องทุกข์เอง เพราะว่า๐(4)ไม่มีชาติอยู่. เมื่อ๐(5)ไม่มีชาติอยู่แล้ว ๐(5)ไปที่เมืองอื่นเขาเหยียดหยามเรา.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ตำแหน่ง๐(1) เป็นการละครรพนามบุรุษที่หนึ่งคือ ข้าพเจ้า ตำแหน่ง๐(2) เป็นการละครรพนามบุรุษที่สองคือ ท่าน ตำแหน่ง(3) เป็นการละครรพนามบุรุษที่หนึ่งคือ ตัวเอง หมายถึงผู้ที่หัวชนฝา ตำแหน่ง(4) เป็นการละครรพนามบุรุษที่สามคือ เขา และตำแหน่ง(5) เป็นการละครรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์คือ เรา

ตัวอย่าง 15

“การที่ได้ทำความเจริญหรือความสุขแก่ประเทศชาติและประชาชนนั้น มิได้เป็นงานของผู้หนึ่งผู้ใดที่จะปฏิบัติได้ \emptyset ต้องร่วมมือกัน. ผู้ใดมีความรู้ทางใดก็ควรจะใช้ความรู้ความสามารถนั้นเพื่อสร้างความมั่นคง. ถ้ามีหลายคนที่มีความรู้อย่างเดียวกัน \emptyset ก็ต้องร่วมมือกัน. บางคนมีความรู้เหมือนกันแต่ความเห็นต่างกัน ดังนั้น \emptyset ก็จะต้องปรึกษากันมากกว่าที่ \emptyset จะเถียงกัน. คำว่าปรึกษากับคำว่าเถียงนี้ต่างกัน. คำว่าเถียงใช้แต่อารมณ์ คำว่าปรึกษาใช้ปัญญา. ถ้า \emptyset สามารถที่จะใช้ปัญญาปรึกษากัน \emptyset จะได้คำตอบ เพราะความจริงนั้นมันเดียว. ความเท็จมีหลาย หรือทางที่ผิดมีมากมาย แต่ความจริงทางที่ดี ส่วนมาก เป็นทางเดียวที่จะสามารถนำพา \emptyset สู่ความสำเร็จ.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น \emptyset เป็นการละสรรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์คือ เรา ซึ่งหมายถึงผู้พูดและผู้ฟังด้วย

ตัวอย่าง 16

“ $\emptyset(1)$ จึงขอให้ทุกท่านได้มีกำลังใจทั้งกายทั้งใจ เพื่อที่ $\emptyset(2)$ จะสามารถขบคิดมติหรือคติพจน์ที่ $\emptyset(1)$ ให้ $\emptyset(2)$ ไว้ในวันนี้ได้ $\emptyset(3)$ จึงได้ตั้งวันของ “ความรู้รักสามัคคี” สำเร็จ. ในปี ๒๕๓๖ $\emptyset(3)$ มาพบกันใหม่.”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง $\emptyset(1)$ เป็นการละสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือ ข้าพเจ้า ตำแหน่ง $\emptyset(2)$ เป็นการละสรรพนามบุรุษที่สองคือ ทุกคน และตำแหน่ง $\emptyset(3)$ เป็นการละสรรพนามบุรุษที่หนึ่งพหูพจน์คือ เรา

ตัวอย่าง 17

“ $\emptyset(1)$ ก็ขอให้ทุกๆ ท่านได้รับพรให้ $\emptyset(2)$ มีความเจริญรุ่งเรือง ร่างกายแข็งแรง จิตใจปัญญาเข้มแข็ง เจียบแหลม เพื่อที่ $\emptyset(2)$ จะได้ความสำเร็จทุกประการในงานการที่ท่านกำลังทำ.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง $\emptyset(1)$ เป็นการละสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือ ข้าพเจ้า ตำแหน่ง $\emptyset(2)$ เป็นการละสรรพนามบุรุษที่สองคือ ท่าน

ตัวอย่าง 18

“๑(1)ขอให้๑(2)มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง ๑(2)อย่าเครียดเกินไป คือว่า ๑(2)เครียดแล้ว๑(2)ก็สุขภาพไม่ดี ๑(1)ก็ให้๑(2)สุขภาพดี ๆ งาน ๑(2)ให้เรียบร้อย ๑(2)ได้สามารถที่จะปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ โดยที่๑(2)ไม่ทะเลาะกันมากเกินไป คือ ๑(1)สังเกตดูหมูนี่คนหนึ่งพูดอย่าง คนหนึ่งพูดอีกอย่าง มันทะเลาะกัน ทะเลาะกันไม่มีประโยชน์ ๑(2)คิดแต่ดี ๆ แล้วก็บ้านเมืองก็จะเรียบร้อย ถ้าบ้านเมืองเรียบร้อย ทุกคนก็มีความสุข ๑(1)ก็ขอให้ทุกคนทำงานทำการ ๑(2)ทำอะไรมีความสำเร็จเรียบร้อย ทุกคนมีความสุข บ้านเมืองเจริญ ๑(1)ก็ขอให้ ๑(2)ได้มีความสำเร็จทุกประการ”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง๑(1) เป็นการสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือ ข้าพเจ้า ตำแหน่ง๑(2) เป็นการสรรพนามบุรุษที่สองคือ ทุกคน

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความโดยการละที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทสรุปได้ ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการละที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภท

สัมพันธสารย่อย	ข้อคิดเห็น	เรื่องเล่า	อรรถาธิบาย	แสดง	คำสอน	อวยพร
การละ			ความ	ความรู้สึก		
การละหน่วยนาม	✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางแสดงการเชื่อมโยงความโดยการละที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภทข้างต้นจะเห็นว่าสัมพันธสารย่อยทุกประเภทมีการละที่เป็นลักษณะสำคัญคือ การละหน่วยนาม

1.3 การซ้ำ (Repetition) หมายถึง การแสดงความสัมพันธ์ด้านภาษาโดยการใช้รูปภาษาที่ปรากฏมาแล้วกล่าวซ้ำอีกครั้ง ซึ่งอาจอยู่ในรูปการซ้ำรูป คือเป็นการซ้ำในระดับคำหรือวลีซึ่งอาจจะเป็นการซ้ำทุกส่วนหรือบางส่วน การซ้ำความ คือเป็นซ้ำที่มีรูปภาษาต่างกันแต่มีความหมายเหมือนหรือไปในทำนองเดียวกัน การซ้ำโครงสร้าง คือ การซ้ำโดยใช้รูปแบบโครงสร้างเหมือนกันแต่มีเนื้อหาที่บรรจุลงในโครงสร้างนั้นต่างกัน จากการศึกษาการเชื่อมโยงความด้วยการซ้ำในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” พบการซ้ำทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ (1) การซ้ำรูป (2) การซ้ำความ และ (3) การซ้ำโครงสร้าง ซึ่งสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความด้วยการซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“วันนี้ ท่านทั้งหลายอาจอึดอัดใจ เพราะว่าทางเจ้าหน้าที่ได้ยื่นแล้วยื่นอีกว่าห้ามไม่ให้หนังสือของมาให้ ห้ามเด็ดขาด แม้มือไม้ดอกเดียวก็ไม่ได้ ไปไม่ให้ยวหนึ่งไปก็ไม่ได้(1) เพราะเหตุว่าสิ่งนั้นไม่มีความจำเป็น ถ้าแต่ละคนทำหน้าที่(2) ทั้งในหน้าที่(2)ที่มี ทางหน้าที่(2)ที่ได้ ตั้งไว้กับตัวหรืออาชีพ ทั้งในหน้าที่(2)ที่มีในทางที่เป็นคนไทยเป็นมนุษย์ ที่จะต้องมีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ถ้ามีความคิดที่เที่ยงตรง ที่มีเหตุผล ไม่ได้หมายความว่าต้องเห็นด้วยเห็นพ้องกันเสมอ ไม่หมายความว่า(3)ถ้าใครพูดอะไรไปจะต้องถือว่าใช่แล้ว ยกมือเป็นแบบในที่เขาล้อกันในสภา มีความคิดความเห็นต่างกันได้ แต่ก็ถ้าพูดกันด้วยเหตุผลแล้วไม่ใช่มีจลาจลคือไม่ถือเอาเหตุผลลัทธิ ล่อๆ มาใช้ เชื่อว่าเราอยู่ด้วยกันได้อย่างดี แต่โดยมากที่เกิดเรื่องขึ้นมาในระยะนี้ ก็เพราะว่ามีความคิดที่ไม่ถูกต้อง อ้างสิ่งหนึ่งเพื่ออีกสิ่งหนึ่ง(4) อ้างความดีเพื่อความไม่ดี(4) อ้างผลประโยชน์ของคนหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง(4) อ้างผู้ที่ดูน่าสงสารเพื่ออำนาจตน(4) อ้างทฤษฎีต่างๆ เพื่อทฤษฎีของตนและความยิ่งใหญ่ของตน(4)”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง(1) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ ...ก็ไม่ได้...ก็ไม่ได้ ตำแหน่ง(2) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คำที่ซ้ำคือ หน้าที่ ตำแหน่ง(3) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ ไม่ได้หมายความว่า...ไม่หมายความว่า... และตำแหน่ง(4) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ อ้าง...เพื่อ...

ตัวอย่าง 2

“เรื่องติดยาเสพติด(1)นี้มี ๒ อย่าง อย่างหนึ่งเคราะห์ร้าย(2) และเคราะห์ร้าย(2)นี้มี ๒ อย่าง ของเคราะห์ร้าย(2)อย่างหนึ่ง บังเอิญ ก็อย่างเมื่อ ๕๐ ปี มีคนเขาเอาเครื่องตีไปตีเขา เติมยาเสพติด(1) ไม่รู้ตัวเลย อย่าง อีกอย่างหนึ่งไปเสพยาเสพติด(1)เพราะว่าเพื่อนฝูง(3)หรือไม่ใช่เพื่อนฝูง(3) พวกที่เขาไปบอกว่า เหยยอันนี้ดีทำให้แข็งแรง ทำงานได้ แล้วก็อีกครั้นไม่เห็นเป็นไร เสพยาเสพติด(1)ยาบ้าอะไร ก็โง่(4) เพราะว่าเคราะห์ร้าย(2) ๑ เคราะห์ร้าย(2)เราก็อภัย(5) แต่โง่(4)ไม่น่าจะให้อภัย(5)นัก และก็เขาอยากเล่น อยากสนุก อยากสบาย อยากแข็งแรง(6) ซึ่งไม่จริง ใช้นยาเสพติด(1)จริงๆว่า ไม่เหน็ดไม่เหนื่อย(7) ขับรถได้เป็นเวลาเป็นหลายชั่วโมง เป็น ๑๐ ชั่วโมง ไม่เหน็ดไม่เหนื่อย(7) แต่ถึงเวลา ๑๑ ชั่วโมง แล้วก็พุงลงไป แล้วก็ไปชนใครต่อใคร หลังจากนั้น อาจจะไม่ชนก็เกิดเมา เมามากก็ป็นเสไฟฟ้าขึ้นไป เตือนร้อนถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องขึ้นไป หรืออีกอย่างหนึ่งก็ไปจับคนที่ไม่รู้ชื่อไหนชื่อไหน ชูที่จะเชือดคอ อย่างนี้พิษของยาเสพติด(1) ซึ่งมาจากความโง่(4)ของคนที่เป็นโรค ความโง่(4)ในด้านต่าง ๆ และความเคราะห์ร้าย(2)ด้วย”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง(1) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คำที่ซ้ำคือ ยาเสพติด ตำแหน่ง(2) คำว่า เคราะห์ร้าย และ ความเคราะห์ร้าย ส่วนใหญ่เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คือ

ซ้ำคำว่า **เคราะห์ร้าย** ส่วนคำว่า **ความเคราะห์ร้าย** เป็นการซ้ำรูปบางส่วนกับคำว่า **เคราะห์ร้าย** ตำแหน่ง(3) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วนคือซ้ำคำว่า **เพื่อนฝูง** ตำแหน่ง(4) คำว่า **โง่** กับ **โง่** เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คำว่า **ความโง่** กับ **ความโง่** เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน ส่วนคำว่า **โง่** กับ **ความโง่** เป็นการซ้ำรูปบางส่วน ตำแหน่ง(5) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คำที่ซ้ำคือ **ให้อภัย** ตำแหน่ง(6) เป็นการซ้ำโครงสร้างโครงสร้างที่ซ้ำคือ **อยาก...อยาก...อยาก...อยาก...** ตำแหน่ง(7) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คำที่ซ้ำคือ **ไม่เหน็ดไม่เหนื่อย**

ตัวอย่าง 3

“ถ้ามีเงินเยอะก็จ่าย ใช้เงินให้สมกับที่เรามีเงิน. ถ้าไม่มีเงินแล้วจ่ายจะอันตราย. แต่ถ้ามีเงินและไม่จ่ายก็อันตรายเหมือนกัน เพราะว่าคนที่ไม่มีเงินแล้วไม่จ่าย หมายความว่า จะเก็บไว้ทำอะไร. บางคนมีเงินแล้ว ไม่จ่าย ให้คนอื่นจ่ายก็หมายความว่า คนที่ไม่มีเงินบอก ใช้เงินเถอะเพื่อที่จะได้ทำอะไร. คนที่มีเงินยิ่งอยากได้ทำอะไร อย่างนี้ไม่ดี. ฉะนั้นก็ต้องคนที่ไม่มีเงินก็จ่ายแล้วก็ช่วยคนที่ไม่มีเงิน. นี่รู้สึกตัวว่าพูดอะไรที่ถูกต้อง คือ คนที่มีเงินต้องจ่ายคนที่ไม่มีเงินต้องไม่จ่าย. แต่คนเขาคิดตรงข้าม คนที่ไม่มีเงินนะต้องจ่าย. อย่างสมัยนี้ คนไม่มีเงิน ให้ใช้เงิน ใช้เงินมากๆ เพราะว่าถ้าคนไม่มีเงินใช้เงินมากๆ ก็ต้องไปกู้ คนที่มีเงินมากๆ ก็ได้ทำอะไร. ไม่พอเพียง.”

(4 ธันวาคม 2550 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้นเป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คือซ้ำคำว่า **เงิน**

ตัวอย่าง 4

“ตอนนี้จะขอโฆษณา(1)หน่อย. เป็นรายการโฆษณา(1) มีสไลด์หนึ่ง. คือว่า ได้แปลหนังสือเรื่อง “ติโต(2)”. แปลมาหลายปีแล้ว ตั้ง ๒๐ ปี. แต่เห็นว่ายังกังหันสมัย เพราะเขายังตีกันอยู่. เลยต้องรีบมาปรับปรุงต้นฉบับเรื่อง “ติโต(2)” ที่แปลมาจากภาษาฝรั่งเศส เพื่อให้คนได้อ่านว่าสถานการณ์ในโลกเป็นอะไรบ้าง. เรื่อง “ติโต(2)” นี้ ปรับปรุงเกือบจะไม่ทัน. แต่ก็ทัน. ทันอะไร. หวัง คือหวังว่าโลกนี้จะมีสันติภาพ จะมีความสงบ. ต้องรีบปรับปรุงหนังสือเรื่อง “ติโต(2)” นี้ ให้ทันกับที่ เขายังตีกันอยู่. ถ้าเขาไม่ตีกัน บ้านเมืองเขาเรียบร้อยแล้ว ก็ไม่เป็นสิ่งที่น่าสนใจ. เมืองยูโกสลาเวียเขายังตีกัน ฉะนั้นก็เลยรีบให้หนังสือแปลนี้ออกพิมพ์มาให้สำเร็จได้.”

(4 ธันวาคม 2537 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง(1) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า **โฆษณา** ตำแหน่ง(2) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า **ติโต**

ตัวอย่าง 5

“ที่ดินอีกแห่งมีคนเข้ามาให้เหมือนกัน. ในที่นี้ปีนี้ได้ทำการทดสอบ ว่าขุดแล้วดินเปรี้ยว น้ำจะเปรี้ยวไหม. นักวิชาการบอกว่ายิ่งขุดยิ่งเปรี้ยว. ที่จริงก็ทราบอยู่แล้วว่าเป็นเช่นนั้น แต่จะต้องพิสูจน์ให้ดูว่าถ้าขุดแล้วจะเปรี้ยว. แล้วเมื่อเอาจริง ก็เปรี้ยวจริงๆ. มีคนไปชิมน้ำนั้นแล้วบอกว่าเปรี้ยว เปรี้ยวเหมือนน้ำส้มสายชู ซึ่งเปรี้ยวมาก. ทำให้ใช้สำหรับการเพาะปลูก สำหรับเลี้ยงปลาอะไรใดๆ ไม่ได้. ได้ถามเจ้าหน้าที่ว่าถ้าหากว่าน้ำนั้นยังเปรี้ยว แล้วจะให้หายเปรี้ยวได้อย่างไร เขาก็บอกมีวิธี ให้เอาปูนหรือหินปูนใส่เข้าไป แล้วก็ดี. เลยบอกให้เขาทราบว่ามันเป็นการทดลอง ยังไม่ต้องการใช้น้ำนั้น. แต่ว่ายังมีที่ข้างๆ ที่ได้ซื้อเพิ่มเติมสำหรับทำการทดลอง. จะทดลองอีกแบบหนึ่ง แบบที่จะไม่ขุดลึกอย่างนั้น เพราะถ้าขุดลึกก็จะไปเจอเปรี้ยว. ถ้าขุดเพียงตื้นๆ และเอาน้ำมาจากคลองที่อยู่ใกล้ๆ แลวนั้นมาใส่ ก็ทดลองทำการเพาะปลูกได้. ถ้ามีที่เล็กๆ น้อยๆ ก็อาจจะทำอย่างนี้ได้”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้นเป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า เปรี้ยว

ตัวอย่าง 6

“มีสิ่งหนึ่งที่ท่านยังไม่ได้กล่าวถึงและก็เป็นสิ่งที่มีความเดือดร้อนของชาติบ้านเมือง มาเป็นเวลานาน ประมาณ ๕๐ ปี ซึ่งเป็นเรื่องของยาเสพติด(1) ซึ่งยาเสพติด(1)นั้นมีมาก่อนเป็นเวลานาน แต่เป็นยาเสพติด(1)ที่ไม่รุนแรงมากนัก คือ ที่เขาสู้กันเรื่องฝิ่น(2) ฝิ่น(2)นั้นนะ จนกระทั่ง พุดถึงสงครามฝิ่น(3) โดยเฉพาะในเมืองจีน สงครามฝิ่น(3)นั้นนะ โดยมากคนนึกถึงว่า ชาวจีนสู้ฝิ่น(2) ซึ่งก็อาจจะจริง แต่สงครามฝิ่น(3)นั้น มาจากฝรั่ง ฝรั่งเป็นผู้ก่อสงครามฝิ่น(3) เพราะว่าอยากจะทำเมืองจีน และอยากจะทำครองเมืองจีน ครองโลก ฝิ่น(2)นั้นก็นับว่าเป็นสงครามที่รุนแรงพอสมควร แต่ว่า เมื่อ ๕๐ ปีในเมืองไทย ฝิ่น(2)ก็ไม่ได้มีการบริโภคมากนัก และไม่มีการค้าขายมากนัก แต่เราเริ่มมีการค้าขายซึ่งที่เป็นมาจากฝิ่น(2) โดยเฉพาะเฮโรอีน(4) ซึ่งเมื่อหลายสิบปี ไม่ค่อยรู้จักเฮโรอีน(4) เพิ่งทราบมาว่าตอนนั้นมันเริ่มโดยที่มีการใส่เฮโรอีน(4)ในน้ำหวาน หรือในกาแฟ คือกาแฟนี่ ถ้าใส่เฮโรอีน(4)ก็จะทำให้คนที่บริโภคมีความ มีอาการภาพหลอน และก็เป็นเหมือนกับเป็นบ้า แต่มีน้อย แล้วก็ได้ทราบว่า หลอกหลวงคนที่ไม่รู้เรื่องให้ติดเฮโรอีน(4) และเมื่อติดเฮโรอีน(4)แล้วก็ชวนขาย คนที่ได้บริโภคก็ชวนขาย ฉะนั้น การที่จะปราบเฮโรอีน(4)ปราบยาเสพติด(1)ก็ยาก เพราะว่าคนที่ติดยาเสพติด(1)นั้น ก็ไม่รู้วิธีไหนดีเห็น เวลาทราบชื่อนั้น เมื่อมีตอนใหม่ ๆ ขึ้น ก็ไม่เข้าใจ เพราะไม่เคยนึกถึงว่าประเทศไทยจะประสบเหตุการณ์เช่นนั้น”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง(1) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า ยาเสพติด ตำแหน่ง(2) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า ฝิ่น ตำแหน่ง(3) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า สงครามฝิ่น และตำแหน่ง(4) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า เฮโรอีน

ตัวอย่าง 7

“ที่กล่าวเมื่อตะกี้ว่าอาจารย์ประกาศนี้ได้ชี้ขึ้นมา ส่วนสำคัญนั่นก็คือ**สามัคคี(1)** คำว่า**สามัคคี(1)**นี้ฟังแล้วก็เมื่อทุกคนฟัง เวลาไปที่ไหน ท่านผู้ใหญ่ไปที่ไหน บอกว่าจงอยู่ใน**สามัคคีธรรม(2)** ขอให้ตั้งอยู่ใน**สามัคคีธรรม(2)** คนไทยตั้งอยู่ใน**สามัคคีธรรม(2)**จึงจะรอดพ้น ฟังแล้วอาจจะเบื่อก็ได้คำว่า**สามัคคี(1)** แต่ถ้ามาคิดอย่าง**สามัคคี(1)**คืออะไร **สามัคคี(1)**คือการรวมแรงกันทำงานอย่างหนึ่งก็เป็น**สามัคคี(1)** แต่**สามัคคี(1)**คือความครบถ้วนก็เป็น**สามัคคี(1)** ดังที่เรียกว่า**สมังคี(3) สมังคี(3)**หรือ**สามัคคี(1)**ก็เหมือนกัน **สมังคี(3)**ก็ฟังได้ชัดขึ้นหน่อยว่าแปลว่าให้พร้อม ให้ไปด้วยกันหรือให้มาอยู่ด้วยกัน คือไม่ใช่คนเท่านั้นเองที่จะ**สามัคคี(1)** ส่วนต่างๆ ของงานทั้งหลายก็ต้อง**สามัคคี(1)** ต้อง**สมังคี(3)**ต้องพร้อม ข้อนี้อาจจะยังเข้าใจยากว่าทำไมต้องพร้อมทำไมต้อง**สามัคคี(1)** แต่ถ้าอธิบายอย่างที่เคยอธิบายแล้ว ผู้ที่เคยมาเมื่อ ๒-๓ ปีที่นี้ก็อาจจะจำได้ว่าเคยพูดถึงว่า คนเราต้อง**สามัคคี(1)**ในตัวเอง อย่างสมมุติว่าเราจะเดินก้าวไปที่ไหน ถ้าร่างกายไม่มีความ**สามัคคี(4)**ไม่**สมังคี(3)**กัน เราไม่มีทางที่จะเดินไปที่ไหน”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ตำแหน่ง(1) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า **สามัคคี** ตำแหน่ง(2) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า **สามัคคีธรรม** ตำแหน่ง(3) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า **สมังคี** ส่วนคำว่า **สามัคคี** ในตำแหน่ง(1) คำว่า **สามัคคีธรรม** ในตำแหน่ง(2) และคำว่า **ความสามัคคี** ในตำแหน่ง(4) เป็นการซ้ำรูปบางส่วนกัน นอกจากนี้ คำว่า **สมังคี** ในตำแหน่ง(3) ยังเป็นการซ้ำความกับคำว่า **สามัคคี** ในตำแหน่ง(1) คำว่า **สามัคคีธรรม** ในตำแหน่ง(2) และคำว่า **ความสามัคคี** ในตำแหน่ง(4) อีกด้วย

ตัวอย่าง 8

“**ทฤษฎีใหม่(1)**นี้มีไว้สำหรับป้องกันความขาดแคลน ในยามปกติก็จะทำให้ร่ำรวยมากขึ้น. ในยามที่มีอุทกภัย ก็สามารรถที่จะฟื้นตัวได้เร็ว(2) โดยไม่ต้องให้ทางราชการไปช่วยมากเกินไป. ทำให้ประชาชนมีโอกาสพึ่งตนเองได้ดี. ฉะนั้นจึงได้สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตาม**ทฤษฎีใหม่(1)**. ความจริง**ทฤษฎีใหม่(1)**นี้ก็ได้อ้างเมื่อปีที่แล้วอย่างละเอียด และในหนังสือเล่มนี้ก็มีเรื่อง**ทฤษฎีใหม่(1)** ตั้งแต่**ทฤษฎีใหม่(1)**ขั้นที่ ๑ ขั้นที่ ๒ และขั้นที่ ๓ อันนี้เอาไว้ไปพิจารณาเมื่อได้รับทราบข้อความที่มีอยู่ในเล่มนี้ อันนี้เป็นเรื่องที่ควรจะติดตาม เพราะว่าการทำ**ทฤษฎีใหม่(1)**นี้มีใช่เป็นของที่ง่าย ๆ แล้วแต่ที่ แล้วแต่โอกาส และแล้วแต่งบประมาณ(3). เดี่ยวนี้ประชาชนทราบถึง**ทฤษฎีใหม่(1)**นี้อย่างกว้างขวาง. และแต่ละคนก็อยากได้ ให้ทางราชการชดเชยแล้วช่วย. แต่มันไม่ใช่สิ่งที่ง่ายนัก. บางแห่งขาดแล้วไม่มีน้ำ แม้จะมีฝน น้ำอยู่ไม่ได้ เพราะว่ามันรั่ว. หรือบางทีก็เป็นที่ที่รับน้ำไม่ได้. **ทฤษฎีใหม่(1)**นี้จึงต้องมีที่ที่เหมาะสมด้วย.”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ตำแหน่ง(1) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า **ทฤษฎีใหม่** ตำแหน่ง(2) และ(3) เป็นการซ้ำโครงสร้าง ซึ่งโครงสร้างที่ซ้ำคือ **ในยาม...ก็... ในยาม... ก็... และ แล้วแต่...แล้วแต่...แล้วแต่...** ตามลำดับ

ตัวอย่าง 9

“คำว่า**เศรษฐกิจพอเพียง(1)**นี้ไม่มีในตำรา ไม่เคยมีระบบ**เศรษฐกิจพอเพียง(1)** มีอย่างอื่นแต่ไม่ใช่คำนี้. ปีที่แล้วพูดว่า **เศรษฐกิจพอเพียง(1)** เพราะหาคำอื่นไม่ได้. และได้พูดอย่างหนึ่งว่า **เศรษฐกิจพอเพียง(1)**นี้ให้ปฏิบัติเพียงครั้งเดียว คือไม่ต้องทั้งหมด หรือแม้จะ**เศษหนึ่งส่วนสี่(2)**ก็พอ. ในคราวนั้น เมื่อปีที่แล้วนึกว่าเข้าใจกัน แต่เมื่อไม่นาน เดือนที่แล้ว มีผู้ที่ควรจะรู้ เพราะว่าได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนา มาช้านานแล้ว มาบอกว่า**เศรษฐกิจพอเพียง(1)**นี้ดีมาก แล้วก็เข้าใจว่าปฏิบัติเพียง**เศษหนึ่งส่วนสี่(2)**ก็พอนั้น หมายความว่า ถ้าทำได้**เศษหนึ่งส่วนสี่(2)**ของประเทศก็จะพอ. ความหมายของ**เศรษฐกิจพอเพียง(1)** และทำได้เพียง**เศษหนึ่งส่วนสี่(2)**ก็พอนั้น ไม่ได้แปลว่า**เศษหนึ่งส่วนสี่(2)**ของพื้นที่ แต่**เศษหนึ่งส่วนสี่(2)**ของการกระทำ...คำว่า**พอเพียง(3)**มีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก. ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่า**พอมีพอกิน(4)**. **พอมีพอกิน(4)**นี้ ถ้าใครได้มาอยู่ที่นี้ ในศาลานี้ เมื่อเท่าไร ๒๐ ๒๔ ปี เมื่อปี ๒๕๑๗. ๒๕๑๗ ถึง ๒๕๔๑ นี้ ก็ ๒๔ ปี ใช่ไหม. วันนั้นได้พูดว่า เราควรจะปฏิบัติให้**พอมีพอกิน(4)**. **พอมีพอกิน(4)**นี้ก็แปลว่า**เศรษฐกิจพอเพียง(1)**นั่นเอง. ถ้าแต่ละคน**พอมีพอกิน(4)** ก็ใช้ได้. ยิ่งถ้าทั้งประเทศ**พอมีพอกิน(4)**ก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้น ก็เริ่มจะไม่**พอมีพอกิน(4)** บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย(5). สมัยก่อนนี้**พอมีพอกิน(4)** มาสมัยนี้ชักจะไม่**พอมีพอกิน(4)**. จึงต้องมีนโยบายที่จะทำ**เศรษฐกิจพอเพียง(1)** เพื่อที่จะให้ทุกคนมี**พอเพียง(3)**ได้. ให้**พอเพียง(3)**นี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่(6) ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา(7)ก็ได้ แต่ว่าพอ. แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้อีกสมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ. อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของ**เศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง(8)**.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ตำแหน่ง(1) (2) (3) และ(4) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน โดยซ้ำคำว่า **เศรษฐกิจพอเพียง เศษหนึ่งส่วนสี่ พอเพียง และพอมีพอกิน** ตามลำดับ ตำแหน่ง(5) (6) และ(7) เป็นการซ้ำโครงสร้าง ซึ่งโครงสร้างที่ซ้ำคือ **บางคนก็...บางคนก็..., มี...มี..., และ ไม่...ไม่...** ตามลำดับ ส่วนตำแหน่ง(1) (3) และ(8) เป็นการซ้ำรูปบางส่วนกันคือ คำว่า **เศรษฐกิจพอเพียง พอเพียง และ ระบบพอเพียง** นอกจากนี้ ตำแหน่ง(1) (3) (4) และ(8) ยังเป็นการซ้ำความด้วยคือคำว่า **เศรษฐกิจพอเพียง พอเพียง พอมีพอกิน และระบบพอเพียง** ทั้งสี่คำมีความหมายเหมือนกัน

ตัวอย่าง 10

“ขอบใจท่านทั้งหลายที่มาให้**พร(1)**ในวันนี้ เนื่องในโอกาสวันเกิด **พร(1)**ที่ได้เปล่งออกมาเป็นวาจานั้นก็เป็นที่ซาบซึ้งมาก รู้สึกว่าทำให้มี**กำลังใจ(2)**ที่ปฏิบัติ นับว่าเป็นของ**ขวัญวันเกิด(3)**ตามที่เขามีประเพณีกันที่ว่า

ควรจะให้ของขวัญวันเกิด(3) แต่ของขวัญวันเกิด(3)อันนี้เป็นของขวัญ(4)ที่ประมาณค่ามิได้ ทำให้เกิดความปิติยินดี และเกิดกำลังใจ(2)อย่างยิ่ง”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ตำแหน่ง(1) ตำแหน่ง(2) และตำแหน่ง(3) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คือซ้ำคำว่า พร กำลังใจ และของขวัญวันเกิด ตามลำดับ ส่วนตำแหน่ง(4) เป็นการซ้ำรูปบางส่วนกับตำแหน่ง(3) คือซ้ำคำว่า ของขวัญ กับ ของขวัญวันเกิด

ตัวอย่าง 11

“พร้อมเพรียงกัน(1)มากก็ปลื้มใจ อันนี้ก็เป็นที่กำลังใจ(2)ที่ทำให้เห็นว่าฝ่ายต่าง ๆ ทุกฝ่าย ทั้งทางราชการ ทั้งฝ่าย(3)ราชการพลเรือน ราชการทหารทุกเหล่า ทั้งฝ่าย(3)กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ทั้งฝ่าย(3)สถาบันต่าง ๆ ชมรม สมาคม บางกลุ่ม บางคณะก็(4)ใหญ่บางคณะก็(4)เล็ก บางคณะก็ประกอบด้วย(5)หนึ่งคน บางคณะก็ประกอบด้วย(5)คนพັນคน แต่ก็มาพร้อมกัน(1)โดยที่ตั้งใจที่จะแสดงว่าพร้อมเพรียงกัน(1) ฉะนั้น ก็ขอขอบใจ(6)ที่ท่าน(7)มาแสดงความพร้อมเพรียง(1)นี้ เป็นกำลังใจ(2)ให้ สามารถที่จะคิดอะไรต่อไป เพื่อที่จะสามารถช่วยกันคิดปัญหาต่าง ๆ คือทำเหมือนว่าทำคนเดียวไม่ใช่ช่วยกันทำ ทุกคนทำหน้าที่ตามงานการของตัว(8) ตามความสามารถของตัว(8) กำลังปัญญาของตัว(8) ก็ร่วมกันทำให้เมืองไทย(9)นี้อยู่ดี(10) เมืองไทย(9)นี้อยู่เย็นเป็นสุข(10) อันนี้ก็เป็นอย่างขอบใจ(6)ท่านทั้งหลาย(7)ที่ได้มาให้พร”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ตำแหน่ง(1) เป็นการซ้ำรูปบางส่วน คือซ้ำคำว่า พร้อมเพรียงกัน พร้อมกัน ความพร้อมเพรียง ตำแหน่ง(2) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คือซ้ำคำว่า เป็นกำลังใจ ตำแหน่ง(3) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ ทั้งฝ่าย... ทั้งฝ่าย... ทั้งฝ่าย... ตำแหน่ง(4) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ บางคณะก็... บางคณะก็... ตำแหน่ง(5) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ บางคณะก็ประกอบด้วย... บางคณะก็ประกอบด้วย... ตำแหน่ง(6) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คือซ้ำคำว่า ขอบใจ ตำแหน่ง(7) เป็นการซ้ำรูปบางส่วน คือซ้ำคำว่า ท่าน กับ ท่านทั้งหลาย ตำแหน่ง(8) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ (ตาม)...ของตัว (ตาม)...ของตัว ...ของตัว ตำแหน่ง(9) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คือซ้ำคำว่า เมืองไทย และตำแหน่ง(10) เป็นการซ้ำความ คือซ้ำคำว่า อยู่ดี กับ อยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งทั้งสองคำมีความหมายไปในทำนองเดียวกันคือหมายถึงการอยู่อย่างสงบร่มเย็น

ตัวอย่าง 12

“ขอขอบใจท่านทั้งหลาย(1)ที่มาชุมนุมกันในโอกาสใกล้จะถึงปีใหม่(2) ไม่ใช่ปีใหม่(2) เป็นปีใหม่(2)ของเรา คือปีใหม่(2)ของผู้พูด เพราะว่าพรุ่งนี้เริ่มศักราชใหม่(3) เริ่มอายุใหม่(3). นายกฯได้กล่าวสรุปชีวิตตั้ง ๕๐ กว่าปี ที่ได้ทำงาน(4)ทำการ(4) และชมว่าได้ช่วยให้ประเทศชาติอยู่เย็นเป็นสุข(5) มีความร่มเย็น(5). วันนี้ท่านทั้งหลาย(1)มา ทั้งที่อยู่ข้างในข้างนอก มาเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นประวัติการณ์.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ตำแหน่ง(1) กับ ตำแหน่ง(2) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คำที่ซ้ำคือคำว่า ท่านทั้งหลาย และ ปีใหม่ ตามลำดับ ตำแหน่ง(3) เป็นการซ้ำโครงสร้างโครงสร้างที่ซ้ำคือ เริ่ม...ใหม่ เริ่ม...ใหม่ ตำแหน่ง(4) เป็นการซ้ำความ คือคำว่า ทำงาน กับ ทำการ ทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกันคือหมายถึง การทำงาน และตำแหน่ง(5) เป็นการซ้ำความ คือคำว่า อยู่เย็นเป็นสุข กับ ความร่มเย็น มีความหมายไปในทำนองเดียวกันคือหมายถึงการอยู่ดีมีสุข

ตัวอย่าง 13

“คนอื่นจะว่า(1)อย่างไรก็ช่างเขา จะว่า(1)เมืองไทย(2)ล้ำสมัย(3) ว่า(1)เมืองไทย(2)เซย(3) ว่า(1)เมืองไทย(2)ไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่(3) แต่เราพออยู่พอกิน(4) และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย(2)พออยู่พอกิน(4) มีความสงบ(5) และทำงานตั้งจิตอธิษฐาน(6)ปณิธาน(6) จุดมุ่งหมายใน(7)แ่งนี้ ใน(7)ทางนี้ ที่จะให้เมืองไทย(2)พออยู่พอกิน(4) ไม่ใช่รุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่าการพออยู่พอกิน(4) มีความสงบ(5)นั้น ถ้าจะเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้ารักษาความพออยู่พอกิน(4)นั้นได้ เราจะยอดยิ่งยวด เพราะประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลัง(8)ตก กำลัง(8)แย กำลัง(8)ยุ่ง เพราะจะแสวงหาความยิ่งยวดทั้งใน(9)อำนาจ ทั้งใน(9)ความก้าวหน้าทาง(10)เศรษฐกิจ ทาง(10)อุตสาหกรรม ทาง(10)ลัทธิ ฉะนั้นถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิดแต่ละ(11)ท่าน แต่ละ(11)บุคคล และมี(12)ความคิด มี(12)อิทธิพล มี(12)พลังที่จะทำให้ผู้อื่นซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอพอสมควร(13) ขอย้ำ พอควร(13) พออยู่ พอกิน(4) มีความสงบ(5) ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ตำแหน่ง(1) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ (จะ)ว่า...(จะ)ว่า...ว่า...ว่า... ตำแหน่ง(2) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คำที่ซ้ำคือ เมืองไทย ตำแหน่ง(3) เป็นการซ้ำความ คำที่ซ้ำคือ ล้ำสมัย เซย และไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ ทั้งสามคำมีความหมายเหมือนกันคือหมายถึง ไม่ทันสมัย ตำแหน่ง(4) เป็นการซ้ำรูปทั้งซ้ำทุกส่วนและซ้ำบางส่วน คือคำว่า พออยู่พอกิน เป็นการซ้ำรูปทุกส่วนสามครั้ง ส่วนคำว่า การพออยู่พอกิน และความพออยู่พอกิน เป็นการซ้ำรูปบางส่วน ตำแหน่ง(5) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คำที่ซ้ำคือ มีความสงบ ตำแหน่ง(6) เป็นการซ้ำความ คำที่

ซ้ำคือ **จิตอธิษฐาน** และ **ปณิธาน** ทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกันคือหมายถึง ตั้งจิตปรารถนาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตำแหน่ง(7) (8) (9) (10) (11) และ(12) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ **ใน...ใน..., กำลัง...กำลัง...กำลัง..., ทั้งใน...ทั้งใน..., ทาง...ทาง...ทาง..., แต่ละ...แต่ละ..., และ มี...มี...มี...** ตามลำดับ และตำแหน่ง(13) เป็นการซ้ำความ คำที่ซ้ำคือ **พอสมควร** และ **พอควร** ทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกันคือหมายถึงความพอดี

ตัวอย่าง 14

“ทุกๆ สิ่งมีชีวิต(1) และประเทศไทย(2)ก็เป็นประเทศที่มีชีวิต(1). ระเบียบการอะไรก็เปลี่ยนแปลง(3) ได้ แล้วถ้าเปลี่ยน(3) โดยวิธีพูดกัน(4)รู้เรื่อง คือเจรจากัน(4)อย่างถูกหลักวิชา(5)ที่แท้ ที่สูงกว่าหลักวิชา (5)ในตำรา ก็จะมีปัญหา. แต่ไม่ใช่ว่าเปลี่ยน(3)ไปแล้ว ก็เปลี่ยน(3)อย่างตายตัวไปเลย. เมื่อสถานการณ์ไม่อำนวย ก็เปลี่ยน(3)ต่อไปได้ โดยต้องไม่ทะเลาะกันอย่างหนัก จนกระทั่งทำให้(6)เสียหาย จนทำให้ (6)ประเทศไทย(2)กลับเป็นประเทศที่ล้าหลัง.”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ตำแหน่ง(1) (2) และ(5) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คำที่ซ้ำคือ **มีชีวิต ประเทศไทย และ หลักวิชา** ตามลำดับ ตำแหน่ง(3) เป็นการซ้ำรูปทั้งการซ้ำทุกส่วนและการซ้ำบางส่วน คือซ้ำรูปทุกส่วน ซ้ำคำว่า **เปลี่ยน** ซึ่งซ้ำสี่ครั้ง ส่วนการซ้ำรูปบางส่วนคือซ้ำคำว่า **เปลี่ยนแปลง** กับ **เปลี่ยน** ตำแหน่ง(4) เป็นการซ้ำความ คำที่ซ้ำคือ **พูดกัน และ เจรจากัน** ทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกันคือหมายถึงการพูดคุยกัน ตำแหน่ง(6) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ **จน(กระทั่ง)ทำให้...จนทำให้...**

ตัวอย่าง 15

“เศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ สองอย่างนี้จะทำความเจริญแก่ประเทศได้. แต่ต้องมีความเพียร แล้วต้องอดทน ต้องไม่ใจร้อน ต้องไม่พูดมาก ต้องไม่ทะเลาะกัน. ถ้าทำโดยเข้าใจกัน เชื่อว่าทุกคนจะมีความพอใจได้.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้นเป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ **ต้อง...ต้อง...ต้อง(ไม่)...ต้อง(ไม่)...ต้อง(ไม่)...**

ตัวอย่าง 16

“ก็ขอให้(1)สะท้อนกำลังใจนี้ไปให้ท่านทั้งหลาย(2) และตลอดจนให้คุ้มครองทุกคน(3)ที่ปรารถนาดีต่อส่วนรวม(4)โดยแท้ เพื่อให้ส่วนรวม(4)อยู่เป็นปึกแผ่น และประเทศไทย(5)ยังคงอยู่ ไม่ได้หมายความว่า จะให้อยู่เหนือโลก(6) ให้อยู่ในโลก(6)อย่างดีอย่าง(7)ร่มเย็น(8)เป็นสุข(9) ขอ(10)ท่านทั้งหลาย(2)จงประสบความสำเร็จทุกประการในสิ่งที่สมควร และมีพลังจิต พลัง(11)กายที่แข็งแรงสมบูรณ์ทุกท่าน(12).”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **ขอให้** และตำแหน่ง(10) คำว่า **ขอ** เป็นการซ้ำรูปบางส่วน ตำแหน่ง(2) (4) และ(6) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คือซ้ำคำว่า **ท่านทั้งหลาย ส่วนรวม และโลก** ตามลำดับ ตำแหน่ง(2) (3) และ(12) เป็นการซ้ำความ คือซ้ำคำว่า **ท่านทั้งหลาย ทุกคน และทุกท่าน** ซึ่งทั้งสามคำมีความหมายเหมือนกันคือหมายถึงผู้ที่มาเข้าเฝ้าฯ ถวายพระพร ตำแหน่ง(4) และ(5) คำว่า **ส่วนรวม** กับ **ประเทศไทย** เป็นการซ้ำความคือทั้งสองคำมีความหมายไปในทำนองเดียวกันหมายถึงสังคมโดยรวม ตำแหน่ง(8) และ(9) เป็นการซ้ำความคือคำว่า **ร่มเย็น และเป็นสุข** มีความหมายไปในทำนองเดียวกันหมายถึงความอยู่ดี ตำแหน่ง(7) และ(11) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ **อย่าง...อย่าง... และ พลัง...พลัง...** ตามลำดับ

ตัวอย่าง 17

“และก็ขอสอนพรที่ได้ให้มาให้ทุกคนมี(1)พละนามัยแข็งแรง(2) มี(1)จิตใจเข้มแข็ง(3) สามารถปฏิบัติ(4)งานเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของคณะ และก็ของ(5)ส่วนรวม ถ้าใครทำ(6)ด้วยความตั้งใจดีเช่นนี้แล้ว ก็มีความก้าวหน้า มีชื่อเสียง มีความพอใจ มี(7)ความสุข.”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง(1) (5) และ(7) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ **มี...มี... ของ...ของ...ของ... และ มี...มี...มี...มี...**ตามลำดับ ตำแหน่ง(2) และตำแหน่ง(3) เป็นการซ้ำความ คือซ้ำคำว่า **แข็งแรง และ เข้มแข็ง** ซึ่งทั้งสองคำมีความหมายไปในทำนองเดียวกันหมายถึงความไม่อ่อนแอ ตำแหน่ง(4) และ(6) เป็นการซ้ำความ คือซ้ำคำว่า **ปฏิบัติ และ ทำ** ทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกันหมายถึงการกระทำ

ตัวอย่าง 18

“แล้วก็ต้องให้พร(1)ทุกฝ่าย ฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้าน ให้กำลังใจทำได้ดี แต่วันนี้ไม่พูดให้ทำอะไร ทะเลาะ(2)กันไม่เอา ไม่ให้ทะเลาะ(2) ให้ทำอะไรที่ดี และคิดให้ อย่าเกิน อย่า(3)เลยเถิด แต่ถ้าทุกคน(4)ทำงาน

ให้เหมาะสม บ้านเมืองจะไปได้ ให้แต่ละคน(6)ไปได้(5) ไม่ใช่มีการหัวชนฝาจะทำอะไร ก็ขอให้แต่ละคน (6)มีความสำเร็จ(7)พอสมควร เศรษฐกิจพอเพียง คือทำให้พอเพียง(8) ถ้าไม่พอเพียง(8)ไปไม่ได้ แต่ถ้าพอเพียง(8)สามารถนำพาประเทศ(9)ไปได้ดี ก็ขอให้ทุกคน(4)ประสบความสำเร็จ(7)พอเพียง(8) เพื่อให้บ้านเมือง(10)บรรลุความสำเร็จ(7)ที่แท้จริง ก็ไม่รู้ คนที่รับพร(1)ก็รับไป คนที่ไม่รับพร(1) ก็คิดในใจ”

(4 ธันวาคม 2548 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง(1) (2) (4) (6) (7) และ(8) เป็นการซ้ำรูปทุกส่วน คำที่ซ้ำคือ พร ทะเลาะ ทุกคน แต่ละคน ความสำเร็จ และพอเพียง ตามลำดับ ตำแหน่ง(3) และ(5) เป็นการซ้ำโครงสร้าง โครงสร้างที่ซ้ำคือ ออย่า...อย่า... และ ...ไปได้...ไปได้ ตามลำดับ ตำแหน่ง (9) และ(10) เป็นการซ้ำความ คือซ้ำคำว่า ประเทศ กับ บ้านเมือง ทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกัน หมายถึงชาติ

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทสรุปได้ ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภท

สัมพันธสารย่อย	ข้อคิดเห็น	เรื่องเล่า	อรรถาธิบาย	แสดง	คำสอน	อวยพร
การซ้ำ			ความ	ความรู้สึก		
การซ้ำรูป	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การซ้ำความ	-	-	✓	-	✓	✓
การซ้ำโครงสร้าง	✓	-	✓	✓	✓	✓

จากตารางแสดงการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภทข้างต้นจะเห็นว่า สัมพันธสารข้อคิดเห็นมีการซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญ 2 ประเภท คือ การซ้ำรูป และการซ้ำโครงสร้าง สัมพันธสารเรื่องเล่ามีการซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญคือการซ้ำรูป สัมพันธสารอรรถาธิบายความมีการซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญ 3 ประเภท คือ การซ้ำรูป การซ้ำความ และการซ้ำโครงสร้าง สัมพันธสารแสดงความรู้สึกมีการซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญ 2 ประเภท คือ การซ้ำรูป และการซ้ำโครงสร้าง สัมพันธสารคำสอนมีการซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญ 3 ประเภท คือ การซ้ำรูป การซ้ำความ และการซ้ำโครงสร้าง สัมพันธสารอวยพรมีการซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญ 3 ประเภท คือ การซ้ำรูป การซ้ำความ และการซ้ำโครงสร้าง

1.4 การแทนที่ (Substitution) หมายถึง การใช้รูปภาษาหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กันมาแทนที่อีกรูปภาษาหนึ่ง จากการศึกษาการเชื่อมโยงความด้วยการแทนที่ในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจ

พอเพียง” พบการแทนที่อนุภาคหรือข้อความเท่านั้น ซึ่งการแทนที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยมี 4 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ และสัมพันธสารคำสอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“ถ้ากสิกรเหล่านั้นล้มจม ก็รู้สึกว่าจะยุ่งไม่ใช่เฉพาะที่จังหวัดอุดร แต่จังหวัดอื่นๆ ก็มีอีกมากมายและก็จะเกิดความเสียหาย จะเกิดความสิ้นเปลือง เพราะเราก็ได้ฟังได้ยินว่ากสิกรได้รับคำแนะนำจากผู้ทั่วไสดูให้เดินขบวน เดินขบวนนั้นไม่ทราบว่าเป็นประโยชน์สำหรับใคร เพราะว่ากสิกรเหล่านั้นเขาก็ต้องเสียเงินค่ารถสองแถว หรือค่าใช้จ่ายมากรุงเทพฯ มาหาท่านนายกฯ เสร็จแล้วท่านนายกฯ ก็บอกว่าท่านจะช่วย เมื่ออย่างนั้นก็พอใจแล้วก็กลับบ้าน มันก็เสียเงินไปหลายร้อยเหมือนกัน ก็ทราบดีว่ารถที่นั่งไปมานี้ก็หลายบาท ยิ่งระยะไกล สมมุติมาจากอุดรหรือจากชัยภูมิหรือจากนครสวรรค์หรือจากพิษณุโลกก็หลายบาทต่อคน หลายบาทต่อคนนั้นนะมีประโยชน์อะไร เสียน้ำมัน น้ำมันเดี๋ยวนี้มันก็แพง เสียค่าสึกหรอของรถ รถนั้นก็เป็รถต่างประเทศ หมายความว่าทำให้เผาผลาญน้ำมัน ทำให้รถสึกหรอไปโดยเปล่าประโยชน์ ถ้าเราช่วยแทนที่จะเดินรถมาโดยชนคนมาสำหรับมาแสดงพลัง แต่ว่าแทนที่จะใช้อย่างนั้น เอาจกเหล่านั้นมาชนเข้าวัดเข้ามาที่ที่เขาบิณฑบาต แล้วก็ขนสินค้าอะไรต่อไป นั้นนะมีประโยชน์ แต่ถ้าชนคนมาแล้วก็ร้องโวกๆ แล้วก็กลับไปมันไม่มีประโยชน์ ไม่เกิดประโยชน์อะไร เป็นการสิ้นเปลือง อันนี้เป็นวงเล็บ”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า **อันนี้** เป็นการแทนที่ ซึ่งเป็นการแทนที่ข้อความที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นคือตั้งแต่ **ถ้ากสิกรเหล่านั้นล้มจม...เป็นการสิ้นเปลือง**

ตัวอย่าง 2

“ในตอนท้ายท่านนายกฯ บอกว่า น้ำมีมากเกินไป จนกระทั่งต้องสูบน้ำออกไปทิ้งทะเล. **ดังนั้น(1)**ก็ไม่ต้องเข้าใจอย่างไร ว่าน้ำนี้จำเป็นหรือไม่จำเป็น น้ำนี้มีคุณหรือมีโทษ. ตามความจริงน้ำ หรืออะไรทั้งหมด ทุกอย่างเป็นธรรมดา ที่มีทั้งคุณและโทษ. ถ้าเราใช้ดี ก็เป็นคุณ ถ้าเราใช้ไม่ดีก็เป็นโทษ. จะค้านว่าเราไม่ได้ใช้ให้น้ำมาท่วมเราก็จริง แต่การที่น้ำมาท่วมเราก็เป็นความผิดของคนเหมือนกัน. บางทีควรจะกักน้ำเอาไว้เพื่อจะใช้ก็ทิ้งน้ำลงไป. บางทีควรจะปล่อยน้ำออกไป ก็กักเอาไว้. กักเอาไว้ไม่ใช่เฉพาะทำเขื่อนเก็บน้ำ แต่กักเอาไว้โดยทำถนนขวางทางน้ำก็ตาม โดยทำบ้านจัดสรรก็ตาม โดยทำโรงงานก็ตาม ซึ่งกันไม่ให้ไหล. ดังนั้นน้ำที่กักเอาไว้ก็ไปท่วมชาวบ้าน. **อันนี้(2)**ไม่ดี”

(4 ธันวาคม 2538 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **ดังนั้น** เป็นการแทนที่ ซึ่งแทนที่ข้อความ **น้ำมีมากเกินไป จนกระทั่งต้องสูบน้ำออกไปทิ้งทะเล** ตำแหน่ง(2) คำว่า **อันนี้** เป็นการแทนที่ ซึ่งแทนที่ข้อความ **บางทีควรจะกักน้ำเอาไว้เพื่อจะใช้ ก็ทิ้งน้ำลงไป. บางทีควรจะปล่อยน้ำออกไป ก็กัก**

เอาไว้. กักเอาไว้ไม่ใช่เฉพาะทำเชือกเก็บน้ำ แต่กักเอาไว้โดยทำถนนขวางทางน้ำก็ตาม โดยทำบ้านจัดสรรก็ตาม โดยทำโรงงานก็ตาม ซึ่งกันไม่ให้ไหล. ดังนั้นน้ำที่กักเอาไว้ก็ไปท่วมชาวบ้าน

ตัวอย่าง 3

“ถ้าหากว่าการศึกษาศาสนาสามารถที่จะสอนภาษาอังกฤษคู่กับภาษาไทยก็อาจจะทำให้คนเข้าใจดี. แต่ว่าสมองของคนนั้นจะรับได้หรือไม่ สมองของเด็กที่เรียนจะรับได้หรือเปล่า และยังเป็นสมองของครูจะรับได้หรือเปล่าที่จะสอนภาษาไทยควบคู่กับภาษาอังกฤษตลอด. ถ้าไม่สามารถที่จะสอนได้ก็จะทำให้เด็กไม่มีความรู้ยิ่งกว่าเดิม. อันนี้(1)เป็นข้อคิดที่เข้าใจว่าไม่เคยได้ยินเขาพูดว่าการสอนภาษาหนึ่งภาษาใดต้องควบกัน... ความจริงไม่ใช่ว่าจะให้เข้าใจแต่ภาษา เข้าใจแต่วิชาการเท่านั้นเอง แต่ต้องเข้าใจวิธีปฏิบัติตน หมายถึงจริยธรรม และอะไรต่างๆ พวกนี้ ต้องเรียนต้องรู้ให้มีความรู้กว้างขวาง. อันนี้(2)ที่เป็นข้อสำคัญในการพัฒนาการศึกษา. ถ้าไม่พัฒนาการศึกษา ประเทศชาติจะก้าวหน้าไม่ได้ เพราะจะไม่มีมีความเข้าใจระหว่างบุคคล. ถ้าไม่มีความเข้าใจระหว่างบุคคล เช่นคนหนึ่งพูดอะไรก็ตาม อีกคนก็ไม่เข้าใจ คือสื่อความหมาย สื่อความคิดไม่ได้ ถ้าไม่มีความรู้โดยเฉพาะทางภาษา. อันนี้(3)ที่จะต้องแก้ไข เพราะรู้ว่ายังไม่ดี”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธ์สารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า อันนี้ ในตำแหน่ง(1) (2) และ(3) เป็นการแทนที่ ซึ่งตำแหน่ง(1) แทนที่ข้อความ ถ้าหากว่าการศึกษาศาสนาสามารถที่จะสอนภาษาอังกฤษคู่กับภาษาไทยก็อาจจะทำให้คนเข้าใจดี ตำแหน่ง(2) แทนที่ข้อความ ความจริงไม่ใช่ว่าจะให้เข้าใจแต่ภาษา เข้าใจแต่วิชาการเท่านั้นเอง แต่ต้องเข้าใจวิธีปฏิบัติตน หมายถึงจริยธรรม และอะไรต่างๆ พวกนี้ ต้องเรียนต้องรู้ให้มีความรู้กว้างขวาง และตำแหน่ง(3) แทนที่ข้อความ ถ้าไม่มีความรู้โดยเฉพาะทางภาษา

ตัวอย่าง 4

“ก่อนที่เกิดเป็นทฤษฎีใหม่ตามที่เรียกว่าทฤษฎีใหม่ในพระราชดำริ คือ การพัฒนาทางการเกษตร โดยเฉพาะปลูกหลายอย่างในที่เดียวกัน หรือผลัดปลูกหมุนเวียนกัน อย่างเช่นเขาปลูกข้าว หลังจากฤดูกลข้าว เขาก็ปลูกถั่ว อย่างนี้เป็นทฤษฎีใหม่แล้ว แต่ไม่มีใครบอกว่าเป็นทฤษฎี ก็เลยได้หน้าว่าใช้คำว่า ทฤษฎีใหม่. นี่เป็นความคิดขึ้นมา และยอมรับกันว่าเป็นทฤษฎี. เมื่อยอมรับกันว่าเป็นทฤษฎี ก็ไปปฏิบัติต่อได้.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธ์สารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า อย่างนี้ เป็นการแทนที่ โดยแทนที่ข้อความ เขาปลูกข้าว หลังจากฤดูกลข้าว เขาก็ปลูกถั่ว

ตัวอย่าง 5

“ลิ่งนี้เวลาให้กล้วยให้เงาะกิน มันใส่ปากแล้วเก็บไว้ในแก้ม ในแก้มลิ่ง. หลังจากนั้นก็ค่อยๆ กลืน. น้ำที่อยู่ในแก้มลิ่งหนองใหญ่ที่ชุมพร ก็เป็นอย่างนั้น น้ำเข้ามาๆ แล้วจึงค่อยๆ ปล่อยออกไป.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักพระราชเลขาราชการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **อย่างนั้น** เป็นการแทนที่ โดยแทนที่ข้อความลิ่งนี้เวลาให้กล้วยให้เงาะกิน มันใส่ปากแล้วเก็บไว้ในแก้ม ในแก้มลิ่ง. หลังจากนั้นก็ค่อยๆ กลืน

ตัวอย่าง 6

“จะเล่าให้ฟังเตือนนี้ สมเด็จพระบรมราชชนนี แม่เราอายุ ๔๐ – ๕๐ แล้ว ท่านมา ท่านชม อู้เก่ง ทำไอ้แม่ชอบ แต่ท่านต่อ ต้องต่อ **อย่าลืมตัว** ท่านว่าอย่างนั้น ทุกครั้ง อย่าลืม ท่านพูดว่าอย่าลอย อย่าลอยคือ ท่านใช้คำว่าปอดลอย ลอย ลอย ไอ้ชานี้ต้องอยู่บนดิน อยู่บนดิน ท่านบอกว่าชื่อลูก ชื่อภูมิพล ภูมิพลต้องเหยียบดิน ไอ้การลอยไม่เหยียบดิน เสร็จ ใช้ไม่ได้”

(4 ธันวาคม 2546 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **อย่างนั้น** เป็นการแทนที่ โดยแทนที่ข้อความ **อย่าลืมตัว**

ตัวอย่าง 7

“การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ. สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน. แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง. อันนี้(1)ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง. **อย่างนั้น(2)**มันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร. บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก. **อย่างนี้(3)**ท่านนักเศรษฐกิจต่างๆ ก็มาบอกว่าล้าสมัย. จริง อาจจะไม่ล้าสมัย คนอื่นเขาต้องมีการเศรษฐกิจ ที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลย์รัฐสีกว่า ไม่หรุหระ. แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า ผลิตให้พอเพียงได้.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักพระราชเลขาราชการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **อันนี้** เป็นการแทนที่ โดยแทนที่ข้อความ การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ. สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน. แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง ตำแหน่ง(2) คำว่า **อย่างนั้น** เป็นการแทนที่ โดยแทนที่ข้อความ ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง และตำแหน่ง(3) คำว่า

อย่างนี้ เป็นการแทนที่ โดยแทนที่ข้อความ ในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร. บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก

ตัวอย่าง 8

“พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น. ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พุดจากก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง. เคยพูดว่า ท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่ตรงนี้ ถ้าอยากจะไปนั่งบนเก้าอี้ของผู้ที่อยู่ข้างๆ เช่นนี้ไม่พอเพียง และทำไม่ได้. ถ้าอยากนั่งอย่างนั้นก็เดือดร้อนกันแน่ เพราะว่าอีต๊อด จะทำให้ทะเลาะกัน. เมื่อมีการทะเลาะกัน ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย. ฉะนั้นควรที่จะปฏิบัติสิ่งที่พอเพียง.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักพระราชเลขาราชการ)

จากตัวอย่างสัมพันธ์สารอธิบายความข้างต้น คำว่า **เช่นนี้** เป็นการแทนที่ โดยแทนที่ข้อความ ถ้าอยากจะไปนั่งบนเก้าอี้ของผู้ที่อยู่ข้างๆ

ตัวอย่าง 9

“เขาก็มายบอกว่า คำว่า *Sufficiency Economy* นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ. จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ (หัวเราะ) เป็นตำราใหม่ (หัวเราะ). ถ้ามีอยู่ในตำราก็หมายความว่าเราก็อปี่มา เราลอกเขามา. เราไม่ได้ลอก ไม่อยู่ในตำราเศรษฐกิจ. เป็นเกียรติที่เขาพูดอย่างนี้ว่า *Sufficiency Economy* นั้น ไม่มีในตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่. และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่าเราก็สามารถที่จะคิดอะไรได้ -จะถูกจะผิดก็ช่าง- ถ้าเขาสนใจเขาก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชเลขาราชการ)

จากตัวอย่างสัมพันธ์สารอธิบายความข้างต้น คำว่า **อย่างนี้** เป็นการแทนที่ โดยแทนที่ข้อความ คำว่า *Sufficiency Economy* นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ

ตัวอย่าง 10

“ทุกสิ่งทุกอย่างต้องทำสอดคล้องกัน คนที่มีหน้าที่ อย่างแต่ละคนก็มีหน้าที่งานการของตัว ทำงานการของตัว และมองในแง่ว่างานของตัวเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม ทำให้เรามีความรู้เฉพาะด้านหนึ่ง เราก็ต้องรู้ว่าคนอื่น เขาก็มีความรู้เฉพาะด้านของเขา แล้วก็มันต้องสอดคล้องกัน ในงานการพัฒนานี้เห็นได้ชัดว่าต้องทำ อย่างนี้”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า **อย่างนี้** เป็นการแทนที่ โดยแทนที่ข้อความ ทุกสิ่งทุกอย่างต้องทำสอดคล้องกัน คนที่มีหน้าที่ อย่างแต่ละคนก็มีหน้าที่งานการของตัว ทำงานการของตัว และมองในแง่ว่างานของตัวเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม ทำให้เรามีความรู้เฉพาะด้านหนึ่ง เราก็ต้องรู้ว่าคนอื่น เขาก็มีความรู้เฉพาะด้านของเขา แล้วก็มันต้องสอดคล้องกัน

ตัวอย่าง 11

“สามัคคีในทางที่ถูกนั้นต้องอาศัยกำลังใจของแต่ละคนที่ทำอะไรหรือคิดอะไรในทางที่ถูก ที่ถูกหลักเหตุผล และประกอบด้วยเมตตา ถ้าหากว่าบุคคลมีจิตใจที่ดีและหมู่คณะมีความสามัคคีที่ดี อาศัยใจที่มีเหตุผล ดังกล่าวก็ทำให้หมู่คณะอยู่ดีได้ แต่ว่าต้องระวังคำว่าสามัคคีในหมู่คณะ เพราะว่าถ้าหากว่ามีกำลังที่ไปในทางที่ไม่ดี คือหมายความว่าคิดไม่รอบคอบหรือมีเหตุผลที่ไม่ถูกต้อง ก็ทำให้ความสามัคคีนั้นกลายเป็นความสามัคคีที่ไม่ถูกต้อง สามัคคีที่พาให้ดีขึ้น ถ้าหากว่าเป็นเช่นนั้นก็ไม่ดี”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า **เช่นนั้น** เป็นการแทนที่ โดยแทนที่ข้อความ สามัคคีที่พาให้ดีขึ้น

ตัวอย่าง 12

“การที่ได้ทำความเจริญหรือความสุขแก่ประเทศชาติและประชาชนนั้น มิได้เป็นงานของผู้หนึ่งผู้ใดที่จะปฏิบัติได้ ต้องร่วมมือกัน ผู้ใดมีความรู้ทางใดก็ควรจะใช้ความรู้ความสามารถนั้นเพื่อสร้างความมั่นคง. ถ้ามีหลายคนที่มีความรู้อย่างเดียวกัน ก็ต้องร่วมมือกัน. บางคนมีความรู้เหมือนกันแต่ความเห็นต่างกัน ดังนั้น ก็ต้องปรึกษากันมากกว่าที่จะเถียงกัน. คำว่าปรึกษากับคำว่าเถียงนี้ต่างกัน. คำว่าเถียงใช้แต่อารมณ์ คำว่าปรึกษาใช้ปัญญา. ถ้าสามารถที่จะใช้ปัญญาปรึกษากัน จะได้คำตอบ เพราะว่าความจริงนั้นมันมีเดียว. ความเท็จมีหลาย หรือทางที่ผิดมีมากมาย แต่ความจริงทางที่ดี ส่วนมาก เป็นทางเดียวที่จะสามารถนำพาสู่ความสำเร็จ.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า **ดังนี้** เป็นการแทนที่ โดยแทนที่ข้อความ *บางคนมีความรู้เหมือนกันแต่ความเห็นต่างกัน*

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทสรุปได้ ดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภท

สัมพันธสารย่อย	ข้อคิดเห็น	เรื่องเล่า	อรรถาธิบาย	แสดง	คำสอน	อวยพร
การแทนที่			ความ	ความรู้สึ		
การแทนที่อนุภาคหรือข้อความ	✓	✓	✓	-	✓	-

จากตารางแสดงการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภทข้างต้นจะเห็นว่า สัมพันธสารย่อยที่มีการแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญมี 4 ประเภท คือ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอรรถาธิบายความ และสัมพันธสารคำสอน ซึ่งการแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยทั้งสี่ประเภทคือ การแทนที่อนุภาคหรือข้อความ

1.5 การใช้คำเชื่อม (Conjunction) หมายถึง การแสดงความสัมพันธ์ของข้อความที่ต่อเนื่องกัน โดยการใช้คำเชื่อมต่างๆ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ว่าข้อความที่ต่อเนื่องกันนั้นมีความหมายในลักษณะใด จากการศึกษาคำเชื่อมโดยการใช้คำเชื่อมในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” พบการละ 17 ประเภท ได้แก่ (1)คำเชื่อมแสดงการเสริม (2)คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย (3)คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง (4)คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง (5)คำเชื่อมแสดงการขยายความ (6)คำเชื่อมแสดงเหตุ (7)คำเชื่อมแสดงผล (8)คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย (9)คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข (10)คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนเรื่องใหม่ (11)คำเชื่อมแสดงเวลา (12)คำเชื่อมแสดงวิธีการ (13)คำเชื่อมแสดงการสรุป (14)คำเชื่อมแสดงการให้เลือก (15)คำเชื่อมแสดงการเน้นเฉพาะ (16)คำเชื่อมแสดงการบอกเนื้อความ และ(17)คำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน ซึ่งสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ ดังนี้

สัมพันธสารข้อคิดเห็นมีการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 12 ประเภท คือ (1)คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข (2)คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง (3)คำเชื่อมบอกเนื้อความ (4)คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง (5)คำเชื่อมแสดงการเน้นเฉพาะ (6)คำเชื่อมแสดงเหตุ (7)คำเชื่อมแสดงผล (8)คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย (9)คำเชื่อมแสดงการขยายความ (10)คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม (11)คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนเรื่อง และ(12)คำเชื่อมแสดงการสรุป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“จะต้องพยายามให้ชาวบ้านสามารถผลิตสิ่งของที่เขabriโภคเอง **เพราะเหตุว่า(1)**ในกรณีของข้าวหอมมะลิที่ส่งดาว **ถ้าหากว่า(2)**เขาผลิตข้าวหอมมะลิ พ่อค้ามาซื้อ**ก็(3)**ถูกราคา แม้จะมีราคาพุงเท่านั้นๆ ก็น่ากลัว พ่อค้าบอกว่า**(4)**ไม่มียุ่งใส่ ไม่สามารถที่จะไปซื้อไม่มีทุน แล้วใครจะไปบังคับให้ซื้อได้ ก็ทำให้ชาวบ้านที่ผลิตข้าวนั้นต้องขายในราคาถูก **คือ(5)**ถ้าไม่ขายข้าวนั้นก็เสีย เสียทรัพย์สินหายไป **เมื่อ(6)**ไม่มีเงินหรือมีเงินน้อย**ก็(7)**ไปซื้อข้าวเหนียวได้น้อย **ในที่สุด(8)**เขาปลูกข้าวหอมมะลิก็จะขาดทุนยิ่งกว่าจะปลูกข้าวเหนียว **ถ้าหากว่า(9)**จะขายข้าวหอมมะลิ**ก็(10)**ถูกถูกราคา **ในที่สุด(11)**จะไปซื้อข้าวเหนียวสำหรับมาบริโภคก็ต้องซื้อในราคาแพง **เพราะว่า(12)**พ่อค้าเขาบอกว่า**(13)**ชาวบ้านเขาปลูกหอมมะลิเสียมากทำให้ปลูกข้าวเหนียวน้อยทำให้ราคาแพง อันนี้เป็นกฎของตำราเศรษฐกิจ**ในที่สุด(14)**ชาวบ้านเหล่านั้นขายข้าวหอมมะลิในราคาที่น่าว่าถูก **และ**ก็(15)****ต้องซื้อข้าวเหนียวในราคาที่น่าว่าแพง **อันนี้จึง(16)**ใช้ไม่ได้ อันนี้เป็นการเอาเปรียบ”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **เพราะเหตุว่า** เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุ ซึ่งเป็นกรแสดงเหตุที่ต้องให้ชาวบ้านปลูกสิ่งทีชาวบ้านบริโภคเอง ตำแหน่ง(2) คำว่า **ถ้าหากว่า** เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข ซึ่งมีคำว่า **ก็** ในตำแหน่ง(3) เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้ายตาม ตำแหน่ง(4) คำว่า (บอก)ว่า เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความว่าสิ่งที่พ่อค้าบอกนั้นคือ **ไม่มียุ่งใส่ ไม่สามารถที่จะไปซื้อไม่มีทุน** ตำแหน่ง(5) คำว่า **คือ** เป็นคำเชื่อมคำอธิบาย โดยอธิบายว่าชาวบ้านต้องขายข้าวในราคาถูกเพราะถ้าไม่ขายข้าวนั้นก็เสีย ตำแหน่ง(6) คำว่า **เมื่อ** เป็นคำเชื่อมบอกเหตุ โดยบอกเหตุว่า **ไม่มีเงินหรือมีเงินน้อย** และมีคำว่า **ก็** ในตำแหน่ง(7) เป็นคำเชื่อมแสดงผล ซึ่งผลก็คือ **ไปซื้อข้าวเหนียวได้น้อย** ตำแหน่ง(8) คำว่า **ในที่สุด** เป็นคำเชื่อมแสดงการสรุป โดยสรุปว่า การปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อขายนั้นจะขาดทุนยิ่งกว่าปลูกข้าวเหนียว ตำแหน่ง(9) คำว่า **ถ้าหากว่า** เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข โดยมีคำว่า **ก็** ในตำแหน่ง(10) เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้ายตาม ตำแหน่ง(11) คำว่า **ในที่สุด** เป็นคำเชื่อมแสดงการสรุป โดยสรุปว่า เมื่อชาวบ้านไปซื้อข้าวเหนียวมาบริโภคก็ต้องไปซื้อในราคาแพง โดยมีคำเชื่อมแสดงเหตุในตำแหน่ง(12) คือคำว่า **เพราะว่า** บอกเหตุที่ต้องเป็นไปตามการสรุปในตำแหน่ง(11) ตำแหน่ง(13) คำว่า (บอก)ว่า เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ ซึ่งบอกเนื้อความที่พ่อค้าบอกคือ **ชาวบ้านเขาปลูกหอมมะลิเสียมากทำให้ปลูกข้าวเหนียวน้อยทำให้ราคาแพง** ตำแหน่ง(14) คำว่า **ในที่สุด** เป็นคำเชื่อมแสดงการสรุป โดยสรุปว่า **ชาวบ้านเหล่านั้นขายข้าวหอมมะลิในราคาที่น่าว่าถูก และ**ก็**ต้องซื้อข้าวเหนียวในราคาที่น่าว่าแพง อันนี้จึงใช้ไม่ได้ อันนี้เป็นการเอาเปรียบ** โดยมีคำเชื่อม **และ**ก็**** ในตำแหน่ง(15) และคำเชื่อม **จึง** ในตำแหน่ง(16) เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้ายตาม และคำเชื่อมแสดงผล ตามลำดับ

ตัวอย่าง 2

“ทฤษฎีใหม่” นี้จะขยายขึ้นไปได้ อาจจะทำทั่วประเทศ แต่(1)ต้องช้าๆ เพราะว่า(2)ต้องสิ้นเปลือง สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไม่ใช่น้อยๆ แต่ว่า(3)ค่อยๆ ทำ. และ(4)เมื่อ(5)ทำแล้ว ก็(6)นึกว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนมีกินแบบตามอัตภาพ คือ(7)อาจไม่รวยมาก แต่(8)ก็พอกิน ไม่อดอยาก. ฉะนั้น(9)ก็นึกว่า(10) “ทฤษฎีใหม่” นี้คงมีประโยชน์ได้ แต่(11)ต้องทำด้วยความระมัดระวัง.”

(4 ธันวาคม 2537 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า แต่ เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง โดยแสดงความหมายขัดแย้งว่าทฤษฎีใหม่อาจจะขยายไปได้ทั่วประเทศแต่จะต้องเป็นไปอย่างช้าๆ ตำแหน่ง(2) คำว่า เพราะว่า เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเหตุใดการขยายทฤษฎีใหม่จึงต้องทำอย่างช้าๆ ทั้งนี้ก็เพราะการทำทฤษฎีใหม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก ตำแหน่ง(3) คำว่า แต่ว่า เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง โดยแสดงให้เห็นว่าการทำทฤษฎีใหม่สิ้นเปลืองแต่ค่อยๆ ทำได้ ตำแหน่ง(4) คำว่า และ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม โดยแสดงการคล้อยตามว่าเมื่อทำทฤษฎีใหม่แล้วจะทำให้ประชาชนมีกินได้ ซึ่งการแสดงความหมายคล้อยตามนี้ใช้คำเชื่อม เมื่อ ในตำแหน่ง(5) ซึ่งเป็นคำเชื่อมแสดงเหตุ และใช้คำเชื่อม ก็ ในตำแหน่ง(6) ซึ่งเป็นคำเชื่อมแสดงผลเพื่อแสดงความคล้อยตามกัน ตำแหน่ง(7) คำว่า คือ เป็นคำเชื่อมแสดงคำอธิบาย โดยอธิบายว่าชาวบ้านมีกินตามอัตภาพหมายถึงไม่รวยมาก ซึ่งในการอธิบายนี้ได้ใช้คำเชื่อม แต่ ในตำแหน่ง(8) มาช่วยอธิบายอีกว่าไม่รวยมาก แต่พอกินไม่อดอยาก ตำแหน่ง(9) คำว่า ฉะนั้น เป็นคำเชื่อมแสดงการสรุป ซึ่งการสรุปนี้ได้ใช้คำเชื่อมบอกเนื้อความคือคำว่า (นึก)ว่า ในตำแหน่ง(10) และคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้งคือคำว่า แต่ ในตำแหน่ง(11) มาแสดงการสรุปว่า ก็นึกว่า “ทฤษฎีใหม่” นี้คงมีประโยชน์ได้ แต่ต้องทำด้วยความระมัดระวัง

ตัวอย่าง 3

“ท่านผู้หญิงแดงสีเหลือง สีเหลือง แต่(1)เหลืองอ่อน. สีเหลืองนี้ ความจริง(2)ตามเรื่องต้องเป็นสีค่อนข้างจะเหลืองอ่อนมาก. อย่าง(3)วันเมื่อวาน เมื่อวานนี้ใส่สีเหลือง สีเหลืองอ่อน นั่นนะเป็นสีเหลืองที่ถูกต้อง เพราะว่า(4)เป็นสีเหลืองที่สว่างของพระจันทร์.”

(4 ธันวาคม 2550 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า แต่ เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง ซึ่งเป็นการแสดงความหมายขัดแย้งเกี่ยวกับชุดที่ท่านผู้หญิงแดงว่าแดงสีเหลืองแต่เป็นสีเหลืองอ่อน ตำแหน่ง(2) คำว่า ความจริง เป็นคำเชื่อมแสดงคำอธิบาย ซึ่งการอธิบายนี้ใช้คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คือคำว่า อย่าง ในตำแหน่ง(3) มาประกอบการอธิบายว่าสีเหลืองที่ถูกต้องนั่นคือสีเหลืองอ่อนที่

ใส่เมื่อวาน พร้อมทั้งบอกเหตุผลโดยใช้คำเชื่อมแสดงเหตุคือคำว่า **เพราะว่า** ในตำแหน่ง(4) มาแสดงเหตุว่าสีเหลืองอ่อนเป็นสีเหลืองที่ถูกต้องเนื่องจากเป็นสีที่สว่างของพระจันทร์

สัมพันธสารเรื่องเล่ามีการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 11 ประเภท คือ (1)คำเชื่อมแสดงเวลา (2)คำเชื่อมบอกเนื้อความ (3)คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย (4)คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม (5)คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข (6)คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง (7)คำเชื่อมแสดงการขยายความ (8)คำเชื่อมแสดงการให้เลือก (9)คำเชื่อมแสดงวิธีการ (10)คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย และ(11)คำเชื่อมแสดงการสรุป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 4

“ประวัติของอนุสมาคมนี่ก็คือ(1)แต่ก่อนนี่(2)เมื่อ(3)ถึงครบรอบวันเกิดก็(4)มีคนที่ยอยากมาพบ และ(5)ได้แบ่งเป็นวันที่มีองค์การหรือ(6)สมาคมทางศาสนาต่างๆ ทุกศาสนาที่มีอยู่ในประเทศไทย ก็(7)มีจำนวนหลายสิบ และ(8)นักเรียนและ(9)นักศึกษาจากสถาบันต่างๆ มาพบครั้งหนึ่ง และ(10)อีกครั้งหนึ่งก็(11)มีคณะบุคคลต่างๆ ก็(12)มีทั้ง(13)ข้าราชการทั้ง(14)พ่อค้าและ(15)เอกชนทุกเหล่าทุกหมู่มาพบกันอีกครั้งหนึ่ง เป็นอันว่า(16)เป็นอนุสมาคมสองครั้ง ต่อมาก็(17)เห็นว่าอนุสมาคมสองครั้งนั้นก็(18)จะมากเกินไป ก็เลย(19)ทำเป็นอนุสมาคมหนึ่งครั้ง และก่อนนี่(20)อนุสมาคมนี้ส่วนมากก็(21)เรียกว่าเป็นกลุ่มบุคคลค่อนข้างจะเป็นในด้านเอกชน แต่มาเวลานี้(22)คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี หรือ(23)คณะต่างๆ ที่เคยพบกันบนตำหนักก็(24)ได้มาร่วมอยู่ที่อนุสมาคมนี้ สมาคมนี้จึงเป็นสมาคมที่เรียกว่าใหญ่กว่า และ(25)จำนวนคนที่เข้ามาพบก็(26)มีมากจนล้น ทำให้ไม่สามารถที่จะมาพบกันในที่ข้างนี้ ต้องไปพบกันข้างนอกด้วย”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **ก็คือ** เป็นคำเชื่อมแสดงคำอธิบาย โดยอธิบายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของงานอนุสมาคม ตำแหน่ง(2) คำว่า **แต่ก่อนนี่** เป็นคำเชื่อมแสดงเวลา ซึ่งแสดงเวลาเหตุการณ์ที่มาก่อน คำว่า **เมื่อ** ในตำแหน่ง(3) คำว่า **ก็** ในตำแหน่ง(4) คำว่า **และ** ในตำแหน่ง(5) คำว่า **ก็** ในตำแหน่ง(7) คำว่า **และ** ในตำแหน่ง(8) (9) และ(10) คำว่า **ก็** ในตำแหน่ง(11) และ(12) คำว่า **ทั้ง** ในตำแหน่ง(13) และ(14) คำว่า **และ** ในตำแหน่ง(15) เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คือเหตุการณ์ในทุกตำแหน่งที่กล่าวมาแล้วคล้อยตามเหตุการณ์ในตำแหน่ง(3) คำว่า **หรือ** ในตำแหน่ง(6) เป็นคำเชื่อมแสดงการให้เลือกซึ่งให้เลือกว่าอาจจะเป็นองค์การหรือสมาคมทางศาสนาต่างๆ ตำแหน่ง(16) คำว่า **เป็นอันว่า** เป็นคำเชื่อมแสดงการสรุป โดยสรุปเหตุการณ์ที่กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับงานอนุสมาคมว่าเป็นงานอนุสมาคมสองครั้ง ตำแหน่ง(17) คำว่า **ต่อมาก็** เป็นคำเชื่อมแสดงเวลาซึ่งแสดงเหตุการณ์ต่อจากเหตุการณ์แรกที่ได้สรุปไปแล้ว และใช้คำเชื่อม **ก็** ในตำแหน่ง(18) และคำเชื่อม **ก็เลย** ในตำแหน่ง(19) มาแสดงเหตุการณ์คล้อยตาม ตำแหน่ง(20) คำว่า **และก่อนนี่** เป็น

คำเชื่อมแสดงเวลาซึ่งแสดงเวลาที่นำมาก่อนโดยมีเหตุการณ์ในตำแหน่ง(22) ซึ่งใช้คำเชื่อม แต่มาเวลานี้ แสดงเหตุการณ์ตามและใช้คำเชื่อม ก็ แสดงความคล้อยตามเหตุการณ์ในตำแหน่ง(20) คำว่า ก็ ในตำแหน่ง(24) และ(26) และคำว่า และ ในตำแหน่ง(25) เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามเหตุการณ์ในตำแหน่ง(22) ส่วนคำเชื่อม หรือ ในตำแหน่ง(23) เป็นคำเชื่อมแสดงการให้เลือกโดยให้เลือกว่าอาจจะ เป็นคณะองคมนตรีหรือคณะต่างๆ ก็ได้

ตัวอย่าง 5

“แต่ก่อนนี้(1) หลังจาก(2)พิธีในวัง ก็(3)ได้มาพบกับท่านที่มาให้พร. โดยมาก ก็(4)ไม่ได้รับประทานอาหารกลางวัน เพราะว่า(5)ต้องรับแขกตั้งแต่(6)เที่ยงจนถึง(7)บ่ายสี่โมง แล้ว(8)บ่ายสี่โมงครึ่ง ก็(9)ต้องไปงานพิธีในวังอีก. อย่าง(10)ในวันนี้ถ้า(11)นับดู หาก(12)ไม่มีนายยก มาบรรเทาความเดือดร้อน ก็(13)จะทำให้ต้องเสียเวลามากมาย เพราะว่า(14)เวลาพบคณะหนึ่งก็(15)จะต้องรับพร. ถ้า(16)เขาเริ่มต้นด้วยคำ “ขอเดชะ...” คุณด้วย ๓๐๐ คณะ ก็(17)จะใช้เวลา ๑๕ นาที เฉพาะสำหรับ “ขอเดชะ...” แล้วต่อไป(18)เขาจะต้องว่า “ข้าพระพุทธเจ้า...ชื่อนั้นๆ...ขอถวายพระพร”. ชื่อนั้นๆ...ก็กินเวลาอีกประมาณ ๑๕ นาที. แล้วต่อไป(19) ก็จะต้องว่า “ขอถวายพระพรให้ทรงพระเจริญ” แล้ว(20)บางทีเขาก็พูดติดลมต้อไปอีกมากมาย. และต่อจากนั้น(21)เขาจะต้องว่า “ด้วยเกล้า ด้วยกระหม่อม ขอเดชะ” ก็(22)กินเวลาไปอีก ๑๐ นาที. ตอนที่เขาพูดเสร็จแล้ว(23) เราก็(24)จะต้องมีอธยาศัยไมตรี.”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า แต่ก่อนนี้ เป็นคำเชื่อมแสดงเวลาซึ่งแสดงเหตุการณ์ที่มาก่อน ตำแหน่ง(2) คำว่า หลังจาก เป็นคำเชื่อมแสดงเวลาที่แสดงเหตุการณ์ว่าเมื่อพิธีในวังเสร็จแล้วจะมีเหตุการณ์อื่นตามมาโดยใช้คำเชื่อม ก็ ในตำแหน่ง(3) แสดงเหตุการณ์ในลำดับต่อไป และใช้คำเชื่อม ก็ ในตำแหน่ง(4) ซึ่งเป็นคำเชื่อมแสดงผลที่เกิดจากเหตุการณ์ที่นำมาก่อน ตำแหน่ง(5) คำว่า เพราะว่า เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุ ซึ่งแสดงเหตุที่เกิดจากเหตุการณ์ที่นำมาก่อน คำว่า ตั้งแต่ ในตำแหน่ง(6) คำว่า จนถึง ในตำแหน่ง(7) คำว่า แล้ว ในตำแหน่ง(8) และคำว่า ก็ ในตำแหน่ง(9) ล้วนแต่เป็นคำเชื่อมแสดงเวลาทั้งสิ้นซึ่งแสดงเหตุการณ์ก่อนหลังตามลำดับ ตำแหน่ง(10) คำว่า อย่าง เป็นคำเชื่อมแสดงตัวอย่างซึ่งแสดงตัวอย่างการใช้เวลาในการกล่าวคำถวายพระพร ตำแหน่ง(11) และ(12) คำว่า ถ้า และ หาก เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไขซึ่งเงื่อนไขคือ ถ้านับดู และ หากไม่มีนายยก จากเงื่อนไขดังกล่าวนำไปสู่ผลโดยการใช้คำเชื่อม ก็ ในตำแหน่ง(13) ซึ่งเป็นคำเชื่อมแสดงผล โดยผลก็คือจะทำให้ต้องเสียเวลามากมาย พร้อมทั้งใช้คำเชื่อมแสดงเหตุ เพราะว่า ในตำแหน่ง(14) มาแสดงเหตุที่เกิดจากผลในตำแหน่ง(13) ตำแหน่ง(15) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามเหตุการณ์ในตำแหน่ง(14) ตำแหน่ง(16) คำว่า ถ้า เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข และมีคำเชื่อม ก็ ในตำแหน่ง(17) เป็นคำเชื่อมคล้อยตามเงื่อนไขที่นำมาก่อน คำว่า แล้วต่อไป ในตำแหน่ง(18) และ(19) คำว่า แล้ว ในตำแหน่ง(20) คำว่า และต่อจากนั้น ในตำแหน่ง(21) คำว่า เสร็จแล้ว ในตำแหน่ง(23) และคำว่า ก็ ในตำแหน่ง(24)

ล้วนเป็นคำเชื่อมแสดงเวลาทั้งสิ้นโดยแสดงเหตุการณ์ก่อนหลังตามลำดับ ตำแหน่ง(22) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามซึ่งคล้อยตามเหตุการณ์ในตำแหน่ง (21)

ตัวอย่าง 6

“ลิงมาเยี่ยมที่ไกลกังวล ทีแรก(1)มาเยี่ยมสมเด็จพระเทพนะ แล้วก็(2)ไปปีนบนต้นไม้ แล้วก็(3)ครูกูกูของสุนัข ก็(4)ปีนต้นไม้ขึ้นไปเอากล้วยไปให้เขา เขาไม่เอา เขาลงมา แล้วก็(5)ปีนขึ้นมามบนตำหนัก บนหลังคาห้อง พอดีเขามาเคาะประตู โป่ง โป่ง โป่ง ลิง ลิง ลิง สุดท้ายก็(6)เอากล้วยไป ไปให้เขา เขาก็(7)ลงมา ลิงนี่ก็(8)ไม่รู้ว่า ชื่ออะไร ก็(9)บอกไอ้จ้อ ไอ้จ้อ มากินกล้วย ก็(10)มอง เขี่ยยาวเท่านี้ ไอ้จ้อกินกล้วย เขาก็(11)มากินกล้วย เสร็จแล้วก็(12)ให้มะละกอ ก็(13)กินนะ กินเสร็จแล้ว(14)เขาก็(15)เปิด ปีนขึ้นไปบนหอ ต่อจากนั้นก็(16)เรียกไอ้จ้อลงมา กินกล้วย เขาก็(17)มา เขามามานั่งบนกำแพง”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า ทีแรก ในตำแหน่ง(1) คำว่า แล้วก็ ในตำแหน่ง(1) และ(3) คำว่า ก็ ในตำแหน่ง(4) คำว่า แล้วก็ ในตำแหน่ง(5) คำว่า สุดท้ายก็ ในตำแหน่ง(6) คำว่า ก็ ในตำแหน่ง(7) คำว่า ก็ ในตำแหน่ง(11) คำว่า เสร็จแล้วก็ ในตำแหน่ง(12) คำว่า เสร็จแล้ว ในตำแหน่ง(14) คำว่า ก็ ในตำแหน่ง(15) คำว่า ต่อจากนั้นก็ ในตำแหน่ง(16) และคำว่า ก็ ในตำแหน่ง(17) ล้วนแต่เป็นคำเชื่อมแสดงเวลาทั้งสิ้นโดยแสดงลำดับเหตุการณ์ตามลำดับก่อนหลัง ส่วนคำว่า ก็ ในตำแหน่ง(8) (9) (10)และ(13) เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามเหตุการณ์ที่อยู่ข้างหน้า

สัมพันธสารอธิบายความมีการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 11 ประเภท คือ (1)คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย (2)คำเชื่อมบอกเนื้อความ (3)คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง (4)คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม (5)คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข (6)คำเชื่อมแสดงการขยายความ (7)คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง (8)คำเชื่อมแสดงการให้เลือก (9)คำเชื่อมแสดงวิธีการ (10)คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย และ(11)คำเชื่อมแสดงการสรุป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 7

“สมมติว่า(1)เดี๋ยวนี้ไฟดับ ถ้า(2)ไม่มีเศรษฐกิจพอเพียง เวลาไฟดับ ไฟฟ้านครหลวง หรือ(3)ไฟฟ้าฝ่ายผลิตเขาดับหมด จะพังหมด จะทำอย่างไร. ที่ที่ต้องใช้ไฟฟ้างี้(4)ต้องแย่งไป. บางคนในต่างประเทศเวลาไฟดับ เขาฆ่าตัวตาย แต่(5)ของเราไฟดับจนเคยชิน เราไม่เป็นไร เมื่อ(6)ไฟดับ หาก(7)มีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที ถ้า(8)เรามีเครื่องปั่นไฟ ก็(9)ใช้ปั่นไฟ หรือ(10)ถ้า(11)ขึ้นโบราณกว่า มีดก็(12)จุดเทียน คือ(13)มีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ. ฉะนั้น(14)เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ก็มีเป็นขั้นๆ แต่(15)จะมามบอกว่า (16)เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี่เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้. จะต้องมีการแลกเปลี่ยน

ต้องมีการช่วยกัน. ถ้า(17)มีการช่วยกันแลกเปลี่ยนกัน ก็(18)ไม่ใช่พอเพียงแล้ว. พอเพียงในทฤษฎีหลวงนี้ คือ(19)ให้สามารถที่จะดำเนินงานได้.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **สมมติว่า** เป็นคำเชื่อมแสดงตัวอย่าง ซึ่งยกตัวอย่างกรณีไปดับเพื่ออธิบายแนวคิดในการแก้ปัญหาตารมหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตำแหน่ง(2) คำว่า **ถ้า** เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข ซึ่งแสดงเงื่อนไขว่าหากไม่มีเศรษฐกิจพอเพียงเวลาไฟดับซึ่งอาจจะเป็นไฟฟ้านครหลวงหรือไฟฟ้าฝ่ายผลิต ในการกำหนดเงื่อนไขนี้ได้ใช้คำเชื่อม หรือ ในตำแหน่ง(3) ซึ่งเป็นคำเชื่อมแสดงการให้เลือกมากำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติม และจากกรณีไฟดับก็ได้ใช้คำเชื่อมแสดงผลคือ **ก็** ในตำแหน่ง(4) มาบอกผลของการไฟดับ ตำแหน่ง(5) คำว่า **แต่** เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง โดยแสดงความหมายขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องไฟดับในต่างประเทศที่บางคนต้องฆ่าตัวตายซึ่งแตกต่างกับประเทศไทยที่ไฟดับจนเคยชิน ตำแหน่ง(6) คำว่า **เมื่อ** เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข โดยแสดงเงื่อนไขสถานการณ์ว่าหากเกิดไฟดับ ซึ่งนำไปสู่แนวทางในการปฏิบัติโดยใช้คำเชื่อม หาก ในตำแหน่ง(7) ซึ่งเป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข โดยแสดงเงื่อนไขว่าหากเป็นกรณีที่มีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มทีก็มีแนวทางในการปฏิบัติโดยใช้คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข **ถ้า** ในตำแหน่ง(8) คือ **ถ้ามีเครื่องปั่นไฟ** การแสดงแนวทางปฏิบัติก็ใช้คำว่าเชื่อมแสดงความคล้ายตามคือคำว่า **ก็** ในตำแหน่ง(9) เพื่อบอกวิธีการปฏิบัติคือ **ก็ใช้เครื่องปั่นไฟ** ตำแหน่ง(10) คำว่า **หรือ** เป็นคำเชื่อมแสดงการให้เลือก โดยเป็นการกำหนดวิธีการเพิ่มเติมในกรณีที่มีเงื่อนไขต่างกันคือ **ถ้าขั้นโบราณกว่า** ซึ่งใช้คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข **ถ้า** ในตำแหน่ง(11) และใช้คำเชื่อมแสดงการคล้ายตามคือ **ก็** ในตำแหน่ง(12) มาบอกแนวทางในการปฏิบัติคือ **ก็จุดเทียน** ตำแหน่ง(13) คำว่า **คือ** เป็นคำเชื่อมแสดงคำอธิบาย โดยอธิบายว่าเมื่อเกิดปัญหาถ้ามีเศรษฐกิจพอเพียงย่อม **มีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ** ตำแหน่ง(14) คำว่า **ฉะนั้น** เป็นคำเชื่อมแสดงการสรุป โดยสรุปว่า **เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ก็มีเป็นชั้นๆ** ตำแหน่ง(15) คำว่า **แต่** เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง ซึ่งแสดงความหมายขัดแย้งกับคำบอกที่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงจะพอเพียงเฉพาะกับคนร้อยเปอร์เซ็นต์นั้นย่อมทำไม่ได้ ซึ่งคำบอกนี้ใช้คำเชื่อม **ว่า** ในตำแหน่ง(16) ซึ่งเป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ ตำแหน่ง(17) คำว่า **ถ้า** เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข โดยแสดงเงื่อนไขว่า **ถ้ามีการช่วยกันแลกเปลี่ยนกัน** แล้วใช้คำเชื่อม **ก็** ในตำแหน่ง(18) ซึ่งเป็นคำเชื่อมแสดงการคล้ายตาม เพื่อบอกว่าเงื่อนไขที่แสดงอยู่ข้างหน้านั้นแสดงว่า **ไม่ใช่พอเพียงแล้ว** ตำแหน่ง(19) คำว่า **คือ** เป็นคำเชื่อมแสดงคำอธิบาย โดยอธิบายว่าพอเพียงนี้ก็คือ **ให้สามารถที่จะดำเนินงานได้**

ตัวอย่าง 8

“โครงการต่างๆ หรือ(1)เศรษฐกิจที่ใหญ่ ต้องมีความสอดคล้องกันดี ที่ไม่ใช่เหมือนทฤษฎีใหม่ ที่ใช้ที่ดินเพียง ๑๕ ไร่ และ(2)สามารถที่จะปลูกข้าวพอกิน. กิจการนี้ใหญ่กว่า **แต่**(3)เป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เหมือนกัน. คนไม่เข้าใจว่า(4)กิจการใหญ่ๆ เหมือนสร้างเขื่อนป่าสักก็(5)เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน. เขานึกว่า(6)เป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ห่างไกลจากเศรษฐกิจพอเพียง. แต่ที่จริงแล้ว(7) เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชเลขาราชการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า หรือ เป็นคำเชื่อมแสดงการให้เลือก โดยแสดงความหมายว่าอาจเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่าง โครงการต่างๆ กับ เศรษฐกิจที่ใหญ่ ตำแหน่ง(2) คำว่า และ ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงผล คือ ทฤษฎีใหม่ใช้ที่เพียงสิบห้าไร่ผลที่เกิดคือข้าวพอกิน ตำแหน่ง(3) คำว่า แต่ ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง โดยแสดงความหมายขัดแย้งว่าถึงแม้กิจการที่ใหญ่อย่างสร้างเขื่อนป่าสักแต่ก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกับทฤษฎีใหม่ ตำแหน่ง(4) คำว่า ว่า เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความว่าสิ่งที่คนไม่เข้าใจนั่นคือ กิจการใหญ่ๆ เหมือนสร้างเขื่อนป่าสักก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน ซึ่งใช้คำเชื่อมคล้ายตาม ก็ ในตำแหน่ง(5) มาแสดงเนื้อความคล้ายตามด้วย ตำแหน่ง(6) คำว่า ว่า เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความว่าสิ่งที่เขานึกเกี่ยวกับกิจการที่ใหญ่อย่างสร้างเขื่อนป่าสักนั่นคือเขานึกว่า เป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ห่างไกลจากเศรษฐกิจพอเพียง ตำแหน่ง(7) คำว่า แต่ที่จริงแล้ว เป็นคำเชื่อมแสดงคำอธิบาย โดยอธิบายว่ากิจการที่ใหญ่อย่างสร้างเขื่อนป่าสักนั้น เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน

ตัวอย่าง 9

“เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ขออย่าว่า(1)เป็นการทั้ง(2)เศรษฐกิจ หรือ(3) ความประพฤติ ที่ทำอะไรเพื่อให้(4)เกิดผลโดย(5)มีเหตุและ(6)ผล คือ(7)เกิดผลมันมาจากเหตุ ถ้า(8)ทำเหตุที่ดี ถ้า(9)คิดให้ดี ให้ผลที่ออกมาคือ(10)สิ่งที่ติดตามเหตุ การกระทำ ก็(11)จะเป็นการกระทำที่ดี และ(12) ผลของการกระทำนั้น ก็(13)จะเป็นการกระทำที่ดี ดีแปลว่า(14)มีประสิทธิผล ดีแปลว่า(15)มีประโยชน์ ดีแปลว่า(16)ทำให้มีความสุข”

(4 ธันวาคม 2543 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า ว่า เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความถึงสิ่งที่ย้ำเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่าคือ เป็นการเศรษฐกิจ หรือ ความประพฤติ ที่ทำอะไรเพื่อให้เกิดผลโดยมีเหตุและผล ซึ่งในการเน้นย้ำนี้ได้ใช้คำเชื่อมแสดงการคล้ายตามคือคำว่า ทั้ง ในตำแหน่ง(2) ใช้คำเชื่อมแสดงการให้เลือกคำว่า หรือ ในตำแหน่ง(3) ใช้คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมายคำว่า เพื่อให้ ในตำแหน่ง(4) ใช้คำเชื่อมแสดงวิธีการคำว่า โดย ในตำแหน่ง(5) และใช้คำเชื่อมแสดงการคล้ายตามคำว่า และ ในตำแหน่ง(6) เพื่อมาเน้นย้ำความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นได้ทั้งเศรษฐกิจหรือเป็นทั้งความประพฤติด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลซึ่งต้องใช้วิธีเหตุและผล ตำแหน่ง(7) คำว่า คือ เป็นคำเชื่อมแสดงคำอธิบาย โดยอธิบายว่าผลย่อมมาจากเหตุ คำว่า ถ้า ในตำแหน่ง (8) และ(9) เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข โดยแสดงเงื่อนไขว่าถ้าทำเหตุที่ดี และถ้าคิดดูให้ดี

ตามลำดับ แล้วเงื่อนไขดังกล่าวก็นำไปสู่คำอธิบายโดยใช้คำเชื่อมแสดงคำอธิบายคือคำว่า **คือ** ในตำแหน่ง(10) ซึ่งอธิบายนั้นคือ **สิ่งที่ติดตามเหตุ การกระทำ ก็จะเป็นการกระทำที่ดี และผลของการกระทำนั้น ก็จะเป็นการกระทำที่ดี** โดยในคำอธิบายนี้ใช้คำเชื่อมแสดงการคล้ายตามคือคำว่า **ก็** ในตำแหน่ง(11) คำว่า **และ** ในตำแหน่ง(12) และคำว่า **ก็** ในตำแหน่ง(13) มาประกอบการอธิบายด้วย ส่วนคำว่า **ว่า** ตำแหน่ง(14) (15) และ(16) นั้นเป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความของคำว่า “ดี” ว่า **แปลว่า มีประสิทธิผล มีประโยชน์ และทำให้มีความสุข** ตามลำดับ

สัมพันธสารแสดงความรู้สึกมีการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 7 ประเภท คือ (1)คำเชื่อมแสดงการขยายความ (2)คำเชื่อมบอกเนื้อความ (3)คำเชื่อมแสดงการเสริม (4)คำเชื่อมแสดงเหตุ (5)คำเชื่อมแสดงผล (6)คำเชื่อมแสดงวิธีการ และ(7)คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 10

“ขอขอบใจนายกรัฐมนตรีที่(1)ได้กล่าวอวยพรในโอกาสนี้ และ(2)ท่านนายกรัฐมนตรีก็ได้ทำให้(3)มีความสะดวกหลายอย่าง เพราะว่า(4)ได้กล่าวในสิ่งที่(1)ความจริงที่ตั้งใจจะกล่าวอยู่ และ(5)นายกรัฐมนตรีก็บอกว่า(6)เคยกล่าวมามากแล้ว”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า (ขอขอบใจนายกรัฐมนตรี)ที่เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความซึ่งข้อความที่อยู่ตามหลังคำว่า **ที่** เป็นการขยายความถึงเหตุที่ผู้พูดกล่าวขอบใจนายกรัฐมนตรีเนื่องจากนายกรัฐมนตรีได้กล่าวอวยพรให้ผู้พูด และ (สิ่ง)ที่ เป็นการขยายความซึ่งข้อความที่อยู่หลังคำว่า **ที่** เป็นการขยายคำว่าสิ่งก็คือข้อความที่ผู้พูดตั้งใจจะกล่าวอยู่แล้ว ตำแหน่ง(2) และตำแหน่ง(5) คำว่า **และ** เป็นคำเชื่อมแสดงการเสริม คือตำแหน่ง(2) เป็นการเสริมว่านอกจากนายกรัฐมนตรีจะกล่าวอวยพรแล้วยังทำให้ผู้พูดมีความสะดวกหลายอย่างด้วย ตำแหน่ง(5) เป็นการเสริมว่าสิ่งที่ผู้พูดตั้งใจจะพูดนั้นผู้พูดได้เคยพูดมามากแล้ว ตำแหน่ง(3) คำว่า (ทำให้) เป็นคำเชื่อมแสดงผล คือการที่นายกรัฐมนตรีเป็นตัวแทนกล่าวอวยพรผลที่เกิดคือผู้พูดเกิดความสะดวกหลายอย่าง ตำแหน่ง(4) คำว่า **เพราะว่า** เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุ คือเป็นการแสดงเหตุที่ทำให้ผู้พูดเกิดความสะดวกหลายอย่างว่ามีเหตุมาจากการที่นายกรัฐมนตรีได้กล่าวในสิ่งที่ผู้พูดตั้งใจจะพูด และ ตำแหน่ง(6) คำว่า (บอก)ว่า เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความซึ่งเนื้อความที่บอกคือ **เคยกล่าวมามากแล้ว**

ตัวอย่าง 11

“ขอขบใจท่านทั้งหลายที่(1)ได้มาให้(2)พรโดย(3)ผ่านนายกรัฐมนตรื. สำหรับ(4)การให้(2)พรในโอกาสวันเกิดครั้งนี้”

(4 ธันวาคม 2537 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า ที่ เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ ซึ่งข้อความที่อยู่ตามหลังคำว่า ที่ เป็นการขยายความถึงเหตุที่ผู้พูดกล่าวขอขบใจทุกคนว่าเนื่องจากทุกคนมาให้พรผู้พูด ตำแหน่ง(2) และตำแหน่ง(4) คำว่า ให้ และ สำหรับ เป็นคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมายซึ่งความมุ่งหมายนั้นก็เพื่ออวยพรแก่ผู้พูด ตำแหน่ง(3) คำว่า โดย เป็นคำเชื่อมแสดงวิธีการซึ่งเป็นวิธีการอวยพรที่มีตัวแทนคือนายกรัฐมนตรืเป็นผู้กล่าวคำอวยพร

ตัวอย่าง 12

“ขอขบใจท่านทั้งหลายที่(1)ได้มาในโอกาสวันนี้ ซึ่ง(2)เป็นวันก่อนวันเกิด และ(3)ขอขบใจนายภค ที่(4)ได้อวยพรในนามของท่านที่(5)อยู่ในศาลานี้ และ(6)ทั้งข้างนอก รวมทั้ง(7)คนที่(8)อยู่นอกวงอยู่หนึ่งนอกกรุง ให้(9)พร ซึ่ง(10)ก็เป็นสิ่งที่(11)มีพลังเพราะว่า(12)คนจำนวนมากมาให้(13)พรก็น่าจะเป็นผลดี ก็ต้องขอขบใจที่(14)ได้กล่าวถึงกิจการที่(15)ได้ทำมาตลอด”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกฤษฎาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น คำว่า ที่ ในตำแหน่ง(1) (4) (5) (8) (11) (14) และ(15) เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ คือ ตำแหน่ง(1) (ขอขบใจท่านทั้งหลาย)ที่ เป็นการขยายความถึงเหตุที่ผู้พูดกล่าวขอขบใจทุกคนว่าเนื่องจากทุกคนได้มาในโอกาสวันเกิดของผู้พูด ตำแหน่ง(4) (ขอขบใจนายภค) ที่ เป็นการขยายความถึงเหตุที่ผู้พูดกล่าวขอขบใจนายกรัฐมนตรืซึ่งได้อวยพรให้ผู้พูดในนามของทุกคน ตำแหน่ง(5) (ท่าน)ที่ เป็นการขยายความว่า “ท่าน” นี้ก็คือผู้ที่อยู่ในศาลา อยู่นอกศาลา อยู่นอกวง และอยู่นอกกรุง ตำแหน่ง(8) (คน)ที่ เป็นการขยายความว่า “คน” นี้หมายถึงคนที่อยู่นอกวงนอกกรุง ตำแหน่ง(11) (สิ่ง)ที่ เป็นการขยายความว่า “สิ่ง” นี้หมายถึงสิ่งที่มีพลัง ตำแหน่ง(14) (ขอขบใจ)ที่ เป็นการขยายความเหตุที่ผู้พูดกล่าวขอขบใจเนื่องมาจากการกล่าวถึงกิจการที่ผู้พูดทำมา และ ตำแหน่ง(15) (กิจการ)ที่ เป็นการขยายความว่าเป็นกิจการที่ผู้พูดได้ทำมาตลอด ตำแหน่ง(2) และ(10) คำว่า ซึ่ง เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ คือตำแหน่ง(2) (ในโอกาสวันนี้)ซึ่ง เป็นการขยายความว่า “วันนี้” ก็คือเป็นวันเกิดของผู้พูด ตำแหน่ง(10) (พร)ซึ่ง เป็นการขยายความว่า “พร” เป็นสิ่งที่มีพลัง ตำแหน่ง(3) คำว่า และ เป็นคำเชื่อมแสดงการเสริม คือเสริมว่านอกจากผู้พูดจะกล่าวขอขบใจทุกคนที่มาในโอกาสวันเกิดของผู้พูดแล้วผู้พูดยังได้กล่าวขอขบใจนายกรัฐมนตรืที่ได้เป็นตัวแทนในการกล่าวคำอวยพรด้วย ตำแหน่ง(6) และ(7) คำว่า และ และรวมทั้ง เป็นคำเชื่อมแสดงการเสริม คือเป็นการเสริมว่า

คนที่ผู้พูดกล่าวขบใจนั้นไม่ใช่เฉพาะคนที่อยู่ในศาลาเท่านั้นแต่ยังรวมถึงผู้ที่อยู่นอกศาลาอยู่นอกวงและนอกกรงด้วย ตำแหน่ง(9) และ(13) คำว่า **ให้** เป็นคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมายซึ่งความมุ่งหมายนั้นก็เพื่ออวยพรแก่ผู้พูด ตำแหน่ง(12) คำว่า **เพราะว่า** เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุ คือการแสดงเหตุที่ทำให้ผู้พูดเกิดพลังว่ามีเหตุมาจากการที่มีคนจำนวนมากให้พร

สัมพันธสารคำสอนมีการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 14 ประเภท คือ (1)คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม (2)คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง (3)คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข (4)คำเชื่อมแสดงวิธีการ (5)คำเชื่อมแสดงการให้เลือก (6)คำเชื่อมแสดงเหตุ (7)คำเชื่อมแสดงผล (8)คำเชื่อมแสดงการขยายความ (9)คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย (10)คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง (11)คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย (12)คำเชื่อมบอกเนื้อความ (13)คำเชื่อมแสดงเวลา และ(14)คำเชื่อมแสดงการสรุป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 13

“เมืองไทยเราประกอบด้วยคนหลายชนิดหลายวัยหลายความคิดหลายหน้าที่ ซึ่ง(1)ทั้งหมดจะต้องอาศัยซึ่ง(2)กันและ(3)กัน ไม่ใช่(4)คนหนึ่งคนใดจะอยู่โดยลำพังได้ คนหนึ่งยืนอยู่ได้แต่(5)อีกคนล้ม ก็(6)ล้มกันหมดเหมือนกัน อย่างเช่น(7)ในขณะที่ท่านยืนอยู่ใกล้ชิดกัน ถ้า(8)ผู้หนึ่งผู้ใดจะล้มลงหรือ(9)อาละวาด ก็(10)เดือดร้อนกันหมดเพราะว่า(11)คนที่(12)อยู่ข้างๆ ก็(13)จะต้องรับความเดือดร้อน ถ้า(14)ล้มลงไปเพราะว่า(15)เหน็ดเหนื่อยหรือ(16)จะเป็นลม คนที่(17)อยู่ข้างๆ ย่อมจะต้องช่วย จะต้องอุ้มชู และ(18)ทำให้ผู้ที่(19)เป็นลมนั้นฟื้นสบายกลับคืนพลังอย่างเดิม แต่(20)ถ้า(21)ผู้หนึ่งถือตัวว่า(22)ตัวอยู่คนเดียวในโลกนี้ เกิดจะบอกว่า(23)จะต้องมีการแสดงกายกรรมนิดหน่อย ยืดแขนยืดขาออกไปมากเกินไปด้วย(24)ความแรง ก็(25)จะเกิดการปะทะกัน และ(26)ถ้า(27)เกิดการปะทะคนอื่นเขาก็(28)จะมีสิทธิเหมือนกันที่จะปะทะก็(29)เกิดจะเป็นการปะทะอย่างเบ็ดเสร็จ ฉะนั้น(30) ที่นี้ ซึ่ง(31)สร้างขึ้นสำหรับ(32)รับแขก รับผู้ที่(33)มาด้วย(34)ความสามัคคีก็(35)จะกลายมาเป็นเวทีมวย ซึ่ง(36)ผิดวัตถุประสงค์ของการสร้างอาคารนี้”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **ซึ่ง** เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความของ *คนหลายชนิดหลายวัยหลายความคิดหลายหน้าที่* ว่าเป็น *ทุกคนต้องอาศัยกัน* ตำแหน่ง(2) คำว่า **ซึ่ง** เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความของ *อาศัย* ว่าเป็น *การอาศัยซึ่งกันและกัน* ตำแหน่ง(3) คำว่า **และ** เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คือการอาศัยกันนั้นต้องอาศัยทั้งสองฝ่าย ตำแหน่ง(4) คำว่า **ว่า** เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความของ “ไม่ใช่” ว่าเป็น *สิ่งที่ไม่ใช่* นั่นคือ *คนหนึ่งคนใดจะอยู่โดยลำพังได้* ตำแหน่ง(5) คำว่า **แต่** เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คือเป็นการแสดงความขัดแย้งระหว่าง *คนหนึ่งยืนอยู่ได้* กับ *อีกคนล้ม* ตำแหน่ง(6) คำว่า **ก็** เป็นคำเชื่อมแสดงผล คือ สืบเนื่องมาจากคำกล่าวที่ว่า *คนหนึ่งยืนอยู่ได้แต่อีกคนล้ม* ผลก็คือ *ทุกคนก็ล้มกันหมด* ตำแหน่ง(7) คำว่า **อย่างเช่น** เป็นคำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คือยกตัวอย่างประกอบคำสอนที่สอนมาก่อนว่า

เราทุกคนต้องอาศัยซึ่งกันและกันไม่มีใครอยู่โดยลำพังได้ ถ้ามีคนล้มเราก็ก้มกันหมด ตำแหน่ง(8) คำว่า ถ้า เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คือ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดล้มลง ตำแหน่ง(9) คำว่า หรือ เป็นคำเชื่อมแสดงการให้เลือก คือ สืบเนื่องมาจากเงื่อนไขในตำแหน่ง(8) ว่า ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดล้มลงหรืออาละวาด ซึ่งอาจจะเป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง ตำแหน่ง(10) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงผล คือ ผลที่เกิดจากเงื่อนไขที่ว่า ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดล้มลงหรืออาละวาด ผลก็คือ เตือดร้อนกันหมด ตำแหน่ง(11) คำว่า เพราะว่า เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุ คือ แสดงเหตุที่ทำให้เกิดผลในตำแหน่ง(10) ว่าเหตุที่ทำให้ทุกคนเตือดร้อนนั้นเพราะคนที่อยู่ข้างๆ ก็ต้องมาช่วยเหลืออ้อมๆ ตำแหน่ง(12) คำว่า ที่ เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความคำว่า “คน” คือ คนที่อยู่ข้างๆ ตำแหน่ง(13) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงผล คือแสดงผลที่เกิดมาจากการที่มีคนล้มหรืออาละวาดว่าผลที่เกิดคือ คนที่อยู่ข้างๆ จะได้รับความเตือดร้อน ตำแหน่ง(14) คำว่า ถ้า เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คือ ถ้าล้มลงไป ตำแหน่ง(15) คำว่า เพราะว่า เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุ คือแสดงเหตุที่ล้มลงไปว่ามาจากความเหน็ดเหนื่อย ตำแหน่ง(16) คำว่า หรือ เป็นคำเชื่อมแสดงการให้เลือก คือการล้มลงไปนั้นอาจจะมาจากความเหน็ดเหนื่อยหรือเป็นลมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตำแหน่ง(17) คำว่า ที่ เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความว่า “คน” คือคนที่อยู่ข้างๆ ตำแหน่ง(18) คำว่า และ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คือ เมื่อมีคนทีล้มลงคนที่อยู่ข้างๆ ต้องช่วยเหลืออ้อมๆพร้อมทั้งช่วยให้คนที่ล้มกลับมาดังเดิม ตำแหน่ง(19) คำว่า ที่ เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความว่า “ผู้” คือผู้ที่เป็นลม ตำแหน่ง(20) คำว่า แต่ เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง ซึ่งเป็นการแสดงความขัดแย้งระหว่างเงื่อนไขที่อยู่หน้าและหลังคำว่า แต่ ตำแหน่ง(21) คำว่า ถ้า เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คือถ้าผู้หนึ่งถือตัวว่าตัวอยู่คนเดียวในโลกนี้ ตำแหน่ง(22) คำว่า ว่า เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความของ “ถือตัว” ว่าถือการถือตัวว่าอยู่คนเดียวในโลกนี้ ตำแหน่ง(23) คำว่า ว่า เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความของ “บอก” ว่าสิ่งที่บอกคือจะต้องมีการแสดงกายกรรมนิดหน่อย ตำแหน่ง(24) คำว่า ด้วย เป็นคำเชื่อมแสดงวิธีการ คือบอกวิธีหรือลักษณะของการยึดแขนยึดขาออกไปด้วยความแรง ตำแหน่ง(25) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงผล คือผลที่เกิดจากการยึดแขนยึดขาออกไปด้วยความแรง ผลก็คือ จะเกิดการปะทะกัน ตำแหน่ง(26) คำว่า และ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คือหากเกิดการปะทะคนอื่นก็มีสิทธิ์ปะทะด้วยเช่นกัน ตำแหน่ง(27) คำว่า ถ้า เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คือถ้าเกิดการปะทะ ตำแหน่ง(28) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน คือข้อความที่อยู่หน้าและหลังคำว่า ก็ ไปในทางเดียวกัน ตำแหน่ง(29) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงผล คือเมื่อเกิดการปะทะกัน ผลก็คือ เกิดจะเป็นการปะทะอย่างเบ็ดเสร็จ ตำแหน่ง(30) คำว่า ฉะนั้น เป็นคำเชื่อมแสดงผล คือเมื่อเกิดการปะทะกันอย่างเบ็ดเสร็จ ผลก็คือ ที่นี้ ซึ่งสร้างขึ้นมารับรับแขก รับผู้ที่มาด้วยความสามัคคีก็จะกลายเป็นเวทีมวย ตำแหน่ง(31) คำว่า ซึ่ง เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความของ “ที่นี้” ว่าสร้างขึ้นมารับรับแขก รับผู้ที่มาด้วยความสามัคคี ตำแหน่ง(32) คำว่า สำหรับ เป็นคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย โดยแสดงความมุ่งหมายของการสร้างที่นี้ว่าสร้างขึ้นมารับรับแขก รับผู้ที่มาด้วยความสามัคคี ตำแหน่ง(33) คำว่า ที่ เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความของ “ผู้” ว่าคือคน

ที่มาด้วยความสามัคคี ตำแหน่ง(34) คำว่า **ด้วย** เป็นคำเชื่อมแสดงวิธีการ คือเป็นการบอกวิธีหรือลักษณะของผู้ที่มาในที่นี้ว่ามาด้วยความสามัคคี ตำแหน่ง(35) คำว่า **ก็** เป็นคำเชื่อมแสดงผล คือเมื่อเกิดการปะทะกันในที่นี้ ผลก็คือ **ที่นี่จะกลายมาเป็นเวทีมวย** ตำแหน่ง(36) คำว่า **ซึ่ง** เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความว่าที่นี่ที่กลายเป็นเวทีมวย เป็นสิ่งที่ผิดวัตถุประสงค์ของการสร้างอาคารนี้หรือที่นี่

ตัวอย่าง 14

“อาจารย์ประกาศนึ่งพูดบอกว่า(1)ทุกส่วนของงานต้องสอดคล้องกัน อันนี้ส่วนนี้ที่(2)อาจารย์ได้พูดแต่(3)ผ่านไป แต่(4)เป็นจุดที่(5)สำคัญ คือ(6)ทุกสิ่งทุกอย่างต้องทำสอดคล้องกัน คนที่(7)มีหน้าที่ อย่าง(8)แต่ละคนก็(9)มีหน้าที่งานการของตัว ทำงานการของตัว และ(10)มองในแง่(11)งานของตัวเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม ทำไปเรามีความรู้เฉพาะด้านหนึ่ง เราก้(12)ต้องรู้ว่า(13)คนอื่นเขาก็(14)มีความรู้เฉพาะด้านของเขา แล้ว(15)มันต้องสอดคล้องกัน ในงานการพัฒนานี้เห็นได้ชัดว่า(16)ต้องทำอย่างนี้”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **ว่า** เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความของ “บอก” ว่าสิ่งที่อาจารย์ประกาศนึ่งบอกนั้นคือ **ทุกส่วนของงานต้องสอดคล้องกัน** ตำแหน่ง(2) คำว่า **ที่** เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความของ “อันนี้ส่วนนี้” ว่าเป็นสิ่งที่อาจารย์ประกาศนึ่งได้พูดซึ่งก็คือ **ทุกส่วนของงานต้องสอดคล้องกัน** ตำแหน่ง(3) คำว่า **แต่** เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คือสิ่งที่อาจารย์ประกาศนึ่งพูดนั้นแต่กลับผ่านไป ตำแหน่ง(4) คำว่า **แต่** เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คือสิ่งที่อาจารย์ประกาศนึ่งได้พูดผ่านไปกลับเป็นสิ่งที่สำคัญ ตำแหน่ง(5) คำว่า **ที่** เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความของ “จุด” ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ ตำแหน่ง(6) คำว่า **คือ** เป็นคำเชื่อมแสดงคำอธิบาย โดยอธิบายสิ่งที่อาจารย์ประกาศนึ่งได้พูดซึ่งเป็นจุดที่สำคัญนั้นคือ **ทุกสิ่งทุกอย่างต้องทำสอดคล้องกัน คนที่มีหน้าที่ อย่างแต่ละคนก็มีหน้าที่งานการของตัว ทำงานการของตัว และมองในแง่(11)งานของตัวเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม ทำไปเรามีความรู้เฉพาะด้านหนึ่ง เราก้ต้องรู้ว่าคนอื่นเขาก็มีความรู้เฉพาะด้านของเขา แล้ว(15)มันต้องสอดคล้องกัน** ตำแหน่ง(7) คำว่า **ที่** เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความของ “คน” ว่าเป็นคนที่มีหน้าที่ ตำแหน่ง(8) คำว่า **อย่าง** เป็นคำเชื่อมแสดงตัวอย่าง โดยการยกตัวอย่างประกอบการสอนเรื่องการทำหน้าที่ให้สอดคล้องกัน ตำแหน่ง(9) คำว่า **ก็** เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม โดยข้อความที่อยู่หน้าและหลังคำว่า **ก็** ไปในทิศทางเดียวกัน ตำแหน่ง(10) คำว่า **และ** เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน คือการทำหน้าที่ของตนเองเดียวกันก็มองว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม ตำแหน่ง(11) คำว่า **ว่า** เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความของ “แง่” ว่าแง่ที่มองนั้นคือ**งานของตัวเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม** ตำแหน่ง(12) คำว่า **ก็** เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน โดยข้อความที่อยู่หน้าและหลังคำว่า **ก็** ไปในทิศทางเดียวกัน

ตำแหน่ง(13) คำว่า ว่า เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความของ “รู้” ว่าสิ่งที่ต้องรู้คือ คนอื่นเขาก็มีความรู้เฉพาะด้านของเขา ตำแหน่ง(14) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อม โดยข้อความที่อยู่แสดงการคล้ายตาม โดยข้อความที่อยู่หน้าและหลังคำว่า ก็ ไปในทิศทางเดียวกัน ตำแหน่ง(15) คำว่า แล้ว ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้ายตามกัน คือ เรามีความรู้เฉพาะของเรากันคนอื่นเขาก็มีความรู้เฉพาะของเขาซึ่งทั้งเราและเขาต้องทำงานให้สอดคล้องกัน ตำแหน่ง(16) คำว่า ว่า เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความของ “เห็นได้ชัด” ว่าสิ่งที่เห็นได้ชัดคือ ต้องทำอย่างนี้ ซึ่งก็คือคำสอนที่ได้กล่าวมาแล้ว

ตัวอย่าง 15

“เราจะใช้ไบโอดีเซลแบบน้ำมันปาล์มที่(1)เราปลูกเอง. เราปลูกเองอาจจะมีน้อยหน่อย ก็(2)ใช้น้อย อย่าไปฟุ่มเฟือยใช้มากเกินไป. น้ำมันใช้น้อยๆ น้อย แต่(3)เราจะมี มีใช้. ปลูกต้นปาล์มแล้ว(4)มาทำเชื้อเพลิงต้นปาล์มมาทอดปลา ทอดอะไรต่างๆ ได้ แล้วก็(5)มาใส่ในรถดีเซล. ได้ใช้แล้ว ก็(6)ใช้ได้. มันวิ่งช้าหน่อยวิ่งช้าก็(7)ไม่เป็นไร. เราอย่าเร่งรีบ ชีวิตอย่าให้เร่งรีบมากเกินไป. แต่(8)ราคาก็(9)ถูก. ฉะนั้น(10) ก็(11)ถือหลักว่า(12)ใช้ของราคาไม่แพงเกินไป. อาจจะไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับไฮสปีดดีเซล แต่ก็(13)ไปได้. ก็(14)ขอให้คิดว่าทำอะไรต้องประหยัด. คนก็ว่า(15)ประหยัด ประหยัดดีกว่าไม่มีเลย.”

(4 ธันวาคม 2550 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า ที่ เป็นคำเชื่อมแสดงการขยายความ โดยขยายความของ “น้ำมันปาล์ม” ว่าเป็นน้ำมันปาล์มที่เราปลูกเอง ตำแหน่ง(2) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้ายตาม คือ เราปลูกเองอาจจะมีน้อยหน่อย กับ ใช้น้อย มีความหมายไปในทางเดียวกัน ตำแหน่ง(3) คำว่า แต่ เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คือเป็นการแสดงความหมายขัดแย้งระหว่าง น้ำมันใช้น้อยๆ น้อย กับ เราจะมีใช้ ตำแหน่ง(4) คำว่า แล้ว เป็นคำเชื่อมแสดงเวลา คือ ปลูกต้นปาล์มแล้วก็เอาปาล์มมาทำเชื้อเพลิง ตำแหน่ง(5) คำว่า แล้วก็ เป็นคำเชื่อมแสดงเวลา คือ เมื่อนำน้ำมันปาล์มมาทอดอาหารแล้วหลังจากนั้นก็นำมาใส่ในรถดีเซล ตำแหน่ง(6) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงผล คือ เมื่อใส่น้ำมันปาล์มในรถดีเซลแล้ว ผลก็คือ ใช้ได้ ตำแหน่ง(7) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้ายตาม คือ วิ่งช้า กับ ไม่เป็นไร ซึ่งมีความหมายไปในทางเดียวกัน ตำแหน่ง(8) คำว่า แต่ เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คือ เป็นการแสดงความขัดแย้งระหว่าง วิ่งช้า กับ ราคาก็ถูก ตำแหน่ง(9) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้ายตาม คือ ชีวิตอย่าให้เร่งรีบมากเกินไป กับ ราคาก็ถูก มีความหมายไปในทางเดียวกันคือความพอดีกับราคาก็ถูก ตำแหน่ง(10) คำว่า ฉะนั้น เป็นคำเชื่อมแสดงการสรุป โดยสรุปคำสอนว่า ก็ถือหลักว่าใช้ของราคาไม่แพงเกินไป อาจจะไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับไฮสปีดดีเซล แต่ก็ไปได้ ก็ขอให้คิดว่าทำอะไรต้องประหยัด คนก็ว่าประหยัด ประหยัดดีกว่าไม่มีเลย ตำแหน่ง(11) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้ายตามกัน คือข้อความที่อยู่หน้าและหลัง ก็ ไปในทิศทางเดียวกัน ตำแหน่ง(12) คำว่า ว่า เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ คือ บอกเนื้อความของ “หลัก” ว่าหลักที่ว่านั้นคือ ใช้ของราคาไม่

แพงเกินไป ตำแหน่ง(13) คำว่า **แต่ก็** เป็นคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คือ เป็นการแสดงความขัดแย้งระหว่าง *อาจจะไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับไฮสปีดดีเซล* กับ *ไปได้* ตำแหน่ง(14) คำว่า **ก็** เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน คือ ข้อความที่อยู่หน้าและหลัง **ก็** ไปในทิศทางเดียวกัน ตำแหน่ง(15) คำว่า **ก็ว่า** เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความ โดยบอกเนื้อความของ “คน” ว่าสิ่งที่คนก็ว่านั่นคือ *ประหยัดประหยัดดีกว่าไม่มีเลย*

สัมพันธสารอวยพรมีการใช้คำเชื่อมแสดง คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 6 ประเภท คือ (1)คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย (2)คำเชื่อมแสดงการขยายความ (3)คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม (4)คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข (5)คำเชื่อมแสดงผล และ(6)คำเชื่อมแสดงการเสริม ตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 16

“**และก็(1)**ขอสนองพรที่**(2)**ได้ให้**(3)**มาให้**(4)**ทุกคนมีพลานามัยแข็งแรง มีจิตใจเข้มแข็ง สามารถปฏิบัติงาน **เพื่อ(5)**ประโยชน์ของตนเอง ของคณะ **และก็(6)**ของส่วนรวม **ถ้า(7)**ใครทำด้วยความตั้งใจดีเช่นนี้แล้ว **ก็(8)**มีความก้าวหน้า มีชื่อเสียง มีความพอใจ มีความสุข.”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า **และก็** เป็นคำเชื่อมแสดงการเสริม คือ หลังจากที่ผู้พูดได้พูดข้อความนำมาก่อนผู้พูดก็ได้เสริมด้วยการสนองพรแก่ผู้มาอวยพร ตำแหน่ง(2) คำว่า **ที่** เป็นคำเชื่อมขยายความ คือขยายความคำว่า “พร” ว่าหมายถึงพรที่ทุกคนอวยพรแก่ผู้พูด ตำแหน่ง(3) และ(4) คำว่า **ให้** เป็นคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คือ คำว่า **ให้** ในตำแหน่ง(3) มีจุดมุ่งหมายเพื่อผู้พูดซึ่งเป็นผู้รับพร ส่วนคำว่า **ให้** ตำแหน่ง(4) มีจุดมุ่งหมายเพื่อผู้มาอวยพรซึ่งผู้พูดอวยพรให้ทุกคนมีพลานามัยแข็งแรง มีจิตใจเข้มแข็ง ตำแหน่ง(5) คำว่า **เพื่อ** เป็นคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คือ แสดงจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานว่า**เพื่อ** *ประโยชน์ของตนเอง ของคณะ และก็ของส่วนรวม* ตำแหน่ง(6) คำว่า **และก็** เป็นคำเชื่อมแสดงการเสริม คือเป็นการเสริมเรื่องการปฏิบัติงานว่านอกจาก**เพื่อ**ประโยชน์ของตนเองและคณะแล้วยัง**เพื่อ**ประโยชน์ของส่วนรวมด้วย ตำแหน่ง(7) คำว่า **ถ้า** เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข ซึ่งจากเงื่อนไขในตำแหน่ง(7) จะนำไปสู่ผลในตำแหน่ง(8) คือคำว่า **ก็** ซึ่งเป็นคำเชื่อมแสดงผลอันเนื่องมาจากเงื่อนไขที่อยู่ข้างหน้า กล่าวคือ *ถ้า*ใครทำด้วยความตั้งใจดีเช่นนี้แล้ว ผลที่เกิดจากเงื่อนไขคือ *ก็มีความก้าวหน้า มีชื่อเสียง มีความพอใจ มีความสุข*

ตัวอย่าง 17

“ก็(1)ขอให้(2)ทุกๆ ท่านได้รับพรให้(3)มีความเจริญรุ่งเรือง ร่างกายแข็งแรง จิตใจปัญญาเข้มแข็ง เจียบแหลม เพื่อที่จะ(4)ได้ความสำเร็จทุกประการในกิจการที่(5)ท่านกำลังทำ。”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาราชการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน คือรูปภาษาที่อยู่ข้างหน้ากับข้อความที่ตามหลังคำว่า ก็ ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งรูปภาษาที่อยู่ข้างหน้าคำว่า ก็ อยู่ในรูปของการละบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งซึ่งก็คือ “ข้าพเจ้า” ตำแหน่ง(2) และ(3) คำว่า ให้ เป็นคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คือคำว่า ให้ ในตำแหน่ง(2) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ ทุกๆ ท่านได้รับพร ส่วนตำแหน่ง(3) คำว่า ให้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทุกๆ ท่านในตำแหน่ง(2) มีความเจริญรุ่งเรือง ร่างกายแข็งแรง จิตใจปัญญาเข้มแข็ง เจียบแหลม ตำแหน่ง(4) คำว่า เพื่อที่จะ เป็นคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คือ การที่ผู้อวยพรให้พรแก่ทุกๆ ท่านนั้นก็เพื่อให้ทุกๆ ท่านได้มีความสำเร็จทุกประการในกิจการที่แต่ละคนกำลังทำอยู่ ตำแหน่ง(5) คำว่า ที่ เป็นคำเชื่อมขยายความ คือ ขยายความของ “งานการ” นั้นว่าหมายถึงงานการที่ทุกคนกำลังทำอยู่

ตัวอย่าง 18

“ก็(1)ขอให้(2)กำลังใจนี้ สะท้อนกลับไปถึง(3)แต่ละคน — เพื่อให้(4)ปฏิบัติงานได้เป็นประโยชน์ต่อ(5)ส่วนรวม. ใครทำอะไร มีหน้าที่อะไรก็(6)ขอให้(7)ทำได้อย่างดี และ(8)ช่วยกัน ร่วมมือกัน ทำเพื่อ(9)ความสงบสุข และ(10)ความเจริญของประเทศและ(11)ประชาชน。”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาราชการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง(1) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คือรูปภาษาที่อยู่ข้างหน้ากับข้อความที่ตามหลังคำว่า ก็ ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งรูปภาษาที่อยู่ข้างหน้าคำว่า ก็ อยู่ในรูปของการละบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือ “ข้าพเจ้า” ตำแหน่ง(2) และ(3) คำว่า ให้...ถึง... เป็นคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คือ ผู้พูดมีความมุ่งหมายให้กำลังใจที่ผู้พูดได้รับสะท้อนกลับไปหาทุกคนที่มาอวยพรแก่ผู้พูด ตำแหน่ง(4) คำว่า เพื่อให้ เป็นคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คือ การที่ผู้พูดขอให้กำลังใจที่ผู้พูดได้รับสะท้อนกลับไปหาทุกคนทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนสามารถปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ได้ ตำแหน่ง(5) คำว่า ต่อ เป็นคำเชื่อมแสดงจุดมุ่งหมาย คือการปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์นั้นเพื่อส่วนรวม ตำแหน่ง(6) คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คือข้อความที่อยู่หน้าและหลังคำว่า ก็ ไปในทิศทางเดียวกัน ตำแหน่ง(7) คำว่า ให้ เป็นคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คือ เป็นความมุ่งหมายที่ผู้พูดต้องการให้ทุกคนทำหน้าที่หรือทำอะไรให้ทุกคนทำได้อย่างดี ตำแหน่ง(8) (10) และ(11) คำว่า และ เป็นคำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คือ ตำแหน่ง(8) และช่วยกัน ร่วมมือกัน เป็นการคล้อยตามไปในทาง

เดียวกันในการที่ทุกคนจะทำหน้าที่หรือทำอะไรได้อย่างดี ตำแหน่ง(10) ทำเพื่อความสงบสุขและความเจริญของประเทศ ข้อความที่อยู่หน้าและหลังคำว่า และ มีความคล้อยตามไปในทางเดียวกัน ตำแหน่ง(11) ความเจริญของประเทศและประชาชน ข้อความหน้าและหลังคำว่า และ มีความคล้อยตามไปในทางเดียวกัน ตำแหน่ง(9) คำว่า เพื่อ เป็นคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คือ การที่ทุกคนทำหน้าที่ของตนได้อย่างดีนั้นก็เพื่อความสงบสุขและความเจริญของประเทศและของประชาชน

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทสรุปได้ ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภท

สัมพันธสารย่อย	ข้อคิดเห็น	เรื่องเล่า	อรรถาธิบาย	แสดง	คำสอน	อวยพร
การใช้คำเชื่อม			ความ	ความรู้สึก		
คำเชื่อมแสดงการเสริม	-	-	-	✓	-	✓
คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย	✓	✓	✓	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง	✓	✓	✓	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง	✓	-	✓	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงการขยายความ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำเชื่อมแสดงเหตุ	✓	-	-	✓	✓	-
คำเชื่อมแสดงผล	✓	-	-	✓	✓	✓
คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย	-	✓	✓	✓	✓	✓
คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข	✓	✓	✓	-	✓	✓
คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนเรื่อง	✓	-	-	-	-	-
คำเชื่อมแสดงเวลา	-	✓	-	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงวิธีการ	-	✓	✓	✓	✓	-
คำเชื่อมแสดงการสรุป	✓	✓	✓	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงการให้เลือก	-	✓	✓	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงการเน้นเฉพาะ	✓	✓	✓	-	-	-
คำเชื่อมแสดงการบอกเนื้อความ	✓	✓	✓	✓	✓	-
คำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน	✓	✓	✓	-	✓	✓

จากตารางแสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภทข้างต้นจะเห็นว่า สัมพันธสารข้อคิดเห็นมีการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 12 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คำเชื่อมบอกเนื้อความ คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง

คำเชื่อมแสดงการเน้นเฉพาะ คำเชื่อมแสดงเหตุ คำเชื่อมแสดงผล คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนเรื่อง และคำเชื่อมแสดงการสรุป สัมพันธสารเรื่องเล่ามีการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 11 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงเวลา คำเชื่อมบอกเนื้อความ คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดงการให้เลือก คำเชื่อมแสดงวิธีการ คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย และคำเชื่อมแสดงการสรุป สัมพันธสารอธิบายความมีการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 11 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย คำเชื่อมบอกเนื้อความ คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงการให้เลือก คำเชื่อมแสดงวิธีการ คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย และคำเชื่อมแสดงการสรุป สัมพันธสารแสดงความรู้สึกรมีการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 7 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมบอกเนื้อความ คำเชื่อมแสดงการเสริม คำเชื่อมแสดงเหตุ คำเชื่อมแสดงผล คำเชื่อมแสดงวิธีการ และคำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย สัมพันธสารคำสอนมีการใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 14 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงวิธีการ คำเชื่อมแสดงการให้เลือก คำเชื่อมแสดงเหตุ คำเชื่อมแสดงผล คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คำเชื่อมบอกเนื้อความ คำเชื่อมแสดงเวลา และคำเชื่อมแสดงการสรุป สัมพันธสารอวยพรมีการใช้คำเชื่อมแสดง คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญ 6 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงผล และคำเชื่อมแสดงการเสริม

1.6 การเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion) หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้ศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะต่างๆ จากการศึกษาการเชื่อมโยงความด้วยการเชื่อมโยงคำศัพท์ในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” พบการเชื่อมโยงคำศัพท์ 6 ประเภท ได้แก่ (1)การใช้คำซ้ำ (2)การใช้คำพ้องความ (3)การใช้คำตรงข้าม (4)การใช้คำเข้าชุดกัน (5)การใช้คำบ่งชนิดและลูกคำ และ(6)การใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย ซึ่งสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความด้วยการเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญ ดังนี้

1.6.1 การใช้คำซ้ำ หมายถึง การใช้รูปภาษาหนึ่งมากกว่าซ้ำอีกครั้งซึ่งอาจเป็นการกล่าวซ้ำทุกส่วนหรือบางส่วนเพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารมีความเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งสัมพันธสารย่อยที่มีการใช้คำซ้ำเป็นลักษณะสำคัญมี 6 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก สัมพันธสารคำสอน และสัมพันธสารอวยพร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“ถ้าเราปฏิบัติอย่างเรียกว่าตรงไปตรงมา ด้วยความตั้งใจ(1)สักนิด(2)หนึ่ง - บอกว่าสักนิด(2) - ก็พอไม่ต้องตั้งใจ(1)อย่างเคร่งเครียดมากเกินไป แต่ให้สม่ำเสมอ(3). สม่ำเสมอ(3)นี้ก็แบบเดียวกับที่พูดถึงพอเพียง(4) สม่ำเสมอ(3)ในทุกอย่าง พอเพียง(4)ในทุกอย่าง. เมืองไทย(5)รอดเพราะโครงสร้างของประเทศ หรือนิสัยของประชากร(6)ชาวไทย. ประชากร(6)นี้ หมายถึงประชาชน(7)ที่อยู่ในกรุง ประชาชน(7)ที่อยู่ในชนบท ประชาชน(7)ที่อยู่ชายทะเล ประชาชน(7)ที่อยู่บนภูเขา ยิงดี คน(8)ยังมีจิตใจที่กล้าคิดกล้าทำ. ถ้าทำตามคุณสมบัติของคน(8) คือ คุณธรรมของคน(8)หรือความดีของคน(8) เมืองไทย(5)สบายไม่ต้องให้ต่างประเทศ(9)มาขูด(10). แม้จะมีต่างประเทศ(9)มาขูด(10) เขาก็ขูด(10)ให้เรา. เขาก็แบ่งให้เราด้วย เราก็แบ่งให้เขา. นี่ก็เลยกลายเป็นเศรษฐกิจพอเพียง(11)แบบเศษ ๑ ส่วน ๔ (12)หรือมากกว่าเศษ ๑ ส่วน ๔(12) ด้วยความพอเพียง(13)ที่แปลว่า พอประมาณ และมีเหตุมีผล.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ตำแหน่ง(1) ถึง (10) และ(12) เป็นการใช้คำซ้ำทุกส่วน โดยตำแหน่ง(1) ซ้ำคำว่า ตั้งอกตั้งใจ ตำแหน่ง(2) ซ้ำคำว่า สักนิด ตำแหน่ง(3) ซ้ำคำว่า สม่ำเสมอ ตำแหน่ง(4) ซ้ำคำว่า พอเพียง ตำแหน่ง(5) ซ้ำคำว่า เมืองไทย ตำแหน่ง(6) ซ้ำคำว่า ประชากร ตำแหน่ง(7) ซ้ำคำว่า ประชาชน ตำแหน่ง(8) ซ้ำคำว่า คน ตำแหน่ง(9) ซ้ำคำว่า ต่างประเทศ ตำแหน่ง(10) ซ้ำคำว่า ขูด และตำแหน่ง(12) ซ้ำคำว่า เศษ ๑ ส่วน ๔ นอกจากนี้ ตำแหน่ง(4) (11) และ(13) เป็นการซ้ำบางส่วนคือซ้ำคำว่า พอเพียง เศรษฐกิจพอเพียง และ ความพอเพียง ตามลำดับ

ตัวอย่าง 2

“...ฉะนั้นเราก็จะต้องพยายามที่จะทำอะไรที่เราไม่ขาดทุน(1) คือทำเอง(2) ต้องทำเอง(2). แล้วที่รัฐบาลสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง(3) พอเพียงนี้ หมายความว่า เราไม่ทุกข์ว่า เขาจะว่าเราเอากำไร(4)มากเกินไป. เราไม่เอากำไร(4)มาก เราไม่ทำให้ขาดทุน(1) เราไม่ทำให้มีกำไร(4)มากเกินไป เพราะเราขายกันเอง(5). ก็กันเอง(5) ก็ไม่ต้องขายแพง กันเอง(5)ไม่ต้องซื้อแพง. ฉะนั้น เศรษฐกิจพอเพียง(3)นี้ไม่ได้หมายความว่าขาดทุน(1). ขาดทุน(1)ก็ขาดทุน(1) แต่ว่าขาดทุน(1) กำไร(4) ของเราเอง กันเอง(5).”

(4 ธันวาคม 2550 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น ทุกตำแหน่งเป็นการซ้ำทุกส่วนคือ ตำแหน่ง(1) เป็นซ้ำคำว่า ขาดทุน ตำแหน่ง(2) ซ้ำคำว่า ทำเอง ตำแหน่ง(3) ซ้ำคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง ตำแหน่ง(4) ซ้ำคำว่า กำไร และตำแหน่ง(5) ซ้ำคำว่า กันเอง

ตัวอย่าง 3

“ที่แรกก็ไม่เห็นว่าจะพูดเรื่อง “ทฤษฎีใหม่(1)” แต่ท่านนายกพูดก็ต้องพูด. “ทฤษฎีใหม่(1)” นี้ มิได้เป็นการแจกจ่ายที่ดิน(2) เป็นที่ดิน(2)ของประชาชนเอง. เรื่องนี้(3)เริ่มต้นที่จังหวัดสระบุรี(4). ที่ต้องพูด เพราะว่า แม้ได้พูดเรื่องที่เป็นต้นเหตุของเรื่องนี้(3)มาแล้ว แต่ทำไมไม่ได้พูดอย่างชัดแจ้ง. เรื่องนี้(3)เริ่มที่ สระบุรี(4)เมื่อหลายปีแล้ว. ก่อนหน้านั้นได้มีจินตนาการ(5) ความคิดฝัน(6). ท่านทั้งหลายคงนึกแปลก ทำไมแผนการจะต้องคิดฝัน(7). ไม่ได้ไปดูตำรา(8) ไม่ได้ค้นตำรา(8) แต่ค้นในความคิดฝัน(6) ในจินตนาการ (5). เรานึกถึงว่าจะต้องมีแห่งหนึ่ง ที่จะเข้ากับเรื่องของเรา(9). เรื่องของเรา(9) เกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งที่มี บรรพบุรุษ(10)มาจากอินเดีย ผ่านลังกา แล้วมาเมืองไทย. บรรพบุรุษ(10)เขาไปพระพุทธบาท(11)สระบุรี (4) พระเจ้าอยู่หัวครั้งในครั้งก่อนโน้น โปรดเสด็จไปสระบุรี(4)กับเสนามาตย์ เพื่อนมัสการพระพุทธบาท (11)สระบุรี(4). ในเรื่องของเรา(9) ปู่ของพระเอก(12)ไปแล้ว ก็เดินทางกลับมาทางสระบุรี(4)” ใกล้อำเภอ เมืองมีวัดแห่งหนึ่ง ชื่อว่าวัดมงคล(13). เขาชอบ เพราะคำว่ามงคล(14)นี้มันดี มันเป็นมงคล(14) มัน ก้าวหน้า เขาผ่านมา และได้ไปดูวัด(15)แห่งนั้น และได้บริจาคเงินให้วัด(15) สำหรับสร้างอุโบสถ. ปู่ของ พระเอก(12)ก็ยังได้ให้เงินส่วนหนึ่งสำหรับสร้างฝาย(16) เพราะที่ตรงนั้น ไม่ค่อยเหมาะสำหรับทำนา. แต่ถ้า ทำฝาย(16)ก็สามารถที่จะทำมาหากินได้ในทางเกษตร. นี้ก็ประมาณ ๘๐ ปีมาแล้ว. ลงท้ายเรื่องนี้(3)ซึ่งเป็น เรื่องในจินตนาการ(5) ก็กลายเป็นจริง.”

(4 ธันวาคม 2537 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น ตำแหน่ง(1) ถึง (6) ตำแหน่ง(8) ถึง (12) ตำแหน่ง(14) ถึง (16) เป็นการใช้คำซ้ำทุกส่วน คือตำแหน่ง(1) ซ้ำคำว่า ทฤษฎีใหม่ ตำแหน่ง(2) ซ้ำคำว่า ที่ดิน ตำแหน่ง(3) ซ้ำคำว่า เรื่องนี้ ตำแหน่ง(4) ซ้ำคำว่า สระบุรี ตำแหน่ง(5) ซ้ำคำว่า จินตนาการ ตำแหน่ง (6) ซ้ำคำว่า ความคิดฝัน ตำแหน่ง(8) ซ้ำคำว่า ตำรา ตำแหน่ง(9) ซ้ำคำว่า เรื่องของเรา ตำแหน่ง(10) ซ้ำคำว่า บรรพบุรุษ ตำแหน่ง(11) ซ้ำคำว่า พระพุทธบาท ตำแหน่ง(12) ซ้ำคำว่า ปู่ของพระเอก ตำแหน่ง(14) ซ้ำคำว่า มงคล ตำแหน่ง(15) ซ้ำคำว่า วัด และตำแหน่ง(16) ซ้ำคำว่า ฝาย นอกจากนี้ ตำแหน่ง(6) คำว่า ความคิดฝัน เป็นการซ้ำบางส่วนกับคำว่า คิดฝัน ในตำแหน่ง (7) และตำแหน่ง(13) คำว่า วัดมงคล เป็นการซ้ำบางส่วนกับคำว่า วัด ในตำแหน่ง(15)

ตัวอย่าง 4

“การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ เป็นการกระทำของหลายคน ของเจ้าหน้าที่การพัฒนาส่วนหนึ่ง และของ ประชาชนเองที่ทำตามทฤษฎีใหม่. ทฤษฎีใหม่นี้เป็นทฤษฎีที่ได้กล่าวออกมา หรือได้แสดงออกมาเมื่อ ประมาณปี ๒๕๓๗. พิมพ์ลงในเครื่องคอมพิวเตอร์เป็น ๓ ชั้น และพยายามที่จะทำให้สั้นที่สุด. การทำให้ สั้นที่สุดยอมเข้าใจยาก แต่ว่าเมื่อทำให้สั้นที่สุด และให้มีใจความก็น่าจะเข้าใจได้ จึงให้ผู้ที่ทำหน้าที่ได้ดู และให้ เขาไปเลย. ไม่ได้เห็นว่าทฤษฎีใหม่นี้จะไปปฏิบัติได้อย่างง่าย ๆ แต่ว่าผู้ที่รับทฤษฎีใหม่นี้ไป ก็เกิดเข้าใจ และ ไปปฏิบัติได้. ทฤษฎีใหม่นี้เกิดขึ้นมาอย่างไร. ก็มาจากการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการปฏิบัติของคนอื่นด้วยตั้งแต่ต้น.

ทฤษฎีใหม่นี้ความจริงทางราชการได้ปฏิบัติมาหลายปีแล้ว ก่อนที่เกิดเป็นทฤษฎีใหม่ตามที่เรียกว่า ทฤษฎีใหม่ในพระราชดำริ คือ การพัฒนาทางการเกษตร โดยเฉพาะปลูกหลายอย่างในที่เดียวกัน หรือผลัด ปลูกหมุนเวียนกัน อย่างเช่นเขาปลูกข้าว หลังจากฤดูการข้าว เขาก็ปลูกถั่ว อย่างนี้เป็นทฤษฎีใหม่แล้ว แต่ ไม่มีใครบอกว่าเป็นทฤษฎี ก็เลยได้หน้าว่าใช้คำว่า ทฤษฎีใหม่. นี่เป็นความคิดขึ้นมา และยอมรับกันว่าเป็น ทฤษฎี. เมื่อยอมรับกันว่าเป็นทฤษฎี ก็ไปปฏิบัติต่อไป.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักพระราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น เป็นการซ้ำทุกส่วนคือซ้ำคำว่า ทฤษฎีใหม่

ตัวอย่าง 5

“...คำว่าเศรษฐกิจพอเพียง(1)นี้ไม่มีในตำรา ไม่เคยมีระบบเศรษฐกิจพอเพียง(1). มีอย่างอื่นแต่ไม่ใช่คำนี้. ปีที่แล้วพูดว่า เศรษฐกิจพอเพียง(1) เพราะหาคำอื่นไม่ได้. และได้พูดอย่างหนึ่งว่า เศรษฐกิจพอเพียง(1)นี้ ให้ปฏิบัติเพียงครั้งเดียว คือไม่ต้องทั้งหมด หรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่(2)ก็พอ. ในคราวนั้น เมื่อปีที่แล้วนี้ก็ว่า เข้าใจกัน แต่เมื่อไม่นาน เดือนที่แล้ว มีผู้ที่ควรจะรู้ เพราะว่าได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนา มาช้านานแล้ว มาบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียง(1)นี้ดีมาก แล้วก็เข้าใจว่าปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่(2)ก็พอนั้น หมายความว่า ถ้าทำได้เศษหนึ่งส่วนสี่(2)ของประเทศก็จะพอ. ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง(1) และทำได้เพียง เศษหนึ่งส่วนสี่(2)ก็พอนั้น ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่(2)ของพื้นที่ แต่เศษหนึ่งส่วนสี่(2)ของการกระทำ. ..”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักพระราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างอธิบายความข้างต้น ทุกตำแหน่งเป็นการซ้ำทุกส่วนคือ ตำแหน่ง(1) ซ้ำคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง และตำแหน่ง(2) ซ้ำคำว่า เศษหนึ่งส่วนสี่

ตัวอย่าง 6

“...คนนี้ว่าประเทศไทยนี้ จะเป็นเสือ(1)ตัวเล็ก ๆ แล้วก็เสือ(1)ตัวโตขึ้น. เราไปเหอว่าจะไปเป็นเสือ(1). ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็นเสือ(1)นั้นไม่สำคัญ. สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจ แบบพอมีพอกิน(2). แบบพอมีพอกิน(2)นั้นหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียง(3)กับตัวเอง. อันนี้ ก็เคยบอกว่าความพอเพียง(4) นี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคนรอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่ เอง. อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียง(4)พอสมควร. บางสิ่ง บางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมาก นึก. อย่างนี้ท่านนักเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็มาบอกว่าล้าสมัย. จริง อาจจะล้าสมัย คนอื่นเขาต้องมีการเศรษฐกิจ ที่ ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง(4) เลยรู้สึกว่าจะไม่หุหุหุ. แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า ผลิตให้พอเพียง(3)ได้.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักพระราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น ทุกตำแหน่งเป็นการใช้คำซ้ำทุกส่วนคือ ตำแหน่ง(1) ซ้ำคำว่า **เสีย** ตำแหน่ง(2) ซ้ำคำว่า **แบบพอมิพอกิน** ตำแหน่ง(3) ซ้ำคำว่า **พอเพียง** และ ตำแหน่ง(4) ซ้ำคำว่า **ความพอเพียง** นอกจากนี้ ตำแหน่ง(3) คำว่า **พอเพียง** ยังเป็นการซ้ำบางส่วนกับ คำว่า **ความพอเพียง** ในตำแหน่ง(4)

ตัวอย่าง 7

“ขอขบใจนายกรัฐมนตรี(1)ที่ได้กล่าว(2)อำนวยพร ในโอกาสนี้ และท่านนายกรัฐมนตรี(1)ก็ได้ทำให้ มีความสะดวกหลายอย่าง เพราะว่า ได้กล่าว(2)ในสิ่งที่ความจริง ก็ตั้งใจจะกล่าว(2)อยู่ และนายกรัฐมนตรี (1)ก็บอกว่า เคยกล่าว(2)มามากแล้ว”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น ทุกตำแหน่งเป็นการซ้ำทุกส่วนคือ ตำแหน่ง(1) ซ้ำคำว่า **นายกรัฐมนตรี** ตำแหน่ง(2) ซ้ำคำว่า **กล่าว**

ตัวอย่าง 8

“ก็ขอขบใจที่ท่านมาให้พร และก็ให้พรนี้ดี ถ้าไม่ให้พรก็ไม่รู้ว่าเราทำอะไร ถ้ามาให้พรเราก็กำลังใจที่จะ ทำงานต่าง ๆ”

(4 ธันวาคม 2548 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น เป็นการซ้ำทุกส่วนคือซ้ำคำว่า **พร**

ตัวอย่าง 9

“ทุก ๆ สิ่งมีชีวิต(1) และประเทศไทย(2)ก็เป็นประเทศที่มีชีวิต(1). ระเบียบการอะไรก็เปลี่ยนแปลง(3)ได้ แล้วถ้าเปลี่ยน(4)โดยวิธีพูดกันรู้เรื่อง คือเจรจากันอย่างถูกหลักวิชา(5)ที่แท้ ที่สูงกว่าหลักวิชา(5)ในตำรา ก็ จะหมดปัญหา. แต่ไม่ใช่ว่าเปลี่ยน(4)ไปแล้ว ก็เปลี่ยน(4)อย่างตายตัวไปเลย. เมื่อสถานการณ์ไม่อำนวย ก็ เปลี่ยน(4)ต่อไปได้ โดยต้องไม่ทะเลาะกันอย่างหนัก จนกระทั่งทำให้เสียหาย จนทำให้ประเทศไทย(2)กลับ เป็นประเทศที่ล้าหลัง.”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ตำแหน่ง (1) (2) และ (4) เป็นการซ้ำทุกส่วนคือ ตำแหน่ง (1) ซ้ำคำว่า มีชีวิต ตำแหน่ง (2) ซ้ำคำว่า ประเทศไทย และตำแหน่ง (4) ซ้ำคำว่า เปลี่ยน นอกจากนี้ คำว่า เปลี่ยนแปลง ในตำแหน่ง (3) ยังซ้ำบางส่วนกับคำว่า เปลี่ยน ในตำแหน่ง (4)

ตัวอย่าง 10

“วิธีการบางอย่างก็จะต้องมีการปรึกษาหารือกันบ้าง ดังนี้ถ้าทำได้ดี มันจะช่วย มันจะประหยัด(1) และเมื่อประหยัด(1)แล้วก็สามารถที่จะทำโครงการ หรือการจัดการที่เป็นประโยชน์(2)ต่อส่วนรวม. ไม่อยากจะพูดว่าเป็นประโยชน์(2)กับประชาชน(3) เพราะว่าอะอะไรก็อ้างประชาชน(3)เขาว่าอย่างนั้น ประชาชน(3)เขาว่าอย่างนี้. ที่จริงประชาชน(3)เขาคอยให้ผู้ที่มีความรู้มากกว่าไปช่วยเขา ไม่ใช่รัฐบาลเท่านั้น แต่รวมทั้งผู้ที่มีใจเอื้อเฟื้อด้วย เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน. เราก็เป็นประชาชน(3)เหมือนกัน ไม่ว่าเป็นนายกฯ หรือผู้นำฝ่ายค้าน จะปฏิเสธ(4)ไม่ได้ว่าเป็นประชาชนคนไทย(5)ด้วยกัน. ถ้าปฏิเสธ(4)ก็หมายความว่าไม่ควรจะอยู่เป็นคนไทย(6). เป็นคนไทย(6)ด้วยกันทุกคน ผู้ใหญ่ผู้โต ผู้น้อย ใครต่อใคร เป็นประชาชนคนไทย(5)ทั้งนั้น. คนไหนที่พูดภาษาไทยไม่ชัดก็เป็นคนไทย(6)ทุกคน แต่ก็ต้องร่วมมือกัน เข้าใจกัน.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น ทุกตำแหน่งเป็นการซ้ำทุกส่วนคือ ตำแหน่ง (1) ซ้ำคำว่า ประหยัด ตำแหน่ง (2) ซ้ำคำว่า ประโยชน์ ตำแหน่ง (3) ซ้ำคำว่า ประชาชน ตำแหน่ง (4) ซ้ำคำว่า ปฏิเสธ ตำแหน่ง (5) ซ้ำคำว่า ประชาชนคนไทย และตำแหน่ง (6) ซ้ำคำว่า คนไทย นอกจากนี้ คำว่า ประชาชน ในตำแหน่ง (3) ยังซ้ำบางส่วนกับคำว่า ประชาชนคนไทย ในตำแหน่ง (5) และคำว่า ประชาชนคนไทย ในตำแหน่ง (5) ยังซ้ำบางส่วนกับคำว่า คนไทย ในตำแหน่ง (6)

ตัวอย่าง 11

“ท่าน(1)ให้พร(2)อะไร ให้พร(2)ดีๆ ก็กระดอน(3)ไปถึงท่าน(1)ดีๆ ถ้าให้พร(2)ไม่ดีก็กระดอน(3)ไปถึงท่าน(1)เหมือนกัน แต่ก็เชื่อว่าท่าน(1)ทั้งหลายก็คิดดีทั้งนั้น แล้วก็ตั้งใจดีทั้งนั้น อันนี้ก็ยิ่งปลอบปลื้มใจ แล้วพร(2)ที่กระดอน(3)ไปก็ยิ่งแรง”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ทุกตำแหน่งเป็นการซ้ำทุกส่วนคือ ตำแหน่ง (1) ซ้ำคำว่า ท่าน ตำแหน่ง (2) ซ้ำคำว่า พร และตำแหน่ง (3) ซ้ำคำว่า กระดอน

ตัวอย่าง 12

“ก็ขอให้(1)แต่แต่ละคนมีความสำเร็จ(2)พอสมควร เศรษฐกิจพอเพียง(3) คือทำให้พอเพียง(4) ถ้าไม่พอเพียง(4)ไปไม่ได้ แต่ถ้าพอเพียง(4)สามารถนำพาประเทศไปได้ดี ก็ขอให้(1)ทุกคนประสบความสำเร็จ(2)พอเพียง(4) เพื่อให้บ้านเมืองบรรลุความสำเร็จ(2)ที่แท้จริง”

(4 ธันวาคม 2548 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น ตำแหน่ง(1)(2) และ(4)เป็นการซ้ำทุกส่วนคือ ตำแหน่ง(1) ซ้ำคำว่า ก็ขอให้ ตำแหน่ง(2) ซ้ำคำว่า ความสำเร็จ และตำแหน่ง(4) ซ้ำคำว่า พอเพียง นอกจากนี้คำว่า พอเพียง ในตำแหน่ง(4) ยังซ้ำบางส่วนกับคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง ในตำแหน่ง(3)

1.6.2 การใช้คำพ้องความ หมายถึง การใช้รูปภาษาที่ต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกันหรือไปในทำนองเดียวกันเพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารมีความเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งสัมพันธสารย่อยที่มีการใช้คำพ้องความหมายเป็นลักษณะสำคัญมี 6 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก สัมพันธสารคำสอน และสัมพันธสารอวยพร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“คนเราต้องมีน้ำสำหรับบริโภค อุตสาหกรรมก็ต้องมีน้ำสำหรับใช้เพื่อที่จะดำเนินกิจการ ทุกสิ่งทุกอย่างจำเป็นที่จะต้องมีน้ำเพื่อที่จะปฏิบัติงาน หรือดำรงชีวิต. ฉะนั้นเมื่อฝนลงมา และมีความเดือดร้อนของอุทกภัย เสี่ยงที่บ่นจึงมีไม่มากนัก. ผู้ที่ประสบภัยน้ำท่วมนั้น ย่อมต้องเดือดร้อน ย่อมต้องบ่น แต่ว่าไม่มากนัก.”

(4 ธันวาคม 2537 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า อุทกภัย และ ภัยน้ำท่วม มีความหมายเหมือนกันคือหมายถึงภัยธรรมชาติที่เกิดจากน้ำ

ตัวอย่าง 2

“เชื่อว่าประเทศไทย(1) จะสามารถพ้นวิกฤตการณ์ได้ดีกว่าหลายประเทศ เพราะแผ่นดินนี้(2) ยังเหมาะสมกับความเป็นอยู่ได้ อย่างที่เคยพูดมาหลายปีแล้วว่า ภูมิประเทศยัง "ให้" คือเหมาะสม. แต่ความเป็นอยู่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ(3) ต้องอยู่อย่างประหยัด(5) และต้องไปในทางที่ถูกต้อง.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า **ประเทศไทย** ในตำแหน่ง(1) กับคำว่า **แผ่นดินนี้** ในตำแหน่ง(2) มีความหมายไปในทำนองเดียวกันคือหมายถึงชาติไทยหรือแผ่นดินไทย คำว่า **ไม่ฟังเพื่อ** ในตำแหน่ง(3) กับคำว่า **ประหยัด** ในตำแหน่ง(4) เป็นคำที่มีความหมายไปในทำนองเดียวกันคือหมายถึงการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยโดยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

ตัวอย่าง 3

“มาตอนหนึ่งหมอแจ้งมาทางโทรศัพท์ว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระอัครมเหสี ก็รีบไปเฝ้า. ไปเฝ้าแล้วก็เห็นว่าพระอาการดีขึ้นบ้าง. ท่านลืมนพระเนตรขึ้น. ท่านเห็น “เออะ! กลับบ้านไปเสียที มาอยู่นานแล้ว.” ก็กลับบ้าน. แต่วันรุ่งขึ้นหมอก็บอกว่าไม่ดี ต้องเข้าโรงพยาบาล. ก็ให้ท่านไปโรงพยาบาล และไปเฝ้าที่โรงพยาบาล. หลังจากนั้นไปเฝ้าที่โรงพยาบาลเกือบทุกวัน และพระอาการก็ไม่ค่อยดีขึ้น. ในที่สุด พระอาการไม่ดีขึ้น หมอตรวจทางที่จะถวายเยียวยา. หมอเขาทำเต็มที่ ก็เยียวยาอะไรไม่ได้ จนสวรรคต...เมื่อสวรรคต ก็ทำตามที่ท่านรับสั่งไว้ว่า “แม่แก่แล้ว จะตายเมื่อไหร่ก็ได้. ตายแล้ว ห้ามร้องไห้. ไม่ให้ร้องไห้ เพราะเป็นของธรรมดา. คนเราก็ต้องตาย.” แต่ว่าตอนหลังนี้ ที่เห็นท่านทรุดลง ทรุดลง ก็รู้สึกว่าคุณจะอยู่ไม่ได้ แต่ก็ไม่อยากให้ท่านสิ้น. อยากรู้ก็ทำตามเมื่อสิ้นก็เป็นของธรรมดา ที่เราอาลัย. เป็นของธรรมดาเหมือนกัน.”

(4 ธันวาคม 2548 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **สวรรคต** **ตาย** **อยู่ไม่ได้** และ **สิ้น** มีความหมายเหมือนกันคือหมายความว่าเสียชีวิต

ตัวอย่าง 4

“มีอีกรายการหนึ่ง. ที่ลำพูนมีการตั้งโรงงานสำหรับแข่งขันผลผลิตของชาวไร่. ได้ไปเยี่ยม เขาบอกว่า ชาวโพนที่เขาใช้สำหรับแข่งขัน คุณภาพไม่ค่อยดี ก็เลยซื้อในราคาแพงไม่ได้. ตอนนั้นก็ยังไม่ทราบว่าเขาจะมีอันเป็นไปอย่างไร. ก็บอกเขาว่า นี่น่าจะส่งเสริมด้านการเงินให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพน ให้ได้ข้าวโพนที่มีคุณภาพดี โรงงานจะเจริญ. เขาบอกให้ไม่ได้เพราะว่าคุณภาพไม่ดี. อันนี้ก็เป็นปัญหาโลกแตก ถ้าไม่ให้ราคาดี หรือไม่สนับสนุนเกษตรกรในการเพาะปลูก ก็จะไม่ได้รับประโยชน์ จะไม่ได้คุณภาพ จะได้ข้าวโพนที่ฟ้นหลอ ซึ่งเขาก็บอกว่าต้องทิ้ง เพราะว่าเครื่องจักรของเขาต้องมีข้าวโพนที่ขนาดเหมาะสม. อยากรู้โรงงานนั้น - ความจริงไม่ได้แข่งเขา - แต่นึกในใจว่าโรงงานนี้**อยู่ไม่ได้**. แล้วในที่สุดก็จริงๆ ก็ล้ม.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **มีอันเป็นไป** **อยู่ไม่ได้** และ **ล้ม** มีความหมายไปในทำนองเดียวกันคือหมายถึงการปิดกิจการหรือการที่ไม่สามารถดำเนินกิจการไปได้

ตัวอย่าง 5

“ถ้าหากว่าพ่อแม่ตีลูกด้วยโทสะ(1) ด้วยความโกรธเคือง(2) นั้นนะไม่ดี แต่ถ้าตีลูกเพราะอยากให้เข้าใจ นั้นนะเป็นเมตตา เมตตากรณานั้นไม่ได้หมายความว่าให้มานั่ง ยอ(3)กัน ชม(4)กัน เมตตากรณานี้บางทีก็เป็น การตักเตือนกันช่วยกันแต่อย่างนุ่มนวล ไม่ใช่ตักเตือนอย่างรุนแรงที่จะเป็นการที่เรียกว่าตักกัน”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า โทสะ ในตำแหน่ง(1) มีความหมาย เหมือนกับคำว่า ความโกรธเคือง ในตำแหน่ง(2) และคำว่า ยอ ในตำแหน่ง(3) มีความหมายเหมือนกับ คำว่า ชม ในตำแหน่ง(4)

ตัวอย่าง 6

“พูดซ้ำแล้วซ้ำอีกว่าแปลเป็น Sufficiency Economy. ก็ขอตอบผู้ที่เป็นด็อกตอร์ด็อกเตอร์ต่างๆ เหล่านั้นให้ เข้าใจว่าคำแปลมีแล้ว. เสร็จแล้วเขาก็มาบอกว่า คำว่า Sufficiency Economy นี้ ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ. จะมี ได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ เป็นตำราใหม่. ถ้ามีอยู่ในตำราก็หมายความว่าเราก็อปปีมา เราลอกเขา มา. เราไม่ได้ลอก ไม่อยู่ในตำราเศรษฐกิจ. เป็นเกียรติที่เขาพูดอย่างนี้ว่า Sufficiency Economy นั้น ไม่มีใน ตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่. และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่าเราก็สามารถ ที่จะคิดอะไรได้ -จะถูกจะผิดก็ช่าง- ถ้าเขาสนใจเขาก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้ เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า ก้อปปี และ ลอก มีความหมาย เหมือนกันคือหมายถึงการเลียนแบบ

ตัวอย่าง 7

“รู้สึกว่าจะความที่นายฯ ได้พูด ก็เป็นมติโดยประมาณของทุกคนที่อยู่ในที่นี้ แล้วเมื่อรับทราบแล้ว ผู้ฟัง ผู้ได้รับพรก็ซาบซึ้ง ก็ขอบใจ. อย่างนี้ก็งานลุล่วงไปด้วยดี โดยไม่ยุ่งกัน.”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น คำว่า ผู้ฟัง และ ผู้ได้รับพร มีความหมาย เหมือนกันคือหมายถึงผู้ที่ได้รับพรจากคณะบุคคลต่างๆ

ตัวอย่าง 8

“ขอขบใจท่านทั้งหลายที่ มาชุมนุมกันในโอกาสใกล้จะถึงปีใหม่ ไม่ใช่ปีใหม่ เป็นปีใหม่(1)ของเรา คือปีใหม่ของผู้พูด เพราะว่าพรุ่งนี้เริ่มศักราชใหม่(2) เริ่มอายุใหม่(3). นายกษได้กล่าวสรุปชีวิตตั้ง ๕๐ กว่าปี ที่ได้ทำงานทำการ และชมว่าได้ช่วยให้ประเทศชาติอยู่เย็นเป็นสุข(4) มีความร่มเย็น(5). วันนี้ท่านทั้งหลายมา ทั้งที่อยู่ข้างในข้างนอก มาเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นประวัติกาลณ์.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น คำว่า ปีใหม่ ศักราชใหม่ และเริ่มอายุใหม่ ในตำแหน่ง(1)(2) และ(3) ตามลำดับ มีความหมายไปในทำนองเดียวกันคือหมายถึงปีใหม่หรือวันเกิดซึ่งเป็นวันเริ่มต้นอีกปีหนึ่งของผู้พูด ส่วนคำว่า อยู่เย็นเป็นสุข ในตำแหน่ง(3) กับคำว่า ความร่มเย็น ในตำแหน่ง(5) มีความหมายไปในทำนองเดียวกันหมายถึงความอยู่ดีมีสุข

ตัวอย่าง 9

“ทุก ๆ สิ่งมีชีวิต และประเทศไทยก็เป็นประเทศที่มีชีวิต. ระเบียบการอะไรก็เปลี่ยนแปลงได้ แล้วถ้าเปลี่ยนโดยวิธีพูดกันรู้เรื่อง คือเจรจากันอย่างถูกหลักวิชาที่แท้ ที่สูงกว่าหลักวิชาในตำรา ก็จะหมดปัญหา. แต่ไม่ใช่ที่ว่าเปลี่ยนไปแล้ว ก็เปลี่ยนอย่างตายตัวไปเลย. เมื่อสถานการณ์ไม่อำนวย ก็เปลี่ยนต่อไปได้ โดยต้องไม่ทะเลาะกันอย่างหนัก จนกระทั่งทำให้เสียหาย จนทำให้ประเทศไทยกลับเป็นประเทศที่ล้าหลัง.”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า พูดกัน และเจรจากัน มีความหมายเหมือนกันคือหมายถึงการพูดคุยกัน

ตัวอย่าง 10

“เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง. คนที่ทำนี้ ต้องไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ฟุ้งเฟ้อ. ได้เขียนไว้ในทฤษฎีนั้นว่าลำบาก เพราะผู้ที่ปฏิบัติ ต้องมีความเพียร และต้องอดทน. ไม่ใช่ทำง่าย ๆ”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า คนที่ทำ และ ผู้ที่ปฏิบัติ มีความหมายเหมือนกันคือหมายถึงผู้ที่ทำเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวอย่าง 11

“ก็ขอให้ทุกคนทำงาน ทำการ ทำอะไรมีความสำเร็จเรียบร้อย ทุกคนมีความสุข บ้านเมืองเจริญ ก็ขอให้ได้มีความสำเร็จทุกประการ”

(4 ธันวาคม 2545 : เครื่องข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น คำว่า งาน และ การ มีความหมายเหมือนกันคือ หมายถึงงานการ

ตัวอย่าง 12

“ก็ขอให้ท่านสามารถที่จะมีจิตใจที่เข้มแข็ง แข็งแรง เพื่อที่จะทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ก็จะเป็นประโยชน์แก่ท่านเอง.”

(4 ธันวาคม 2550 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น คำว่า เข้มแข็ง และ แข็งแรง มีความหมายไปในทำนองเดียวกันคือหมายถึงความไม่อ่อนแอ

1.6.3 การใช้คำตรงข้าม หมายถึง การใช้รูปภาษาที่มีความหมายตรงข้ามกันเพื่อให้เห็นความแตกต่างในสิ่งที่กล่าวถึง การใช้คำตรงข้ามแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารมีความเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งสัมพันธสารย่อยที่มีการใช้คำตรงข้ามเป็นลักษณะสำคัญมี 4 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอรรถาธิบายความ และสัมพันธสารคำสอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“วิกฤติการณ์นี้มาจากความฟุ้งเฟ้อ หรือความโลภ ไม่อยากจะพูดว่าความทุจริต เพราะไม่จำเป็นที่จะต้องมีความทุจริต ก็แย่ได้เหมือนกัน. ยิ่งมีทุจริตก็ยิ่งแย่ เพราะว่าถ้ามีทุจริต ไม่มีใครทำงานอะไรได้ ไม่มีใครเชื่อใคร แล้วผู้ที่จะพยายามทำงานก็ไม่สามารถทำงาน เพราะกลัวทุจริต. ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า ถ้าไม่มีความสม่ำเสมอ ผู้ที่เป็นนักธุรกิจ หรืออุตสาหกรรมที่สุจริต ก็จะไม่สามารถกะงบประมาณ งบของตัวเอง จึงต้องค้ากำไรเกินควร เพื่อไม่ให้ขาดทุน.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า ความทุจริต มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า สุจริต

ตัวอย่าง 2

“เราสร้างเรือให้พอเพียง. เรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่ง นั้นนะมันไม่พอเพียง มันเล็กเกินไป ยังเล็กเกินไป ก็อาจจะควรจะใหญ่กว่าหน่อย. แต่ถ้าใหญ่เกินไปไม่พอเพียง ถ้าเล็กเกินไปก็ไม่พอเพียง.”

(4 ธันวาคม 2550 : สำนักพระราชพิธีการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า **เล็ก** มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า **ใหญ่**

ตัวอย่าง 3

“เราเลยบอกว่า ถ้าจะแนะนำก็แนะนำได้ ต้องทำแบบ “คนจน(1)”. เราไม่เป็นประเทศร่ำรวย(2) เรามีพอสมควร พออยู่ได้. แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้า(3)อย่างมาก. เราไม่อยากจะประเทศก้าวหน้าอย่างมาก. เพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมาก ก็จะมีแต่ถอยหลัง(4). ประเทศเหล่านั้น ที่เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลัง และถอยหลังอย่างน่ากลัว. แต่ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกว่าแบบ “คนจน” แบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัคคีนี้แหละ คือเมตตากัน ก็จะอยู่ได้ตลอดไป.”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักพระราชพิธีการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **จน** ในตำแหน่ง(1) มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า **ร่ำรวย** ในตำแหน่ง(2) ส่วนคำว่า **ก้าวหน้า** ในตำแหน่ง(3) มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า **ถอยหลัง** ในตำแหน่ง(4)

ตัวอย่าง 4

“ได้ถามเจ้าหน้าที่และถามประชาชนทั่วไป. ส่วนใหญ่เห็นว่า การที่มีฝนมากนี้ ได้ผลดี(1)มากกว่าผลเสีย (2). อันนี้ได้มีประชามติ คือสอบถามคนจำนวนมาก ว่าความคิดเขาเป็นอย่างไร. การที่คนบอกว่าพอใจให้มีฝนมาก(3)ดีกว่ามีฝนน้อย(4)นี้ เป็นประชามติของประชาชนทั้งชาติ. แม้แต่คนที่เดือดร้อนก็บอกว่ายอม.”

(4 ธันวาคม 2537 : สำนักพระราชพิธีการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **ผลดี** ในตำแหน่ง(1) มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า **ผลเสีย** ในตำแหน่ง(2) ส่วนคำว่า **มาก** ในตำแหน่ง(3) มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า **น้อย** ในตำแหน่ง(4)

ตัวอย่าง 5

“ถ้าทุกคนพูดเหมือนกัน เวลาพูดอะไรกันขึ้นมา ก็พูดเหมือนกันหมด สัมมนาไม่ต้องสัมมนากัน ไม่ต้องประชุมกัน ไม่ต้องชี้แจง ทุกคนคิดเหมือนกัน ทำเหมือนกันหมด. อันนี้ชี้นำเปื้อน. ทุกคนเหมือนกันไม่มี**อ้วน** (1)ไม่มี**ผอม**(2) เหมือนกันหมด มันจะนำดูใหม่. ในที่นี้ก็มีคนอ้วนคนผอม ก็เป็นสิทธิของเขา แล้วเขาก็มีความสุขของเขาได้. ฉะนั้นสามัคคีหรือการปรองดองกัน ไม่ได้หมายความว่า คนหนึ่งพูดอย่างหนึ่ง คนอื่นต้องพูดเหมือนกัน(3)หมด. ลงท้ายชีวิตก็ไม่มีความหมาย. ต้องมีความ**แตกต่าง**(4)กัน แต่ต้องทำงานให้สอดคล้องกัน. แม้จะขัดกันบ้าง ก็ต้องสอดคล้องกัน ถ้าไม่สอดคล้องกัน ฟัง.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า **อ้วน** ในตำแหน่ง(1) มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า **ผอม** ในตำแหน่ง(2) ส่วนคำว่า **เหมือนกัน** ในตำแหน่ง(3) มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า **ความแตกต่าง** ในตำแหน่ง(4)

ตัวอย่าง 6

“เศรษฐกิจพอเพียง สำคัญว่า จะต้องรู้จัก ขั้นตอนคือ ถ้านึกจะทำอะไรให้เร็วเกินไปไม่พอเพียง แต่ถ้าไม่เร็วเกินไป หรือถ้าช้าเกินไป ก็ไม่พอเพียง ต้องให้รู้จักก้าวหน้า อาจจะเร็วก็ได้ แต่อย่าให้ก้าวหน้า โดยที่ไม่ทำให้คนเดือดร้อน อันนี้เศรษฐกิจพอเพียง”

(4 ธันวาคม 2546 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า **เร็ว** มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า **ช้า**

ตัวอย่าง 7

“ชีวิตของคนเราก็ตาม ชีวิตของหมู่คณะ หรือประเทศชาติก็ตาม ก็ย่อมต้องประสบ**ความเจริญ**(1) และ**ความเสื่อม**(2)สลับกันไปเป็นธรรมดา. ทุกคนก็ทราบดีว่าในชีวิตของแต่ละคน ก็ผ่านเวลาที่เป็น**สุข**(3)และบางทีก็**มีความทุกข์**(4). อันนี้ประเทศชาติก็เช่นเดียวกัน ก็มีความสุขบ้าง ความทุกข์บ้าง. แต่ก็ขออย่าให้มากเกินไป เพราะว่าถ้ามากเกินไป แม้สุขมากเกินไป ก็ทำให้คนเราไม่สบายได้เหมือนกัน. แต่ถ้าทุกข์มากความเป็นอยู่ของคนเรา อยู่ไม่ได้ มันตรอมใจ ไม่มีกำลังใจ ลงท้ายก็ล้มจม.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า **ความเจริญ** ในตำแหน่ง(1) มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า **ความเสื่อม** ในตำแหน่ง(2) ส่วนคำว่า **สุข** ในตำแหน่ง(3) มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า **ความทุกข์** ในตำแหน่ง(4)

ตัวอย่าง 8

“การที่ได้ทำความเจริญหรือความสุขแก่ประเทศชาติและประชาชนนั้น มิได้เป็นงานของผู้หนึ่งผู้ใดที่จะปฏิบัติได้ ต้องร่วมมือกัน. ผู้ใดมีความรู้ทางใดก็ควรจะใช้ความรู้ความสามารถนั้นเพื่อสร้างความมั่นคง. ถ้ามีหลายคนที่มีความรู้อย่างเดียวกัน ก็ต้องร่วมมือกัน. บางคนมีความรู้เหมือนกันแต่ความเห็นต่างกัน ดังนั้นก็ต้องปรึกษากันมากกว่าที่จะเถียงกัน. คำว่าปรึกษากับคำว่าเถียงนี้ต่างกัน. คำว่าเถียงใช้แต่อารมณ์ คำว่าปรึกษาใช้ปัญญา. ถ้าสามารถที่จะใช้ปัญญาปรึกษากัน จะได้คำตอบ เพราะว่าความจริงนั้นมีอันเดียว. ความเท็จมีหลาย หรือทางที่ผิดมีมากมาย แต่ความจริงทางที่ดี ส่วนมาก เป็นทางเดียวที่จะสามารถนำพาสู่ความสำเร็จ.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารคำสอนข้างต้น คำว่า **ความจริง** มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า **ความเท็จ**

1.6.4 การใช้คำเข้าสู่ดกัน หมายถึง การใช้คำที่มีความสัมพันธ์กันโดยเป็นคำที่อยู่ในวงเรื่องเดียวกันเพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารมีความเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งสัมพันธสารย่อยที่มีการใช้คำเข้าสู่ดกันเป็นลักษณะสำคัญมี 5 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก และสัมพันธสารอวยพร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“...ที่พูดกลับไปกลับมาในเรื่องการค้า การบริโภค การผลิตและการขายนี้ ก็เห็นว่าท่านทั้งหลาย กำลังกลุ่มใจในวิกฤตการณ์. ตั้งแต่คนที่มีเงินน้อยจนกระทั่งคนที่มีเงินมาก ล้วนเดือดร้อน. แต่ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไป ทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้แค่ครึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็จะสามารถอยู่ได้. การแก้ไขอาจจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่าย ๆ. โดยมากคนก็ใจร้อน เพราะเดือดร้อน แต่ว่าถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ ก็สามารที่จะแก้ไขได้....”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่าง คำว่า **การค้า การบริโภค การผลิต และการขาย** คำเหล่านี้เป็นคำเข้าสู่ดกันที่ใช้ในเรื่องเศรษฐกิจ

ตัวอย่าง 2

“นี่ก็ตอนนี้ นายกฯ ก็เศรษฐกิจพอเพียง ไม่จ่ายเงิน ไม่ค่อยจ่ายเงินแล้ว ใช้แต่เศรษฐกิจพอเพียง เพราะว่ามีการโฆษณาคุณสมรส ของคณะรัฐมนตรี ก็ขานิชานาญในเศรษฐกิจพอเพียงเก่งมาก นี่ก็อีกคนที่ทำได้ ก็เลยไม่ต้องห่วง ไม่ทราบว่าคุณสมรสขององคมนตรีจะทำเศรษฐกิจพอเพียงหรือเปล่า สงสัยว่าไม่ ไม่ทำ แต่ยังไงก็

ตาม อย่างนี้เปิดให้ความกว้างขวางของเศรษฐกิจดีขึ้น ถ้ารองนายกฯ ทั้งหลายก็อาจไม่ทำ เพราะเคยชินกับเศรษฐกิจ ที่ต้องใช้เงินมาก ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง ไม่พอเพียง ถ้างั้นก็ นายกฯ อาจจะไป นายกฯ และคุณหญิงก็อาจจะให้เพื่อนนายกฯ รองนายกฯ ต่างๆ ทำเศรษฐกิจพอเพียงนิดหน่อย ก็จะทำให้อีกสี่สิบปี ประเทศชาติไปได้ แต่นี่ก็มีแต่นายกฯ รองนายกฯ จัดการ รวมทั้งคู่สมรส ทำเศรษฐกิจพอเพียง ก็เชื่อว่าประเทศจะประหยัดได้เยอะเหมือนกัน คือถ้าไม่ประหยัดประเทศไปไม่ได้ คนอื่นไม่ประหยัด สำหรับคณะรัฐมนตรีประหยัด คณะรองนายกฯ จะทำให้ไปได้ดีเยอะ นี่มามอง สภาฯ เป็นยังไง ก็สภาฯ ด้วยเหมือนกัน อยากทำสภาฯ เป็นอาจารย์นายกฯ ก็นายกฯ สอนครูหน่อย ว่าเศรษฐกิจพอเพียงทำยังไง สอนครูคนเดียวพอแล้ว เพราะว่าครูเขาก็ไปสอนคนอื่น ต่อไปก็ฝ่ายค้าน ฝ่ายค้านไม่ต้องสอน เขาพอเพียงอยู่แล้ว ฝ่ายค้านนี้ หัวหน้าฝ่ายค้าน ไม่ทราบพอเพียงหรือเปล่า แต่อดีตหัวหน้าพรรคนี้พอเพียงมากๆ เขาทำอะไรที่ เขาทำอะไรที่ประเทศชาติใช้เงินนิดเดียวไม่พอ เขาถึงต้องออก เลยไม่รู้ว่ามีฝ่ายค้านจะพอเพียงหรือไม่ แต่อย่างน้อยอดีตหัวหน้าพรรคก็พอเพียงมาก จนกระทั่งต้องออกจากหัวหน้าพรรค นอกจากนั้นก็ ถ้าทุกคนเลื่อมใสต้องพอเพียงก็ปฏิบัติเกิด เพราะถ้าปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง มันใช้ได้จริงๆ ไปได้จริงๆ แต่ว่าอาจจะไม่ค่อยสบาย”

(4 ธันวาคม 2548 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า **นายกฯ คณะรัฐมนตรี องคมนตรี รองนายกฯ สภาฯ ฝ่ายค้าน หัวหน้าฝ่ายค้าน อดีตหัวหน้าพรรค และ หัวหน้าพรรค** คำเหล่านี้ล้วนเป็นคำเข้าสูุ่ดกันที่ใช้ในเรื่องการเมืองการปกครอง

ตัวอย่าง 3

“...เขามาขอเงินสามหมื่นบาท. เลียบอก เอ๊ะ! สามหมื่นบาทไปทำอะไร. เขาบอกว่าเมื่อแต่งงาน เงินไม่พอ เขาจึงไปกู้เงินที่อื่นมา. ใช้หนี้ไม่ได้ และต้องเสียดอกเบี้ย จนกระทั่งเงินที่ใช้หมดแล้ว. ต้องใช้ดอกเบี้ยจำนวนทั้งหมด ทั้งต้นและดอกเบี้ย ก็คือสามหมื่นบาท ไม่นับเงินหนึ่งหมื่นบาท ที่เราให้เขาไปแล้ว. หมายความว่าไปติดหนี้หนึ่งหมื่น หนี้ที่ไม่สามารถที่จะใช้คืนได้. เลยไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะได้ความว่าถ้าไม่ได้ อย่างนี้ เขาจะฆ่าตัวตาย เพราะไม่มีทางออก. เงินเดือนเขาก็ไม่พอที่จะไปใช้หนี้. ดอกเบี้ยก็จะเพิ่มขึ้นทุกที. ทุกครั้งที่ต้องจ่ายดอกเบี้ย ก็ต้องติดอีกต่อไป ทบต้น...”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักพระราชวัง)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **กู้เงิน ใช้หนี้ ดอกเบี้ย ทั้งต้นและดอกเบี้ย ติดหนี้ หนี้ ทบต้น** คำเหล่านี้เป็นคำเข้าสูุ่ดกันที่ใช้ในเรื่องการกู้ยืมเงิน

ตัวอย่าง 4

“...แต่ก่อนนั้น เวลามีโอกาสเช่นนี้ เมื่อประมาณ ๓๐ ปีก่อน แม้จะมีผู้เข้าพบจำนวนมากพอใช้ ก็ได้ทักทายทุกคณะ เป็นอันว่า แต่ละคนๆ เขาได้ให้พร. แต่เดี๋ยวนี้ โดยที่จำนวนทวีขึ้นมาก ถ้าทำเช่นนั้น ก็ไม่มีทางที่จะ

เสร็จได้ภายในวันนี้. แต่ก่อนนี้ หลังจากพิธีในวัง ก็ได้มาพบกับท่านที่มาให้พร. โดยมาก ก็ไม่ได้รับประทานอาหารกลางวัน เพราะจะต้องรับแขกตั้งแต่เที่ยงจนถึงบ่ายสี่โมง แล้วบ่ายสี่โมงครึ่ง ก็ต้องไปงานพิธีในวังอีก. อย่างในวันนี้ถ้านับดูหากไม่มีนายฯ มาบรรเทาความเดือดร้อน ก็จะทำให้ต้องเสียเวลามากมาย เพราะว่าเวลาพบคณะหนึ่งก็ต้องรับพร. ถ้าเขาเริ่มต้นด้วยคำ “ขอเดชะ...” คุณด้วย ๓๐๐ คณะ ก็จะใช้เวลา ๑๕ นาที เฉพาะสำหรับ “ขอเดชะ...” แล้วต่อไปเขาจะต้องว่า “ข้าพระพุทธเจ้า...ชื่อนั้นๆ...ขอถวายพระพร”. ชื่อนั้นๆ...ก็กินเวลาอีกประมาณ ๑๕ นาที. แล้วต่อไป ก็จะต้องว่า “ขอถวายพระพรให้ทรงพระเจริญ” แล้วบางทีเขาก็พูดติดลมต่อไปอีกมากมาย. และต่อจากนั้นเขาจะต้องว่า “ด้วยเกล้า ด้วยกระหม่อม ขอเดชะ” ก็กินเวลาไปอีก ๑๐ นาที. ...”

(4 ธันวาคม 2534 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **ขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้า ขอถวายพระพร ขอถวายพระพรให้ทรงพระเจริญ ด้วยเกล้า ด้วยกระหม่อม ขอเดชะ** คำเหล่านี้เป็นคำเข้าสู่ด้วยกันคือเป็นคำราชาศัพท์ที่ใช้ในพิธีการถวายพระพร

ตัวอย่าง 5

“แต่ก่อนที่จะว่าถึงสิ่งที่สำคัญก็นึกถึงสิ่งที่หนักใจเล็กน้อย เพราะอาจารย์ได้พูดว่า ได้ทรงเข้าไปปฏิบัติในการบริหารในทางนิติบัญญัติ และในทางตุลาการ โดยที่อาจารย์ประกาศนเป็นนักกฎหมาย ก็ขอพูดสักเล็กน้อยว่าหนักใจ เพราะเดี๋ยวหาว่าไปก้าวก่ายกับบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ฉะนั้น การที่ได้แจ้งเช่นนั้นก็ต้องให้เข้าใจว่าที่อาจารย์ประกาศนพูดนั้น เข้าใจว่าได้ให้คำแนะนำกับทางบริหาร ทางนิติบัญญัติ ทางตุลาการ มิใช่เข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะว่าตามกฎหมายรัฐธรรมนูญก็มีอยู่ และตามตำราของการปกครองของประเทศที่เป็นประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญก็มีว่า ประมุข พระมหากษัตริย์ที่เป็นประมุขในระบบประชาธิปไตยนั้น พระมหากษัตริย์มีจะเรียกว่าสิทธิมิใช่ มีหน้าที่ที่จะให้คำแนะนำกับรัฐบาล มิใช่ว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องหรือไปข้องหรือไปปฏิบัติในการบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ เป็นการให้คำแนะนำตามตำราของกฎหมาย ซึ่งมีอยู่ในตำราของกฎหมายรัฐธรรมนูญทั้งในประเทศและนอกประเทศ ถ้าสนใจก็อาจจะไปถามอาจารย์ประกาศนเองก็ได้ ว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยมีอะไรบ้าง”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า **นิติบัญญัติ ตุลาการ บริหาร กฎหมายรัฐธรรมนูญ การปกครอง ประชาธิปไตย ประมุข พระมหากษัตริย์ ระบบประชาธิปไตย รัฐบาล และการปกครองแบบประชาธิปไตย** คำเหล่านี้เป็นคำเข้าสู่ด้วยกันที่ใช้ในเรื่องการปกครองในระบบประชาธิปไตย

ตัวอย่าง 6

“คำภาษาไทยถ้าไปแยกธาตุ หมายความว่าไปดูรากศัพท์ที่เราเขียนจะเข้าใจว่าเป็นอะไร ไปดูภาษาอังกฤษ ดูรากศัพท์ของภาษาอังกฤษนั้นก็จะเข้าใจ เป็นอันว่าจะได้คำทั้งภาษาอังกฤษทั้งภาษาไทย และแปลเลย คำเหล่านั้นไม่ได้อยู่ในตำรา แต่ว่าเท่ากับว่าเป็นตำราใหม่และเข้าใจรากศัพท์ ภาษาไทยรากศัพท์ส่วนใหญ่ก็มาจาก ถ้าเป็นคำใหม่ๆ มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษาอังกฤษมาจากภาษาอังกฤษโบราณ หรือมาจากภาษาลาติน ภาษากรีก ก็จะปรากฏว่าเราได้เรียนภาษาในหนังสือที่เขียน ได้เรียนภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษาลาติน ภาษากรีก ภาษาอังกฤษโบราณ ก็ได้ผล หนังสือทองแดงนี้ ๒๙๙ บาท ที่จริงคุ้มแสนคุ้มเพราะว่าได้เป็นตำรา”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า ภาษาไทย แยกธาตุ รากศัพท์ ภาษาอังกฤษ ภาษาบาลี สันสกฤต ภาษาอังกฤษโบราณ ภาษาละติน และภาษากรีก คำเหล่านี้เป็นคำเข้าสู่ดกันที่ใช้ในเรื่องภาษาศาสตร์

ตัวอย่าง 7

“ขอบใจท่านทั้งหลายที่ มาให้พร ในวันนี้ เนื่องในโอกาสวันเกิด พรที่ได้เปล่งออกมาเป็นวาจานั้นก็เป็นทีชาบซึ่งมาก รู้สึกว่า ทำให้ มีกำลังใจที่ปฏิบัติ นับว่าเป็นของขวัญวันเกิดตามที่เขามีประเพณีกันว่าที่ควรจะให้ของขวัญวันเกิด แต่ของขวัญวันเกิดอันนี้เป็นของขวัญที่ประมาณค่ามิได้ ทำให้ เกิดความปิติยินดี และเกิดกำลังใจอย่างยิ่ง”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น คำว่า พร วันเกิด และของขวัญวันเกิด เป็นคำเข้าสู่ดกันที่ใช้ในเรื่องวันเกิด ส่วนคำว่า ชาบซึ่ง มีกำลังใจ และความปิติยินดี เป็นคำเข้าสู่ดกันที่ใช้ในเรื่องการแสดงความรู้สึก

ตัวอย่าง 8

“การที่มีงานและรายการให้พร โดยเฉพาะรายการทางโทรทัศน์และวิทยุซึ่งออกอากาศทุกวันนั้น รู้สึกอย่างไร รู้สึกดีใจหรือเปล่า. ก็บอกได้ว่าดีใจ และขอบใจที่ทุกคนให้ศีลให้พรอย่างนั้น”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารแสดงความรู้สึกข้างต้น คำว่า **รายการ โทรทัศน์ วิทยุ และ ออกอากาศ** เป็นคำเข้าสู่ดักที่ใช้ในเรื่องสื่อสารมวลชน ส่วนคำว่า **ดีใจ และชอบใจ** เป็นคำเข้าสู่ดักที่ใช้ในเรื่องการแสดงความรู้สึก

ตัวอย่าง 9

“ก็ขอให้ทุกๆ ท่านได้รับพรให้มีความเจริญรุ่งเรือง ร่างกายแข็งแรง จิตใจปัญญาเข้มแข็ง เจียบแหลม เพื่อที่จะได้ความสำเร็จทุกประการในงานการที่ท่านกำลังทำ。”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น คำว่า **ขอให้ พร มีความเจริญรุ่งเรือง ร่างกายแข็งแรง จิตใจปัญญาเข้มแข็ง เจียบแหลม และ ความสำเร็จทุกประการ** คำเหล่านี้เป็นคำเข้าสู่ดักที่ใช้ในเรื่องการอวยพร

ตัวอย่าง 10

“ขอให้ทุกคนสามารถที่จะทำงานอย่างดี มีสุขภาพแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง เพื่อที่ทุกคนจะได้ทำหน้าที่ของตน เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งแต่ละท่านก็เป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม. ขอให้ทุกคนได้ประสบความสำเร็จความเจริญ。”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอวยพรข้างต้น คำว่า **ขอให้ สามารถที่จะทำงานอย่างดี มีสุขภาพแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง และประสบความสำเร็จความเจริญ** คำเหล่านี้เป็นคำเข้าสู่ดักที่ใช้ในเรื่องการอวยพร

1.6.5 การใช้คำบ่งชนิดและลูกคำ หมายถึง การใช้รูปภาษาที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่รูปภาษาหนึ่งเป็นคำบ่งชนิดหรือเป็นคำจากกลุ่ม ส่วนอีกรูปภาษาหนึ่งเป็นลูกคำที่มีความหมายอยู่ภายใต้คำบ่งชนิดหรือคำจากกลุ่ม การใช้คำบ่งชนิดและลูกคำนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารมีความเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งสัมพันธสารย่อยที่มีการใช้คำบ่งชนิดและลูกคำเป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า และสัมพันธสารอธิบายความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“วิชาการการเพาะปลูกทั้งหลายซึ่งไม่ใช่ห้อย มีความลำบากมาก การปลูกข้าว ปลูกผัก ทำกสิกรรมนี้เป็นงานที่หนัก เป็นงานที่ยาก และงานถ้าไม่ช่วยกันเป็นงานที่เสี่ยง เพราะว่าชาวบ้านถ้าต้องลงทุนซื้อพันธุ์มาซื้อปุ๋ย ทำดิน เตรียมอะไรทุกอย่างนี้ก็ต้องลงทุน และถ้าหากว่าดินฟ้าอากาศไม่อำนวยก็เสียหายหมด ก็เสี่ยง แต่ถ้าทำได้แล้วไม่มีตลาด คือขายไม่ออก ก็แย่เพราะว่าลุ่มจม”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักพระราชพิธีการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า **กสิกรรม** เป็นคำบ่งชนิด โดยลูกคำของคำว่า **กสิกรรม** คือคำว่า **การเพาะปลูก** นอกจากนี้คำว่า **การเพาะปลูก** ยังเป็นคำบ่งชนิด โดยมีคำว่า **การปลูกข้าว ปลูกผัก** เป็นลูกคำ

ตัวอย่าง 2

“ที่จริงน้ำมันจะเป็นดีเซลหรือน้ำมันเบนซินอะไรนั้นนะ มันราคาไม่ถึงที่เขาขายกันนี้. จนกระทั่งเขาแย เพราะว่าเขาขายแพงเหลือเกิน เลยขายไม่ได้ ขายไม่ออก บางที่ต้องลดราคา. ฉะนั้น เราซื้อน้ำมันราคาถูกของเราเอง ถูกกว่าของฝรั่งของแขก แล้วก็อาจจะคุณภาพคือกำลังน้อยกว่าดีเซลที่ซูดจากดิน. แต่ที่จริงที่ซูดจากดินนั้นนะราคาไม่น่าจะแพงอย่างนั้น แต่เราก็โลภอยากได้น้ำมันที่มีกำลังก็เลยยอมเสียเงิน เสียเงินซึ่งเราควรจะไปใช้อย่างอื่น.”

(4 ธันวาคม 2550 : สำนักพระราชพิธีการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารข้อคิดเห็นข้างต้น คำว่า **น้ำมัน** เป็นคำบ่งชนิด ส่วนคำว่า **ดีเซล** และ **เบนซิน** เป็นลูกคำ

ตัวอย่าง 3

“เมื่อ ๕๐ ปีในเมืองไทย ฝิ่นก็ไม่ได้มีการบริโภคมากนัก และไม่มีการค้าขายมากนัก แต่เราเริ่มมีการค้าขายซึ่งที่เป็นมาจากฝิ่น โดยเฉพาะเฮโรอีน ซึ่งเมื่อหลายสิบปี ไม่ค่อยรู้จักเฮโรอีน เพิ่งทราบมาว่าตอนนั้นมันเริ่มโดยที่มีการใส่เฮโรอีนในน้ำหวาน หรือในกาแฟ คือกาแฟนี่ ถ้าใส่เฮโรอีนก็จะทำให้คนที่บริโภคมีความ มีอาการภาพหลอน และก็เป็นเหมือนกับเป็นบ้า แต่มีน้อย แล้วก็ได้ทราบว่า หลอกหลวงคนที่ไม่รู้เรื่องให้ติดเฮโรอีน และเมื่อติดเฮโรอีนแล้วก็ชวนขาย คนที่ได้บริโภคก็ชวนขาย ฉะนั้น การที่จะปราบเฮโรอีน ปราบยาเสพติดก็ยาก เพราะว่าคนที่ติดยาเสพติดนั้น ก็ไม่รู้โอ้โหน้อเห็น เวลาทราบข่าวนั้น เมื่อมีต่อนใหม่ ๆ ขึ้น ก็ไม่เข้าใจ เพราะไม่เคยนึกถึงว่าประเทศไทยจะประสบเหตุการณ์เช่นนั้น ดูแต่เมืองจีน แต่ว่าอย่างนั้นก็ยังมีย่น้อย แล้วก็ไม่รุนแรง นับวันก็มีความรุนแรงมากขึ้น”

(4 ธันวาคม 2545 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **ยาเสพติด** เป็นคำบ่งชนิด ส่วนคำว่า **ฝิ่น** และ **เฮโรอีน** เป็นลูกคำ

ตัวอย่าง 4

“โครงการที่ ๓ คือ สร้างทางในที่ที่ยังไม่มีทาง. อันนี้เกิดขึ้นที่ใกล้สถานีบางกอกน้อย ระหว่างสถานีบางกอกน้อย คือ ปลายถนนอิสรภาพ เชื่อมกับถนนเจริญสุขทวงศ์. ตรงนั้นเป็นที่ของการรถไฟ เป็นที่ลุ่มมีทางเดินเข้าไป ไม่ทะลุแล้วก็ขรุขระ. ทางกรุงเทพมหานครได้ไปจัดการ. มีบ้านคนที่บุกรุกที่ของรถไฟบ้าง. แต่ก็ได้ย้ายบ้านเหล่านั้น เข้าใจว่าเป็นที่พอใจของผู้บุกรุก ให้ที่เขาอยู่ ไม่เดือดร้อน. ทางกำลังสร้างยังไม่เสร็จ. ต้องถมทราย เดียวนี้ ได้ถมมาเรียบร้อย เป็นระยะ ๖๐๐ เมตร ยังไม่ได้มีการถม ยังไม่ครบ. แต่เมื่อครบแล้วก็เป็นทางที่จะทะลุ จากถนนอิสรภาพซึ่งต้น. ถนนอิสรภาพนี้ ต้องเลี้ยวขวามาเข้าที่ถนนอรุณอมรินทร์. จากตรงนั้นก็จะสามารถเชื่อมกับเจริญสุขทวงศ์. เข้าใจว่าจะช่วยการสัญจรขึ้นเล็กน้อย. โครงการนี้ได้ให้เงินส่วนหนึ่ง แต่ยังไม่พอ ต้องใช้เงินของกรุงเทพมหานคร และเงินบริจาคเพิ่มเติม. ราคาก็ไม่ใช่น้อย แต่ก็จะช่วยแก้ปัญหาจราจร. ที่อื่นก็ทำ ที่อื่นก็มีการเชื่อมถนน. เข้าใจว่านานๆ ไปถนนในกรุงเทพมหานครนี้ จะสามารถที่จะปรับปรุงให้เป็นทางจราจรที่เหมาะสมขึ้น.”

(4 ธันวาคม 2548 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารเรื่องเล่าข้างต้น คำว่า **ทาง** และ **ถนน** เป็นคำบ่งชนิด โดยมีคำว่า **อิสรภาพ** **เจริญสุขทวงศ์** และ **อรุณอมรินทร์** เป็นลูกคำ

ตัวอย่าง 5

“ในปีนี้ก็ยังไม่พูดถึงสถิติหรือจำนวนคนที่ตรงหรือไม่ตรงตามบัญชี เพราะว่ารู้ว่าเจ้าหน้าที่เขาปวดหัวมาก เขาเดือดร้อนลำบาก เพราะให้คนจำนวนมากมาประชุมพร้อมกันจากที่ต่างๆ มาในแห่งเดียวกันนั้น ก็เป็นสิ่งที่ยากลำบากที่จะให้ความเรียบร้อยเป็นระเบียบ อันนี้ก็เห็นใจเจ้าหน้าที่ทั้งนอกเขตวัง ทั้งในเขตวัง ก็จัดได้เรียบร้อยพอสมควร ที่ไม่เอาเรื่องจำนวนนี้มากก็เพราะว่ามีความลำบาก ดูตามบัญชีรายชื่อและที่นายกรัฐมนตรีได้กล่าวมา คณะองคมนตรี รัฐมนตรี แล้วก็ข้าราชการทุกเหล่า ทั้งทหาร พลเรือน ก็มาพร้อมด้วยภริยา บางคนก็ไม่มีภริยาก็ไม่พร้อม แต่บางคนบางที่ดูไปดูว่ามี บางทีก็มีคณะ คณะแม่บ้านก็มี ภริยาก็ลำบาก คณะแม่บ้าน ทั้งทหาร ทั้งตำรวจ แล้วก็ยังมีคณะภรรยาของแพทย์เป็นต้น บางท่านเป็นสุภาพสตรีก็เป็นแพทย์เอง ก็ไม่ใช่ภรรยาของแพทย์ ก็มาในฐานะแพทย์ อาจจะมีสามี แล้วสามีก็อาจจะเป็นแพทย์ด้วยก็มี บางคนก็ไม่มีแพทย์ อันนี้ก็เข้าใจว่าจำนวนที่ส่งมากก็จะมีซ้ำซ้อนกันบ้าง”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า **ข้าราชการ** เป็นคำบ่งชนิด ส่วนคำว่า **ทหาร** **พลเรือน** และ **ตำรวจ** เป็นลูกคำ

ตัวอย่าง 6

“การที่สร้างเขื่อนป่าสักนี้ เป็นโครงการใหญ่ ต้องร่วมมือกันหลายหน่วยงาน ไม่ใช่เฉพาะผู้ที่ขุดดินถมถม หรือ ผู้ที่เป็นวิศวกรที่ออกแบบ หรือเป็นผู้ที่ทำงานมาเปิด-ปิดประตูควบคุมน้ำ. เป็นการร่วมมือระหว่างคนหลาย จำพวกหลายอาชีพ บางคนก็ไม่ใช่วิศวกร บางคนเป็นฝ่ายปกครอง คือฝ่ายจังหวัด เช่นผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ จนกระทั่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทุกคนล้วนมีส่วนร่วม. กิจการใดที่ไม่มีนโยบายที่แน่นอนที่สุดคดล้อง กัน หรือมัวแต่ทะเลาะกัน ก็ไม่สำเร็จ ไม่เกิดประโยชน์จากโครงการนั้น.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า **ฝ่ายปกครอง** เป็นคำบ่งชนิด ส่วนคำ ว่า **ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน** เป็นลูกคำ

1.6.6 การใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย หมายถึง การใช้คำที่มีความหมายว่าคำนั้นเป็นส่วนประกอบหรือเป็นองค์ประกอบย่อยของอีกคำหนึ่งเพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารมีความเชื่อมโยง เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งสัมพันธสารย่อยที่มีการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยเป็นลักษณะสำคัญ คือ สัมพันธสารอธิบายความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1

“ยกตัวอย่างทางวิศวกรรม. อย่างรถยนต์คันหนึ่ง ทุกส่วนของรถยนต์ต้องทำงานสอดคล้องกัน. ถ้าไม่ทำงาน สอดคล้องกัน รถก็พัง และใช้รถยนต์ไม่ได้. ถ้าล้อหน้า เดินหน้า ล้อหลัง เดินถอยหลัง รถก็แล่นไปไม่ได้. ต้องให้ล้อหมุนสอดคล้องกัน. แต่จะให้พวงมาลัยซึ่งเป็นสิ่งที่หมุน หมุน เหมือนกับล้อ เรารู้สึกว่า จะขับรถ ไม่ได้. ทุกสิ่งต้องมีหน้าที่ของตัวเอง. พวงมาลัยต้องหมุนไปทาง แล้วก็หมุนกลับมาอีกทางถึงจะเหมาะสม เขามี หน้าที่อย่างนั้น. เครื่องยนต์ก็หมุนเร็วเท่านั้นๆ ล้อหมุนด้วยความเร็วเท่านั้นๆ. ถ้าเครื่องยนต์กับล้อหมุน ด้วยความเร็วเท่ากัน ก็จะทำให้รถไม่มีกำลัง. อย่างเวลาออกรถต้องใส่เกียร์หนึ่ง ต้องทด คือ เครื่องก็ต้อง หมุนเร็วกว่าล้อ ไม่อย่างนั้นไม่พอ.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักพระราชเลขานุการ)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า **ล้อหน้า ล้อหลัง พวงมาลัย เครื่องยนต์ และเกียร์** เป็นคำที่แสดงองค์ประกอบย่อยของ **รถยนต์**

ตัวอย่าง 2

“สามัคคีของวิชาการ ก็อย่างที่ว่าขั้บรถเมื่อกี้ มือที่เบรค แล้วก็มือที่ถือพวงมาลัย ทำที่เหยียบคลัชผ่อนคลัชออกมา ทำที่เหยียบคันเร่งนั้นต้องสามัคคีกัน เพราะว่าเป็นหลักวิชาต้องเป็นอย่างนั้น”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า **เบรค พวงมาลัย คลัช คันเร่ง** เป็นคำที่แสดงองค์ประกอบย่อยของ **รถ**

ตัวอย่าง 3

“สมัยนั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่ว่าค่อยๆ พัฒนาขึ้นมา ต้องมีการแลกเปลี่ยนกัน มีการช่วยระหว่างหมู่บ้าน หรือระหว่าง จะเรียกว่าอำเภอ จังหวัด ประเทศ. จะต้องมีการแลกเปลี่ยน มีการไม่พอเพียง จึงบอกว่าถ้ามีเศรษฐกิจพอเพียง เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอแล้ว จะใช้ได้.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักพระราชพิธี)

จากตัวอย่างสัมพันธสารอธิบายความข้างต้น คำว่า **หมู่บ้าน** เป็นคำที่แสดงองค์ประกอบย่อยของคำว่า **อำเภอ** คำว่า **อำเภอ** เป็นคำที่แสดงองค์ประกอบย่อยของคำว่า **จังหวัด** คำว่า **จังหวัด** เป็นคำที่แสดงองค์ประกอบย่อยของคำว่า **ประเทศ**

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทสรุปได้ ดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงการเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภท

สัมพันธสารย่อย	ข้อคิดเห็น	เรื่องเล่า	อรรถาธิบาย	แสดง	คำสอน	อวยพร
การเชื่อมโยงคำศัพท์			ความ	ความรู้สึก		
การใช้คำซ้ำ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การใช้คำพ้องความ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การใช้คำตรงข้าม	✓	✓	✓	-	✓	-
การใช้คำเข้าชุดกัน	✓	✓	✓	✓	-	✓
การใช้คำบ่งชนิดและลูกคำ	✓	✓	✓	-	-	-
การใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย	-	-	✓	-	-	-

จากตารางแสดงการเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารแต่ละประเภทข้างต้นจะเห็นว่า สัมพันธสารข้อคิดเห็นและสัมพันธสารเรื่องเล่ามีการเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญ 5 ประเภทเหมือนกัน คือ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ การใช้คำตรงข้าม การใช้คำเข้าชุดกัน และการใช้คำบ่งชนิดและลูกคำ สัมพันธสารอรรถาธิบายความมีการเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญ 6 ประเภท ได้แก่ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ การใช้คำตรงข้าม การใช้คำเข้าชุดกัน การใช้คำบ่งชนิดและลูกคำ และการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย สัมพันธสารแสดงความรู้สึกและสัมพันธสารอวยพรมีการเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญ 3 ประเภทเหมือนกัน คือ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ และการใช้คำเข้าชุดกัน ส่วนสัมพันธสารคำสอนมีการเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญ 3 ประเภท ได้แก่ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ และการใช้คำตรงข้าม

จากการศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ ดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภท

สัมพันธสารย่อย	ข้อคิดเห็น	เรื่องเล่า	อรรถาธิบาย	แสดง	คำสอน	อวยพร
การเชื่อมโยงความ			ความ	ความรู้สึก		
การอ้างถึง						
การอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม	✓	✓	-	✓	✓	✓
การอ้างถึงโดยการใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม	✓	✓	-	✓	-	-
การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ	✓	✓	✓	-	✓	-
การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้	✓	✓	✓	✓	✓	-
การอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้อง						
จำนวน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอก	✓		-	-	-	-
การอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ	✓	✓	✓	-	✓	-
การละ						
การละหน่วยนาม	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การซ้ำ						
การซ้ำรูป	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การซ้ำความ	-	-	✓	-	✓	✓
การซ้ำโครงสร้าง	✓	-	✓	✓	✓	✓
การแทนที่						
การแทนที่อนุภาคหรือข้อความ	✓	✓	✓	-	✓	-
การใช้คำเชื่อม						
คำเชื่อมแสดงการเสริม	-	-	-	✓	-	✓
คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย	✓	✓	✓	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง	✓	✓	✓	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง	✓	-	✓	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงการขยายความ	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ตาราง 8 (ต่อ)

สัมพันธสารย่อย	ข้อคิดเห็น	เรื่องเล่า	อรรถาธิบาย	แสดง	คำสอน	อวยพร
การเชื่อมโยงความ			ความ	ความรู้สึก		
การใช้คำเชื่อม (ต่อ)						
คำเชื่อมแสดงเหตุ	✓	-	-	✓	✓	-
คำเชื่อมแสดงผล	✓	-	-	✓	✓	✓
คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย	-	✓	✓	✓	✓	✓
คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข	✓	✓	✓	-	✓	✓
คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนเรื่อง	✓	-	-	-	-	-
คำเชื่อมแสดงเวลา	-	✓	-	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงวิธีการ	-	✓	✓	✓	✓	-
คำเชื่อมแสดงการสรุป	✓	✓	✓	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงการให้เลือก	-	✓	✓	-	✓	-
คำเชื่อมแสดงการเน้นเฉพาะ	✓	✓	✓	-	-	-
คำเชื่อมแสดงการบอกเนื้อความ	✓	✓	✓	✓	✓	-
คำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน	✓	✓	✓	-	✓	✓
การเชื่อมโยงคำศัพท์						
การใช้คำซ้ำ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การใช้คำพ้องความ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การใช้คำตรงข้าม	✓	✓	✓	-	✓	-
การใช้คำเข้าสู่ด้วยกัน	✓	✓	✓	✓	-	✓
การใช้คำบ่งชนิดและลูกคำ	✓	✓	✓	-	-	-
การใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย	-	-	✓	-	-	-

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่า การเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทมีดังนี้

สัมพันธสารข้อคิดเห็นมีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญคือ การอ้างถึงที่เป็นลักษณะสำคัญมี 7 ประเภท คือ การอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างถึงโดยการใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน การอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอก และการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ การละที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการละหนวดยนาม การซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญมี 2 ประเภท คือ การซ้ำรูปและการซ้ำโครงสร้าง การแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการแทนที่อนุพากย์หรือข้อความ การใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญมี 12 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย คำเชื่อม

การขยายความ คำเชื่อมแสดงเหตุ คำเชื่อมแสดงผล คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คำเชื่อมแสดงวิธีการ และคำเชื่อมแสดงการบอกเนื้อความ การเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท คือ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ และการใช้คำเข้าสู่ด้วยกัน

สัมพันธสารคำสอนมีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญคือ การอ้างถึงที่เป็นลักษณะสำคัญมี 5 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามซึ่งเฉพาะการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน และการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ การละที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการละหน่วยนาม การซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท คือการซ้ำรูป การซ้ำความ และการซ้ำโครงสร้าง การแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการแทนที่อนุภาคหรือข้อความ การใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญมี 14 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดงเหตุ คำเชื่อมแสดงผล คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงเวลา คำเชื่อมแสดงวิธีการ คำเชื่อมแสดงการสรุป คำเชื่อมแสดงการให้เลือก คำเชื่อมแสดงการบอกเนื้อความ และคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน การเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท คือ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ และการใช้คำตรงข้าม

สัมพันธสารอวยพรมีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญคือ การอ้างถึงที่เป็นลักษณะสำคัญมี 2 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม และการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน การละที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการละหน่วยนาม การซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท คือการซ้ำรูป การซ้ำความ และการซ้ำโครงสร้าง การแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการแทนที่อนุภาคหรือข้อความ การใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญมี 6 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงการเสริม คำเชื่อมแสดงผล คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข และคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน การเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท คือ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ และการใช้คำเข้าสู่ด้วยกัน

2. การเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภท

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทซึ่งเป็นองค์ประกอบของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า การเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความ 5 ประเภท ได้แก่ การเชื่อมโยงคำศัพท์ การใช้คำเชื่อม การละ การอ้างถึง และการแทนที่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การเชื่อมโยงคำศัพท์ หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้ศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าถึงแม้สัมพันธสารจะเป็นคนละประเภทกันแต่ก็มีการเชื่อมโยงกัน

ตัวอย่าง

“(1) ในโอกาสนี้ซึ่งเมื่อแต่ก่อนนี้ก็เรียกว่าอนุสมาคม ด้วยคำวิเคราะห้ศัพท์ว่า อนุสมาคมนี้เปรียบเทียบหรืออนุโลมมาจากมหาสมาคม ก็นี้กว่าคำว่าอนุสมาคมเป็นสมาคมที่ย่อมลงไปจากมหาสมาคม แต่มหาสมาคมก็จะมีขึ้นในวันพรุ่งนี้ และอนุสมาคมมาก่อน ซึ่งตามศัพท์ก็น่าจะมาทีหลัง แต่ว่าอนุสมาคมนี้ถ้านึกดูในแง่ว่าเป็นสมาคมหรือการประชุมกันเล็กๆ กลับมาขนะมหาสมาคม เพราะว่ามีมหาสมาคมนั้นเป็นพิธีการ แล้วก็มีจำนวนคนก็น้อยกว่าในอนุสมาคมนี้

(2) ประวัติของอนุสมาคมนี้ก็คือแต่ก่อนนี้เมื่อถึงครบรอบวันเกิดก็มีคนที่ยอยากมาพบ และได้แบ่งเป็นวันที่มีองค์การหรือสมาคมทางศาสนาต่างๆ ทุกศาสนาที่มีอยู่ในประเทศไทย ก็มีจำนวนหลายสิบ และนักเรียนและนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ มาพบครั้งหนึ่ง และอีกครั้งหนึ่งก็มีคณะบุคคลต่างๆ ก็มีทั้งข้าราชการทั้งพ่อค้าและเอกชนทุกเหล่าทุกหมู่มาพบกันอีกครั้งหนึ่ง เป็นอันว่าเป็นอนุสมาคมสองครั้ง ต่อมาก็เห็นว่าอนุสมาคมสองครั้งนั้นก็จะมีมากเกินไป ก็เลยทำเป็นอนุสมาคมหนึ่งครั้ง และก่อนนี้อนุสมาคมนี้ส่วนมากก็เรียกว่าเป็นกลุ่มบุคคลค่อนข้างจะเป็นในด้านเอกชน แต่มาเวลานี้คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี หรือคณะต่างๆ ที่เคยพบกันบนตำหนักก็ได้มาร่วมอยู่ที่อนุสมาคมนี้ สมาคมนี้จึงเป็นสมาคมที่เรียกว่าใหญ่กว่า และจำนวนคนที่เข้ามาพบก็มีมากจนล้น ทำให้ไม่สามารถที่จะมาพบกันในที่ข้างในนี้ ต้องไปพบกันข้างนอกด้วย ซึ่งก็อาจจะเกิดความเดือดร้อนบ้าง แต่จะทำอย่างไร ก็ต้องจัดเท่าที่จะทำได้”

(4 ธันวาคม 2528 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารเรื่องเล่า จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีการใช้คำศัพท์ซ้ำกันคือซ้ำคำว่า อนุสมาคม ดังนั้น สัมพันธสารทั้งสองแม้จะเป็นสัมพันธสารคนละประเภทกันแต่ก็มีการเชื่อมโยงความกันด้วยการเชื่อมโยงศัพท์

2.2 การใช้คำเชื่อม หมายถึง การใช้คำเชื่อมเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารย่อยจากการศึกษาพบการเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสารโดยการใช้คำเชื่อม 10 ประเภท ได้แก่ คำเชื่อมแสดงเวลา คำเชื่อมแสดงการเสริม คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนเรื่อง คำเชื่อมแสดงการสรุป คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย และคำเชื่อมแสดงผล ดังนี้

2.2.1 การใช้คำเชื่อมแสดงเวลา หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมแสดงเวลา เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) ใต้พุดถึงความเดือดร้อนของคนในโลก เราไม่อยากได้. สิ่งที่เราป้องกันได้ เราต้องป้องกันมิให้เดือดร้อนอย่างที่เขาเดือดร้อนในทุกทวีป. เมืองไทยนี่จะเป็นแห่งหนึ่งที่จะอยู่ได้ ถ้าช่วยกันคิด ช่วยกันทำ. มีอะไรที่เป็นปัญหา ให้แก้ไขปัญหานั้น โดยใช้หลัก. จะไม่พุดถึงหลักวิชา เพราะถ้าใช้หลักวิชา บางทีถกเถียงกันไปข้างๆ หมายความว่าเถียงข้างๆ คุง. เวลาเถียงตามหลักวิชา แล้วหลักวิชานั้นมันไปอยู่ในกู เราจะไปเถียงในกูไม่ได้ เราต้องไปเถียงข้างๆ ข้างๆ เลยกกลายเป็นเถียงข้างๆ คุง. อันนี้ไม่ปรารถนา. ฉะนั้นที่ฟังมาก็ในเดือนพฤศจิกายนนี้เหมือนกัน. นอกจากเรื่องของกรมป่าไม้เป็นลำเป็นสัน ในหลายประเทศในโลก ก็มี การถกเถียงกันอย่างข้างๆ คุง ในประเทศไทย. ฉะนั้นก็พยายามที่จะคิดให้ดีๆ ตามที่ได้พุดมาหลายปีแล้ว และก็ไม่ใช่. ที่จริงก็พุดซ้ำแล้ว แต่ว่าไม่ซ้ำมากเกินไป.

(2) ตอนนั้นก็ขอลกลับมาพุดถึงที่ท่านนายกฯ ได้กล่าวถึงผลงาน หรือการงานที่ทำเช่นเรื่อง “ทฤษฎีใหม่” ที่แรกก็ไม่นึกว่าจะพุดเรื่อง “ทฤษฎีใหม่” แต่ท่านนายกพุดก็ต้องพุด. “ทฤษฎีใหม่” นี้ มิได้เป็นการแจกจ่ายที่ดิน เป็นที่ดินของประชาชนเอง. เรื่องนี้เริ่มต้นที่จังหวัดสระบุรี. ที่ต้องพุด เพราะว่า แม้ได้พุดเรื่องที่เป็นต้นเหตุของเรื่องนี้มาแล้ว แต่ว่าไม่ได้พุดอย่างชัดแจ้ง. เรื่องนี้เริ่มที่สระบุรีเมื่อหลายปีแล้ว. ก่อนหน้านั้นได้มีจินตนาการ ความคิดฝัน. ท่านทั้งหลายคงนึกแปลก ทำไมแผนการจะต้องคิดฝัน. ไม่ได้ไปดูตำรา ไม่ได้ค้นตำรา แต่ค้นในความคิดฝัน ในจินตนาการ. เรานึกถึงว่าจะต้องมีแห่งหนึ่ง ที่จะเข้ากับเรื่องของเรา. เรื่องของเรา เกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งที่มีบรรพบุรุษมาจากอินเดีย ผ่านลังกา แล้วมาเมืองไทย. บรรพบุรุษเขาไปพระพุทธรูปที่สระบุรี. พระเจ้าอยู่หัวครั้งในครั้งก่อนโน้น โปรดเสด็จไปสระบุรีกับเสนามาตย์ เพื่อนมัสการพระพุทธรูปที่สระบุรี. ในเรื่องของเรานี้ ปู่ของพระเอกไปแล้ว ก็เดินทางกลับมาทางสระบุรี” ใกล้อำเภอเมืองมีวัดแห่งหนึ่ง ชื่อว่าวัดมงคล. เขาชอบ เพราะคำว่ามงคลนี้มันดี มันเป็นมงคล มันก้าวหน้า เขาผ่านมา และได้ไปดูวัดแห่งนั้น และได้บริจาคเงินให้วัด สำหรับสร้างอุโบสถ. ปู่ของพระเอกก็ยังได้ให้เงินส่วนหนึ่งสำหรับสร้างฝาย เพราะที่ตรงนั้น ไม่ค่อยเหมาะสำหรับทำนา. แต่ถ้าทำฝายก็สามารถที่จะทำมาหากินได้ในทางเกษตร. นี้ก็ประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว. ลงท้ายเรื่องนี้ซึ่งเป็นเรื่องในจินตนาการ ก็กลายเป็นจริง. ได้ดูแผนที่สระบุรีทุกอำเภอ หารๆ ไป ลงท้ายได้เจอวัดชื่อมงคล อยู่ห่างจากอำเภอเมืองประมาณ ๑๐ กิโลเมตร. แล้วก็เหมาะในการพัฒนาจึงไปซื้อที่. ซื้อด้วยเงินส่วนตัวและเพื่อนฝูงได้ร่วมบริจาคจำนวนหนึ่ง. ได้ซื้อ ๑๕ ไร่ ที่ใกล้วัดมงคล หมู่บ้านวัดใหม่มงคล. ได้ส่งคนไปพบชาวบ้าน. เขาก็ไม่ทราบว่ามีมาจากไหน. ไปพบชาวบ้านสืบถามว่า ที่นี้ มีที่ที่จะขายไหม เขาก็เชิญขึ้นไปบนบ้าน. แล้วเขาก็บอกว่าตรงนี้มี ๑๕ ไร่ที่เขาจะขาย. ในที่สุดก็ซื้อ. ก่อนตั้งมูลนิธิชัยพัฒนา ก็เป็นเวลาประมาณ ๗ ปี. ไปซื้อที่ตรงนั้น คนพวกนั้น กังกัน. เขาเล่าให้ฟังว่า มีคนเขาฝัน ว่าพระเจ้าอยู่หัวมา แล้วก็มาช่วยเขา. เขาก็ไม่ทราบว่า คนที่ไปนี้เป็นใคร แต่สักครู่หนึ่ง เขามองไปที่ปฏิทิน เขามองดู เอ๊ะ คนนี้ คนที่อยู่ข้างหลังพระเจ้าอยู่หัวนั้น เอ๊ะ คนนี้ก็อยู่ข้างหลังพระเจ้าอยู่หัวในรูปใกล้ๆ. เขาก็เลยนึกว่า เอ๊ะ พวกนี้มาจากพระเจ้าอยู่หัว เขาก็เลยบอกว่าขายที่นั้น. ก็เลยซื้อที่ ๑๕ ไร่. และไปทำเป็นศูนย์บริการ. ทางราชการโดยกรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ทางนายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี ได้ช่วยกันทำโครงการนี้. โครงการนี้ใช้เงินของมูลนิธิชัยพัฒนาส่วนหนึ่ง ใช้เงินของราชการส่วนหนึ่ง โดยวิธีขุดบ่อน้ำ เพื่อใช้น้ำนั้นมาทำการเพาะปลูกตาม “ทฤษฎีใหม่”. ซึ่ง “ทฤษฎีใหม่” นี้ยังไม่เกิดขึ้น. พอขุดบ่อน้ำนั้น เขาก็เรียกว่า “มีอดี” ขุดน้ำมีน้ำ. ข้างๆ ที่อื่นนั้นไม่มีน้ำ แต่ตรงนั้นมีน้ำ. ลงท้ายก็สามารถปลูกข้าว แล้วก็ปลูกผัก ปลูกไม้ยืนต้นไม้ผล. ต่อมาก็ได้ซื้อที่อีก ๓๐ ไร่. ก็กลายเป็นศูนย์พัฒนา หลักมีว่า แบ่งที่ดินเป็นสามส่วน. ส่วนหนึ่งเป็นสำหรับปลูกข้าว อีก

ส่วนหนึ่ง สำหรับปลูกพืชไร่ พืชสวน และก็มีที่สำหรับขุดสระน้ำ. ดำเนินการไปแล้ว ทำอย่างธรรมดาอย่างชาวบ้าน. ในที่สุดได้ข้าวและได้ผัก ขายข้าวกับผักนี้มีกำไร ๒ หมื่นบาท. ๒ หมื่นบาทต่อปี หมายความว่าโครงการนี้ใช้งานได้. เมื่อใช้งานได้ก็ขยายโครงการ “ทฤษฎีใหม่” นี้ โดยให้ทำที่อื่น. นอกจากมีสระน้ำในที่นี้แล้ว จะต้องมีย่างเก็บน้ำที่ใหญ่กว่าอีกแห่ง เพื่อเสริมสระน้ำ. ในกรณีนี้ก็ได้รับความร่วมมือจากบริษัทเอกชน ซื้อที่ด้วยราคาที่เป็นธรรม ไม่ใช่ไปเวนคืนและสร้างอ่างเก็บน้ำ. ฉะนั้นในบริเวณนั้นจะเกิดเป็นบริเวณที่พัฒนาแบบใหม่ ถึงเรียกว่า “ทฤษฎีใหม่” ซึ่งเข้าใจว่าจะดำเนินไปได้ ในที่นี้. แต่ที่อื่นยังไม่ทราบว่าจะทำได้หรือไม่. ที่นายกฯ บอกว่าจะขยายทฤษฎีนี้ไปทั่วประเทศ ก็ยังไม่แน่ใจว่าจะทำได้หรือไม่ เพราะว่าต้องมีปัจจัยสำคัญคือปัจจัยน้ำ แล้วก็ต้องสามารถที่จะให้ประชาชน เข้าใจ และยินยอม ถ้าเขาไม่ยินยอม ก็ทำไม่ได้. ถึงมาทำที่ทากสินธุ์. ที่เคยเล่าให้ฟัง ในชุมนุมอย่างนี้แล้วว่า ทำที่อำเภอเขาวง ที่ไปปีนั้นเล่าเรื่อง ที่เดินทางไป “ทางดิสโก้” ที่เป็นทางทุลฑ์ทุเลมาก. ที่ “ทางดิสโก้” นั้น ขอแจ้งให้ทราบว่าปีแรกทำนา ๑๒ ไร่ ได้ข้าวตามที่กะเอาไว้ พอสำหรับผู้ที่อยู่ในที่ตรงนั้น พอกินได้ไปตลอดปี. จึงทำให้ประชาชนในละแวกนั้น มีความเลื่อมใส และยินดียินยอมให้ทำแบบนี้ในที่ของเขาอีก ๑๐ แปลง. หลังจากที่ทำ ๑๐ แปลงนั้น ก็ได้ผล. ปีนี้เขาขออีกร้อยแปลง.”

(4 ธันวาคม 2537 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารเรื่องเล่า จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้คำเชื่อมแสดงเวลาคือคำว่า ตอนนี่ มาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งคำเชื่อมแสดงเวลานี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะของการอ้างถึงเวลาเพื่อนำไปสู่สัมพันธสารอีกประเภทหนึ่ง กล่าวคือเมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องความเดือดร้อนของคนในโลกแล้วตั้งในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำเชื่อมแสดงเวลา ตอนนี่ เพื่อนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารเรื่องเล่าเกี่ยวกับเรื่องความเป็นมาของทฤษฎีใหม่ตั้งในสัมพันธสาร(2)

2.2.2 การใช้คำเชื่อมแสดงการเสริม หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมแสดงการเสริม เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) ก่อนลงมาที่นี้ตั้งใจจะพูดเรื่องอะไร ไม่ทราบลืมหมดแล้ว. พูดอะไรก็ไปตามกลอน ที่จริงเราไม่ได้เป็นนักกลอน แต่ว่ากลอนมันพาไป. ถ้าพูดไม่หมดก็คอยปีหน้า. อ้อ! มีอีกนิดหนึ่ง. มีคนบอกว่าที่ไม่มีงานเผ่าย เช่นวันนี้ เพราะว่าได้ออกสิทธิบัตรแล้ว. ความจริงไม่ใช่อย่างนั้น สิทธิบัตรนั้นไม่เกี่ยวกับงานวันนี้. ส่วนวันที่ ๔ ธันวาคม ซึ่งตามปกติจะมาพบกันแบบนี้ เจ้าหน้าที่จัดกำหนดการให้มีงานหลวง. ลงท้ายวันที่ ๔ ก็ไม่สามารถที่จะพบกัน. ถ้าพบกันงานหลวงก็ต้องเลื่อน เพราะเขากำหนดไว้แล้ว. ทำไปทำไม เตี้ยต้องเลื่อนไปปีหน้า ซึ่งจะไม่เหมาะสม. เขาก็อุตสาหะเลื่อนสวนสนามมาเป็นวันที่ ๒ แทนวันที่ ๓. เขาบอกว่าวันที่ ๓ ก็ว่าง.แต่รับค่านับทหารต่างๆแล้ว วันที่ ๓ ขอพักหน่อย. วันที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ ก็มีงานตลอด. ทั้งคนที่จะมาฟังที่นี้ก็มิงานของตน เลยต้องเลื่อนมาถึงวันนี้ ซึ่งอาจจะเป็นฤกษ์ดี พระจันทร์เต็มดวง. พระจันทร์นั้นเขาว่าเต็ม

ดวงเต็มที โตกว่าที่เคยเป็นในบร้อมร้อยห้าสิบปี ถึงทำให้มีเหตุการณ์แปลกๆ เพราะว่าพระจันทร์อยู่ใกล้ ที่จริงเห็นพระจันทร์นั้นโตจริงๆ โตและสว่าง. พระจันทร์สว่างนี้ ไม่ใช่เพราะพระจันทร์สว่างขึ้น แต่เพราะว่าไม่มีเมฆ และมลพิษของกรุงเทพฯ อาจจะถูกกวาดแล้วทำให้ดีขึ้น. อย่างไรก็ตามก็เลื่อนมาถึงวันนี้ วันที่ ๒๓. วันที่ ๔ ไม่มีเวลา. วันที่ ๕ ก็ออกสี่หับญชร. จะบอกให้ว่าตรงสี่หับญชรนั้นคับแคบ และค่อนข้างจะร้อน. คนที่อยู่ข้างล่างก็รู้ว่าพูดอะไร. เรื่องร้อนนี้ คนที่อยู่ข้างบนข้างหลังไม่โดนแดด แต่คนที่อยู่ข้างล่างโดนแดด เขาค่อนข้างจะเดือดร้อน มองอะไรไม่เห็น. คนที่อ่านถวายพระพรรู้สึกหงุดหงิด และคนที่ฟังข้างล่าง และคณะทูตานุทูต ก็หงุดหงิด. มานั่งกันอย่างนี้ดีกว่า เมื่อมานั่งอย่างนี้ ก็รู้สึกว้าบายกว่า แม้จะมีคนมากมาย. แต่ที่สี่หับญชรนั้นนับหรือเปล่า รู้สึกมีไม่เท่าไร ไม่กี่คน แต่ที่มานั่งนี้สองหมื่นหนึ่งพันห้าร้อยสี่สิบสี่. แต่ในบัญชีเขาบอกว่าสี่สิบเก้า ก็ไม่รู้ใครหายไปไหน แต่หายไปไหน ก็ไม่เป็นไร. เขาอาจจะดูที่วี่คืนนี้ ดูที่วี่ว่าพูดอะไร เขาอาจจะดูได้ดีกว่า แล้วก็ไม่มีอะไร. อย่างไรก็ตามได้แถลงข่าวแล้ว ว่าทำไมมาพบกันวันนี้ วันที่ ๔ ไม่มีทาง แม้เขาบอกว่า เพราะว่ามีสี่หับญชรแทนแล้ว.

(2) อีกอย่างหนึ่งที่จะต้องแถลงคือ ปีที่ผ่านมา ต้องขอขอบใจทุกคน ทั้งฝ่ายราชการ ทั้งฝ่ายเอกชน พ่อค้า ประชาชน ที่จัดโครงการหรืองานและการแสดงซึ่งความเอ็นดูและเป็นห่วงนี้ ต้องบอกว่าซาบซึ้งจริงๆ. บางคนถามมาว่า การที่มีงานและรายการให้พร โดยเฉพาะรายการทางโทรทัศน์และวิทยุซึ่งออกอากาศทุกวันนี้ รู้สึกอย่างไร รู้สึกดีใจหรือเปล่า. ก็บอกได้ว่าดีใจ และขอขอบใจที่ทุกคนให้ศีลให้พรอย่างนั้น เพราะตอนต้นปีที่ไม่มีสายนั่น ไม่สบายอย่างหนักๆ เดินไม่ได้ เดินตัวเบียวไปเลย เดียวนี้ก็ยังตัวเบียวนิดหน่อย แต่ก็ดีขึ้นมาก เพราะว่าได้รับคำอวยพร ต้องถือโอกาสขอขอบใจทุกคนที่มาให้พร. วันนี้มาให้พรเนื่องจากวันเฉลิมฯ ครบ ๖ รอบไซ้ใหม่ ถือว่าเมื่อก้าวเข้ามาในรอบที่ ๗ แล้ว ก็ถือถือว่าเป็นการมาให้พรสำหรับรอบที่ ๗ คือรอบที่ ๖ ก็ผ่านไปแล้ว. คราวนี้เริ่มรอบที่ ๗. คงจำได้ว่าเมื่ออายุ ๕ รอบครึ่ง ก็บอกว่าอายุ ๖ รอบ ถ้ายังเดินไหว จะไปเปิดเขื่อนป่าสัก แล้วฉลองกันอย่างเอิกเกริก. นี่ก็เดินไหว. ที่จริงนี่ก็จะเดินไม่ไหวแล้ว แต่ก็เดินไหวเพราะพรที่ท่านทั้งหลายได้ให้. วันนี้แม้จะไม่ใช่วันเกิด คือผ่านวันเกิดไปแล้ว แต่ก็ถือว่าเป็นวันที่ได้รับพร. ก็ขอขอบใจที่ท่านทั้งหลายได้มาให้พรตั้งแต่ในวาระ ๕ รอบครึ่ง จนครบ ๖ รอบ มาถึงเริ่ม ๗ รอบ”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารอรรถาธิบายความ สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารแสดงความรู้สึก จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้คำเชื่อมแสดงการเสริมคือคำว่า *อีกอย่างหนึ่ง* มาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งคำเชื่อมแสดงการเสริมนี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะการเสริมข้อมูลกัน กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารอรรถาธิบายความเรื่องข่าวเกี่ยวกับการจัดงานเข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรแล้วตั้งในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำเชื่อมแสดงการเสริม *อีกอย่างหนึ่ง* เสริมข้อมูลสัมพันธสารที่นำมาก่อนซึ่งนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องการที่มีคนจัดงานหรือรายการถวายพระพรตั้งในสัมพันธสาร(2)

2.2.3 การใช้คำเชื่อมแสดงการขยายความ หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมแสดงการขยายความ เพื่อแสดงว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) ถ้ามาตุภูมิแห่งหนึ่ง ไนแรงสติและไนแรงที่ขัดคอก็คือ จำนวนท่านที่มาในวันนี้ก็มีใช้น้อย ถ้าดูตามสติแล้วก็นับว่าเป็นประมาณ .๐๐๓ เปอร์เซนต์ของจำนวนประชากรในประเทศไทย ซึ่งข้าพเจ้าก็ไม่ได้จะขัดคอผู้ที่ได้กล่าวเมื่อก็ แต่ว่ามีคนอื่นเขาจะขัดคอว่าคำกล่าวนั้นเป็นความคิดของคน .๐๐๓ เปอร์เซนต์ ถ้าคิดอีกอย่างหนึ่ง ท่านก็ได้กล่าวว่าท่านทั้งหลายที่มานับเป็นผู้แทนคณะทั้งสมาคม มูลนิธิ องค์กร โรงเรียน ทั้งโรงเรียนทุกวัย ทุกระดับ คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนา รวม ๑๐๕ คณะ ข้าพเจ้าก็ถือว่าที่ท่านมานี้ก็เป็นผู้แทนของคนอื่นที่อาจมีความคิดเหมือนกับท่านเป็นจำนวนมาก ก็เพราะว่าให้ถือว่าท่านถูกบังคับให้มาเป็นจำนวนน้อย เพราะว่าถ้ามาเป็นจำนวนมากก็จะลำบาก ทั้งไม่สามารถที่จะมาพบกันจริงๆ

(2) ที่ตั้งใจจะพูดแต่เดิมแท้ๆ ก็ตั้งใจจะพูดถึงว่า เมืองไทยประกอบด้วยคนหลายชนิดหลายวัยหลายความคิดหลายหน้าที่ ซึ่งทั้งหมดจะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ว่าคนหนึ่งคนใดจะอยู่โดยลำพังได้ คนหนึ่งยืนอยู่ได้แต่อีกคนล้ม ก็ล้มกันหมดเหมือนกัน อย่างเช่นในขณะที่ท่านยืนอยู่ใกล้ชิดกัน ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดจะล้มลงหรืออาละวาด ก็เดือดร้อนกันหมดเพราะว่าคนที่อยู่ข้างๆ ก็จะต้องรับความเดือดร้อน ถ้าล้มลงไปเพราะว่าเห็นดเหนียวหรือจะเป็นลม คนที่อยู่ข้างๆ ย่อมจะต้องช่วย จะต้องอุ้มชู และทำให้ผู้ที่เป็ลมล้มนั้นฟื้นสบายกลับคืนพลังอย่างเดิม แต่ถ้าผู้นั้นถือตัวว่าตัวอยู่คนเดียวในโลกนี้ เกิดจะบอกว่าจะต้องมีการแสดงกายกรรมนิดหน่อย ยืดแขนยืดขาออกไปมากเกินไปด้วยความแรง ก็จะเกิดการปะทะกัน และถ้าเกิดการปะทะคนอื่นเขาก็จะมีสิทธิเหมือนกันที่จะปะทะ ก็เกิดจะเป็นการปะทะอย่างเบ็ดเสร็จ ฉะนั้น ที่นี้ ซึ่งสร้างขึ้นมารับรับแขก รับผู้ที่มาด้วยความสามัคคีก็จะกลายมาเป็นเวทีมวย ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการสร้างอาคารนี้ ที่ท่านมาในวันนี้มีความหมายมาก และที่ท่านได้แสดงก็มีความหมายมากไม่ใช่เฉพาะในความรู้สึกที่เต็มด้วยความปลื้มใจที่ได้เห็นท่านทั้งหลายมาให้พร แต่ว่าเป็นนิมิตที่ดีว่าบุคคลที่เป็นผู้แทนของคณะต่างๆ ก็หมายถึง สมาคม องค์กร มูลนิธิ สหกรณ์ โรงเรียนทุกระดับ ทุกแขนง ตลอดจนสมาคมและคณะในทางศาสนา มาในวันนี้ ความหมายก็คือ เราอยู่ด้วยกัน เราช่วยกัน และขอให้ทุกคนช่วยรักษาความเรียบร้อยด้วยเหตุผล เพื่อความเป็นอยู่ของประเทศไทย ซึ่งถ้าในที่ประชุมนี้แสดงให้เห็นว่ามีความสงบเรียบร้อยและมีความปลอบปลื้ม ก็ขอให้ประเทศไทยมีความสงบเรียบร้อย มีความปลอบปลื้มได้ตลอดไป ทั้งนี้ คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเซย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราพออยู่พอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานปณิธาน จุดมุ่งหมายในแง่นี้ ในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่พอกิน ไม่ใช่รุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่าการพออยู่พอกิน มีความสงบนั้น ถ้าจะเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้ารักษาความพออยู่พอกินนั้นได้ เราจะยอดยิ่งยวด เพราะประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลังตก กำลังแย่ง กำลังยุ่ง เพราะจะแสวงหาความยิ่งยวดทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางลัทธิ ฉะนั้นถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิดแต่ละท่าน แต่ละบุคคล และมีความคิด มีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่นซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอพอสมควร ขอย้ำ พอควร พออยู่ พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดเวลา”

(4 ธันวาคม 2517 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารคำสอน จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้คำเชื่อมแสดงการขยายความคือคำว่า ที่ มาแสดงความสัมพันธ์

ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งคำเชื่อมแสดงการขยายความนี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะของการนำไปสู่สัมพันธสารอีกประเภทหนึ่ง กล่าวคือเมื่อกกล่าวถึงสัมพันธสารข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องคำกล่าวถวายพระพรแล้วตั้งในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำเชื่อมแสดงการขยายความ ที่ เพื่อนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารคำสอนเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งพาอาศัยกันตั้งในสัมพันธสาร(2)

2.2.4 การใช้คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารแต่ละประเภที่มี การเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) ขอขอบใจท่านทั้งหลายที่ได้มาในวันนี้ เพื่อให้พรโดยผ่านท่านนายกรัฐมนตรี. เป็นการให้กำลังใจในการทำงานทั้งปวง ทำให้มีกำลังใจที่จะปฏิบัติงานต่อไป. ตามที่นายภค ใต้กล่าว ก็กล่าวในทางที่ดีว่า ทำงานมาเป็นเวลากว่า ๔๗ ปี เป็นผลให้ประเทศชาติมีความเจริญ. ข้อนี้ก็เป็นการยกย่องและเป็นการให้กำลังใจ. แต่กลับทำให้เกิดความหนักใจอยู่เหมือนกัน. ว่าทำงานมาเป็นเวลาถึง ๔๗ ปีแล้วสภาพหรือสถานการณ์ของประเทศก็ยังคงมีความยุ่งยากมิใช่น้อยในทุกด้าน. ในด้านการทำมาหากินก็ตาม ในด้านความเป็นอยู่ก็ตาม หรือในด้านระเบียบในการปกครองหรือในการอาชีพ แม้สถานะทางความมั่นคงก็ยังไม่ดีตามที่ควรจะเป็น. ข้อนี้ก็มีความหนักใจ เพราะหมายความว่า งานที่ทำมานั้น แม้มีผลก็ตาม แต่ยังไม่พอ. จะต้องให้มีผลดียิ่งขึ้นเพื่อที่จะให้ประเทศมีความมั่นคง มีความผาสุก ราบรื่นอย่างเต็มที่.

(2) แต่ถ้าดูอีกทางหนึ่ง ชีวิตของคนเราก็คงตาม ชีวิตของหมู่คณะ หรือประเทศชาติก็ตาม ก็ย่อมต้องประสบความเจริญ และความเสื่อมสลับกันไปเป็นธรรมดา. ทุกคนก็ทราบดีว่าในชีวิตของแต่ละคน ก็ผ่านเวลาที่มีความสุขและบางทีก็มีความสุขทุกข์. อันนี้ประเทศชาติก็เช่นเดียวกัน ก็มีความสุขบ้าง ความทุกข์บ้าง. แต่ก็ขออย่าให้มากเกินไป เพราะว่าถ้ามากเกินไป แม้สุขมากเกินไป ก็ทำให้คนเราไม่สบายได้เหมือนกัน. แต่ว่าถ้าทุกข์มาก ความเป็นอยู่ของคนเรา อยู่ไม่ได้ มั่นตรอมใจ ไม่มีกำลังใจ ลงท้ายก็ล่มจม.”

(4 ธันวาคม 2536 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารแสดงความรู้สึก สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารคำสอน จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้งคือคำว่า แต่ มาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งคำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้งนี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อกกล่าวถึงสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องการทำงานเพื่อพัฒนาประเทศแล้วตั้งในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง แต่ เพื่อนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารคำสอน

เกี่ยวกับเรื่องธรรมดาของสรรพสิ่งซึ่งไม่ไปในทิศทางเดียวกันกับสัมพันธสารที่นำมาก่อนดังในสัมพันธสาร(2)

2.2.5 การใช้คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนเรื่อง หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องใหม่ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) ปีที่แล้วได้บอกว่าจะมาพูดเสริม หรือพูดเพิ่มเติม ถ้าใครมีความประสงค์ที่จะอยากทราบ. แต่ก็ไม่ทราบว่าคุณอยากทราบอะไร. อ่าใจไม่ได้ว่าท่านท่านมีคำถามอะไร-แต่ว่าตะกี้ ท่านนายกฯ บอกว่าข้าพเจ้าได้ไปดูถนน ดูว่าถนนไหนควรจะทำอะไร. อันที่จริงนี่เรื่อง ตอบลำบาก เพราะว่าปีนี้ดูถนนไม่ได้ มีแต่หน้า ก็เลยดูถนนไม่ได้. ไม่ทราบว่าเจ้าหน้าที่ ท่านทำอะไร ท่านได้แล่นรถไปก็ต้องฝ่าน้ำไป อาจจะรู้ว่าถนนตรงไหนดีหรือไม่ดี แต่ว่าคนธรรมดาฉันจะดูไม่ได้ เพราะว่าถนนมันถูกน้ำท่วม จึงแก้ปัญหาจากรางไม่ได้. แต่อย่างไรก็ตาม เราจะต้องปฏิบัติ. และถ้ามีคำถามใดในสมองของท่าน ก็นี่ก็คงจะมีคำตอบ...”

(2) **หันมาอีกเรื่องหนึ่ง**คือตลอดปีที่ผ่านมา ที่จริงบอกได้ว่าเป็นปีที่ค่อนข้างจะหนัก ค่อนข้างจะเดือดร้อน. เดือดร้อนเอาจริง ๆ คือว่า เดือดร้อนจนกระทั่งทำอะไรไม่ค่อยได้ เพราะว่าที่ท่านมานั่งอยู่ที่นี้เป็นพื้นที่ที่เกิดเรื่อง. เรื่องมีอยู่ว่าเรากำลังเดินออกกำลังอยู่รอบ ๆ แถว ๆ นี้ ที่ท่านนั่งอยู่ตรงนี้. เราก็เดินรอบ แต่ท่านทั้งหลายไม่อยู่. เดินไปเดินมา รู้สึกมันอึดอัดเข้าทุกที คนถ้าเห็นก็คงบอกว่าหน้าซัด ก็คงซัด เดินไปเดินมา เอ๊ะ! เดินไม่ไหวแล้ว. ก็เข้าไปนั่งอยู่ในห้องข้างหลังนี้. หมอก็วัดความดันโลหิต มันก็ขึ้นไปสูง และไม่ยอมลง. ทำไปทำมา ก็ปรากฏว่าเลือดไม่เดิน. เมื่อเลือดไม่เดิน ผู้ที่เคยประสบเหตุการณ์อย่างนี้ ก็คงทราบว่ามันเดือดร้อนแค่ไหน. แต่ในที่สุดก็ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ซึ่งแต่ก่อนก็ไม่เคยนึกว่าจะเป็น แต่ก็เป็น ก็เลยต้องเข้าโรงพยาบาล. ในเวลานั้นสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ท่านก็อยู่โรงพยาบาล เพราะว่าทรงมีปัญหาเรื่องพระสุขภาพ. ก็เข้าไปเฝ้า. ตอนแรกนั้นไปเฝ้าไม่ไหว ไม่รู้เรื่อง. เมื่อทราบว่าจะต้องทำปฏิบัติการของแพทย์ แพทย์ก็นำกระดาษชิ้นหนึ่งมา อ่านก็ไม่ค่อยทราบว่าเป็นอะไร แต่ใจความมีว่า ให้อนุญาตให้ปฏิบัติการ แล้วให้ลงชื่อ. แต่หมอไม่ได้บอกให้ลงชื่อ เลยไม่ได้ลง. เมื่อไม่ได้ลงชื่อ เขาก็จะทำไม่ได้. เขาก็ไปถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ ท่าน. สมเด็จพระนางเจ้าฯ ท่านไม่ทรงสบายอยู่แล้ว แต่ว่าท่านก็ลงพระนามยินยอมให้แพทย์ปฏิบัติการ. เป็นอันว่าแพทย์ก็ปฏิบัติการ. เมื่อปฏิบัติการเสร็จแล้ว และรู้ตัวขึ้นมาแล้ว โอ๊ย! สบาย. สบายขึ้นมาก หายใจออก ตาก็สว่าง. เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว สมเด็จพระบรมราชชนนี ก็ให้นายแพทย์ประจำพระองค์เซ็นรถของท่านเข้ามา และท่านก็ยิ้ม. แล้วเข้ามาบอกว่า “เอ้อ! ดีใจ ดีใจว่าแข็งแรงดีแล้ว.” หลังจากนั้นก็ได้พักผ่อนในโรงพยาบาลอีกระยะหนึ่ง จนกระทั่งแพทย์เห็นว่า ควรจะกลับบ้านได้. ก็ได้ทูลถามสมเด็จพระบรมราชชนนี ว่า ท่านเองจะเสด็จกลับเมื่อไหร่. ท่านบอกว่า “โอ๊ะ! หมอบอกว่าจะกลับเมื่อไหร่ก็ได้แล้ว แต่คอย คอยออกไปพร้อมกัน.” ท่านบอกว่า “แม่-ลูกจะได้ออกพร้อมกัน. เอ้อ! ดี.” ในที่สุดก็ออกจากโรงพยาบาล.”

(4 ธันวาคม 2538 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารเรื่องเล่า จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องใหม่คือคำว่า *หันมาอีกเรื่องหนึ่ง* มาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งคำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องใหม่นี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นการเปลี่ยนหัวเรื่องใหม่ไปจากเรื่องเดิมที่กล่าวมาก่อน กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องถนนแล้วตั้งในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องใหม่ *หันมาอีกเรื่องหนึ่ง* เพื่อนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารเรื่องเล่าเรื่องพระอาการประชวรตั้งในสัมพันธสาร(2)

2.2.6 การใช้คำเชื่อมแสดงการสรุป หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมแสดงการสรุป เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) แล้วก็แร้นแค้นทั้ง ๒ อย่าง บำบัดด้วยความสามัคคีทั้ง ๒ อย่าง แล้วก็ทำให้บ้านเมืองไม่ล่มจม บ้านเมืองไปได้ แล้วถ้าบ้านเมืองไปได้ ประเทศอื่นเขาจะเป็นอย่างไรก็ไม่ใช่ช่างเขา เราก็มืดตาเขาและก็สงสารเขา เราก็ตองช่วย อย่างที่มาพูดถึงช่วยเขาอย่างผู้ที่ลี้ภัยมาเราก็ตองช่วยเขา เราไม่ได้สมน้ำหน้าเขาหรืออะไรหรอก เราก็ตองช่วยเขา ถ้าพูดถึงผลที่ได้ก็ทำให้ชาวต่างประเทศซ้กจะเห็นเหมือนกันว่า ประเทศไทยนี้ประชาชนคนไทยนี้ใจไม่แห้งแล้ง และก็เมื่อต่างประเทศเขาเห็นแล้วว่าคนไทยใจไม่แห้งแล้ง เขานับถือนะ เขานับถือทีเดียว เขาไม่ได้มาหัวเราะเยาะว่าเราเป็นคนเฮฮา เป็นคนที่มีไม่ตรีจิตกันอะไรอย่างนั้น มาพบกันก็เฮฮากัน เขาเข้าใจแล้วว่าทำไมเราเฮฮากัน เพราะมีไม่ตรีจิตต่อกัน และเราก็มีไม่ตรีจิตต่อกันอื่น มีความเมตตากรุณาตลอดเวลา อันนี้เป็นรากฐานของความดี และเป็นฐานรากของความมั่นคงของประเทศชาติ

(2) ฉะนั้น ต่อท้ายอย่างนี้ก็อาจจะหนักไป อาจจะนานไป แต่ว่าในที่สุดก็ต้องขอขอบใจทุกคนที่มาในที่นี้ ”

(4 ธันวาคม 2524 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารคำสอน สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารแสดงความรู้สึก จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้คำเชื่อมแสดงการสรุปคือคำว่า *ฉะนั้น* มาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งคำเชื่อมแสดงการสรุปนี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะสัมพันธสารที่ตามมาเป็นข้อสรุปอันเนื่องมาจากสัมพันธสารที่นำมาก่อน กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารคำสอนเกี่ยวกับเรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเมตตากรุณาแล้วตั้งในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำเชื่อมแสดงการสรุป *ฉะนั้น* เพื่อนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่พูดเพิ่มเติมซึ่งเป็นการสรุปเรื่องที่พูดเสริมมาก่อนตั้งในสัมพันธสาร(2)

2.2.7 การใช้คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธ์สารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

(1) เตี่ยวันนี้ท่านทั้งหลายก็ทราบว่เรา เราเลี้ยงสุนัข เค้าอยากเรียกว่่านักพอเพียง แต่ที่จริงไม่พอเพียง เป็นสุนัข เป็นสุนัขประหยัด แล้วก็มิต่านผู้ว่าพระนคร ก็รับรองว่่าเลี้ยงสุนัข ประหยัดดี ท่านเลี้ยงแมว เราเลี้ยงหมา มีประโยชน์มาก สุนัขนี้มีลูกมา 6 เอ่อ 9 ตัว 9 ตัว ชุดแรกเมื่อ 2-3 ปี 3 ปีก่อน 2 ปี สุนัข สุนัข ประหยัดตัวแรก ออกลูกมา 9 ตัว แล้วก็เสร็จแล้ว เมื่อ 4 เดือน สุนัขอีกตัวหนึ่ง ออกลูกมาอีก 9 ตัว เป็น 18 แล้วก็เมื่อ 2 เดือน สุนัขอีกตัว ออกลูกมาอีก 9 ตัว เป็นมงคลอย่างยิ่ง เป็น 27 แต่หลังนี้ที่ 2 เดือน เป็นครู ก่อนนี้ ชุดแรก 9 ตัวแรก ได้แจกไปให้คนที่ต้องการไป 7 ตัว เหลือ 2 ตัว ชุดที่ 2 ตัวที่ 2 แจกไป 3 ตัว เหลือ 6 ชุดที่ 3 นี้ 9 ตัว ไม่แจก เป็นครู เป็นครูเมื่อวานนี้เอง ไปที่คอก มีตัวหนึ่ง เป็นตัวที่ 8 ตัวที่ 8 ชื่อ ทองอัฐ ทองอัฐเป็นขนมนะ ไม่ทราบว่่าใคร ใครเคยกินขนมทองอัฐ 9 ตัวนี้เป็นขนมทั้งนั้น เป็นชื่อขนมเพราะว่่าแม่ หางม้วน แล้วก็บอกว่่า ลูกจะต้องชื่อทองม้วน มีอีกตัว น้องของทองแดง เราจะให้ชื่อว่าทองม้วน มันไม่ได้ ทองแดง น้องของทองแดงคือ ทองเหลือง ๆ นี้ก็ให้คนอื่นเค้าไป ทองเหลือง ก็ลูกจะให้ชื่อว่าทองเหลือง ปรากฏว่่าตัวแรกที้ออกมาเป็นตัวเมีย ตัวเมียให้ชื่อทองเหลืองไม่ได้ แข็งเกินไป เลยชื่อว่าทองชมพู ทองชมพูเป็นขนมเหมือนกัน ขนมทองชมพู ตัวที่สองเป็นผู้ชาย จะให้ชื่อว่าทองม้วน ก็ไม่ได้ เพราะว่่ามี ขนมชื่อทองเอก เอกต้องมาก่อน ก็ตัวที่ 1 ชมพู ทองชมพู ตัวที่สอง ทองเอก ก็เป็นขนม ตัวที่สาม เป็นทองม้วน ตัวที่สี่เป็นทองทัด เดือดร้อนเหมือนกัน เพราะ มีคนชื่อทองทัด แต่ว่า ก็ยังงี้ก็ บางคนเค้าให้ ชื่อ ชื่อคนเค้าันถือใคร ก็ให้ชื่อ นี้ไม่ได้ตั้งใจดูหมิ่นว่่าคน ที่ชื่อทองทัดนะ เป็น ทองม้วน ก็มีวันก่อนนี้ วัน ก่อนนี้มีคนชื่อทองม้วนมา ชมพูก็มี คนที่ชื่อเอกก็มี ก็ทองทัด ตัวต่อไปชื่อทองพลู คงไม่มีชื่อคน ชื่อพลู ชื่อ ทองพลู ต่อไปก็ชื่อ ทองหยิบ แล้วตัวที่เจ็ด ชื่อทองหยอด ทองหยอด ตัวที่แปดชื่อทองอัฐ อัฐ-จู้ ตัวที่เก้าชื่อ ทองนพ แล้ววงเล็บว่่า วงเล็บว่่าคุณ ก็ทองนพคุณ ก็เป็นขนมนะ แต่ที่นี้ก็เป็นชื่อคน ชื่อคนก็มีนพคุณ เยอะแยะ แต่ว่านี้เป็นชื่อขนม ทองนพคุณ ขนมทั้งเก้าตัว นี้ที่เล่าให้ฟังก็เพราะว่่า ที่ชื่อทองอัฐ ท่านจะพลาด มาก ไปคือ ไปขูตัวโน้นตัวนี้ แม่ แม่เห็นอย่างนั้น กัดแบบสั่งสอน สั่งสอนทองอัฐ นั้นก็ร้องเอ็ง เพราะตัวรู้ว่า ตัวผิด ทองแดงก็สอน แหมยังฟัน เขี้ยวใหญ่ ลงท้ายทองอัฐก็เชื่อฟัง แล้วก็ป็นเด็กดี เป็นหมาดี ไม่ ไม่ไป ไม่ไปขู คนอื่นเลย นั่ง นั่งอยู่อย่างสงบเสียม แสดงให้เห็นว่่า จะเป็นคนหรือเป็นหมาก็ต้องสั่งสอน ถ้าสั่ง สอน ถ้าฉลาดก็เชื่อฟัง ก็ต้องทำให้ดี ไม่อย่างนั้นจะยุ่งมาก 9 ตัวอยู่ในที่เดียวกัน กัดกันเรื่อย กัดกัน ก็เลย ทำให้ไม่มีความสงบสุขในที่นั้น เช่นเดียวกันในประเทศชาติ ถ้ากัดกันมากเกินไป เคย เคยบอก เคยพูดว่่า คนกัดกัน คนบอกว่่าทารุณพุดอย่างนี้ พุดหนักเกินไป ความจริง หมามันกัดกัน แต่คนก็กัดเหมือนกัน ก็เลย ที่เคยบอก คนกัดกันนี้ คนที่มาฟังบอกว่่าพุดหยาบคาย ที่จริงมันไม่ได้หยาบคาย ทะเลาะกันหยาบคายว่่า กัดกัน พอกัดกันแล้ว ทะเลาะมันหยาบคาย กัดกันมันตรงไปตรงมา ก็กัดกันอย่าง ไม่รุนแรงเกินไป แต่ว่าใน ที่สุดก็เข้าใจกัน ก็มีความสุข มีความสงบ ไม่แกตัวนะ เอ๊ะ ก็ปีแล้วที่พุดมา ไม่ทราบใครจำได้ แต่ว่ายังงี้ก็ ตาม ที่พุดถึงกลัวเวลาพุด หลุดปากออกไป หลุดปากออกไปว่่า เดี่ยวจะหาว่าหยาบคาย เดี่ยวหาว่าพุดแรง เกินไป เดี่ยวหาว่าพุดปิด

(2) ถ้าฟังแล้ว มีความสุข แล้วก็มาให้พร เราก็ให้พร กับทุกท่านที่อยู่ที่นี่ว่่า ให้มีความสุขสงบ ความสุข ความ เจริญ ความพอใจ พอใจ อย่างที่รู้ว่าคนอื่นเขาพอใจด้วย เหมือนกัน ไม่ใช่พอใจ แล้วคนอื่นไม่พอใจ ขอต่อ

ขอติงไว้ว่าทำให้ตัวเอง มีความพอใจ โดยที่ให้คนอื่นเขาเสีย คนอื่นเขาไม่พอใจ คนอื่น เขา เขา เสียใจอันนี้ไม่ดี ไม่ให้พร ถ้ามีความพอใจ แล้วก็สามารถให้คนอื่นมีความพอใจ อันนี้ดีให้พร แล้วก็ขอ คงพอแล้ว ก็ขอให้พร ให้ทุกๆ ท่านนี้ ได้รับพรอย่างที่ท่านทั้งหลายได้มาให้พร”

(4 ธันวาคม 2543 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารอวยพร จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้คำเชื่อมแสดงเงื่อนไขคือคำว่า ถ้า มาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งคำเชื่อมแสดงเงื่อนไขนี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะการสร้างเงื่อนไขอันเนื่องมาจากสัมพันธสารที่นำมาก่อน กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารเรื่องเล่าเกี่ยวกับเรื่องสุนัขทรงแล้วแล้วตั้งในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข ถ้า เพื่อนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารอวยพรตั้งในสัมพันธสาร(2)

2.2.8 การใช้คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) ปีที่แล้วในโอกาสเช่นนี้ ได้ขอบใจผู้ที่มาในงานนี้ ทั้งข้างนอกทั้งข้างในว่าขอขอบใจที่ได้มาอวยพรปีใหม่ที่จริงไม่ถูก แต่อย่างไรก็ตาม ก็ได้แก้ตัวว่าเป็นการอวยพรปีใหม่ของผู้พูด คือปีหนึ่งผ่านไปแล้ว. ตอนนี้จะต้องขอบใจท่านที่ได้มาอวยพรในการที่ได้ผ่านไป ๖ รอบ. แต่ความจริงการที่มากอวยพรหรือแสดงความยินดีที่ผ่านไป ๖ รอบ ก็ไม่ค่อยถูกนัก ควรจะเป็นมากอวยพรในการขึ้นต้นรอบที่ ๗ ซึ่งก็จะเป็นมงคล และจะได้ให้ตอบสนองได้ว่า ขอให้ท่านทั้งหลายมีความสุขความเจริญความสำเร็จในรอบต่อไปด้วย.

(2) และในการนี้ก็ต้องขออวยพรปีใหม่ เพราะว่าใกล้ปีใหม่เต็มที่ ให้แต่ละท่านได้รับความเจริญ ความสำเร็จ มีพลานามัยแข็งแรงต่อไป. ที่ต้องอวยพรอย่างนี้ ก็เพราะว่าปีใหม่ที่มาถึงในไม่ช้าวันนี้ เขาถือว่าเป็นปีที่ประหลาด เป็นปีที่พิเศษ.”

(23 ธันวาคม 2542 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารแสดงความรู้สึก สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารอวยพร จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้คำเชื่อมแสดงการคล้อยตามคือคำว่า และ มาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งการใช้คำเชื่อมแสดงการคล้อยตามนี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะที่ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการที่ทุกคนมากอวยพรแล้วตั้งในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำเชื่อมแสดงการคล้อยตาม และ เพื่อแสดงว่าสัมพันธสารอวยพรที่ตามมานั้นคล้อยตามสัมพันธสารที่นำมาก่อนตั้งในสัมพันธสาร(2)

2.2.9 การใช้คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมแสดงคำอธิบายเพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธ์สารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) ก็ขอใจนายภคที่ได้ช่วยพรในนามของทุกๆ ท่าน และได้ลำบาก ได้ทำงาน มาเป็นเวลากว่า 50 ปี ด้วยความสามารถ

(2) ความจริง 50 ปี กว่า 50 ปีนี้ ก็พยายามทำตามที่มีความสามารถที่จะทำ และมานึกดูว่า การทำงานอะไรก็ตาม จะทำคนเดียวไม่ได้ แล้วก็ท่านที่มาในที่นี้ ทั้งข้าง... ทั้งข้างนอกข้างใน ตามรายงานมีถึงหมื่นหกพันคน ก็ให้เห็นโดยตรงและคนที่อยู่ข้างนอก ข้างนอกวง ข้างนอกประตู ก็ยังมีถึงประมาณหกสิบล้าน ทุกคนก็มีความสามารถทั้งนั้น หรือควรที่จะมีความสามารถ เมื่อ 50 กว่าปี ประเทศไทยมีประมาณ 20 ล้านคนวันนี้มี 60 ล้านคน ก็ควรจะประเทศชาติ ควรจะเจริญ เพราะว่ามีบุคลากรมาก แต่ก็ได้บันทึกว่า เดียวนี้ไม่ค่อยดี ไม่ดีเท่าที่ควร จะทำอย่างไร สำหรับให้ดีขึ้น แต่ละคนควรจะพิจารณาว่าอะไรเป็นปัจจัยสำคัญ”

(4 ธันวาคม 2543 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธ์สาร(1) คือสัมพันธ์สารแสดงความรู้สึก สัมพันธ์สาร(2) คือสัมพันธ์สารข้อคิดเห็น จะเห็นว่าสัมพันธ์สารทั้งสองใช้คำเชื่อมแสดงคำอธิบายคือคำว่า ความจริง มาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธ์สารทั้งสอง ซึ่งการใช้คำเชื่อมแสดงคำอธิบายนี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธ์สารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะที่สัมพันธ์สารที่ตามมานั้นเป็นสัมพันธ์สารที่มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายสัมพันธ์สารที่นำมาก่อน กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธ์สารแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับคำกล่าวของนายกรัฐมนตรีแล้วดังในสัมพันธ์สาร(1) ก็ใช้คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย ความจริง เพื่อแสดงว่าสัมพันธ์สารข้อคิดเห็นที่ตามมานั้นอธิบายเท็จจริงในสัมพันธ์สารที่นำมาก่อนดังในสัมพันธ์สาร(2)

2.2.10 การใช้คำเชื่อมแสดงผล หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมแสดงผล เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธ์สารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) นายภค ได้กล่าวคำอวยพร และได้บรรยายความดีที่ข้าพเจ้าได้ทำมา...ก็ขอเริ่มต้นด้วยการค้ำท่าน นายภค นิดหน่อย. ท่านนายภค ก็รู้สึกว่าจะเหนื่อยยิ่งที่จะค้ำ และบัดนี้มาเริ่มเหนื่อยที่จะถูกค้ำ. แต่ว่าจะต้องบอกว่ามีโครงการประมาณ ๒,๐๐๐ โครงการ เพื่อที่จะนำน้ำมาให้แก่ประชากรราษฎร ให้สามารถที่จะปฏิบัติงานตามอาชีพ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีน้ำ. แต่ในตอนท้ายท่านนายภค บอกว่า น้ำมีมากเกินไปจนกระทั่งต้องสูบออกไปทิ้งทะเล. ดังนี้ ก็ไม่รู้ว่าเข้าใจอย่างไร ว่าน้ำจำเป็นหรือไม่จำเป็น น้ำนี้มีคุณหรือมี

โทษ. ตามความจริงน้ำ หรืออะไรทั้งหมด ทุกอย่าง เป็นธรรมดา ที่มีทั้งคุณและโทษ. ถ้าเราใช้ดีๆ ก็เป็นคุณ ถ้าเราใช้ไม่ดีก็เป็นโทษ. จะค้านว่าเราไม่ได้ใช้ให้น้ำมาท่วมเราก็จริง แต่การที่น้ำมาท่วมเราก็คือความผิดของคนเหมือนกัน. บางทีควรจะกักน้ำเอาไว้เพื่อจะใช้ ก็ทิ้งน้ำลงไป. บางทีควรจะปล่อยน้ำออกไป ก็กักเอาไว้. กักเอาไว้ไม่ใช่เฉพาะทำเขื่อนเก็บน้ำ แต่กักเอาไว้โดยทำถนนขวางทางน้ำก็ตาม โดยทำบ้านจัดสรรก็ตาม โดยทำโรงงานก็ตาม ซึ่งกันไม่ให้ไหล. ดังนั้นน้ำที่กักเอาไว้ก็ไปท่วมชาวบ้าน. อันนี้ไม่ดี ข้อนี้ก็ไม่ว่างที่จะว่าท่านนายกฯ มากเกินไป ท่านเหนื่อยเต็มทนแล้ว แต่ว่าการที่พูดอย่างนี้ ก็ต้องให้เข้าใจว่า ถ้าอยากให้สิ่งทุกอย่างเป็นประโยชน์จะต้องมีเหตุและผล. อย่างเรื่องน้ำแห้ง ก็เป็นความผิดของเรา ที่ทิ้งลงไปทะเลในเวลาที่จะเก็บเอาไว้ แต่ถ้าเก็บเอาไว้ ก็อาจจะท่วมที่ชาวบ้าน. อันนี้ก็ปัญหาที่หนัก แต่หมายความว่า เราจะต้องบริหารน้ำให้ดี. อย่างเช่นที่ในปีนี้น้ำท่วมจริงๆ เมื่อเดือนที่แล้ว ผู้ที่ไปดูแม่น้ำในจังหวัดใกล้เคียง เช่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รายงานว่า น้ำท่วมมากจนไม่เห็นดิน และไม่เห็นถนน แต่เมื่อไม่กี่วันนั้นมีคนไปดู เขาบอกว่าน้ำแห้งอย่างมหัศจรรย์. ก็ไม่รู้ว่าควรจะดีใจหรือไม่ดีใจ คือว่าถ้าเราเห็นว่าน้ำท่วมเป็นของไม่ดี น้ำแห้งก็ต้องเป็นของดี. แต่ผู้ที่ไปดูนั้นเขาบอกว่าน้ำกลัว เพราะว่ามีดินแตกกระแหงเหมือนไม่เคยมีน้ำมาอยู่เลย เหมือนเป็นที่ที่แห้งแล้ง ที่เป็นทะเลทราย. ดังนั้นจะอย่างไรดี เพราะว่าถ้าประชาชนอยากจะทำการเพาะปลูก ก็เพาะปลูกไม่ได้ ไม่มีน้ำใช้. ถึงได้พูดเมื่อปีที่แล้ว และอันนี้จึงต้องพูดซ้ำในวันนี้ เพราะว่าปีที่ที่แล้วบอก ตอนท้ายที่อ่านให้ฟังนั้นว่า “ถ้าอยากทราบอะไรต่อไป ก็มาปีหน้า” คือปีนี้. ตอนนี้ท่านก็ไม่ได้ถาม ไม่ได้มีใครถามว่าปัญหามีอะไร เจียบ ไม่มีใครตั้งปัญหาอะไรเลย. แต่ว่าปัญหามี

(2) จึงจะขอเล่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เล็กน้อย. แล้วท่านก็จะเข้าใจ ความจริงไม่ต้องเล่าก็ทราบกันอยู่แล้ว. ที่จะเล่าให้ฟังคือเรื่องโครงการเมื่อ ๔ ปี ที่ได้สร้างอนุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยที่อยุธยา. ในแผนการมีอนุสาวรีย์ มีแท่น แล้วก็ข้าง สมเด็จพระสุริโยทัยประทับบนช้าง. และนอกจากนั้นก็ยังมีเขตที่เป็นสวนที่ปลูกต้นไม้ ที่มีอาคารสำหรับเป็นที่แสดงศิลปาชีพ. มีที่สำหรับให้ท่องเที่ยวชมวิว และมีอ่างน้ำ. ผู้วางผังเขาบอกว่าถ้ามีอ่างน้ำก็จะสวยงาม. เมื่อได้รับทราบแล้ว ก็ดูแผน. ในที่ ๒๕๐ ไร่ นั้น เขาทำเป็นสระน้ำกว้างประมาณ ๕๐ ไร่. ตกลงที่ดินที่เป็นอนุสาวรีย์กับสวน เป็นที่ ๒๐๐ ไร่ และมีสระน้ำ ๕๐ ไร่ รวมเป็น ๒๕๐ ไร่. เมื่อเห็นอย่างนั้นก็ไม่ค่อยจะพอใจนัก แต่ไม่รู้จะพูดอย่างไร. ในที่สุดก็กล้า คือต้องกล้า กล้าบอกว่าไม่ใช่ไม่ใช่ความหมายของอนุสาวรีย์นี้. หรือไม่ใช่แผนที่อยู่อยากจะทำ อยากจะให้มีที่ที่เป็นน้ำ ให้สระน้ำนั้น ใหญ่กว่าครึ่งของบริเวณ. ในที่สุดผู้ที่วางแผนก็ยอม. เหตุผลที่ทำอย่างนี้ เพราะว่าในอนาคตอาจจะมีการที่จริงก็มีน้ำท่วมทุกปี. และถ้ามีน้ำท่วม น้ำจะลงไปท่วมบ้านเมือง โดยเฉพาะอยุธยา ลงมาถึง ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพมหานคร และลงไปทางสมุทรปราการ. ถ้าหากเราทำอ่างเก็บน้ำ จะเรียกว่าอ่างเก็บน้ำก็ได้ แต่เป็นสระที่ใหญ่พอ เราสามารถที่จะกักน้ำเอาไว้ ซึ่งจะบรรเทาความเดือดร้อนของการที่มีน้ำท่วม และต่อไปเมื่อน้ำแห้งแล้ว น้ำที่เราเก็บกักเอาไว้ในสระนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ราษฎรที่อยู่ใกล้เคียง. จึงได้ปฏิบัติเช่นนั้น เขาจึงได้สร้างสระนั้นให้โตขึ้น มีพื้นที่ถึง ๑๕๗ ไร่. ก็นับว่าดีกว่าที่คิดไว้เดิม ว่าขอเอาอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง (๑๒๕ ไร่). ในที่สุด ปีนี้ น้ำก็ท่วมและเกิดระลอกขึ้นมาได้ ว่ามีโครงการนี้อยู่. จึงให้คนไปถ่ายรูป มีหลายฝ่าย ทั้งทางภาคพื้นดิน ทั้งทางอากาศ. ในรูปได้เห็นว่ามีการสูบน้ำปลายหนึ่งของท่อจุ่มอยู่ในสระ และดูต่อน้ำออกจากสระ. น้ำในสระนั้นมีระดับวัดได้ ๓ เมตร ๕๐ เซนติเมตร. แต่เมื่อดูแล้ว ข้างนอก น้ำขึ้นสูงไปมากกว่านั้น. จึงบอกให้ผู้ว่าราชการจังหวัด สั่งหยุดสูบน้ำออกไป และถ้าอย่างไร ให้เปิดประตูน้ำที่เป็นท่อ และช่องที่เปิดน้ำให้เข้า-ออกได้ ให้น้ำเข้ามา. น้ำก็ค่อยๆ เข้ามาเอื่อยๆ น้ำจึงขึ้นมาหน่อย. แต่ว่าเข้ามาช้ามาก. เขา รายงานมาทางวิทยุว่า ข้างในน้ำสูงเท่านั้นๆ ข้างนอกน้ำสูงเท่านั้นๆ. ก็ปรากฏว่าน้ำขึ้นจริงๆ. ที่หลักวัดระดับน้ำนั้นจาก ๓ เมตร ๕๐ ขึ้นมาเป็น ๓ เมตร ๘๐. เขาก็ถามมาว่าพอหรือยัง. เราก็เลยต้องถามว่า ข้าง

นอกสูงเท่าไร. เขาก็บอกว่าไม่ทราบ. เราเลยถามว่า ข้างนอกสูงหรือต่ำกว่าคัน รอบอนุสาวรีย์นั้นและเท่าไร. เขาก็บอกประมาณ ๕๐ เซนติเมตร หรือ ๓๐ เซนติเมตร จำไม่ได้แล้ว. และเราถามว่าข้างในเท่าไร. เขาบอกห่างประมาณเมตรกว่า. ก็เลยบอกว่า ให้พินคัน ให้ใช้รถตัก ที่เขาเรียกว่า “แบ็คโฮ” ตักคันที่กั้นน้ำนั้นให้น้ำเข้ามา. ผู้ว่าราชการจังหวัดก็บอกว่า “ผมทำไม่ได้ ผมขอขาดถ้าทำ.” ผู้ที่ไปก็บอกว่า “คุณต้องทำ ถ้าไม่ทำ ผมเองขอขาด.” ก็ไม่ทราบว่าคอของใครมีราคามากกว่ากัน. ในที่สุดก็เข้าใจว่าผู้ว่าราชการจังหวัดยอมคอขาด. แต่ที่จริง คอไม่ขาด เพราะว่าผู้ว่าราชการจังหวัดอยุธยาเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์สุจริต และได้ช่วยทุกอย่างให้พระนครศรีอยุธยา มีความเจริญ. เป็นอันว่า เอรถ “แบ็คโฮ” ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมาตักและขุดคัน. น้ำก็เข้ามา เข้ามาไม่ทันใจ เลยขุดอีกหลายแห่ง และในเวลาเดียวกันก็วัดระดับน้ำ. ปรากฏว่าระดับน้ำทางด้านตะวันออก คือ น้ำที่มาจากแม่น้ำป่าสักสูงกว่าด้านที่มาจากแม่น้ำเจ้าพระยาประมาณ ๒๐ เซนติเมตร. ความรู้นี้ ไม่มีใครเคยรู้ว่า น้ำที่อยู่ในทุ่งด้านป่าสักมีความสูงกว่าแม่น้ำเจ้าพระยา. และความรู้นี้ ทำให้เจ้าหน้าที่ รวมทั้งกรมชลประทาน เกิดความรู้ว่า น้ำท่วมกรุงเทพฯ มาจากไหน และไปไหน. ในที่สุดน้ำข้างในก็ขึ้น. ข้างในสระระดับน้ำต่ำกว่ายอดคันประมาณ ๕๐ เซนติเมตร. ด้านนอก (ด้านแม่น้ำเจ้าพระยา) เหลือถึงยอดคัน ๕๐ เซนติเมตรเช่นเดียวกัน. ส่วนด้านแม่น้ำป่าสักปรากฏว่าเหลือถึงคันประมาณ ๒๐ เซนติเมตรเท่านั้น. ก็หมายความว่า ข้างนอกกับข้างในยังไม่เท่ากัน. ก็บอกให้ทำต่อไป จนกระทั่งน้ำข้างนอกกับน้ำข้างในเท่ากัน. และวัดดูโดยต่อจากมาตรวัดน้ำ ซึ่งที่แรกสูง ๔ เมตร. ต่อขึ้นมา ๕ เมตร ก็ท่วม ๕ เมตร จนกระทั่งขึ้นมาถึง ๕ เมตร ๗๐ เซนติเมตร. เป็นอันว่าน้ำที่เข้ามาในบริเวณนั้น จากเดิม ๓ เมตร ๕๐ ขึ้นมาเป็น ๕ เมตร ๗๐. และน้ำในสระนั้น แทนที่จะมีประมาณห้าแสน ก็ขึ้นมาเกือบสองล้านลูกบาศก์เมตร. เมื่อถึงขนาดนั้นแล้ว จึงสั่งให้ปิดได้. ให้ปิดเพื่อที่จะเก็บน้ำไว้ข้างใน. วันรุ่งขึ้นไปวัดน้ำที่ในทุ่ง ปรากฏว่าลดลงไป ๔ เซนติเมตร ทำให้ราษฎรเห็นว่า อนุสาวรีย์นี้มีประโยชน์ และสมเด็จพระศรีสุริเยทศนี้เป็นวีรสตรีในอดีต กลับมาเป็นวีรสตรีในปัจจุบันด้วย. ฉะนั้น โครงการนี้ก็ได้อผลเต็มที่...”

(4 ธันวาคม 2538 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารเรื่องเล่า จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้คำเชื่อมแสดงผลคือคำว่า จึง มาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งการใช้คำเชื่อมแสดงผลนี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะสัมพันธสารที่ตามมานั้นเป็นผลอันเนื่องมาจากสัมพันธสารที่นำมาก่อน กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารข้อคิดเห็นเรื่องน้ำแล้วดังในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำเชื่อม จึง เพื่อกล่าวถึงสัมพันธสารเรื่องเล่าเรื่องการสร้างสระน้ำที่อนุสาวรีย์สมเด็จพระสุริเยทศซึ่งเป็นสัมพันธสารที่เนื่องมาจากสัมพันธสารที่นำมาก่อนดังในสัมพันธสาร(2)

2.3 การละ หมายถึง การแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแทนที่รูปภาษาหนึ่งด้วยสุญรูปซึ่งละไว้ในฐานที่เข้าใจ จากการศึกษาพบการเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสารโดยการละลักษณะเดียวคือการละหน่วยนาม ซึ่งการละนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) วันนี้ลมหนาวมาแล้ว เมื่อก่อนนี้การสวนสนามทหารจึงไม่เด็ดร้อน. ได้มีการสวนสนามอย่างสง่าผ่าเผย. รู้สึกว่าทำให้ประชาชนมีขวัญดีด้วย ว่าเรามีทหารทุกเหล่าทัพที่เข้มแข็ง และผู้บัญชาการ สูงสุดก็ได้บอกว่าการกองทัพพร้อมที่จะช่วยพัฒนาต่อไป. ที่จริงก็ได้อาศัยเหล่าทัพต่างๆ นี้สำหรับการพัฒนา เช่นที่บอกว่าการชุดสระได้โดยเร็วนั้นก็คือฝีมือทหารช่าง. การทำโครงการป้องกันน้ำท่วม ก็ใช้กำลังของ ทหารช่างและหน่วยทหารอื่นๆ. ฉะนั้นก็เชื่อว่า ถ้าช่วยกันทำตามหน้าที่ของแต่ละคนมี ก็สามารถที่จะทำให้ประเทศชาติอยู่เย็นเป็นสุขได้. วันนี้ได้พูดเรื่องราวที่อาจจะน่าคิด. และท่านเองเป็นผู้มีความรู้ ก็ต้องใช้ความรู้ ความฉลาด เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะมีมา. และในการนี้ขอทุกคนทุกท่านซึ่งมีหน้าที่ แต่ละท่านพยายามใช้สติปัญญาและกำลังใจ ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม. ทั้งนี้ประเทศชาติจะก้าวหน้าและมีความปลอดภัยต่อไป.

(2) ขอให้ทุกๆ ท่านได้รับพรให้มีความเจริญรุ่งเรือง ร่างกายแข็งแรง จิตใจปัญญาเข้มแข็ง เจียบแหลม เพื่อที่จะได้ความสำเร็จทุกประการในงานการที่ท่านกำลังทำ.”

(4 ธันวาคม 2540 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารคำสอน สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารอวยพร จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้การละบุรุษสรรพนามบุรุษคือละคำว่า ข้าพเจ้า มาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งการละบุรุษสรรพนามนี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันโดยการอ้างถึงผู้พูดแต่ละไว้ในฐานที่เข้าใจ กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารคำสอนเรื่องเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติในการปฏิบัติหน้าที่แล้วดังในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้การละบุรุษสรรพนาม ข้าพเจ้า เพื่อนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารอวยพรซึ่งผู้พูดเป็นผู้ให้พรแต่ละไว้ดังในสัมพันธสาร(2)

2.4 การอ้างถึง หมายถึง การแสดงความสัมพันธ์ที่รูปภาษาหนึ่งไม่มีความหมายอิสระในตัวเอง การตีความต้องอาศัยสิ่งที่ได้กล่าวไปแล้วหรือกำลังจะกล่าวต่อไป ความสัมพันธ์นี้เป็นความสัมพันธ์กันทางความหมาย จากการศึกษาพบการเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสาร 3 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึง โดยการใช้ตัวบ่งบอก การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ และการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.4.1 การอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอก หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอกซึ่งเป็นการชี้บ่งตำแหน่งของสัมพันธสารว่าอยู่ตรงส่วนใดของสัมพันธสาร เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) เมื่อเป็นทฤษฎีใหม่แล้ว ก็มาเข้าเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง. คนที่ทำนี้ ต้องไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ฟุ้งเฟ้อ. ได้เขียนไว้ในทฤษฎีนั้นว่าลำบาก เพราะผู้ที่ปฏิบัติ ต้องมีความเพียร และต้องอดทน. ไม่ใช่ทำง่าย ๆ ไม่ใช่บอกว่า เป็นทฤษฎีของในหลวง แล้วจะทำได้สะดวก. และไม่ใช่ทำได้ทุกแห่ง ต้องเลือกที่. ถ้าค่อย ๆ ทำไป ก็จะสามารถขยายความคิดของทฤษฎีใหม่ไปได้ โดยดัดแปลงทฤษฎีนี้ แล้วแต่สภาพของภูมิประเทศ หรืออาจจะช่วยสภาพภูมิประเทศ โดยหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม. ความจริงทฤษฎีใหม่ที่ปฏิบัติที่สระบุรีนั้น ได้คิด ก่อนที่บัญญัติทฤษฎี. ที่สระบุรีนั้น ได้ตั้งโครงการ ก่อนที่ตั้งมูลนิธิชัยพัฒนา. โครงการนี้เป็นคล้าย ๆ โครงการแรกของมูลนิธิ และก่อนที่เขื่อนป่าสักได้เริ่มต้น. นึกว่าที่ตรงนั้น ถ้าหากเขื่อนป่าสักสำเร็จ - ซึ่งเวลานี้ใกล้จะสำเร็จแล้ว - จะสามารถนำน้ำมาผ่านใกล้ที่ของทฤษฎีใหม่นั้นได้. ถ้าคลองส่งน้ำผ่านมา ทฤษฎีใหม่ก็จะสมบูรณ์ เพราะมีโครงสร้างรองรับไว้แล้ว. และบริเวณที่ไม่ใช่บริเวณของทฤษฎีใหม่ เป็นของชาวบ้าน และปฏิบัติแบบเดียวกับที่ของทฤษฎีใหม่ ก็จะอยู่ดีมีกินมากขึ้น. ถ้าทำโครงการอะไรที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ ก็สามารถจะสร้างความเจริญให้กับเขตที่ใหญ่ขึ้นได้. เขตที่ใหญ่ ลงท้ายก็จะแผ่ทั่วประเทศได้ แต่เพื่อการนี้จะต้องมีความร่วมมืออย่างดี ระหว่างทุกฝ่าย ทั้งนักวิชาการ และนักปกครอง. ดังนี้ ถึงบอกว่า เศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ สองอย่างนี้จะทำความเจริญแก่ประเทศได้. แต่ต้องมีความเพียร แล้วต้องอดทน ต้องไม่ใจร้อน ต้องไม่พูดมาก ต้องไม่ทะเลาะกัน. ถ้าทำโดยเข้าใจกัน เชื่อว่าทุกคนจะมีความพอใจได้.”

(2) **ต่อไปนี้** ไปคนละเรื่อง เป็นเรื่องจากข่าวที่ฟัง หรือจากการอภิปราย. ถูกหรือไม่ถูกต้องขอภัย เพราะว่า เกิดความคิดส่วนตัว เวลาฟังเขาเถียงกัน. เรื่องนี้อาจจะเป็นเรื่องปลื้มก้อย. เขาพูดกันว่า คนที่เป็นนักธุรกิจส่งนอก บอกว่า เดียวนี้เงินบาทแข็งเกินไป. แต่ก่อนนี้เงินบาทลอยไป ไม่ต้องมีเครื่องบิน ไม่ต้องมีบอลลูนหรือ มันทลอยขึ้นไป. พวกที่หัวใสในทางเก็งราคา ก็เก็งราคาดอลลาร์. ไปซื้อดอลลาร์เพราะทราบว่าจะลอยก็ซื้อดอลลาร์มากมายทีเดียว. เมื่อลอยก็ขายได้กำไร. ถ้าซื้อล้านบาท ก็ได้กำไรกลับมาสองล้านบาทภายในไม่กี่เดือน. การที่เงินบาทขึ้น ๆ ลง ๆ นี้ รู้สึกว่าจะไม่ถูก. ถ้าอย่างที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ เงินบาทมีความสม่าเสมอ จะอยู่แค่นั้นก็ไม่ใช่ไร. ขอให้มีความมั่นคง คือไม่วูบวาบ ขึ้นแล้วลงมากเกินไป อยู่ตรงไหนก็ได้. ปัจจุบันนี้อยู่แถว ๓๖ มาแตะ ๓๕ บ้าง. ขึ้น ๆ ลง ๆ เพียง ๑๐ สตางค์ ๒๐ สตางค์ อย่างนี้ไม่เป็นไร. ถ้าเงินบาทอยู่อย่างเดี๋ยวนี้ นักธุรกิจที่ส่งนอกเขาบอกเขาแย้ง เพราะว่า จะไม่สามารถผลิตสินค้า เพื่อที่จะไปขายต่างประเทศ. แต่หาว่าไม่รู้. ผู้ที่ผลิตนั้นไม่ใช่เขาพอเพียง หรือประเทศพอเพียง เพราะต้องสั่งวัตถุดิบหรือส่วนประกอบของสินค้านั้นมาจากต่างประเทศ. ถ้าเงินขึ้นลง บางคนที่ไม่เก่งนัก สั่งวัตถุดิบมาในราคาแพง แล้วขายสินค้าของเขาในราคาถูก คนเหล่านั้นก็ล้มจม. ส่วนใหญ่นักธุรกิจธรรมดา ๆ ก็ไม่ทราบว่าจะเมื่อไหร่จะขึ้น เมื่อไหร่จะลง ก็เลยผิตจิงหะ เขาก็ล้มจม. ส่วนผู้ที่เรียกว่าฉลาด หรือหัวใสเก็งราคา คือรู้ว่าเงินมีขึ้นมีลง ก็เล็งเอาตอนที่เหมาะสม สั่งวัตถุดิบมาในราคาถูก และขายสินค้าในราคาแพง. อย่างนี้ควบคุมไม่ได้ ก็ทำให้พวกนี้สบาย...”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารคำสอน สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารข้อคิดเห็น จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้การอ้างถึงโดยการอ้างตัวบ่งบอกคือคำว่า **ต่อไปนี้** มาแสดง

ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งการอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอกนี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะการบอกตำแหน่งของสัมพันธสารที่กำลังจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารคำสอนเกี่ยวกับเรื่องทฤษฎีใหม่แล้วแล้วตั้งในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้การอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอก ต่อไปนี้ เพื่อบอกตำแหน่งของสัมพันธสารที่จะกล่าวในลำดับต่อไปซึ่งนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารข้อคิดเห็นเรื่องค่าเงินบาทตั้งในสัมพันธสาร(2)

2.4.2 การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

(1) ถ้าไม่มีดีเซล เราก็ต้องไปซื้ออยู่ที่. เราไปซื้อก็มี ๒ แห่งที่เขาขายเป็นสำคัญ ก็คือของแขกกับของฝรั่ง. ของฝรั่งก็คืออเมริกัน. ของอเมริกันนั้นเขาไม่ค่อยขาย เขาบอกเขาไม่มี. แท้จริงเขามีเยอะ แต่ว่าเขาไม่ขาย เพราะว่าเขาเก็บเอาไว้มาขายให้เราแพงๆ. ที่จริงน้ำมันจะเป็นดีเซลหรือน้ำมันเบนซินอะไรนั้นนะ มันราคาไม่ถึงที่เขาขายกันนี้. จนกระทั่งเขาแย่งเพราะว่าเขาขายแพงเหลือเกิน เลยขายไม่ได้ ขายไม่ออก บางทีต้องลดราคา. ฉะนั้น เราซื้อน้ำมันราคาถูกของเราเอง ถูกกว่าของฝรั่งของแขก แล้วก็อาจจะคุณภาพคือกำลังน้อยกว่าดีเซลที่ขุดจากดิน. แต่ที่จริงที่ขุดจากดินนั้นราคาไม่น่าจะแพงอย่างนั้น แต่เราก็โลภอยากได้น้ำมันที่มีกำลังก็เลยยอมเสียเงิน เสียเงินซึ่งเราควรจะไปซื้ออย่างอื่น. ฉะนั้น การที่เราเสียรู้ทั้งฝรั่งทั้งแขก เสียเงินให้เขา ฝรั่งกับแขกเขาได้เงินเยอะๆ ก็ไปซื้ออาวุธ สำหรับสู้รบ สู้รบกันเอง. อีรักเขาก็มีน้ำมันมาก แต่ว่าเขาไม่ขาย. เขาไม่ขาย เพราะว่าเขาขายไม่ได้ ไม่มีโรงที่จะกลั่น ก็ขายให้เรา แล้วเราเอามากลั่น แล้วเราก็ขายให้แขก. แต่เขาซื้อในราคาถูก เขาขายในราคาแพง. ใช้น้ำมันไม่ค่อยถูกหลักของการค้า การค้าที่รัฐบาลมีผู้เชี่ยวชาญ. การค้าต้องขายอะไรให้ราคาแพง จะได้มีกำไร แล้วซื้อราคาถูก แต่เราทำตรงข้าม. เราซื้ออะไรราคาแพง ขายราคาถูก. อย่างนี้เราแย่ง เพราะเราไม่มีทางที่จะขายอะไรราคาแพง เพราะเขาก็บอกเขาขาดทุน. เวลาไปที่ร้านก็บอกผมขาดทุน เป็นเสียงภาษาแขก เสียงภาษาจีน ภาษาฝรั่ง. เขาต้องบอกเขาขาดทุน ถ้าเราขายราคาแพง. มันแพงเกินไป เราก็เลยซื้อไม่ได้. เขาบอกเขาซื้อไม่ได้ เพราะว่าเวลาจะซื้อเขาก็ขายไม่ได้ เขาขาดทุน. ที่จริงเราคนไทยนี่เราใจดีเกินไป. เรายอม ยอมขาดทุนเรื่อย. ความจริงถ้าเราขายอะไรไม่ทำให้ขาดทุน ซื้ออะไรไม่ทำให้ขาดทุน เรารวย. เมืองไทยนี่รวย แต่ว่าเราใจดีเกินไป. ต่างประเทศเขาบอกเขาขาดทุน เราก็ลงท้ายก็เชื่อเขา. ไม่ดี เราขาดทุนไม่ได้. ไม่รู้รัฐบาลชุดนี้จะซื้ออะไรขายอะไรให้ขาดทุนหรือเปล่า. แต่ก่อนนี้ขาดทุนเสมอ. ฉะนั้นก็เราก็จะต้องพยายามที่จะทำอะไรที่เราไม่ขาดทุน คือทำเอง ต้องทำเอง. แล้วที่รัฐบาลสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง พอเพียงนี้ หมายความว่า เราไม่ทุกข์ว่า เราจะว่าเราเอากำไรมากเกินไป. เราไม่เอากำไรมาก เราไม่ทำให้ขาดทุน เราไม่ทำให้มีกำไรมากเกินไป เพราะเราขายกันเอง. ก็กันเอง ก็ไม่ต้องขายแพง กันเองไม่ต้องซื้อแพง. ฉะนั้น เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่าขาดทุน. ขาดทุนก็ขาดทุน แต่ว่าขาดทุน กำไร ของเราเอง กันเอง.

(2) นี้พูดถึงเศรษฐกิจพอเพียงมาหลายปีแล้ว ก็ไม่ค่อยจะเข้าใจกัน เพิ่งมาเข้าใจสักเดือนหนึ่ง สองเดือนนี้. ฉะนั้น ก็ขอให้ไปศึกษาต่อในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง. พอเพียงคืออะไร ไม่ใช่เพียงพอ คือว่า ไม่ได้

หมายความว่าให้ทำกำไรเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้นเอง. ทำกำไรก็ทำ ถ้าเราทำกำไรได้ดี มันก็ดี แต่ว่าขอให้มันพอเพียง. คือถ้าท่านเอากำไรหน้าเลือดมากเกินไป มันไม่ใช่พอเพียง. นักเศรษฐกิจเชื่อว่าพระเจ้าอยู่หัวนี้ คิดอะไรแปลกๆ. ก็แปลกสิ ขายเป็นไม่ได้กำไร ซึ่งอะไรไม่ขาดทุน เป็นเศรษฐกิจพอเพียง คือไม่ต้องหน้าเลือด แล้วไม่ใช่จะมีกำไรมากเกินไป หรือน้อยเกินไป ให้พอเพียง. ไม่ใช่เรื่องของการค้าเท่านั้นเอง เป็นเรื่องของการพอเหมาะพอดี. เราทำพอเหมาะพอดีก็ดี.”

(4 ธันวาคม 2550 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสารอรรถาธิบายความ จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะคือคำว่า นี้ มาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะนี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะใช้สรรพนามชี้เฉพาะเพื่ออ้างถึงสัมพันธสารที่นำมาก่อนเพื่อนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารที่ตามมา กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารข้อคิดเห็นเรื่องการซื้อขายดีเซลแล้วดังใน สัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำว่า นี้ อ้างถึงสัมพันธสารที่นำมาก่อนเพื่อกกล่าวถึงสัมพันธสารอรรถาธิบายความเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ตามมาดังในสัมพันธสาร(2)

2.4.3 การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) ...จรรยาบรรณ ปีที่แล้วคับคั่งมาก และได้แจ้งถึงโครงการที่ได้ปฏิบัติไปบ้างแล้ว. ปีหนึ่งผ่านไป โครงการก็ได้เพิ่มขึ้น. เข้าใจว่าได้ผล แต่ไม่ได้ผลมากนัก เพราะเป็นปัญหาที่หนัก จะแก้ไขทันทีไม่ได้. ได้เสนอวิธีแก้ไข และได้ดำเนินการแก้ไขไปบ้าง และมีผลบ้าง. แต่ที่จะให้ได้ผลจริงๆ จะต้องแก้ไขจริงจัง และก็ได้พูดบางแห่งแล้ว กับบางคนว่าจะต้องแก้ไขในทางพื้นฐาน. คือจรรยาบรรณที่คับคั่งนี้ มาจากเหตุที่มีถนน และมีพาหนะ. พาหนะนั้นแบ่งเป็น ๒ อย่างใหญ่ๆ. พาหนะที่เป็นส่วนบุคคล คือรถยนต์ธรรมดา และพาหนะสำหรับขนส่ง หรือรถ ๑๐ ล้อ หรือรถบรรทุก. วิธีการแก้ไขมี ๒ ทาง. ทางหนึ่งคือสร้างถนน หรือปรับปรุงถนนให้กว้างขวาง ให้มีระเบียบ ให้มีระบบที่เหมาะสม ซึ่งก็กำลังทำอยู่. แต่รู้สึกว่ายาก เพราะกรุงเทพฯ โดยเฉพาะไม่มีผังเมืองที่เหมาะสม หรือจะเรียกว่าไม่มีเลย. อีกอย่างหนึ่งก็คือการลดจำนวนรถ. การลดจำนวนรถนั้นก็ทำลำบาก เพราะว่าคนยังต้องเดินทางไปมา. แล้วก็คือว่าเป็นสิทธิของตัวที่จะมีเสรีภาพที่จะเดินทางตามเสรี แบบเสรี. จะไปบังคับบอกว่า เมื่อมีรถแล้วไม่ให้ใช้ ก็ลำบาก. อันนี้ก็เป็นปัญหาที่แก้ไขลำบาก. ส่วนรถบรรทุกนั้น วิธีที่จะแก้ไขก็เป็นเรื่องของถนนเหมือนกัน หรือการกะเส้นทางให้เหมาะสม ก็เป็นสิ่งที่ยาก. หรือจำกัดเวลา จำกัดเวลาก็ทำอยู่ แต่แม้จะทำแล้ว ก็ยังไม่พอเพราะว่าเวลานี้ การสัญจรไปมา แม้จะตึกตื่นเท่าไรก็ได้. ฉะนั้นการแก้ไขโดยสร้างทางปรับปรุงทาง หรือจำกัดจำนวนรถนั้น จึงเป็นสิ่งที่ยาก. จะต้องหาวิธีใหม่. คือจะต้องคำนึงถึงว่ารถนี้ ทั้งรถส่วนบุคคล ทั้งรถบรรทุกต้องมีต้นทางและปลายทาง. เราแก้ไขจำนวนรถไม่ได้ แก้ไขเส้นทางไม่ได้. เราจะต้องแก้ไข “ต้นทางกับปลายทาง” ก็

หมายความว่า จัดให้ “ต้นทางกับปลายทาง” อยู่ในระยะที่ใกล้ขึ้น. ถ้าใกล้ขึ้นแล้ว การใช้ถนนก็ใช้เวลา น้อยลง จำนวนของถนน หรือความยาวของถนนที่ถูกใช้นั้นก็น้อยลง. ก็เท่ากับมีถนนมากขึ้นและรถน้อยลง.

(2) ข้อนี้จะเข้าใจกันยากว่า แกไข “ต้นทางกับปลายทาง” อย่างไร. แต่ขอชี้แจงโดยสังเขปว่า “ต้นทาง” คือบ้านหรือที่อยู่ที่พักของผู้ที่ไ้รถ. “ปลายทาง” เป็นที่ทำงาน หรือสำนักงาน หรือสถานที่ราชการของผู้ที่ไ้รถและจะต้องไปทุกวันๆ. ก็จะต้องทำให้ระยะสั้นลง. ระยะสั้นลงมันเป็นเรื่องของพื้นที่. ท่านทั้งหลายคงจะ เข้าใจได้ว่า เมื่อเป็นพื้นที่ก็หมายความว่า จะต้องจัดพื้นที่ใหม่ ให้พื้นที่ของที่อยู่อาศัยและพื้นที่ของทำงาน มีความเปลี่ยนแปลง. อันนี้คงพอเข้าใจว่า หลักหรือจะเรียกว่าทฤษฎีนี้ หมายถึงอะไร. จะไม่ขยายความ มากกว่านี้ เพราะว่าท่านทั้งหลายย่อมชอบที่จะคิด. แล้วคนไหนที่สนใจก็น่าไปคิดว่าควรจะทำอย่างไร และ ปฏิบัติอย่างไร โดยเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่ในการวางทั้งแผนเศรษฐกิจ ทั้งแผนต่างๆ ที่เป็นสิ่งสำคัญ. ในเรื่อง “ต้นทางกับปลายทาง” นี้ สิ่งหนึ่งที่คุณได้พูดถึงมามากแล้ว ก็คือเรื่องโรงเรียน คือให้นักเรียนไปโรงเรียนที่อยู่ ใกล้บ้าน. อันนี้ก็เป็ตัวอย่างของทฤษฎีปรับปรุง เกี่ยวข้องกับ “ต้นทาง ปลายทาง”. ขอพูดแต่เพียงนี้ สำหรับเรื่องของทฤษฎี หรือวิธีแก้ไขให้จราจรไปได้โดยปลอดภัย และไม่เกิดความเดือดร้อน. ความ เดือดร้อนนี้ มีผู้ได้ให้ข้อสังเกต ไม่ใช่คนธรรมดา เป็นพวกที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ พูดถึงว่าถ้าเราไม่ได้แก้ไข ปัญหาจราจรนี้ ในห้วงเวลา ๖ ปีข้างหน้า หรือ ๕ ปีข้างหน้า ประเทศไทย ไม่ใช่เฉพาะกรุงเทพฯ ประเทศไทยทั้งประเทศจะมีความถดถอย อย่างหนักมาก และประเทศไทยจะไม่สามารถที่จะฟื้นจากวิกฤติการณ์นี้. จึงต้องจัดการ แม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก หรือต้องวางโครงการที่ดูจะเป็น โครงการในฝัน. แต่ว่าต้องทำ. ถ้าท่านทั้งหลายสนใจก็ถามผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญจะตอบว่าจำเป็น. ก็ขอพูดเพียงแค่นี้ สำหรับเรื่อง การจราจร.”

(4 ธันวาคม 2541 : สำนักราชเลขาธิการ)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสาร อรรถาธิบายความ จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้คือคำว่า (ข้อ)นี้ มาแสดง ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งการอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้นี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดง ให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะการใช้คำบ่งชี้เพื่ออ้างถึงสัมพันธสารที่นำมา ก่อนอันนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารที่ตามมา กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารข้อคิดเห็นเรื่องจราจร แล้วดังในสัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำบ่งชี้ (ข้อ)นี้ อ้างถึงสัมพันธสารที่นำมาก่อนเพื่อกล่าวถึงสัมพันธสาร อรรถาธิบายความเรื่องต้นทางกับปลายทางซึ่งเป็นสัมพันธสารที่ตามมาดังในสัมพันธสาร(2)

2.5 การแทนที่ หมายถึง การแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้การแทนที่ เพื่อแสดงให้เห็น ว่าสัมพันธสารแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความกัน

ตัวอย่าง

“(1) ก็คงได้ศึกษามาแล้วว่า เราพูดมาตั้ง ๑๐ ปีแล้ว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แล้วก็เศรษฐกิจพอเพียงก็ต้อง ปฏิบัติด้วย ปฏิบัติที่ประหลาดที่สุด ที่เริ่มต้นที่สระบุรี ที่วัดมงคลชัยพัฒนา นั้น เริ่มต้นมา ๑๕ ปีแล้ว ก่อนถึง

ครบอายุ ๖๐ ได้สร้างแล้ว แล้วก่อนมีมูลนิธิชัยพัฒนาด้วยซ้ำ แล้วก็ไม่ใช่เงิน งบประมาณ ใช้เงินกันถุก เริ่มต้นที่นี่ ในศาลาดุสิตาลัย มีเพื่อนฝูงบอกเอาไหม ไปซื้อที่ เพราะต่างคนให้ ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท แล้วก็เราก็ได้ไปจัดการที่ตรงนั้น ๑๕ ไร่ก่อน เมื่อนั้นเศรษฐกิจพอเพียงมันเริ่มต้น เราก็ค่อย ๆ ขยายเพิ่มขยาย จนกระทั่งไปทั่วประเทศ แล้วถึงจนกระทั่งรัฐบาลสนใจ ไม่ใช่รัฐบาลให้ ก็หมายความว่า พวกที่เป็นนัก เศรษฐกิจเก่ง ๆ สนใจ เดียวนี้ไม่ต้อง ไม่ต้องโฆษณาแล้ว เพราะว่านักเศรษฐกิจที่มีความรู้ เขาเข้าใจ เมื่อ เข้าใจแล้วจะสบายใจ ที่มาแล้วก็มาถวายพระพร ให้สบายใจ

(2) อย่างนี้ถ้าเข้าใจที่พูดที่ทำอะไรอันนี้ เป็นพรที่ดีที่สุด แล้วก็พอใจ ในเรื่องอื่นไม่ใช่เรื่องข้าวเท่านั้นเอง ใน เรื่องด้านปกครองทั้งหลาย ในด้านวิชาการอื่น ๆ ทั้งหลายมันก็มีพอเพียงเหมือนกัน อย่างทางโน้นพูดถึง รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มีรัฐศาสตร์พอเพียงก็มีเหมือนกัน ถ้าไม่พอเพียงถึงใช้ไม่ได้ ทำให้ละเทะไปหมด ถ้านั้นก็เลยพูดตะล่อมให้กลับใจว่า ให้พอเพียง ไม่ใช่เศรษฐกิจ ให้พอเพียงในความคิดและทำอะไรพอเพียง สามารถที่จะอยู่ได้ แม้จะกองทัพก็ต้องพอเพียง แต่กองทัพทำอะไรพอเพียงเยอะเยอะ ทำโครงการต่าง ๆ ที่ ช่วยแล้ว ก็สมควรที่จะทำแล้ว ก็ทำได้ ถ้าเรือทหารเรือ เรือ ต ๙๑ นั้น เศรษฐกิจพอเพียง แต่เดี๋ยวนี้ ต ๙๑ พัง ก็พังแล้ว แต่ว่าก็ได้รับราชการมานานพอสมควร อื่นๆ ก็ควรจะคิดถึงพอเพียง”

(4 ธันวาคม 2546 : เครือข่ายกาญจนาภิเษก)

จากตัวอย่างข้างต้นสัมพันธสาร(1) คือสัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสาร(2) คือสัมพันธสาร อรรถาธิบายความ จะเห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองใช้การแทนที่คือคำว่า *อย่างนี้* มาแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างสัมพันธสารทั้งสอง ซึ่งการแทนที่นี้เป็นตัวเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าสัมพันธสารทั้งสองมีความต่อเนื่องกันในลักษณะการแทนที่สัมพันธสารที่นำมาก่อนเพื่อนำไปสู่การกล่าวถึงสัมพันธสารที่ ตามมา กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงสัมพันธสารเรื่องเล่าเรื่องความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วดังใน สัมพันธสาร(1) ก็ใช้คำว่า *อย่างนี้* แทนที่ข้อความที่นำมาก่อนเพื่อก้าวถึงสัมพันธสารอรรถาธิบายความ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ตามมาดังในสัมพันธสาร(2)

กล่าวโดยสรุปคือ สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีการเชื่อมโยงความ ทั้งสิ้น 6 ประเภท คือ การอ้างถึง การละ การซ้ำ การแทนที่ การใช้คำเชื่อม และการเชื่อมโยงคำศัพท์ โดยพบการละหนวดยนามมากที่สุด นอกจากนี้สัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทซึ่งเป็นองค์ประกอบของ สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญที่แตกต่าง กัน ส่วนการเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทพบการเชื่อมโยงความ 5 ประเภท คือ การเชื่อมโยงคำศัพท์ การใช้คำเชื่อม การละ การอ้างถึง และการแทนที่ ซึ่งการเชื่อมโยงความ ระหว่างสัมพันธสารที่พบมากที่สุดคือ การเชื่อมโยงคำศัพท์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาเรื่อง สัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาโครงสร้างและการเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยศึกษาจากพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต ตั้งแต่ปี 2517 จนถึง ปี 2550 จำนวน 15 องค์

ผลการศึกษาพบว่า สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีองค์ประกอบของโครงสร้างที่เป็นสัมพันธสารย่อยซึ่งใช้จุดมุ่งหมายในการสื่อสารเป็นเกณฑ์ในการจำแนกทั้งสิ้น 6 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารข้อคิดเห็น สัมพันธสารเรื่องเล่า สัมพันธสารอธิบายความ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก สัมพันธสารคำสอน และสัมพันธสารอวยพร ซึ่งองค์ประกอบที่ปรากฏมากที่สุดคือ สัมพันธสารข้อคิดเห็น ส่วนสัมพันธสารที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ สัมพันธสารอวยพร

สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีโครงสร้างสำคัญ 3 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนต้น โครงสร้างส่วนเนื้อหา และโครงสร้างส่วนท้าย ดังนี้

โครงสร้างส่วนต้น มีการจัดเรียงองค์ประกอบ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 มีองค์ประกอบที่เป็นสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเพียงองค์ประกอบเดียว รูปแบบที่ 2 มีองค์ประกอบที่เป็นสัมพันธสารข้อคิดเห็นเพียงองค์ประกอบเดียว และรูปแบบที่ 3 สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร

โครงสร้างส่วนเนื้อหา โครงสร้างส่วนเนื้อหามีการจัดเรียงองค์ประกอบ 4 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารข้อคิดเห็น รูปแบบที่ 2 เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารอธิบายความ รูปแบบที่ 3 เริ่มเนื้อหาด้วยสัมพันธสารเรื่องเล่า และรูปแบบที่ 4 เริ่มต้นเนื้อหาด้วยสัมพันธสารคำสอน

โครงสร้างส่วนท้าย โครงสร้างส่วนท้ายมีการจัดเรียงองค์ประกอบ 6 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 คือ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร รูปแบบที่ 2 คือ สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก รูปแบบที่ 3 คือ สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก รูปแบบที่ 4 คือ สัมพันธสารอวยพร → สัมพันธสารแสดงความรู้สึก → สัมพันธสารอวยพร รูปแบบที่ 5 คือ มีสัมพันธสารอวยพรเป็นองค์ประกอบเพียงองค์ประกอบเดียว และรูปแบบที่ 6 คือ มีสัมพันธสารแสดงความรู้สึกเป็นองค์ประกอบเพียงองค์ประกอบเดียว

การศึกษาการเชื่อมโยงความพบว่าสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีการเชื่อมโยงความ 6 ประเภทคือ ประเภทแรก การอ้างถึง พบการอ้างถึง 7 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึง

โดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างถึงด้วยการใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามซึ่งเฉพาะ การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน การอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอก การอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ ประเภทที่สอง การละ พบบการละ 3 ประเภท ได้แก่ การละหน่วยนาม การละหน่วยกริยา และการละอนุพากย์ ประเภทที่สาม การซ้ำ พบบการซ้ำ 3 ประเภท ได้แก่ การซ้ำรูป การซ้ำความ และการซ้ำโครงสร้าง ประเภทที่สี่ การแทนที่ พบบการแทนที่อนุพากย์หรือข้อความเท่านั้น ประเภทที่ห้า การใช้คำเชื่อม พบบการใช้คำเชื่อม 17 ประเภท ได้แก่ คำเชื่อมแสดงการเสริม คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดงเหตุ คำเชื่อมแสดงแสดงผล คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนเรื่อง คำเชื่อมแสดงเวลา คำเชื่อมแสดงวิธีการ คำเชื่อมแสดงการสรุป คำเชื่อมแสดงการให้เลือก คำเชื่อมแสดงการเน้นเฉพาะ คำเชื่อมแสดงการบอกเนื้อความ และคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน ประเภทที่หก การเชื่อมโยงคำศัพท์ พบบ 6 ประเภท ได้แก่ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ การใช้คำตรงข้าม การใช้คำเข้าสู่ด้วยกัน การใช้คำบ่งชนิดและลูกคำ และการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย การเชื่อมโยงความที่พบบมากที่สุดคือการละหน่วยนาม

การเชื่อมโยงความในสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทซึ่งเป็นองค์ประกอบของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า สัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทมีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญแตกต่างกัน คือ สัมพันธสารข้อคิดเห็นมีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญคือการอ้างถึงที่เป็นลักษณะสำคัญมี 7 ประเภท คือ การอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างถึงโดยการใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามซึ่งเฉพาะ การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน การอ้างถึงโดยการใช้ตัวบ่งบอก และการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ การละที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการละหน่วยนาม การซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญมี 2 ประเภท คือ การซ้ำรูปและการซ้ำโครงสร้าง การแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการแทนที่อนุพากย์หรือข้อความ การใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญมี 12 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดงเหตุ คำเชื่อมแสดงผล คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงการเปลี่ยนเรื่อง คำเชื่อมแสดงการสรุป คำเชื่อมแสดงการเน้นเฉพาะ คำเชื่อมแสดงการบอกเนื้อความ และคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน การเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญมี 5 ประเภท คือ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ การใช้คำตรงข้าม การใช้คำเข้าสู่ด้วยกัน และการใช้คำบ่งชนิดและลูกคำ

สัมพันธสารเรื่องเล่ามีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญคือ การอ้างถึงที่เป็นลักษณะสำคัญมี 6 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างถึงโดยการใช้คำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามซึ่งเฉพาะ การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน และการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ การละที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการละหน่วยนาม การซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการซ้ำรูป การแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการแทนที่อนุพากย์หรือข้อความ การใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญมี 12 ประเภท คือ

คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดง ความมุ่งหมาย คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงเวลา คำเชื่อมแสดงวิธีการ คำเชื่อมแสดงการสรุป คำเชื่อมแสดงการให้เลือก คำเชื่อมแสดงการเน้นเฉพาะ คำเชื่อมแสดงการบอกเนื้อความ และคำเชื่อม แสดงการคล้อยตามกัน การเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญมี 5 ประเภท คือ การใช้คำซ้ำ การใช้ คำพ้องความ การใช้คำตรงข้าม การใช้คำเข้าสู่ด้วยกัน และการใช้คำบ่งชนิดและลูกคำ

สัมพันธสารอรรถาธิบายความมีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญคือ การอ้างถึงที่เป็น ลักษณะสำคัญมี 4 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน และการอ้างถึงโดยการใช้คำเปรียบเทียบ การละที่เป็น ลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการละหน่วยนาม การซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท คือการซ้ำ รูป การซ้ำความ และการซ้ำโครงสร้าง การแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการแทนที่ อนุภาคย์หรือข้อความ การใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญมี 12 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดง ความมุ่งหมาย คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงวิธีการ คำเชื่อมแสดงการสรุป คำเชื่อมแสดงการให้ เลือก คำเชื่อมแสดงการเน้นเฉพาะ คำเชื่อมแสดงการบอกเนื้อความ และคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน การเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญมี 6 ประเภท คือ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ การใช้คำ ตรงข้าม การใช้คำเข้าสู่ด้วยกัน การใช้คำบ่งชนิดและลูกคำ และการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อ

สัมพันธสารแสดงความรู้สึกมีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญคือ การอ้างถึงที่เป็น ลักษณะสำคัญมี 4 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างถึงโดยการใช้คำนามที่ ใช้เป็นสรรพนาม การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ และการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน การละที่ เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการละหน่วยนาม การซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญมี 2 ประเภท คือ การซ้ำรูป และการซ้ำโครงสร้าง การแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการแทนที่อนุภาคย์ หรือข้อความ การใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญมี 7 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงการเสริม คำเชื่อมแสดง การขยายความ คำเชื่อมแสดงเหตุ คำเชื่อมแสดงผล คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คำเชื่อมแสดงวิธีการ และคำเชื่อมแสดงการบอกเนื้อความ การเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท คือ การใช้ คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ และการใช้คำเข้าสู่ด้วยกัน

สัมพันธสารคำสอนมีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญคือ การอ้างถึงที่เป็นลักษณะสำคัญ มี 5 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนามชี้เฉพาะ การอ้างถึงโดยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจำนวน และการอ้างถึงโดยการใช้คำ เปรียบเทียบ การละที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการละหน่วยนาม การซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญ มี 3 ประเภท คือการซ้ำรูป การซ้ำความ และการซ้ำโครงสร้าง การแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภท เดียวคือการแทนที่อนุภาคย์หรือข้อความ การใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญมี 14 ประเภท คือ คำเชื่อม แสดงคำอธิบาย คำเชื่อมแสดงความหมายขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คำเชื่อมแสดงการขยายความ คำเชื่อมแสดงเหตุ คำเชื่อมแสดงผล คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมแสดง

เวลา คำเชื่อมแสดงวิธีการ คำเชื่อมแสดงการสรุป คำเชื่อมแสดงการให้เลือก คำเชื่อมแสดงการบอกเนื้อความ และคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน การเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท คือ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ และการใช้คำตรงข้าม

สัมพันธสารอวยพรมีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญคือ การอ้างถึงที่เป็นลักษณะสำคัญมี 2 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม และการอ้างถึงโดยการใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน การละที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการละหน่วยนาม การซ้ำที่เป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท คือการซ้ำรูป การซ้ำความ และการซ้ำโครงสร้าง การแทนที่ที่เป็นลักษณะสำคัญมีประเภทเดียวคือการแทนที่อนุภาคหรือข้อความ การใช้คำเชื่อมที่เป็นลักษณะสำคัญมี 6 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงการเสริม คำเชื่อมแสดงผล คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข และคำเชื่อมแสดงการคล้อยตามกัน การเชื่อมโยงคำศัพท์ที่เป็นลักษณะสำคัญมี 3 ประเภท คือ การใช้คำซ้ำ การใช้คำพ้องความ และการใช้คำเข้าชุดกัน

ส่วนการเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทพบว่ามี การเชื่อมโยงความ 5 ประเภท คือ การเชื่อมโยงคำศัพท์ การใช้คำเชื่อม การละ การอ้างถึง และการแทนที่ ซึ่งการเชื่อมโยงความระหว่างสัมพันธสารที่พบมากที่สุดคือการเชื่อมโยงคำศัพท์

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องโครงสร้างสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ในประเด็นองค์ประกอบของโครงสร้างซึ่งผู้วิจัยใช้จุดมุ่งหมายในการสื่อสารเป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภททำให้เห็นว่าสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสื่อสารประเภทหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายที่หลากหลายในการสื่อสาร โดยจุดมุ่งหมายหลักคือการแสดงความคิดเห็น ดังจะเห็นได้จากการที่มีความถี่ในการปรากฏมากที่สุด เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้พูดมักจะแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้นำได้กล่าวรายงานมาก่อนหรือเกี่ยวกับสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นหรือกำลังเป็นที่สนใจของคนในสังคม

การที่สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีองค์ประกอบที่เป็นสัมพันธสารย่อยหลายประเภททำให้เห็นลักษณะพิเศษของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ว่าเป็นสัมพันธสารที่มีสัมพันธสารย่อยหลายประเภทรวมกันอยู่ อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบความถี่ของสัมพันธสารย่อยแต่ละประเภทแล้วควรจัดสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นสัมพันธสารประเภทข้อคิดเห็น

ในด้านโครงสร้างของสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” จะเห็นว่าโครงสร้างที่สำคัญ 3 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนต้น โครงสร้างส่วนเนื้อหา และโครงสร้างส่วนท้าย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปัญจพร ลีลาชีวิต (2549) และสกาเวเดือน ชาธรรม (2549) ที่ศึกษาสัมพันธสารรายการ “หัวหม่อจ้อข้าว” และสัมพันธสารการสอปากคำระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้เสียหายในการร้องทุกข์ให้เป็นคดีอาญา ตามลำดับ การที่สัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีโครงสร้างสอดคล้องกับงานการศึกษาทั้งสองเรื่องก็อาจจะเป็นเพราะว่าเป็นสัมพันธสารจากการพูด

เช่นเดียวกันซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานในการสื่อสารเช่นเดียวกัน ส่วนการจัดเรียงองค์ประกอบจะเห็นว่า โครงสร้างสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ค่อนข้างมีความชัดเจนคือ สัมพันธสาร แสดงความรู้สึกมักทำหน้าที่เป็นโครงสร้างส่วนต้น สัมพันธสารข้อคิดเห็นมักจะทำหน้าที่เปิดเรื่องใน โครงสร้างส่วนเนื้อหา และสัมพันธสารอวยพรมักจะทำหน้าที่เป็นโครงสร้างส่วนท้าย ทั้งนี้เนื่องมาจากงาน เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาเป็นงานที่มีลักษณะเป็นพิธีการโดยมีคณะบุคคลต่างมาเข้าเฝ้าฯ เพื่อถวายพระพรโดยผ่านผู้นำซึ่งผู้นำนั้นก็มักจะมีการกล่าวถวายรายงานในเรื่องต่างๆ ดังนั้น เมื่อมีผู้มา ถวายพระพรจึงเป็นธรรมดาที่ก่อนพูดในประเด็นอื่นผู้พูดก็จะกล่าวขอใจและแสดงความรู้สึกก่อนเป็น เบื้องต้น แล้วเปิดประเด็นโดยการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การใช้สัมพันธสารอีก หลายประเภทเพื่อจุดมุ่งหมายในการสื่อสารที่แตกต่างกัน และในตอนท้ายก็เป็นให้พรตบสนองผู้มาเข้า เฝ้าก่อนปิดเรื่อง การที่เป็นเช่นนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ วิไลวรรณ ษนิษฐานันท์ (2533: 99) ที่กล่าว ว่าผู้ใช้ภาษาย่อมต้องเลือกใช้สัมพันธสารเพื่อสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับการศึกษาของ ผ่าน บาลโพธิ์ (2553) ที่ศึกษาโครงสร้างของสัมพันธสารประเภทบทความ วิชาการซึ่งพบว่าส่วนของโครงสร้างต่างๆ ซึ่งก็คือสัมพันธสารย่อยในสัมพันธสารล้วนมีหน้าที่ใน สัมพันธสารทั้งสิ้น

การศึกษาการเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มีการละ หนวดยานามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานการศึกษาของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสิน (2549: 28) ที่กล่าวถึง ลักษณะของภาษาพูดในภาษาไทยว่ามักจะมีการละประธาน ดังนั้นจึงทำให้เห็นลักษณะของสัมพันธสาร ที่เป็นการพูดเพียงฝ่ายเดียวที่มักจะละหนวดยานเพราะเป็นที่เข้าใจร่วมกันอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม การละ ในสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” พบว่าบางครั้งการละนั้นอาจจะเป็นการละที่ต้อง อาศัยการตีความเอาเองว่าสิ่งที่ละไว้นั้นหมายถึงสิ่งใด กล่าวคือ การละนั้นไม่มีความชัดเจนและไม่ใช้ การละไว้ในฐานที่เข้าใจแต่เป็นการละเพื่อให้ผู้รับสารตีความเอาเองซึ่งแต่ละคนอาจจะตีความสิ่งที่ละนั้น ไม่เหมือนกันก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ของผู้รับสาร นอกจากนี้ การศึกษา การเชื่อมโยงความในสัมพันธสารย่อยซึ่งใช้เกณฑ์จุดมุ่งหมายในการสื่อสารเป็นเกณฑ์นั้นทำให้เห็น ว่าสัมพันธสารที่มีจุดมุ่งหมายในการสื่อสารที่แตกต่างกันจะมีการเชื่อมโยงความที่แตกต่างกัน เช่น สัมพันธสารอธิบายความ จะมีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญคือการเชื่อมโยงความที่ เกี่ยวเนื่องกับการให้รายละเอียดหรือข้อมูล เช่น การใช้คำเชื่อมแสดงคำอธิบาย คำเชื่อมแสดงการขยาย ความ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะการอธิบายนั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้ข้อมูลหรือรายละเอียดของสิ่งที่ อธิบายมากกว่าอย่างอื่นซึ่งแตกต่างจากสัมพันธสารเรื่องเล่าที่มีการเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญ คือ การอ้างถึงที่เกี่ยวข้องกับตัวแสดงและเวลา เช่น การอ้างถึงโดยการใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างถึง โดยการใช้คำนามเป็นสรรพนาม การใช้คำเชื่อมแสดงเวลา เป็นต้น ซึ่งเรื่องเล่านี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อบอกเรื่องราวของตัวแสดงหรือสิ่งที่เล่าถึงตามลำดับเวลา ดังการศึกษาของ มัญชุสา อังคะนาวิณ (2547) และปาณิสรา เบี้ยมุกดา (2550) ที่ศึกษาสัมพันธสารประเภทท่องเที่ยวโดยชี้ให้เห็นลักษณะ สำคัญของสัมพันธสารประเภทท่องเที่ยวซึ่งเป็นสัมพันธสารเรื่องเล่าประเภทหนึ่งว่าการเชื่อมโยงความที่

เป็นกลไกสำคัญในการเล่าเรื่องราวต่างๆ นั้น คือ การอ้างอิงที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น การอ้างอิงโดยใช้บุรุษสรรพนาม การอ้างอิงโดยใช้นามที่เป็นสรรพนาม และการใช้คำเชื่อมแสดงเวลา ดังนี้แสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายในการสื่อสารเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดรูปแบบในการใช้การเชื่อมโยงความเพื่อการสื่อสารซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539: 4) ที่กล่าวว่า การสื่อสารโดยการใช้สัมพันธสารที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยที่ทำให้ลักษณะการใช้ภาษาแตกต่างกัน

อนึ่ง จากการศึกษาการเชื่อมโยงความทำให้เห็นว่าการศึกษาศึกษาการเชื่อมโยงความนอกจากจะมีความสำคัญในด้านการศึกษาภาษาแล้วซึ่งจะทำให้เข้าใจเนื้อหาสาระของสัมพันธสารได้ดียิ่งขึ้นแล้ว การศึกษาศึกษาการเชื่อมโยงความยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถบ่งชี้ประเภทของสัมพันธสารได้อีกด้วย กล่าวคือ สัมพันธสารแต่ละประเภทจะมีการใช้การเชื่อมโยงความที่เป็นลักษณะสำคัญที่แตกต่างกัน เช่น สัมพันธสารอวยพร มักจะใช้การเชื่อมโยงความประเภทการเชื่อมโยงคำศัพท์ประเภทการใช้คำซ้ำซ้อนกันที่มีความหมายไปในทำนองแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในเชิงปรารถนาให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จ ความเจริญ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การพิจารณาสัมพันธสารว่าเป็นประเภทใดนั้น การเชื่อมโยงความ เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้นผู้พิจารณาควรใช้ปัจจัยอื่นประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยสัมพันธสารพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาในประเด็นต่อไปนี้

1. ศึกษาสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ในด้านวัจนลีลา
2. การศึกษาศึกษาการเชื่อมโยงความในสัมพันธสารพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นสัมพันธสารภาษาเขียน (written language)

บรรณานุกรม

- เครือข่ายกาญจนาภิเษก. (2555). พระราชดำรัส. สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2555, จาก <http://www.kanchanapisek.or.th>
- ชลธิชา บำรุงรักษ์. (2539). การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความประเภทต่างๆ ในภาษาไทย. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อัดสำเนา.
- ชลธิชา บำรุงรักษ์. (2554). การศึกษาภาษาไทยตามแนวทฤษฎีปริจเฉทวิเคราะห์. (เอกสารประกอบการบรรยาย). กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อัดสำเนา.
- ณัฐฐา จุลพรหม. (2544). การวิเคราะห์ข้อเหุของบทความทางวิชาการในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ทรงธรรม อินทจักร. (2550). แนวคิดพื้นฐานด้านวิจัยปฏิบัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เทพี จรัสจรุงเกียรติ. (2543). หน่วยเชื่อมโยงปริจเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ อ.ด. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปัญญาพร ลีลาชีวลีสิทธิ์. (2549). การวิเคราะห์ปริจเฉทรายการโทรทัศน์ “หัวหมอกจ้อข้าว”. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปาณิสรา เบี้ยมุกดา. (2550). การเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ผ่าน บาลโพธิ์. (2553). การสอนอ่านบทความวิจัยสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพในมุมมองสัมพันธสาร. วารสารภาษาปริทัศน์. (25): 7-23.
- พิณทิพย์ ทวยเจริญ. (2547). ภาพรวมของการศึกษาสัตศาสตร์และภาษาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์. (2530, สิงหาคม). ปริจเฉท : แนวใหม่ในการศึกษาวากยสัมพันธ์ไทย. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย. 4(2): 29-41.
- มัญชุสา อังคะนาวิน. (2547). ปริจเฉทสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

- รุ่งรัตน์ พรรัตน์กำจาย. (2544). การแสดงหัวเรื่องในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระ
 ประมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ:
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. (2533). ภาษาและภาษาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร ปัญญาเมธีกุล. (2546). ความต่อเนื่องของปฏิสัมพันธ์ในห้องสนทนาไทย การส่งผลต่อกัน
 ระหว่างการเชื่อมโยงความ การมอบผลัด และความเกี่ยวข้องของเรื่องที่สนทนา.
 วิทยานิพนธ์ อ.ด. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 ถ่ายเอกสาร.
- สกวเดือน ชาธรรม. (2549). การศึกษาปริเฉทการสอบปากคำระหว่างพนักงานสอบสวนกับ
 ผู้เสียหายในการร้องทุกข์ให้เป็นคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ:
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สถาบันการจัดการเพื่อพัฒนาชนบทและสังคม. (2552). แผนที่เดินทาง (Road Map) เศรษฐกิจ
 พอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). วเคราะห์วิเคราะห์ : การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ. พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3 : ชนิดของคำ
 วลี ประโยคและสัมพันธ์สาร. กรุงเทพฯ: องค์การคำของ สกสค.
- สำนักราชเลขาธิการ. (2555). พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท. สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2555,
 จาก <http://www.ohmpps.og.th>
- สุทธิรักษ์ สุภาวิน. (2550). สัมพันธสารประเภทขบขันและปัญหาการตีความ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
 (ภาษาศาสตร์). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- เสน่ห์ จามริก. (2542). เศรษฐกิจพอเพียง กับ การพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน ทฤษฎีใหม่ชีวิตที่พอเพียง.
 หน้า 164-167. กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). ภาษาในสังคมไทย ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง
 การพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2549). ภาษาพูดและภาษาเขียนของไทย. ใน พินิจไทยไตรภาค ปฐมภาค:
 ภาษา. หน้า 27-29. กรุงเทพฯ: แชนท โฟร์ ฟรินดิง.
- อัจฉรากร กัลยาจิตรโกศล. (2543). ลักษณะการเชื่อมโยงความในกลอนนิราศของสุนทรภู่.
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
 ถ่ายเอกสาร.
- Gee, James Paul. (2005). **An Introduction to Discourse Analysis Theory and Method.**
 Oxon: Routledge.

Halliday, M.A.K.; & Hasan, Ruqaiya. (1976). **Cohesion in English**. London: Longman.

Wipah Chanawangsa. (1986). **Cohesion in Thai**. Ph.D. Dissertation, Georgetown University.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นายวิโรจน์ กองแก้ว
วันเดือนปีเกิด	23 สิงหาคม 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดยโสธร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	98 หมู่ 10 ตำบลฟ้าหยาด อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร 35130
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2543	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จาก มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พ.ศ. 2556	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

